

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Онлайн-конференція Online-Konferenz

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ
У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ

DIGITALES LERNEN UND LEHREN IN DER
MEHRSPRACHIGEN WELT IN DER HEUTIGEN UKRAINE

КИЇВ, 29–30.11.2024

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ

DIGITALES LERNEN UND LEHREN IN DER
MEHRSPRACHIGEN WELT IN DER HEUTIGEN
UKRAINE

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

29-30 листопада 2024 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024

М 58

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ. Digitales Lernen und Lehren in der deutschsprachigen Welt in der heutigen Ukraine”: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції 29-30 листопада 2024 року / упор. *С. М. Іваненко, О. В. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк, К. Компе, А. Ланге*. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 216 с.

До збірки увійшли матеріали конференції: програма, анотації до виступів доповідачів конференції, тези з викладом думок наукової спільноти щодо кола питань, пов'язаних з темою конференції. Організація наукової онлайн-конференції відбулася під патронатом ДААД і Гете-Інституту (Київ) у рамках міжнародного проекту. Матеріали доповідей учасників конференції подаються у авторській редакції.

Матеріали можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі германістики, педагогіки, методики викладання іноземних мов, філології та дотичних до них наук.

УДК 37.016:81'246.3:004]:005.745

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024>

- © Іваненко С. М., Холоденко О. В., Яременко-Гасюк О. О., Компе К., Ланге А., 2024
- © Автори публікацій, 2024
- © Вид-во Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2024

Зміст

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	8
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	44
ТЕЗИ.....	51
Andriyko, VasyI/Ivchenkova, Olena/Appel, Katarina	
VERWENDUNG DER KÜNSTLICHEN INTELLIGENZ BEIM DEUTSCHLERNEN DER UKRAINISCHEN FLÜCHTLINGE IN DEUTSCHLAND	51
Афтанас С. О., Гордій О. М.	
СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	56
Барабаш Б.	
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНІ ПРАКТИКИ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ELAEAGNUS MULTIFLORA	60
Баранова С. В., Кобякова І. К., Гайворонська К. А.	
ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	63
Marianna Bazsóné Sórés	
DAS SPRACHBIOGRAPHISCHE INTERVIEW ALS FORSCHUNGSINSTRUMENT ZUR ERFASSUNG VON SPRACHERWERBSPROZESSEN.....	66
Березовський І. І., Павлик В. І.	
РІЗАННЯ МЕТАЛІВ: ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД.....	71
Білошицький О. В., Глушан О. В., Карташова К. І.	
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МАТЕМАТИКИ. ЧИ ЗМОЖЕ ШІ ЗАМІНИТИ ЛЮДЕЙ В МАТЕМАТИЦІ?	74
Theresa Stangl	
MEHRSPRACHIGE IDENTITÄTSVERSCHIEBUNGEN IN GRENZGEBIETEN AM BEISPIEL DER HEUTIGEN SLOWAKEI UND DER KARPATO-UKRAINE	78
Блинова І. А., Бреславець Н. О.	
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	84
Божко Є.	
КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В БАГАТОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: РОЛЬ МЕДІА ТА ІНТЕРНЕТУ В ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ	87

Buhaichuk, O.	
MILITÄRISCHE TERMINI ALS INTERNATIONALISMEN: EINE SPRACHLICHE BETRACHTUNG.....	89
Васильчук М. А.	
ТЕНДЕНЦІЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНО- ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ФОКУС НА БІОЛОГІЮ ТА ГІГІЄНУ ХАРЧУВАННЯ ПІДЛІТКІВ	93
Gaman, I. A., Lange, Anja	
MODERNER ÜBERSETZUNGSUNTERRICHT UNTER NUTZUNG DIGITALER TECHNOLOGIEN.....	97
Дзикович О. В., Туришева О. О.	
ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	101
Долматова М. П.	
ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ МОВНО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ НА ОСНОВІ ЧИТАННЯ ОРИГІНАЛЬНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	105
Єфименко Т. О.	
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ GRAMMARLY ДЛЯ ДОПОМОГИ У СПІЛКУВАННІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	109
Залужна О. О., Колісник Д. О.	
ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ У ДИТЯЧОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ).....	112
Запара В. М.	
ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ВІДЕОХОСТИНГУ YOUTUBE ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	115
Запольська Ю. А.	
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ БАГАТОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ДИСТАНЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ.....	118
Ivanenko, S.	
MEHRSPRACHIGKEIT IM EUROPÄISCHEN PARLAMENT UND DIE HERAUSFORDERUNGEN AUF DIE DOLMETSCHERAUSBILDUNG	121
Іванова І. М.	
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УНІВЕРСИТЕТІ...	124

Кіхтенко С. С.	
ВИКОРИСТАННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	128
Кобернік С. Г.	
РОЗВИТОК НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ)	131
Компанець Е. В.	
СУЧАСНІ ТРЕНДИ В ОСВІТІ: ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ НАВЧАННЯ.....	136
Левченко О. М.	
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ТА ВИКОРИСТАННІ ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНОГО АНАЛІЗУ	140
Лемещенко-Лагода В. В.	
ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО МАРКОВАНИХ ОДИНИЦЬ	143
Лічнер А. В., Павлик В. І.	
ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ПАЛИВА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	146
Мельник Т. В.	
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИМІРЮВАННЯ ПОРУШЕННЯ ЗОРУ У ДІТЕЙ ВНАСЛІДОК НАДМІРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ.....	150
Міхєєва М. І., Туришева О. О.	
КЛАСИФІКАЦІЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРФІКСІВ	153
Никифороенко І. В., Богуславський С. С.	
ЕФЕКТИВНІ НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ФАХОВО-ОРІЄНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	156
Rapov, S. F./ Kuzmenko, R. I.	
QUALITÄTSMANAGEMENT UND QUALITÄTSSICHERUNG IN DER MODERNEN AUSBILDUNG.....	160
Панчишин Я.	
ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОМУ ТЕКСТІ: ВИДИ ТА ФУНКЦІЇ	164

Плитчук М. В., Гордій О. М.	
ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ТЕКСТУ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	167
Пожарицька О. О., Зеленський В. Ю.	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДОСВІД ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЧАСИ ВІЙНИ.....	170
Пономаренко О. В., Давиденко О. В.	
ВИКОРИСТАННЯ ЗГЕНЕРОВАНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ ЗОБРАЖЕНЬ У НАВЧАННІ ТВОРЧОГО ПИСЬМА НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	173
Riba-Hrynyshyn, O. M. Senkiv, A. M.	
ALLGEMEINE MERKMALE DER ÜBERSETZUNG VON INVESTIGATIVEM JOURNALISMUS UND POPULÄRWISSENSCHAFTLICHER LITERATUR	176
Смекалюк І. І.	
ВИКЛЮЧЕННЯ ХАОСУ ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ.....	180
Смольнікова О. Г.	
НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ В СИСТЕМІ КОЛЛАБОРАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ.....	183
Sokol, H.	
AUSBILDUNG UND DIE ROLLE DER DOLMETSCHER UND DER ÜBERSETZER IN DER INTERKULTURELLEN KOMMUNIKATION WÄHREND DES KRIEGES.....	186
Стрюк Н. В., Джоган В. О.	
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ НАПИСІВ НА ОДЯЗІ)	189
Устименко О. М.	
ЦІЛІ І ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ ТИПІВ»	192
Франчук Н. П.	
АВТОМАТИЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОПРАЦЮВАННЯ ПРИРОДНОЇ МОВИ: ВІД ТРАНСКРИПЦІЇ ДО МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ	196
Халимон І. Й.	
ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО РОБОТИ ІЗ СИСТЕМАМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ ОМЕГАТ).....	199

Хромченко О. В.

ЕФЕКТИВНЕ НАВЧАННЯ: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД.
ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧІВ І УЧНІВ: ОНЛАЙН-ФОРМАТ 203

Цюцяк Н. М., Павлик В. І.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ХІМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 206

Щигло Л. В., Сагач А. О., Щигло О. І.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ
В УМОВАХ ВІЙНИ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ 210

Яременко-Гасюк О. О.

ДЕЯКІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 212

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

Internationale wissenschaftlich-praktische Online-Konferenz

«DIGITALES LERNEN UND LEHREN IN DER MEHRSPRACHIGEN WELT IN DER HEUTIGEN UKRAINE»

29.-30. November 2024 Kyjiw, Ukraine (Online)

Freitag, 29.11.2024

Zoom-Link: Deutscher Raum: <https://us02web.zoom.us/j/88188406978>

Meeting-ID: 881 8840 6978

Alle Zeitangaben sind in ukrainischer Zeit!

- 14:00-14:10 **Eröffnung der Konferenz** (Organisationskommittee)
 Anja Lange, DAAD-Lektorin
 K.C. Kompe, Projektmitarbeiterin Viadrina Fast Track
 Kerstin Dalljo, Expertin für Unterricht am Goethe-Institut Kyjiw
 Dr. Eva Teshajev-Sunderland, DAAD-Lektorin Charkiw
- 14:10-14:20 **Grußwort von Prof. Silvano Marseglia**, Präsident der AEDE (Association
 Européenne des Enseignants)
 (Translation vom Italienischen ins Ukrainische)
- 14:20-14:25 **Grußwort von Prof. Dr. habil. phys.-math. Hryhorii Torbin**, Prorektor für
Wissenschaft der Ukrainischen Staatlichen Mykhajlo-Drahomanov-Universität
- 14:25-14:30 **Grußwort von Prof. Dr. Anna Turchynova**, Dekanin der
Naturwissenschaftlichen Fakultät, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-
Universität
- 14:30-14:35 **Grußwort von Prof. Dr. habil. phil. Svitlana Ivanenko**, Präsidentin des
Ukrainischen Hochschulgermanistenverbandes, Nationale Technische Universität
der Ukraine „Kyjiwer Ihor-Sikorsky-Polytechnisches-Institut“
- 14:35-14:40 **Grußwort von Prof. Dr. habil. phil. Alla Paslawska**,
Präsidentin der Assoziation Ukrainischer Germanisten,
Lwiwer Nationale Iwan-Franko-Universität
- 14:40-14.45 **Grußwort von Dozentin Dr. Olena Kholodenko**, Präsidentin der
Gesellschaftlichen Organisation „Europäische Bildung und Wissenschaft in der
Ukraine“, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-Universität

Plenumsvorträge

- 14:45-15:30 Prof. Dr. habil. phil. Maria Ivanytska, Kyjiwer Nationale Taras-Schewtschenko-Universität
Mehrsprachigkeit und Verflechtungstendenzen in Literaturen: didaktische Aspekte
Zu den zentralen Kompetenzen, die Studierende der Fächer **Germanistik, Deutsch als Fremdsprache** sowie **Übersetzen und Dolmetschen aus dem Deutschen** erwerben sollen, gehören neben der Sprachkompetenz auch literarische und interkulturelle Kompetenzen. Letztere befähigen zukünftige Fachkräfte, zwischen Kulturen zu vermitteln, Gemeinsamkeiten und Unterschiede kritisch zu reflektieren und andere für diese Aspekte zu sensibilisieren. Ein wesentlicher Bestandteil dabei ist das Wissen über literarische Verflechtungen und Parallelen, in unserem Fall – zwischen deutschsprachiger und ukrainischer Literatur. Diese Verflechtungen manifestieren sich in Themen wie etwa „deutschsprachige Dichter Galiziens und der Bukowina“, „ukrainische Motive in der deutschsprachigen Literatur“ oder „das Schaffen ukrainischer Exilschriftsteller in Deutschland“.
Der Vortrag beleuchtet exemplarisch zwei für MA-Studierende an der **Taras-Schewtschenko-Universität Kyjiw** angebotene Kurse, die sich mit deutsch-ukrainischen Verflechtungen in der Literatur auseinandersetzen. Diese Kurse vermitteln den Studierenden unterschiedliche Perspektiven auf Mehrsprachigkeit in literarischen Werken und beleuchten Autor:innen und Kulturschaffende, die in gängigen Literaturkursen oft wenig Beachtung finden – trotz ihres signifikanten Beitrags zur Entwicklung von Literatur- und Kulturbeziehungen zwischen den beiden Ländern. Beispiele hierfür sind, neben den bekannteren Persönlichkeiten wie Iwan Franko oder Olha Kobylanska, auch weniger beachtete Stimmen wie Karl Emil Franzos, Oswald Burghardt, Ostap Hryzaj oder Tanja Maljarschuk. Ein weiterer Schwerpunkt des Vortrags liegt auf der Entwicklung der Philologie in Deutschland, wo die ukrainische Sprache und Literatur lange Zeit kaum präsent waren. Erst seit 2022 wird Ukrainisch an über 17 Universitäten gelehrt, ein Schritt, der auch als Zeichen der Solidarität mit der Ukraine in ihrem Kampf gegen die russische Aggression verstanden werden kann. Die Auseinandersetzung mit der ukrainischen Literatur fällt dabei leichter, wenn sie im Kontext der Weltliteratur betrachtet wird und Parallelen zu anderen Literaturen aufgezeigt werden. In diesem Prozess spielen Verflechtungen zwischen den Literaturen auch eine wichtige Rolle. Der Vortrag stellt Ukraine-bezogene Kurse an deutschen Universitäten sowie interdisziplinäre Veranstaltungen und Projekte vor, die von der Zusammenarbeit zwischen Germanistik und Slavistik profitieren. Diese Synergien können selbst als Verflechtungsgeschichte interpretiert werden und leisten einen wichtigen Beitrag zum Verständnis der ukrainischen Literatur, Kultur, Geschichte und Gegenwart im deutschsprachigen Raum.
- 15:30-16:15 Prof. Dr. habil. phil. Svitlana Ivanenko, Nationale Technische Universität der Ukraine „Kyjiwer Ihor-Sikorsky-Polytechnisches-Institut“
Mehrsprachigkeit im Europäischen Parlament und Herausforderungen an die Dolmetscherausbildung
Europa ist mehrsprachig und die demokratischen Institute auf der Ebene der Europäischen Union, das Europäische Parlament, die Europäische Kommission, der Europäische Gerichtshof inbegriffen, sind auch mehrsprachig. Seit dem 22. Juni 2022 hat die Ukraine den Status eines EU-Beitrittskandidaten. Deshalb steht das Land vor großen Herausforderungen hinsichtlich der Verhandlungen mit allen

EU-Staaten, die mithilfe der Dolmetscher bewerkstelligt werden. Außerdem wird die Ukraine in den höchsten EU-Gremien vertreten sein, die hochqualifizierte Konferenzdolmetscher benötigen. So haben unsere führenden Universitäten eine Mammutaufgabe vor sich, innerhalb von fünf Jahren möglichst viele Dolmetscher mit den ausgezeichneten Kenntnissen im Konferenzdolmetschen auszubilden. Die Bewältigung dieser Aufgabe erfordert nicht nur das Vorhandensein von entsprechenden Fachrichtungen an den Universitäten, sondern auch hochqualifizierte Lehrkräfte und das technische Potential (moderne technische Ausrüstung fürs Konferenzdolmetschen). Momentan hat nur die Nationale Taras-Shevchenko-Universität eine Spezialisierung im Masterstudiengang in Bezug auf das Dolmetschen, die aber nicht als Konferenzdolmetschen etabliert ist.

16:15-17:00 Anja Lange (DAAD), Dr. Iryna Gaman, Nationale Technische Universität der Ukraine „Kyjiwer Ihor-Sikorsky-Polytechnisches-Institut“
Moderner Übersetzungsunterricht unter Nutzung digitaler Technologien
Im Vortrag soll ein Seminar mit Übersetzungsstudierenden des KPI Kyjiw vorgestellt werden, das im November 2024 durchgeführt wurde. Zunächst sollen die Studierenden einen literarischen Übersetzungsprozess, von Anfang bis Ende, simulieren. Es sollte ein Text von Franz Kafka mit maschinellen Tools, wie Trados SDL, Chat GPT, Google Translate und DeepL übersetzt werden lassen. Anschließend wurde der Text verglichen und Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den Übersetzungstools herausgearbeitet. Die Studierenden sollen für sich selbst herausfinden, wie ihnen die Tools im Übersetzungsalltag weiterhelfen können.

17:00-17:45 Prof. Dr. phil. Serhij Kobernik, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-Universität
Entwicklung der Neuen Ukrainischen Schule unter Kriegsbedingungen (am Beispiel der Geographieausbildung)
Es wird darauf hingewiesen, dass trotz der groß angelegten Invasion Russlands in die Ukraine und der aktiven Kämpfe auf einem großen Teil des Staatsgebiets die Reform des allgemeinen sekundären Bildungswesens (ZSSO) mit der Einführung fortschrittlicher Ideen der Konzeption der Neuen Ukrainischen Schule (NUS) fortgesetzt wird. Derzeit erwerben Schülerinnen und Schüler der Klassen 1 bis 7 in Bildungseinrichtungen wichtige Kompetenzen für das Leben in den modernen Realitäten der NUS, basierend auf aktualisierten Inhalten der Schulfächer unter Berücksichtigung weltweiter und europäischer Erfahrungen. Es wird auf die Veränderungen hingewiesen, die im ukrainischen Bildungssystem stattfinden, insbesondere: Es werden qualitativ neue staatliche Standards für die Sekundarschulbildung, Standardisierte Bildungsprogramme, Modellcurricula (MNP), integrierte Kurse sowie Lehrbücher und Lernhilfen für alle Schulfächer entwickelt. Es werden die Besonderheiten der Autorideen zur neuen Struktur der MNP und der Lehrbücher für Geographie erläutert, die auf die Konzeption der NUS ausgerichtet sind und die handlungsorientierten sowie kompetenzorientierten Ansätze in der modernen Bildung für die neue Generation von Bürgern der Ukraine berücksichtigen. Eine kurze Beschreibung der Hauptbestandteile des Inhalts des Autor-Lehrplans und des Geographie-Lehrbuchs wird gegeben. Es wird eine Charakterisierung der Bestandteile des didaktischen Pakets präsentiert, das von uns für das Geographie-Lehrbuch entwickelt wurde, basierend auf den kreativen Ideen der Autoren. Dieses Paket umfasst Lehr- und Lernhilfen wie: Arbeitsheft für Schülerinnen und Schüler für

praktische Arbeiten und Forschungen in Geographie; Geographie in Stützschemata, Kartenschemata und schematischen Zeichnungen (grafische Unterrichtsnotizen); Diagnosetests zur Überprüfung der Lernergebnisse in Geographie; Methodisches Handbuch für Lehrkräfte „Wie man den Geographieunterricht im Rahmen der NUS organisiert“. Es wird betont, dass alle genannten Bestandteile der didaktischen Unterstützung in ihrem inhaltlichen Aufbau die Änderungen berücksichtigen, die in der aktuellen Gesetzgebung zur Entwicklung der allgemeinen Sekundarschulbildung in der Ukraine vorgesehen sind.

- 17:45-18:30 Dozentin Dr. Natalia Frantschuk, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-Universität; Institut für die Digitalisierung der Bildung an der Nationalen Akademie für Pädagogische Wissenschaften der Ukraine
Automatisierte Technologien der Verarbeitung natürlicher Sprache: Von der Transkription bis zur maschinellen Übersetzung
In der Arbeit werden automatisierte Technologien der Verarbeitung natürlicher Sprache behandelt, die das gesamte Spektrum von Aufgaben abdecken – von der automatischen Transkription bis hin zur maschinellen Übersetzung. Es werden moderne Methoden, Algorithmen und Modelle analysiert, die zur Verarbeitung von Text- und Audiodaten verwendet werden. Besonderes Augenmerk wird auf die Integration von Spracherkennungstechnologien, syntaktischer und semantischer Analyse sowie der Textgenerierung gelegt. Die Fortschritte im Bereich der neuronalen Netzwerke, insbesondere der Transformer-Modelle, die die Grundlage moderner maschineller Übersetzungssysteme bilden, werden beleuchtet. Die Perspektiven der Nutzung dieser Technologien in verschiedenen Bereichen werden aufgezeigt. Es werden die wichtigsten Herausforderungen skizziert, darunter Probleme der Mehrsprachigkeit, der Genauigkeit der Textverarbeitung und ethische Aspekte. Abschließend wird die Bedeutung der weiteren Entwicklung automatisierter Technologien zur Verarbeitung natürlicher Sprache betont, um eine effektive interlinguale Kommunikation und die Automatisierung routinemäßiger linguistischer Aufgaben zu gewährleisten.

Samstag, 30.11.2024

Alle Zeitangaben sind in ukrainischer Zeit!

Zoom-Link: Deutscher Raum

<https://us02web.zoom.us/j/88188406978>

Meeting-ID: 881 8840 6978

- 9:00-10:20 Olena Beketova (Goethe-Institut)
Schreiben mit KI im DaF-Unterricht fördern
Die alltägliche Präsenz von Künstlicher Intelligenz ist schon lange keine Zukunftsvision mehr, sondern wird zunehmend zur Realität und eröffnet völlig neue Möglichkeiten für Lehrkräfte und Lernende, um das Sprachenlernen effizienter, effektiver und ansprechender zu gestalten. Somit trägt sie dazu bei, die Schreibkompetenz der Lernenden zu verbessern und ihre interkulturelle Kommunikationsfähigkeit zu fördern. In diesem Seminar lernen Sie unterschiedliche Einsatzmöglichkeiten von KI-Chatbots zur Förderung der produktiven Fertigkeit Schreiben im DaF-Unterricht kennen. Der Fokus wird auf

folgende Chatbots gelegt: *ChatGPT und Perplexity*.

10:20-11:40 Viktoria Maryniuk (Goethe-Institut)

Deutsch mit Fro

Die Plattform der Allukrainischen Online-Schule bietet neue Materialien zum Deutschlernen für alle Kinder und Jugendliche im Alter von 10 bis 16 Jahre alt. Suchen Sie nach den abwechslungsreichen Aufgaben und Übungen für Ihren Unterricht? Wollen Sie den Lernprozess sowohl interaktiver gestalten, als auch das autonome Lernen bei den Kindern fördern? Achten Sie dabei auf die Richtlinien des aktuellen Lernprogramms? Wir bitten Ihnen eine Erkundungsreise durch die Lernplattform der Allukrainischen Online-Schule an und präsentieren kostenlose Materialien, die sowohl digital als auch analog anwendbar sind. Sie bekommen eine Übersicht über alle Themen, lernen den Haupthelden der Videosequenzen Fro kennen und tauchen mit ihm zusammen in die Welt der deutschen Sprache ein.

Sektionen

Panel: Spracherwerb mit Online-Tools (Moderation: K.C. Kompe)

11:45-12:15 Dr. Michaela Rusch (WHZ-Zwickau)

Aufgabenerstellung für Sprachmodule der ingenieurwissenschaftlichen Studiengänge (u.a. IoT und Green Engineering) mit ChatGPT und Fobizz

Mit *ChatGPT* haben sich die Möglichkeiten zur didaktischen Adaption und Individualisierung von Inhalten für Sprachmodule der Ingenieurstudiengänge stark verändert. Gerade für die Kursinhalte, wo nur sporadisch Unterlagen in Form von Büchern und Lernmaterial (meist Webseiten) vorliegen, kann diese Technologie somit eine wichtige Lücke schließen. Neben dem Large Language Model *ChatGPT* ist auch *Fobizz* eine solche auf KI basierende Anwendungsplattform. *Fobizz* bietet eine enorme Menge an digitalen Tools, KI, Fortbildungen und Unterrichtsmaterialien. Mit seiner Hilfe lassen sich so zum Beispiel unter anderem Arbeitsblätter für eine Vielzahl von Kontexten erstellen, bewerten und entsprechend teilen. Über verschiedene Feedbackfunktionen (u.a. Tonaufnahmen) ist eine noch individuellere Bewertung der Sprachlernenden möglich. In der folgenden Untersuchung soll es daher um die Anwendungsmöglichkeiten bzw. die Bearbeitung von erstellten Aufgaben mit *ChatGPT* und *Fobizz* gehen. Daher stellt die Untersuchung verschiedene Beispiele der Anwendung im Sprachmodulen A1, A2 und B1 gegenüber und vergleicht ihre jeweilige Herangehensweise, wie zum Beispiel die Ausführung von Seiten des LLMs zu den entsprechenden Prompts. Es werden also Adaptionen von Aufgaben diskutiert und ein Fazit zur Verwendung gezogen. Dabei ist die Seite der Studierenden wie auch der Lehrenden im Hinblick auf die Frage nach den Zukunftskompetenzen inkludiert. Die Untersuchung schließt, dass sich der Einsatz der Technologie als zielführend zeigt, solange die Studierenden auch die klassischen Herangehensweisen des Fremdsprachenlernens angeboten bzw. ihre Fähigkeiten dahingehend ausgebaut werden. Da sich der Einsatz dieser Technologie als dynamisch kennzeichnet, bleibt ein Ausbau der Medienkompetenz stetige Aufgabe der Lehrenden.

12:15-12:45 Prof. Dr. Ines Busch-Lauer (WHZ- Zwickau)

Mehrsprachig durch KI?! – Erfahrungen aus dem hochschulischen

Fachsprachenunterricht, dargestellt an Beispielen aus Wirtschaft, Technik und Medien

Eine zunehmend mehrsprachige Gesellschaft erfordert multilinguale Kompetenzen im Fach- und Berufssprachegebrauch, um Sprachbarrieren und kulturelle Vorbehalte im Studien- und Berufsalltag abzubauen. Der vorliegende Beitrag stellt erste Erfahrungen aus der Arbeit mit Tools der Künstlichen Intelligenz im hochschulischen Fachsprachenunterricht an der Westsächsischen Hochschule Zwickau vor. Ausgangspunkt der Untersuchung ist die Frage, welche KI-Tools den fachbezogenen Fremdsprachenunterricht unterstützen können und inwieweit eine Kombination von verschiedenen KI-Werkzeugen im hochschulischen Kontext bei der Ausbildung von rezeptiver und produktiver Sprachkompetenz erfolgreich eingesetzt werden kann und welche Effekte ein solcher Einsatz auf die Motivation zum autonomen Lernen auf lebenslange Lernprozesse, die Motivation zur Qualifizierung und die weitere Entwicklung der digitalen Kompetenzen mit Blick auf die Ausbildung von Mehrsprachigkeit haben könnte. Es werden zur Illustration Beispiele aus dem fachbezogenen Unterricht im Bereich Wirtschaft, Technik und Medien vorgestellt.

Panel: Mehrsprachige Identitätsverschiebungen in Grenzgebieten am Beispiel der heutigen Slowakei und der Karpato-Ukraine (Moderation: Ákos Bitter)

12:45-13:15 Dr. Marianna Bazsóné dr. Sörös:

Das sprachbiographische Interview als Forschungsinstrument zur Erfassung von Spracherwerbsprozessen

Sprachbiographische Interviews bilden eine besondere Form der narrativen Gesprächsführung, deren Fokus auf der sprachlichen Entwicklung der Gesprächspartner liegt. Als methodisches Instrument erweist sich diese Form des Interviews als äußerst wertvoll, um Prozesse der Identitätskonstruktion und Individuation zu erfassen und zu dokumentieren. Die vorliegende Studie geht über den klassischen Ansatz des narrativen Einzelinterviews hinaus, indem sie die Perspektiven von Georg Melika und seiner Tochter zum selben Themenkreis in Beziehung setzt. Die gewonnenen Erkenntnisse entspringen einem vielschichtigen Prozess individueller Gedächtnisarbeit, der die Wandlung der sprachlich-kommunikativen Selbstpositionierung der Sprecher im zeitlichen Verlauf nachzeichnet. Besonders bemerkenswert ist dabei die enge Verflechtung von persönlicher Lebensgeschichte und sprachlicher Entwicklung der Befragten. Durch das dynamische Zusammenspiel der Gesprächspartner erwachen die zunächst fragmentarischen Erinnerungen zu neuem Leben und fügen sich zu einem aussagekräftigen Gesamtbild.

13:15-14:15 Dr. phil. Ákos Bitter (DAAD), Nationale Oles-Hontschar-Universität Dnipro mit MA Theresa Stangl, Universität Regensburg

Mehrsprachigkeit bei Minderheiten – Deutsche in der Ostslowakei und Karpatoukraine

Bezugnehmend auf den vorangegangenen Beitrag von Marianna Bazsóné Sörös beziehen sich Dr. Ákos Bitter, DAAD-Lektor für die Nationale Oles-Hontschar-Universität Dnipro Ukraine, und Theresa Stangl, wissenschaftliche Mitarbeiterin an der Universität Regensburg, für ihre Sektion auf den östlichen Teil der heutigen Slowakei sowie die benachbarte Karpato-Ukraine. Ziel des vorliegenden Abstracts ist es, die sprachbiographische Forschung anhand von konkreten

Beispielen greifbar zu machen.

Slowakei (Theresa Stangl)

Auf dem Gebiet der heutigen Slowakei sind seit nunmehr rund 800 Jahren Deutschsprachige ansässig. HOENSCH datiert die erste Besiedlung des Gebietes der heutigen Slowakei durch Deutsche in der sogenannten Zips/Spiš in der Ostslowakei etwa auf das Jahr 1200. Über Jahrhunderte hinweg lebten verschiedene Nationalitäten im damaligen Oberungarn in Mehrsprachigkeit vereint. Darunter waren etwa Slowaken, Ruthenen, Ungarn, Rumänen und Deutsche (vgl. HOENSCH 1995: 143). Nach dem Ersten Weltkrieg änderten sich die politischen und territorialen Verhältnisse in der Slowakei grundlegend, denn ab 1918 wurde das ehemalige Oberungarn ein von Tschechen und Slowaken bewohnter Staat, der erst 1992 seine Unabhängigkeit erlangte (vgl. PAPONOVÁ 1996: 153). Zu den verheerenden Folgen des Zweiten Weltkrieges zählte eine massive Bevölkerungsbewegung in Ost-West-Richtung. Dabei wurde auch ein Großteil der Deutschen in der Slowakei aus ihrer Heimat vertrieben. Nach den Grausamkeiten des Zweiten Weltkriegs und den damit verbundenen Evakuierungs-, Flucht- und Vertreibungsprozessen „endete [...] die Geschichte der deutschen Bevölkerung in der Slowakei (ZÜCKERT 2016: 13-14).“ Dies ist nicht richtig, denn ein kleiner Teil der deutschsprachigen Bevölkerung befindet sich nach wie vor in der Slowakei: Diejenigen Facharbeiter und Spezialisten, denen im Jahre 1945 die Staatsbürgerschaft entzogen worden war, erhielten sogenannte ‚Schutzausweise‘. Rudolf Schuster, ein Angehöriger der deutschen Minderheit, steht exemplarisch für die wechselhafte Stellung der deutschsprachigen Minderheiten aus der Slowakei. Der 1934 in Metzenseifen geborene ehemalige Bürgermeister der Stadt Kaschau/Košice und spätere Staatspräsident der Slowakei hat mehrere Grenzverschiebungen erlebt und weiß von seiner eigenen sprachlichen Identität zu berichten.

Karpatoukraine (Ákos Bitter)

Die Ostslowakei und die Karpatoukraine weisen in Bezug auf ihre Bevölkerung zahlreiche Ähnlichkeiten auf, wobei beide Gebiete infolge verschiedener Grenzverschiebungen eine periphere Lage und große ethnische und kulturelle Vielfalt aufweisen: die Minderheit der Rusinen verbindet diese Regionen auch. Nach dem ersten Weltkrieg wurde das Gebiet der Karpatoukraine (der heutigen Sakarpats'ka Oblast') infolge des Trianoner und Versailler Friedensvertrags der neu entstandenen Tschechoslowakei zugesprochen, wobei die vollständige Eingliederung bis 1928 dauerte. Nach der sog. Liquidierung der Zweiten Tschechoslowakischen Republik (1938/1939) wurde die Podkarpatská Rus (Karpatenrussland) an Ungarn zurückgegeben, was auch gewissen grenznahen Regionen der Slowakei passierte. 1945 wurde das Gebiet der Sowjetukraine und 1991 der unabhängigen Ukraine. Anders als Rudolf Schuster wurde Gregor/Georg Melika, der als Fallbeispiel für die Karpatoukraine genommen wird, 1930 nicht wie seine älteren Brüder in der angestammten Heimat der Eltern in der Nähe Mukatschewo/Munkatsch geboren, sondern dem Elsass, wo sein Vater als Bergbauer 1927 mit der Familie ankam. Mit seinen Eltern sprach Melika Rusinisch, den westlichsten ostslawischen Dialekt (einige Experten halten es für eine Sprache), seinen Brüdern Französisch, seltener Elsässisch, mit den Elsässern Elsässisch und den Kindern aus anderen Arbeitsmigrantenfamilien eine slawische Sprache (etwa Polnisch) oder Französisch. Diese Art Mehrsprachigkeit bediente sich Gregor Melika bis 1947, als sich die Familie entschied in die Sowjetunion zu ziehen.

Panel: Mehrsprachigkeit (Moderation: K.C. Kompe)

14:15-14:45 Dr. phil. Milutin Michael Nickl (Hof, Deutschland)

Christlich-humanistische Kommunikatorkategorie à la Prokopovič 1706 oder interkulturelles Rhetorica-Imago samt staatsaffirmativem Liberalismus?

Die pragmatische, synthetisierende Prokopovič-Rhetorik 1706/07 bewegt sich innerhalb zweier dominanter, europäisch-mediterraner Traditionslinien:

I. Die christlich-humanistische, hauptsächlich nachtridentinische Predigtlehre & Rhetorik-Entwicklung dependent von Caussin 1619/81 (und dieser von Acquaviva 1613).

Kommunikator als Orator, Concionator, auch Theorhetor (nur bei Caussin) in der christlich-humanistischen Parallelrhetorik bzw. kommunikatorzentrierten Universalrhetorik.

Bedeutung des Chrysostomus-Kommunikators, Multifunktion und komplexe Rollenunion mit publizistischer Karriere seit der Spätantike bzw. dem Frühmittelalter mit Spitzen/Peaks im 16. bis 18. Jahrhundert; plus Nachwirkungen, auch in der Musik bis Spätromantik.

Zentrale Prokopovič-Auffassung: Oratio politica = oratio sacra. Beleg dazu.

II. Die kommunikationsgeschichtlich ältere, rhetorisch-pagane, polytheistische, tolerantere bis indifferente, bildungskonstituierende, rhetoriksystembildende Traditionslinie und deren insuffiziente Rezeption in der neulateinischen, teils mitteleuropäischen und polnischen Barockrhetorik.

Aktualisierungsfähige Alternative und konfrontativ zu I. und II.:

III. Die alteuropäisch-mediterrane, argumentationstheoretisch-systematisierende, religionskritische und wahrheitsproblematisierende Traditionslinie und ihr allegorisch-weibliches *Rhetorica-Imago* mit dem Apriori der Argumentation (schmales langes Schwert).

Quer durch Europa reaktualisiert im lat.-griech. Wende-Humanismus vom 15. zum und im 16. Jahrhundert. Rhetorische Bildungskonzeption impliziert Paidèia-Aktualisierung (Nickl 2010/11/22) und riskante Repräsentanzkommunikation, Programmatisch: pro interferenzkulturelles Rhetorica-Bildungs- & Kommunikator-Imago und staatserschaffenden Liberalismus. Contra illiberalen Nationalchauvinismus.

Problem: Da wesentliche Teile der Menschenrechtscharta in der Ukraine außer Kraft gesetzt sind (2015-2024), die Opposition ausgeschaltet, die *weltanschauliche Neutralität* suspendiert, die republikanischen Tugenden marginalisiert wurden und das für die Meinungs- und Pressefreiheit zentrale Essential *Audiatur-et-altera-pars* für den öffentlichen Diskurs paralytisch erscheint, mithin *Citoyen* im Ukrainischen ein Fremdwort darstellt, läßt sich die Frage, welches Menschenbild, welches Bildungs-Imago und welche konkreten oder mutmaßlichen *Westlichen Werte* ad hoc in der Ukraine verteidigt werden (sollen), nicht schlüssig beantworten. Das interferenz- und plurikulturell erprobte *Rhetorica-Imago* bietet mit dem Apriori der Argumentation eine europäisch-verankerte, intermediär glaubwürdige Alternative.

14:45-15:15 Doz. Dr. Helen Ivchenkova, Katarina Appel, Diplom-Frankreichwissenschaftlerin
Die Verwendung der künstlichen Intelligenz beim Deutschlernen der ukrainischen Flüchtlinge in Deutschland – Sprach- und Integrationsstudie mit dem Timekettle Interpreter Hub

Im Vortrag geht es um die Probleme der ukrainischen erwachsenen Flüchtlinge beim Deutschlernen in Deutschland. Das Hauptproblem besteht darin, dass der

Anfängerunterricht in den Sprachkursen in deutscher Sprache stattfindet, was den Erwerbsprozess blockiert und nicht effektiv macht. Es werden die Ursachen solchen Blockierens analysiert. Eine davon ist der hohe affektive Filter einer Person, der eine Art von innerem Widerstand gegen die Verarbeitung von neuem, nicht verständlichem Input darstellt. Die im Lernprozess entstehenden Schwierigkeiten können nach der Meinung der Autoren mit Hilfe der künstlichen Intelligenz beseitigt werden. Als Beispiel wird das Gerät Timekettle X1 AI Interpreter Hub genannt, das hochwertige Echtzeitübersetzungen gewährleistet, was den Sprachadaptationsprozess optimiert und die Kommunikationsfähigkeiten von Flüchtlingen letztendlich wesentlich verbessert.

15:15-16:00 Dr. Ilona Husti, Dr. Ilona Lechner, Transkarpathische Ungarische Ferenc-Rakoczi-II-Institut

Erfahrungen von Lehrkräften mit mehrsprachigen Studierenden an Hochschulen

Im Vortrag wird am Beispiel der Ferenc Rákóczi II. Ungarischen Hochschule Transkarpatien illustriert, wie Strategien entwickelt werden können, um die Herausforderungen sprachlicher Vielfalt in einem mehrsprachigen und multikulturellen Umfeld zu bewältigen. Zunächst wird die Fremdsprachenbildung und Sprachpolitik der Einrichtung dargestellt. Anschließend werden die Erfahrungen der Mitarbeitenden des Lehrstuhls für Philologie zusammengefasst. Dabei werden die Bemühungen der Hochschule hervorgehoben, sicherzustellen, dass kein Studierender aufgrund sprachlicher oder nationaler Unterschiede benachteiligt wird. Abschließend wird beleuchtet, wie diese Maßnahmen praktisch sowohl im Unterricht als auch darüber hinaus umgesetzt werden.

Ukrainische Sektion

Zoom-Raum „Ukraine“ des Goethe-Instituts

<https://europa-uni-de.zoom-x.de/j/62103312264?pwd=MkLaktzQaWgIdtadSJP3adHDuF40ma.1>

Meeting-ID: 621 0331 2264

Kenncode: 123456789

Moderation: Dozentin Dr. Olena Yaremenko-Gassiuk

11.45-12.15 Dozent Dr. W. Jefymenko, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-Universität

Kritische Bewertung und effektive Nutzung von KI-Übersetzern in wissenschaftlichen Arbeiten von Studierenden

Der Vortrag zur „Kritischen Bewertung und effektiven Nutzung von KI-Übersetzern in wissenschaftlichen Arbeiten von Studierenden“ befasst sich mit der wachsenden Rolle von KI-Übersetzern wie ChatGPT, DeepL und Google Translate in der wissenschaftlichen Arbeit von Studierenden. Es werden die Vor- und Nachteile dieser Tools analysiert, insbesondere die Genauigkeit der Übersetzung wissenschaftlicher Terminologie, die Fähigkeit, komplexe syntaktische Strukturen zu verstehen, und die Angemessenheit der Übertragung des Stils wissenschaftlicher Texte. Der Bericht enthält praktische Empfehlungen für die effektive Nutzung von KI-Übersetzern in studentischen Forschungsarbeiten, mit einem Fokus auf die kritische Bewertung der erhaltenen Ergebnisse und die Notwendigkeit der Nachbearbeitung. Es werden auch die

ethischen Aspekte der Nutzung von KI-Übersetzern diskutiert, einschließlich Fragen zur Urheberschaft, Plagiat und dem Einfluss auf die Entwicklung der sprachlichen Kompetenzen der Studierenden. Der Bericht zielt darauf ab, die Informationskompetenz der Studierenden zu fördern und die Effizienz ihrer wissenschaftlichen Forschungsaktivitäten zu steigern.

- 12:15-12:45 Dr. Viktoria Lemeschenko-Lahoda, Tawrijsker Staatliche Agrotechnologische Dmytro-Motornyj-Universität
Fachlich-thematische Klassifikation von national markierten Einheiten Nationale Bewusstseinsbildung durch die Sprache: Festlegung und thematische Klassifikation national markierter Einheiten in der Sprache (am Beispiel der regionalen Sprachen Schottlands)

Unter den vielen Faktoren, die die Bildung des nationalen Bewusstseins und die Bewahrung der Identität einer Nation beeinflussen, ist die Sprache einer der wichtigsten. Gerade die Sprache, die die historische Erfahrung des Volkes, seine spezifische Denkweise und seine eigene Sicht auf die Realität widerspiegelt, fungiert als Träger eines einzigartigen kulturellen Codes, der für jede einzelne Nation charakteristisch ist. Durch die Sprache werden wichtige Werte, Normen und Weltanschauungen übermittelt, die Teil des kollektiven Gedächtnisses der Nation werden. Jeder Begriff und Ausdruck, der in der Sprache verwendet wird, ist eine Art „Brücke“ zwischen den Generationen und trägt dazu bei, Erfahrungen, Traditionen und Besonderheiten der nationalen Weltanschauung zu bewahren. In der Präsentation werden die Schlüsselaspekte der Wechselbeziehung zwischen Sprache und nationalem Bewusstsein behandelt, insbesondere: Wie die nationale Identität in der Sprache in Form von national markierten Einheiten wiedergespiegelt wird, wie man national markierte Einheiten klassifizieren kann und welche Rolle die Sprache im Prozess der Bewahrung der nationalen Kultur spielt.

- 12:45-13:15 Dozentin Dr. phil. Irina Blinowa, Dozentin Dr. Nadija Breslawec, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-Universität
Unterricht der Fremdsprache für Studierende von nichtsprachlichen Fachrichtungen: Zustand und Perspektiven

Durch die Aktivierung der Prozesse im Zusammenhang mit der Veränderung der Rolle der englischen Sprache als Fremdsprache im gesellschaftlichen Leben der Ukraine gewinnt der Englischunterricht für Studierende nichtsprachlicher Fachrichtungen im Bereich der Hochschulbildung zunehmend an Bedeutung. Die Anforderungen an die Ausbildung von Bachelor- und Masterstudierenden verlangen von ihnen vor allem, aktive Teilnehmer der interkulturellen Kommunikation zu sein und die notwendigen Fähigkeiten und Fertigkeiten für professionelle, geschäftliche und situationsbedingte Kommunikation in mündlicher und schriftlicher Form zu besitzen. Dies fördert die Nachfrage der Gesellschaft nach qualifizierten, wettbewerbsfähigen Absolventen der neuen Generation, die die englische Sprache fließend beherrschen, und macht das Studium der Disziplin „Fremdsprache (Englisch) (nach beruflicher Ausrichtung)“ besonders wichtig. Die Abteilung für Fremdsprachen nach beruflicher Ausrichtung der Mikhail-Drigomanov-Universität in Kiew richtet ihre Tätigkeit auf folgende Bereiche: 1) Verbesserung des eigenen (dozentischen) Niveaus der englischen Sprachkenntnisse und der Methodik des Englischunterrichts; 2) Verbesserung des Niveaus der englischen Sprachkenntnisse der Studierenden. Im Rahmen des ersten Bereichs steigern die wissenschaftlich-pädagogischen

Mitarbeiter ständig ihre Qualifikationen und übernehmen internationale Unterrichtspraktiken. Im Rahmen des zweiten Bereichs haben die Studierenden die Möglichkeit, an der internationalen COIL-Programm teilzunehmen, am Allukrainischen Wettbewerb für studentische wissenschaftliche Arbeiten in einer Fremdsprache nach beruflicher Ausrichtung im Bereich der Geisteswissenschaften für nichtphilologische Fachrichtungen teilzunehmen, sowie an wissenschaftlichen Konferenzen und weiteren Veranstaltungen. Auf diese Weise haben Studierende nichtsprachlicher Fachrichtungen die Möglichkeit, ihre Fähigkeiten im Verstehen und Sprechen der englischen Sprache zu verbessern und an Veranstaltungen teilzunehmen, die auf Englisch präsentiert werden, mit Unterstützung der Lehrkräfte der Abteilung.

13:15-13:45 Dozentin Dr. phil. Elizaveta Baranj,
Dozent Dr. phil. Adalbert Baranj,
Dozentin Dr. phil. Marta Fabian, Transkarpathische Ungarische Ferenc-Rakoczi II-Institut

Mehrsprachige Studierende im System der Hochschulbildung (am Beispiel des Transkarpathischen Ungarischen Instituts im Namen von Ferenc Rakoczi II)

In der Region, die seit Beginn des 20. Jahrhunderts den Namen Transkarpatien trägt, leben seit Jahrhunderten Vertreter verschiedener Nationalitäten. Über die ethnische Zusammensetzung der Bevölkerung und die Veränderungen darin sind bereits zahlreiche Arbeiten veröffentlicht worden. Die Mehrheit der Bevölkerung der Region ist zwei- oder mehrsprachig. Im System der Grund-, Sekundar- und teilweise der Hochschulbildung gibt es die Möglichkeit, die Unterrichtssprache zu wählen und auch die Sprache einzelner Nationalitäten zu erlernen. Das Transkarpathische Ungarische Institut im Namen von Ferenc Rakoczi II ist eine nichtstaatliche Bildungseinrichtung, in der gemäß der Satzung des Instituts die Unterrichtssprachen Ukrainisch, Ungarisch und Englisch sind. Es besteht jedoch auch die Möglichkeit, Deutsch und Slowakisch zu lernen. In der Präsentation beabsichtigen wir, die Bildungsprogramme der ersten und zweiten Bildungsstufe vorzustellen, in denen das Studium von Fächern in einer der drei Sprachen angeboten wird. Die Mehrheit der Studierenden ist zwei- oder mehrsprachig und lebt in den westlichen Regionen der Ukraine, hauptsächlich in Transkarpatien. Zu den Zielen der Präsentation gehört es, die Mehrsprachigkeit der Studierenden sowie ihre Rolle auf dem Arbeitsmarkt darzustellen.

Moderation Dozentin Dr. Olena Smolnikova

13:45-14:15 Veronika Dvornik, Wissenschaftliche Betreuerin: Dr. phil. Viktoria Smelianska
Einfluss von Online-Bildungsspielen auf die Entwicklung der grammatischen Kompetenz von Schülern der 11. Klasse im Englischunterricht (basierend auf den Ergebnissen der Forschung)

Im Vortrag wird der theoretische Hintergrund von Online-Lernspielen und grammatikalischer Kompetenz vorgestellt. Dabei wird insbesondere darauf eingegangen, was sich hinter diesen Begriffen genau verbirgt und ihre Bedeutung für den Bildungsprozess dargelegt. Außerdem wird eine Beschreibung der eingesetzten Online-Plattformen gegeben, auf denen Online-Spiele erstellt wurden. Zu den verwendeten Plattformen gehören Wordwall, Bamboozle, Educaplay und andere Ressourcen, die im Englischunterricht in der 11. Klasse des Lyzeums eingesetzt werden. Der Forschungsteil des Berichts enthält eine Analyse der Auswirkungen von Online-Lernspielen auf das Erlernen grammatikalischer Strukturen. Ein Satz von vier Übungen (Spielen), die in der Praxis verwendet

wurden, wird ausführlich behandelt. Darüber hinaus werden die Ergebnisse zweier Fragebögen vorgestellt, die den Einfluss des Einsatzes von Online-Lernspielen auf das Niveau der grammatikalischen Kompetenz von Schülern der 11. Klasse veranschaulichen.

- 14:15-14:45 Svitlana Kikhtenko, Ukrainische Staatliche Mykhajlo-Drahomanov-Universität
Einsatz von beruflichen Orientierungsmaterialien in der Ausbildung von Lehrkräften der Neuen Ukrainischen Schule
Der Einsatz von Berufsberatungsmaterialien bei der Ausbildung eines Lehrers einer neuen ukrainischen Schule: Was wird für junge Lehrer einer neuen ukrainischen Schule nützlich sein, wenn es darum geht, Probleme der Steigerung der Lernmotivation der Schüler und damit der Verbesserung der Wissensqualität zu lösen? Der Einsatz methodischer Materialien erfordert zunächst deren Studium durch den Studierenden. Um die Materialien anwenden zu können, ist es notwendig, sie zur Verfügung zu haben, sie auswählen, gruppieren und zur Lösung spezifischer pädagogischer Probleme anwenden zu können. Berufsberatungsmethoden funktionieren in der Praxis in Schülergruppen gut, aber nur, wenn sie richtig zusammengestellt und geschickt eingesetzt werden. Daher ist es wichtig, Studierenden und künftigen Lehrkräften die Möglichkeit zu geben, sich mit methodischen Materialien zur Berufsorientierung vertraut zu machen, diese auszuwählen und in der Praxis anzuwenden.

- 14:45-15:15 Striuk N. V., Dzhogan V. O., Donetsker Nationale Vasyl-Stus- Universität
Der intertextuelle Charakter multimodaler Texte
Die Studie analysiert die Mittel zur Aktualisierung der Kategorie der Intertextualität in englischsprachigen Schriftzügen auf Kleidung, die ein bedeutendes sozialkulturelles Phänomen der Gegenwart darstellen. Das Studium von Textprints auf Kleidung ermöglicht es, ihre Funktion als Kommunikations- und Selbstexpressionsträger zu enthüllen. Intertextualität in solchen Schriftzügen manifestiert sich auf multimodalem Niveau durch die Kombination verbaler und visueller Elemente. Die Arbeit zeigt die dialogischen Verbindungen zwischen Texten und kulturellem Kontext und veranschaulicht, wie intertextuelle Elemente die Bildung von Identität und die Vermittlung gesellschaftlicher Ideen beeinflussen können. Perspektiven für weitere Forschungen umfassen den Vergleich von englischen und ukrainischen Texten auf Kleidung und die Analyse anderer kultureller Gruppen.

Runder Tisch

Zoom-Raum „Ukraine“ des Goethe-Instituts

<https://goethe-institut.zoom.us/j/85863101847>

Meeting-ID: 858 6310 1847

- 16:00-17:00 Moderation: Prof. Dr. habil. phil. Svitlana Ivanenko
- Neue Ukrainische Schule – welche Linie gibt es? Welche Erfahrungen wurden gemacht? Wie funktioniert eine Reform im Krieg?
 - Onlinetechnologien im Krieg – wie unterrichtet man im Krieg? Welche Tools gibt es?

**Міжнародна науково-практична онлайн-конференція:
«НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ У ЦИФРОВОМУ
ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ »**

29-30 листопада 2024 року м. Київ, Україна

29.11.2024

Час зазначено за українським часом!

Посилання на Zoom: <https://us02web.zoom.us/j/88188406978>
Meeting-ID: 881 8840 6978

- 14:00-14:10 **Відкриття конференції (Організаційний комітет)**
 Лекторка ДААД Аня Ланге (Бішкек)
Спвробітниця проєкту Віадрина Фаст Трек Катрін К. Компе (Франкфурт
 (Одер))
 Експертка з організації навчального процесу Гете-Інституту Керстін
 Далльйо (Київ)
 д-р Єва Тешасв-Зундерланд, лекторка ДААД (Харків)
- 14:10-14:20 **Вітальне слово професора Сільвано Марселья, президентента АЕДЕ**
 (Європейської асоціації викладачів)
 (переклад з італійської на українську)
- 14:20-14:25 **Вітальне слово проф. д-ра фізико-математичних наук Григорія Торбіна,**
 проректора з наукової роботи Українського державного університету імені
 Михайла Драгоманова
- 14:25-14:30 **Вітальне слово проф. к. п. н. Анни Турчиної, декана природничого**
 факультету Українського державного університету імені Михайла
 Драгоманова
- 14.30-14:35 **Вітальне слово проф. д-ра філол. н. Світлани Іваненко, президентки**
 Української спілки германістів вищої школи,
 Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»
- 14:35-14:40 **Вітальне слово проф. д. філол. н. Алли Паславської, президентки**
 Асоціації українських германістів, Львівський національний університет
 імені Івана Франка
- 14.40- 14:45 **Вітальне слово доц., к. п. н. Олени Холоденко, президентки громадської**
 організації «Європейська освіта і наука в Україні», Український державний
 університет імені Михайла Драгоманова

Пленарне засідання

- 14:45-15:30 Проф. д-р філол. н. Марія Іваницька, Київський національний університет
 імені Тараса Шевченка
Багатомовність та взаємозв'язки в літературах: дидактичні аспекти
До компетентностей, яких мають набути студенти освітніх програм
«німецька філологія», «німецька як іноземна», а також «письмовий та усний

переклад з німецької» додаються, поряд з іншомовною компетентністю, також літературознавча та міжкультурна компетентності. Останні дають можливість майбутнім фахівцям бути посередниками між культурами, критично розглядати в них схоже і відмінне та сенсифікувати інших до цих аспектів. Важливим складником цього розглядаємо знання літературних взаємозв'язків та паралелей, у нашому випадку – між німецькою та українською літературою. Ці перетини проявляються у таких темах, як „Німецькомовні поети Галичини та Буковини“, „Українські мотиви в німецькомовній літературі“ або „Творчість українських письменників-емігрантів у Німеччині“.

Доповідь висвітлює два курси, що пропонуються для студентів-магістрів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які серед іншого розглядають німецько-українські літературні взаємозв'язки та різні аспекти багатомовності в літературних творах, інформуючи про авторок/авторів та митців, яким часто приділяють недостатньо уваги в традиційних курсах літератури, незважаючи на їхній вагомий внесок у розбудову літературних та культурних відносин між нашими країнами. Прикладами є, крім загальновідомих особистостей, таких як Іван Франко або Ольга Кобилянська, менш відомі автори, такі як Карл Еміль Франкоз, Освальд Бурггардт, Остап Грицай або Таня Малярчук.

Іншою важливою темою доповіді є розвиток філології в Німеччині, де українська мова та література раніше майже не були представлені і тільки з 2022 р. почали викладатись у більш як 17 університетах, що можна вважати знаком солідарності з Україною у боротьбі проти російської агресії. Знайомство з українською літературою у Німеччині видається простішим, якщо вона подається в контексті світової літератури та висвітлюються її взаємозв'язки з німецькомовними літературами. У доповіді представлені курси української літератури, що запроваджуються в німецьких університетах, а також заходи та проекти, що реалізуються завдяки співпраці між германістикою і славістикою. Цю співпрацю також можна інтерпретувати як міждисциплінарну синергію, яка робить свій внесок для розуміння української літератури, культури, історії та сьогодення в німецькомовних країнах.

15:30-16:15 Проф. д. філол. н. Світлана Іваненко, Національний технічний університет України „КПІ ім. Ігоря Сікорського“

Багатомовність в Європейському парламенті і виклики для навчання усних перекладачів

Європа багатомовна, її демократичні інститути на рівні Європейського Союзу: Європейський парламент, Європейська комісія, Європейський суд також багатомовні. З 22 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата в ЄС. Тому країна стоїть перед великими викликами щодо переговорів з усіма країнами ЄС, які здійснюються зазвичай за допомогою перекладачів. Крім цього, Україна буде представлена у найвищих органах ЄС, які потребують висококваліфікованих перекладачів-синхроністів. Наші провідні університети мають перед собою тепер гігантське завдання: підготувати якомога більше перекладачів з чудовими знаннями і навичками синхронного перекладу. Вирішення цього завдання вимагає не тільки наявності відповідної спеціальності в університетах, але й висококваліфікованих викладачів та технічного потенціалу (сучасне технічне обладнання для синхронного перекладу). На даний момент лише

Київський національний університет імені Тараса Шевченка має таку спеціалізацію в підготовці магістрів з погляду усного перекладу, яка однак не має статусу синхронного перекладу конференцій.

- 16:15-17:00 Аня Ланге (ДААД), к. філол. н. Ірина Гаман, Національний технічний університет України „КПІ ім. Ігоря Сікорського“
Сучасне викладання перекладу з використанням цифрових технологій
У доповіді представлений аналіз семінару зі студентами-перекладачами КПІ ім. Ігоря Сікорського, який відбувся в листопаді 2024 року. Під час семінару студенти мали змогу змодельовати процес перекладу літературного твору від початку до кінця. Текст Франца Кафки був перекладений за допомогою інструментів машинного перекладу (Trados SDL, Chat GPT, Google Translate та DeepL). Студенти порівнювали тексти перекладу і виявили спільні риси та відмінності між цифровими перекладацькими інструментами. Мета семінару полягала в тому, щоб допомогти студентам зрозуміти, як ці інструменти можуть стати корисними у майбутній перекладацькій практиці.
- 17:00-17:45 Проф. д. філол. н. Сергій Кобернік, Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Розвиток нової української школи в умовах воєнного стану (на прикладі географічної освіти)
Зазначено, що не зважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну і ведення активних бойових дій на значній території нашої держави, триває реформа ЗЗСО із запровадження прогресивних ідей Концепції Нової української школи (НУШ). Нині учні 1-7 класів закладів освіти набувають важливі для життя компетентності в сучасних реаліях НУШ за оновленим змістовим наповненням шкільних предметів з урахуванням світового і європейського досвіду. Вказано про зміни, які відбуваються в освітній системі України, а саме: створюються якісно нові Державні стандарти середньої освіти, Типові освітні програми, Модельні навчальні програми (МНП), інтегровані курси, підручники і навчальні посібники для всіх шкільних предметів. Розкрито особливості авторських ідей щодо нової структури МНП та підручників з географії, які зорієнтовані на Концепцію НУШ і враховують діяльнісний та компетентнісний підходи в сучасній освіті для нового покоління громадян України. Подано стислий опис основних складових змісту авторської МНП та підручника з географії. Наведено характеристику складових навчально-методичного пакету розробленого нами до підручника з географії на основі творчих ідей авторів, який включає такі посібники для вчителя та учня, як: Робочий зошит учня для практичних робіт та досліджень з географії; Географія в опорних схемах, картосхемах і схематичних малюнках (графічні конспекти уроків); Діагностувальні роботи для перевірки результатів навчання з географії; Методичний посібник для вчителя «Як організувати навчання географії в умовах НУШ». Наголошується, що усі вказані складові навчально-методичного забезпечення у своєму змістовому наповненні враховують зміни, що передбачені чинною законодавчою базою для розвитку загальної середньої освіти в Україні.
- 17:45-18:30 Доц. к.п.н. Наталія Франчук, Український державний університет імені Михайла Драгоманова; Інститут цифровізації освіти Національної Академії педагогічних наук України

Автоматизовані технології опрацювання природної мови: від транскрипції до машинного перекладу

У статті розглянуто автоматизовані технології опрацювання природної мови, що охоплюють повний спектр завдань – від автоматичної транскрипції до машинного перекладу. Проаналізовано сучасні методи, алгоритми та моделі, які використовуються для опрацювання текстових та аудіоданих. Особлива увага приділяється інтеграції технологій розпізнавання мовлення, синтаксичного й семантичного аналізу, а також генерації тексту. Розглянуто досягнення в галузі нейронних мереж, зокрема трансформерів, які є основою сучасних систем машинного перекладу. Висвітлено перспективи використання цих технологій у різних сферах. Окреслено ключові виклики, зокрема проблеми багатомовності, точності опрацювання текстових даних та етичні аспекти. Зроблено висновки щодо важливості подальшого розвитку автоматизованих технологій опрацювання природної мови для забезпечення ефективної міжмовної комунікації та автоматизації рутинних лінгвістичних завдань.

Субота, 30.11.2024

Час зазначено за українським часом!

Посилання на Zoom: <https://us02web.zoom.us/j/88188406978>

Meeting-ID: 881 8840 6978

- 9:00-10:20 Доц. к. філол. н. Олена Бекетова (Гете-Інститут Київ)
Сприяння письму за допомогою ШІ на заняттях з німецької мови як іноземної
Щоденна присутність штучного інтелекту вже давно не є футуристичною візією, а все більше стає реальністю, відкриваючи нові можливості для викладачів та учнів, щоб зробити вивчення мов більш ефективним, продуктивним та привабливим. Таким чином, він сприяє покращенню мовної компетенції учнів та розвитку їхньої міжкультурної комунікаційної здатності. На цьому семінарі ви дізнаєтеся про різні можливості використання чат-ботів з ШІ для розвитку продуктивної навички письма на заняттях німецької як іноземної мови (DaF). Основна увага буде приділена наступним чат-ботам: *ChatGPTi Perplexity*. Випробуйте застосування ШІ у викладанні іноземних мов!
- 10:20-11:40 Вікторія Марінюк (Гете-Інститут Київ)
Німецька мова з Фро
Платформа Всеукраїнської Школи Онлайн пропонує нові матеріали з вивчення німецької мови для дітей та підлітків від 10 до 16 років. Ви шукаєте різноманітні справи і завдання? Ви б хотіли організувати навчальний процес інтерактивніше і мотивувати дітей для самостійного навчання, зважаючи на актуальну навчальну програму? Ми пропонуємо Вам відкрити для себе безкоштовні матеріали Всеукраїнської Школи Онлайн, які можна використовувати в цифровому і аналоговому форматах. Крім цього ми звернемо увагу на перелік запропонованих тем, познайомимось із головним героєм відео Фро і разом з ним зануримось у світ німецької мови.

**Секційні засідання
Секція німецькою мовою**

**Панель: Вивчення мови за допомогою онлайн-інструментів
(Модератор: Катрін К. Компе)**

11:45-12:15 Д- Міхаела Руш, Західносаксонський інститут м. Цвікау
Створення завдань для мовних модулів науково-інженерних спеціальностей (серед іншого IoT – Інтернет речей та Зелена інженерія) за допомогою ChatGPT та Fobizz

Чат GPT сильно змінив можливості дидактичної адаптації та індивідуалізації змісту мовних модулів інженерних спеціальностей. Таким чином, ця технологія може закрити важливу прогалину, особливо для змісту курсу, де лише спорадично доступні матеріали у вигляді книг та навчальних матеріалів (переважно веб -сайтів). Окрім великої мовної моделі Чат GPT, Fobizz - це також платформа додатків, заснована на ШІ. Fobizz пропонує величезну кількість цифрових інструментів, ШІ, підвищення кваліфікації та навчальні матеріали. Наприклад, з його допомогою можна створити великі обсяги дидактичного матеріалу для різних контекстів, здійснити контроль знань та повідомити результати. Завдяки різним формам зворотного зв'язку (звуковий запис включно) можна здійснити більш індивідуалізоване оцінювання. У пропонованому дослідженні йдеться про можливості застосування і виконання студентами завдань, створених за допомогою ЧатGPT та Fobizz. Тому дослідження порівнює різні приклади застосування мовних модулів рівнів A1, A2 та B1 та відповідний підхід, наприклад, виконання на сторінках LLM (великої мовної моделі) з генеруючим контентом. Таким чином, обговорюються адаптації завдань і зроблено висновок стосовно застосування. При цьому як сторінка студента, так і сторінка викладача містить перспекцію щодо компетентностей, які набуватимуться. У дослідженні виснувано, що використання технології є доцільним допоки студентам пропонуються класичні підходи вивчення іноземних мов або можливості їх застосування примножуються. Оскільки використання цієї технології визнається як динамічне, то підвищення медійної компетентності залишається постійним завданням викладачів.

12:15-12:45 Проф., д-р Інес Буш-Лауер (Західносаксонський інститут Цвікау)
Багатомовність за допомогою ШІ?! - Досвід викладання фахової мови у закладах вищої освіти, представлений на прикладах з економіки, технологій та медіа

Дедалі багатомовніше суспільство вимагає мультилінгвальної компетентності у використанні фахового мовлення, щоб зменшити мовні бар'єри та дію культурних стереотипів у повсякденному навчанні та професійному житті. У пропонованій доповіді представлено перший досвід роботи з інструментами штучного інтелекту у викладанні фахової іноземної мови в закладах вищої освіти на прикладі Західносаксонського інституту м. Цвікау. Відправною точкою дослідження є питання про те, які інструменти штучного інтелекту можуть підтримувати навчання фахової іноземної мови і якою мірою комбінація різних інструментів штучного інтелекту може бути успішно використана в університетському контексті у формуванні рецептивних і продуктивних мовних навичок і які результати таке застосування впливатиме на мотивацію щодо автономного навчання іноземної мови протягом всього життя, мотивацію для підвищення кваліфікації та подальшого розвитку навичок роботи в цифровому

форматі з метою набуття багатомовності. Для ілюстрації буде наведено приклади з занять навчання фахового мовлення з економічної, технологічної та медійної галузей.

Панель: Зміни багатомовної ідентичності на прикордонних територіях на прикладі сучасної Словаччини та Карпатської України (Модератор: Акош Біттер)

12:45-13:15 Д-р Маріанна Базсоне, д-р. Сьореш: Університет Мішкольц
Лінгвістичне біографічне інтерв'ю як інструмент дослідження для фіксації процесів засвоєння мови

Лінгвістичне біографічне інтерв'ю – це особлива форма наративної бесіди, яка зосереджена на мовному розвитку інтерв'юйованих. Як методологічний інструмент ця форма інтерв'ю виявляється надзвичайно цінною для запису та документування процесів конструювання ідентичності та індивідуалізації особистості. Пропоноване дослідження виходить за рамки класичного підходу наративного індивідуального інтерв'ю, пов'язуючи погляди Георга Меліки та його дочки на ту саму тему. Отримані результати ґрунтуються на багатоплановому процесі індивідуальної роботи пам'яті, який відстежує зміни в мовно-комунікативному самопозиціонуванні мовців відповідно до хронології часу. Особливої уваги заслуговує тісне переплетення фактів власної історії життя та розвитку мовлення респондентів. Завдяки динамічній взаємодії співрозмовників спочатку фрагментарні спогади оживають, отримують нову інтерпретацію і формують вагому загальну картину процесу.

13:15-14:15 Д-р філол. н. Акош Біттер (ДАДД), Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара та, магістр Тереза Штангль, Регенбурзький університет
Багатомовність національних меншин – німці в східній Словаччині і в Карпатській Україні.

Беручи до уваги доповідь д-ра Маріанни Базсоне Сореш, д-р філол. н. Акош Біттер, лектор ДАДД у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара та Тереза Штангль наукова співробітниця Регенбурзького університету розглядатимуть східну частину Словаччини, а також сусідню Карпатську Україну. Мета пропонованої доповіді полягає в у висвітленні на конкретних прикладах лінгво-біографічного дослідження.

Словаччина (Тереза Штангль)

На території сучасної Словаччини німецькомовні громадяни живуть біля 800 років. Геніш датує перші поселення німців у цій місцевості нинішньої Словаччини, у так званому Ціпсі / Спиш у східній Словаччині, десь 1200 роком. У тогочасній Верхній Угорщині віками жили люди, об'єднані багатомовністю. Серед них були словаки, рутени (українці), угорці, румуни і німці (пор. Геніш 1995: 143). Після Першої світової війни у Словаччині кардинально змінилась політична і територіальна ситуація, тому що у 1918 р. тодішня Верхня Угорщина стала країною, в якій жили чехи і словаки, яка лише у 1992 р. отримала незалежність. (пор. Парсонова 1996:153). До спустошуючих наслідків Другої світової війни зараховують масову міграцію зі Сходу на Захід. При цьому більша частина німців, які жили у Словаччині, була вигнана з їх Батьківщини. Після жорстокості Другої світової війни і з нею пов'язаними процесами евакуації, біженців і вигнання «закінчилась історія німецького населення у Словаччині» (Цукерт 2016: 13-14). І це неправильно, бо маленька частина німецькомовного населення залишилась, як і раніше, у Словаччині. Ті фахівці і спеціалісти, яких у 1945 році позбавили громадянства, отримали так звані захисні паспорти. Рудольф

Шустер, як член німецької меншини, - приклад того, яким мінливим був світ німецькомовної меншини у Словаччині. У минулому бургомістр м. Кашау/Кошице, який народився 1934 р. у м. Метцензайфен і майбутній Президент Словаччини, пережив багато рухів кордонів і може розповісти про власну мовну ідентичність.

Карпатська Україна (Акош Біттер)

Східна Словаччина та Карпатська Україна мають багато подібності щодо свого населення, при цьому обидві території мають периферійне розташування та велике етнічне та культурне розмаїття внаслідок різноманітних зсувів кордонів: русинська меншина також поєднує ці регіони. Після Першої світової війни територія Карпатської України (сьогодні Закарпатська область) за Тріанонським договором була передана новоствореній Чехословаччині, повна інкорпорація тривала до 1928 року. Після так званої ліквідації Другої Чехо-Словацької республіки (1938/1939) Підкарпатська Русь (Карпатська Русь) була повернута до Угорщини, що також відбулося з окремими прикордонними регіонами Словаччини. У 1945 році територія стала Радянською Україною, а в 1991 році незалежною Україною. На відміну від Рудольфа Шустера, Грегор/Георг Меліка, який береться як приклад для Карпатської України, народився в 1930 році не на батьківщині своїх батьків біля Мукачеве/Мункача, як його старші брати, а в Ельзасі, де його батько був гірняком, сім'я прибула в Ельзас у 1927 р. З батьками Меліка розмовляв найзахіднішим східнослов'янським діалектом – русинською (деякі експерти вважають її мовою), з братами – французькою, рідше – ельзаським діалектом, з ельзасцями – ельзаським діалектом, а з дітьми з інших родин робітників – слов'янською мовою (наприклад, польською) або французькою. Грегор Меліка використовував цей тип багатомовності до 1947 року, коли родина вирішила переїхати до Радянського Союзу.

Панель: Багатомовність

14:15-14:45 Д-р Мілютін Нікль (Хоф, Німеччина)

Християнсько-гуманістична категорія комунікатора типу Прокоповича 1706 року чи міжкультурна риторика державницького лібералізму?

Прагматична, синтезна риторика Феофана Прокоповича 1706/1707 зазнала впливу обох домінантних європейсько-середземноморських традицій:

I. Християнсько-гуманістичної, переважно посттрієнської доктрини розвитку проповіді та риторики, на яку мав великий вплив Ніколаус Кауссінус 1619/81 (а на нього Клаудіо Аквавівіа 1613).

Комунікатор як оратор, проповідник, а також теоритор (ідеальний проповідник з багатьма ролями у суспільстві - лише у Кауссінуса) у християнсько-гуманістичній паралельній риториці або універсальній риториці, зосередженій на комунікаторі.

Значення комунікатора Златоуста - це багатофункціональне і складне поєднання з журналістською кар'єрою, починаючи з пізньої античності або раннього середньовіччя з піками розвитку в 16-18 століттях; плюс наслідки, також в музиці до пізнього романтизму.

Центральна концепція Прокоповича: політична промова дорівнює церковній промові (*Oratio politica = oratio sacra*). Докази цього.

II. Старша, риторично-язичницька, політеїстична, толерантніша до індиферентності, освітотворча, риторикосистемоутворююча традиція в історії комунікації та її недостатня рецепція в неолатинській, частково центральноєвропейській та польській бароковій риториці.

Альтернатива, здатна до актуалізації та конфронтації з I. та II:

III. Стара європейсько-середземноморська, систематизуюча в аргументативно-теоретичному плані, релігійно-критична традиція, яка вбачає в пошуку істинності проблему, та її алегорично-жіночий риторичний імідж з апіорі аргументацією (вузкий довгий меч), реактуалізований по всій Європі в латинсько-грецькому Поворотному гуманізмі 15-16 століття. Риторична концепція освіти передбачає актуалізацію пайдеї (Nickl 2010/11/22) та ризиковану репрезентативну комунікацію,

Програмно-методично: за інтерференцію іміджу комунікатора в риторико-освітньому плані та державницький лібералізм, що зберігає державу. Проти неліберального національного шовінізму.

Проблема: Відколи в Україні призупинено дію основних частин Хартії прав людини (2015-2024), опозицію нейтралізовано, ідеологічний нейтралітет призупинено, республіканські чесноти маргіналізовано, а важливий принцип *audiatur-et-altera-pars* (нехай і інша частина має бути почута) для публічного дискурсу, який є центральним для свободи вираження поглядів і свободи преси, виявляється паралізованим, і тому *Citoyen* (громадянин) є іноземним словом в українській мові, питання про те, який образ людини, які уявлення про освіту, і які конкретні або передбачувані західні цінності захищаються (або повинні захищатися) *ad hoc* в Україні, це питання не може бути вирішене однозначно. Імідж риторики, перевірений в умовах інтерференції та плюралізму культур, пропонує альтернативу з європейським корінням, яка апіорі аргументативна і заслуговує на довіру.

14:45-15:15 Доц.к. філол.н. Гелена Івченкова, Катаріна Аппель, дипломована наукова співробітниця з спеціалізацією по Франції

Викорстання штучного інтелекту (Timekettle Interpreter Hub) у навчанні українських біженців у Німеччині – дослідження мовного та інтегаційного аспектів

У доповіді йдеться про проблеми вивчення німецької мови дорослими біженцями у Німеччині. Головна проблема полягає в тому, що навчання на мовних курсах на початковому етапі відбувається німецькою мовою, що блокує процес навчання і робить його неефективним. Аналізуються причини цієї блокади. Одна з причин - це високий афективний фільтр особистості, свого роду супротив стосовно опрацювання нового, незрозумілого знання. На думку авторок проблеми, які виникають у навчанні, можна вирішити за допомогою штучного інтелекту. Прикладом може слугувати прилад Timekettle XI A1 Interpreter Hub, який забезпечує якісний синхронний переклад, що оптимізує процес адаптації до мови і насамкінець суттєво покращує комунікативні можливості біженців.

15:15-15:45 Доц. к. філол. н. Ілона Густі, доц. к. філол. н. Ілона Лехнер, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Досвід викладачів з багатомовними студентами в закладах вищої освіти

У доповіді на прикладі Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II буде показано, як можна розробити стратегії для подолання викликів мовного розмаїття в багатомовному та мультикультурному середовищі. Спочатку буде представлено викладання іноземних мов закладу та його мовну політику. Далі узагальнюється досвід співробітників кафедри філології. Наголошується на зусиллях університету, спрямованих на те, щоб жоден студент не опинився в не вигідному становищі через мовні чи національні відмінності. Насамкінець ми розглянемо, як ці заходи реалізуються на практичних заняттях та за їх межами.

Секція українською мовою
Zoom “Україна” в Goethe-Institut
<https://europa-uni-de.zoom-x.de/j/62103312264?pwd=MkLaktzQaWgIdtadSJP3adHDuF40ma.1>

Meeting-ID: 621 0331 2264

Kenncode: 123456789

Модератор доц., к.п.н. О.О. Яременко-Гасюк

11.45-12.15 Доц. к. п. н. Єфименко В.В., Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Критичне оцінювання та ефективне використання ші-перекладачів у студентських наукових дослідженнях

Доповідь „Критичне оцінювання та ефективне використання ШІ-перекладачів у студентських наукових дослідженнях“ розглядає зростаючу роль ШІ-перекладачів, таких як ChatGPT, DeepL та Google Translate, у науковій діяльності студентів. Аналізуються переваги та обмеження цих інструментів, зокрема точність перекладу наукової термінології, здатність розуміти складні синтаксичні конструкції та адекватність передачі стилістики наукових текстів. Доповідь містить практичні рекомендації щодо ефективного використання ШІ-перекладачів у студентських дослідженнях, акцентуючи увагу на критичному оцінюванні отриманих результатів та необхідності постредагування. Обговорюємо також етичні аспекти використання ШІ-перекладачів, включаючи питання авторства, плагіату та впливу на розвиток мовних компетенцій студентів. Доповідь має на меті сприяти формуванню інформаційної компетентності студентів та підвищенню ефективності їхньої науково-дослідної діяльності.

12:15-12:45 Phd. Вікторія Лемещенко-Лагода, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Предметно-тематична класифікація національно маркованих одиниць

Національна свідомість через призму мови: фіксація та тематична класифікація національно маркованих одиниць у мові (на прикладі регіональних мов Шотландії)

Серед багатьох чинників, що впливають на формування національної свідомості та збереження ідентичності нації, одним з найголовніших є мова. Саме мова, відображаючи історичний досвід народу, його специфічний спосіб мислення та своєрідну картину реальності, виступає носієм унікального культурного коду, характерного для кожної окремої нації. За допомогою мови передаються важливі цінності, норми та уявлення про світ, що стають частиною колективної пам'яті нації. Кожен термін і вираз, що використовується в мові, є своєрідним «мостом» між поколіннями, допомагаючи зберегти досвід, традиції та особливості національного світогляду.

У доповіді розглядатимуться ключові аспекти взаємозв'язку мови та національної свідомості, зокрема: як національна ідентичність знаходить своє відображення в мові у вигляді національно маркованих одиниць, як можна класифікувати національно марковані одиниці та яку роль відіграє мова в процесі збереження національної культури.

12:45-13:15 Доц. к.ф.н. Ірина Блинова, Надія Бреславець, Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Викладання іноземної мови студентам немовних спеціальностей: стан і перспективи

Через активізацію процесів, пов'язаних зі зміною ролі англійської мови як іноземної в суспільному житті України, викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей у сфері вищої освіти набуває ще більшої значущості. Вимоги до підготовки бакалаврів і магістрів потребують від них, перш за все, бути плідними учасниками міжкультурної комунікації та мати необхідні навички і вміння професійного, ділового, ситуативного спілкування в усній і писемній формах. Це сприяє затребуваності суспільства на кваліфікованих конкурентоспроможних випускників нової генерації, які вільно володіють англійською мовою, та зумовлює важливість вивчення дисципліни «Іноземна (англійська) мова (за професійним спрямуванням)». Кафедра іноземних мов за професійним спрямуванням УДУ імені Михайла Драгоманова скеровує свою діяльність у таких напрямках: 1) підвищення власного (викладацького) рівня володіння англійською мовою та методикою її викладання; 2) підвищення рівня володіння англійською мовою здобувачів. У межах першого напрямку науково-педагогічні працівники постійно підвищують кваліфікацію, переймаючи досвід міжнародних практик викладання. У межах другого напрямку здобувачі мають можливість долучитися до Міжнародної програми COIL; Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт іноземною мовою за професійним спрямуванням із гуманітарних наук нефілологічного профілю; виступів на наукових конференціях тощо. Таким чином, студенти немовних спеціальностей мають змогу набувати навичок / поліпшувати свої практичні вміння в розумінні, говорінні англійською мовою, а також брати участь у заходах, презентованих англійською мовою, за підтримки викладачів кафедри.

13:15-13:45 Доц. Д-р філософії Єлизавета Барань,
Доц. д-р філософії Адальберт Барань,
Доц. к.філол.н. Марта Фабіян, Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці II
Багатомовні студенти у системі вищої освіти (на прикладі Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II)

У регіоні, яке з початку ХХ ст. має назву Закарпаття, упродовж віків проживають представники різних національностей. Про національний склад населення та зміни в ньому вийшло друком чимало праць. Дво- або багатомовним є більшість населення регіону. У системі початкової, середньої і частково вищої освіти є можливість обирати мову навчання, а також вивчати мову окремих національностей. Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II – заклад недержавної форми власності, в якому згідно зі Статутом закладу мовою навчання є українська, угорська та англійська. Однак, є можливість обрати для вивчення німецьку та словацьку мови. У доповіді маємо на меті представити освітні програми першого і другого освітніх рівнів, у яких пропоновано вивчення дисциплін однією з трьох мов. Більшість здобувачів вищої освіти дво- та багатомовні, які проживають у західних регіонах України, переважно на Закарпатті. Серед цілей доповіді є представлення багатомовності контингенту здобувачів, їхню роль на ринку праці.

Модератор: доц., к. п. н. О.Г. Смольнікова

- 13:45-14:15 Вероніка Дворник, Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Вікторія Смельянська, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Вплив освітніх онлайн ігор на формування граматичної компетентності учнів 11 класу на уроках англійської мови (за результатами дослідження)
У доповіді буде представлено теоретичне обґрунтування основних понять, таких як освітні онлайн-ігри та граматична компетентність. Зокрема, буде розглянуто, що саме охоплюють ці терміни, окреслено їх значення для навчального процесу. Також буде представлено опис застосованих онлайн платформ, де були створені онлайн-ігри. Серед використаних платформ — *Wordwall, **Bamboozle, ***Educaplay* та інші ресурси, впроваджені на уроках англійської мови у 11 класах ліцею. Дослідницька частина доповіді містить аналіз впливу освітніх онлайн-ігор на засвоєння граматичних структур. Буде детально висвітлено, комплекс із чотирьох вправ(ігри), які були застосовані на практиці. Крім цього будуть надані результати двох опитувальників, що ілюструють вплив використання освітніх онлайн-ігор на рівень сформованості граматичної компетентності школярів 11 класу.
- 14:15-14:45 Асп. Світлана Кіхтенко, Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Використання профорієнтаційних матеріалів у підготовці вчителя нової української школи
Використання профорієнтаційних матеріалів у підготовці вчителя нової української школи: що стане у нагоді вчительській молоді нової української школи при вирішенні питань підвищення мотивації учнів до навчання і як результат підвищення якості знань. Використання методичних матеріалів потребує в першу чергу їх вивчення самим студентом. Для того щоб застосувати матеріали їх необхідно мати у наявності, вміти їх підібрати, групувати, застосовувати при вирішенні конкретних педагогічних задач. Методи профорієнтації добре працюють на практиці в учнівських колективах але якщо вірно зібрані і вміло використані. Тому важливо надати можливість студентам майбутнім педагогам познайомитися з методичними матеріалами профорієнтації, навчитися їх вибирати і використовувати на практиці.
- 14:45-15:15 Стрюк Н. В., Джоган В. О., Донецький національний університет імені Василя Стуса
Інтертекстуальний характер мультимодальних текстів
У дослідженні аналізуються засоби актуалізації категорії інтертекстуальності в англійськомовних написах на одязі, що є важливим соціокультурним феноменом сучасності. Вивчення текстових принтів на одязі дозволяє розкрити їхню функцію як засобу комунікації та самовираження. Інтертекстуальність у таких написах проявляється на мультимодальному рівні через поєднання вербальних і візуальних елементів. Робота показує діалогічні зв'язки між текстами та культурним контекстом, ілюструючи, як інтертекстуальні елементи можуть впливати на формування ідентичності та передачу суспільних ідей. Перспективи подальших досліджень охоплюють порівняння англійських і українських текстів на одязі та аналіз інших культурних груп.
- 16:00-17:00 **Круглий стіл**

Zoom “Україна” в Goethe-Institut
<https://goethe-institut.zoom.us/j/85863101847>
Meeting-ID: 858 6310 1847

Модерація: проф. д-р Світлана Іваненко

- Нова українська школа – яким шляхом йдемо? Який досвід було здобуто? Як працює реформа під час війни?
- Онлайн-технології під час війни – як навчати під час війни? Які інструменти існують?

**Міжнародна науково-практична онлайн-конференція:
«НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ
У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ »**

29-30 листопада 2024 року м. Київ, Україна

29.11.2024

Час зазначено за українським часом!

Посилання на Zoom: <https://us02web.zoom.us/j/88188406978>
Meeting-ID: 881 8840 6978

- 14:00-14:10 **Відкриття конференції (Організаційний комітет)**
Лекторка ДААД Аня Ланге (Бішкек)
Спвробітниця проекту Віадрина Фаст Трек Катрін К. Компе
(Франкфурт (Одер))
Експертка з організації навчального процесу Гете-Інституту
Керстін Далльйо (Київ)
- 14:10-14:20 **Вітальне слово професора Сільвано Марселья**, президентента АЕДЕ
(Європейської асоціації викладачів)
(переклад з італійської на українську)
- 14:20-14:25 **Вітальне слово проф. д-ра фізико-математичних наук Григорія Торбіна**,
проректора з наукової роботи Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
- 14:25-14:30 **Вітальне слово проф. к. п. н. Анни Турчиної**,
декана природничого факультету Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
- 14:30-14:35 **Вітальне слово проф. д-ра філол. н. Світлани Іваненко**,
президентки Української спілки германістів вищої школи,
Національний технічний університет України “КПІ ім. Ігоря Сікорського»
- 14:35-14:40 **Вітальне слово проф. д. філол. н. Алли Паславської**,
президентки Асоціації українських германістів,
Львівський національний університет імені Івана Франка
- 14:40- 14:45 **Вітальне слово доц., к. п. н. Олени Холоденко**,
президентки громадської організації “Європейська освіта і наука в Україні”,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Пленарне засідання

- 14:45-15:30 Проф. д-р філол. н. Марія Іваницька, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Багатомовність та взаємозв’язки в літературах: дидактичні аспекти
До компетентностей, яких мають набути студенти освітніх програм
“німецька філологія”, “німецька як іноземна”, а також “письмовий та усний
переклад з німецької” додаються, поряд з іншомовною компетентністю,
також літературознавча та міжкультурна компетентності. Останні дають

можливість майбутнім фахівцям бути посередниками між культурами, критично розглядати в них схоже і відмінне та сенсифікувати інших до цих аспектів. Важливим складником цього розглядаємо знання літературних взаємозв'язків та паралелей, у нашому випадку – між німецькою та українською літературою. Ці перетини проявляються у таких темах, як “Німецькомовні поети Галичини та Буковини”, “Українські мотиви в німецькомовній літературі” або “Творчість українських письменників-емігрантів у Німеччині”.

Доповідь висвітлює два курси, що пропонуються для студентів-магістрів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які серед іншого розглядають німецько-українські літературні взаємозв'язки та різні аспекти багатомовності в літературних творах, інформуючи про авторок/авторів та митців, яким часто приділяють недостатньо уваги в традиційних курсах літератури, незважаючи на їхній вагомий внесок у розбудову літературних та культурних відносин між нашими країнами. Прикладами є, крім загальновідомих особистостей, таких як Іван Франко або Ольга Кобилянська, менш відомі автори, такі як Карл Еміль Францоз, Освальд Бурггардт, Остап Грицай або Таня Малярчук.

Іншою важливою темою доповіді є розвиток філології в Німеччині, де українська мова та література раніше майже не були представлені і тільки з 2022 р. почали викладатись у більш як 17 університетах, що можна вважати знаком солідарності з Україною у боротьбі проти російської агресії. Знайомство з українською літературою у Німеччині видається простішим, якщо вона подається в контексті світової літератури та висвітлюються її взаємозв'язки з німецькомовними літературами. У доповіді представлені курси української літератури, що запроваджуються в німецьких університетах, а також заходи та проекти, що реалізуються завдяки співпраці між германістикою і славістикою. Цю співпрацю також можна інтерпретувати як міждисциплінарну синергію, яка робить свій внесок для розуміння української літератури, культури, історії та сьогодення в німецькомовних країнах.

15:30-16:15 Проф. д. філол. н. Світлана Іваненко, Національний технічний університет України “КПІ ім. Ігоря Сікорського”

Багатомовність в Європейському парламенті і виклики для навчання усних перекладачів

Європа багатомовна, її демократичні інститути на рівні Європейського Союзу: Європейський парламент, Європейська комісія, Європейський суд також багатомовні. З 22 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата в ЄС. Тому країна стоїть перед великими викликами щодо переговорів з усіма країнами ЄС, які здійснюються зазвичай за допомогою перекладачів. Крім цього, Україна буде представлена у найвищих органах ЄС, які потребують висококваліфікованих перекладачів-синхроністів. Наші провідні університети мають перед собою тепер гігантське завдання: підготувати якомога більше перекладачів з чудовими знаннями і навичками синхронного перекладу. Вирішення цього завдання вимагає не тільки наявності відповідної спеціальності в університетах, але й висококваліфікованих викладачів та технічного потенціалу (сучасне технічне обладнання для синхронного перекладу). На даний момент лише Київський національний університет імені Тараса Шевченка має таку спеціалізацію в підготовці магістрів з погляду усного перекладу, яка однак

не має статусу синхронного перекладу конференцій

- 16:15-17:00 Аня Ланге (ДААД), к. філол. н. Ірина Гаман, Національний технічний університет України “КПІ ім. Ігоря Сікорського”
Сучасне викладання перекладу з використанням цифрових технологій
У доповіді представлений аналіз семінару зі студентами-перекладачами КПІ ім. Ігоря Сікорського, який відбувся в листопаді 2024 року. Під час семінару студенти мали змогу змоделювати процес перекладу літературного твору від початку до кінця. Текст Франца Кафки був перекладений за допомогою інструментів машинного перекладу (Trados SDL, Chat GPT, Google Translate та DeepL). Студенти порівнювали тексти перекладу і виявили спільні риси та відмінності між цифровими перекладацькими інструментами. Мета семінару полягала в тому, щоб допомогти студентам зрозуміти, як ці інструменти можуть стати корисними у майбутній перекладацькій практиці.
- 17:00-17:45 Проф. д. філол. н. Сергій Кобернік, Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Розвиток нової української школи в умовах воєнного стану (на прикладі географічної освіти)
Зазначено, що не зважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну і ведення активних бойових дій на значній території нашої держави, триває реформа ЗЗСО із запровадження прогресивних ідей Концепції Нової української школи (НУШ). Нині учні 1-7 класів закладів освіти набувають важливі для життя компетентності в сучасних реаліях НУШ за оновленим змістовим наповненням шкільних предметів з урахуванням світового і європейського досвіду. Вказано про зміни, які відбуваються в освітній системі України, а саме: створюються якісно нові Державні стандарти середньої освіти, Типові освітні програми, Модельні навчальні програми (МНП), інтегровані курси, підручники і навчальні посібники для всіх шкільних предметів. Розкрито особливості авторських ідей щодо нової структури МНП та підручників з географії, які зорієнтовані на Концепцію НУШ і враховують діяльнісний та компетентнісний підходи в сучасній освіті для нового покоління громадян України. Подано стислий опис основних складових змісту авторської МНП та підручника з географії. Наведено характеристику складових навчально-методичного пакету розробленого нами до підручника з географії на основі творчих ідей авторів, який включає такі посібники для вчителя та учня, як: Робочий зошит учня для практичних робіт та досліджень з географії; Географія в опорних схемах, картосхемах і схематичних малюнках (графічні конспекти уроків); Діагностувальні роботи для перевірки результатів навчання з географії; Методичний посібник для вчителя “Як організувати навчання географії в умовах НУШ”. Наголошується, що усі вказані складові навчально-методичного забезпечення у своєму змістовому наповненні враховують зміни, що передбачені чинною законодавчою базою для розвитку загальної середньої освіти в Україні.
- 17:45-18:30 Доц. к. п. н. Наталія Франчук, Український державний університет імені Михайла Драгоманова; Інститут цифровізації освіти Національної Академії педагогічних наук України
Автоматизовані технології опрацювання природної мови: від транскрипції до машинного перекладу

У статті розглянуто автоматизовані технології опрацювання природної мови, що охоплюють повний спектр завдань – від автоматичної транскрипції до машинного перекладу. Проаналізовано сучасні методи, алгоритми та моделі, які використовуються для опрацювання текстових та аудіоданих. Особлива увага приділяється інтеграції технологій розпізнавання мовлення, синтаксичного й семантичного аналізу, а також генерації тексту. Розглянуто досягнення в галузі нейронних мереж, зокрема трансформерів, які є основою сучасних систем машинного перекладу. Висвітлено перспективи використання цих технологій у різних сферах. Окреслено ключові виклики, зокрема проблеми багатомовності, точності опрацювання текстових даних та етичні аспекти. Зроблено висновки щодо важливості подальшого розвитку автоматизованих технологій опрацювання природної мови для забезпечення ефективної міжмовної комунікації та автоматизації рутинних лінгвістичних завдань.

Субота, 30.11.2024

Час зазначено за українським часом!

Посилання на Zoom: <https://us02web.zoom.us/j/88188406978>

Meeting-ID: 881 8840 6978

9:00-10:20

Доц. к. філол. н. Олена Бекетова (Гете-Інститут Київ)

Сприяння письму за допомогою ШІ на заняттях з німецької мови як іноземної

Щоденна присутність штучного інтелекту вже давно не є футуристичною візією, а все більше стає реальністю, відкриваючи нові можливості для викладачів та учнів, щоб зробити вивчення мов більш ефективним, продуктивним та привабливим. Таким чином, він сприяє покращенню мовної компетенції учнів та розвитку їхньої міжкультурної комунікаційної здатності. На цьому семінарі ви дізнаєтеся про різні можливості використання чат-ботів з ШІ для розвитку продуктивної навички письма на заняттях німецької як іноземної мови (DaF). Основна увага буде приділена наступним чат-ботам: *ChatGPT* і *Perplexity*. Випробуйте застосування ШІ у викладанні іноземних мов!

10:20-11:40

Вікторія Марінюк (Гете-Інститут Київ)

Німецька мова з Фро

Платформа Всеукраїнської Школи Онлайн пропонує нові матеріали з вивчення німецької мови для дітей та підлітків від 10 до 16 років. Ви шукаєте різноманітні вправи і завдання? Ви б хотіли організувати навчальний процес інтерактивніше і мотивувати дітей для самостійного навчання, зважаючи на актуальну навчальну програму? Ми пропонуємо Вам відкрити для себе безкоштовні матеріали Всеукраїнської Школи Онлайн, які можна використовувати в цифровому і аналоговому форматах. Крім цього ми звернемо увагу на перелік запропонованих тем, познайомимось із головним героєм відео Фро і разом з ним зануримось у світ німецької мови.

**Секційні засідання
Секція німецькою мовою**

**Панель: Вивчення мови за допомогою онлайн-інструментів
(Модератор: Катрін К. Компе)**

- 11:45-12:15 Д-Міхаела Руш, Західносаксонський інститут м. Цвікау
Створення завдань для мовних модулів науково-інженерних спеціальностей (серед іншого IoT – Інтернет речей та Зелена інженерія) за допомогою ChatGPT та Fobizz
Чат GPT сильно змінив можливості дидактичної адаптації та індивідуалізації змісту мовних модулів інженерних спеціальностей. Таким чином, ця технологія може закрити важливу прогалину, особливо для змісту курсу, де лише спорадично доступні матеріали у вигляді книг та навчальних матеріалів (переважно веб -сайтів). Окрім великої мовної моделі Чат GPT, Fobizz - це також платформа додатків, заснована на ШІ. Fobizz пропонує величезну кількість цифрових інструментів, ШІ, підвищення кваліфікації та навчальні матеріали. Наприклад, з його допомогою можна створити великі обсяги дидактичного матеріалу для різних контекстів, здійснити контроль знань та повідомити результати. Завдяки різним формам зворотного зв'язку (звуковий запис включно) можна здійснити більш індивідуалізоване оцінювання. У пропонованому дослідженні йдеться про можливості застосування і виконання студентами завдань, створених за допомогою ЧатGPT та Fobizz. Тому дослідження порівнює різні приклади застосування мовних модулів рівнів A1, A2 та B1 та відповідний підхід, наприклад, виконання на сторінках LLM (великої мовної моделі) з генеруючим контентом. Таким чином, обговорюються адаптації завдань і зроблено висновок стосовно застосування. При цьому як сторінка студента, так і сторінка викладача містить перспекцію щодо компетентностей, які набуватимуться. У дослідженні виснувано, що використання технології є доцільним допоки студентам пропонуються класичні підходи вивчення іноземних мов або можливості їх застосування примножуються. Оскільки використання цієї технології визнається як динамічне, то підвищення медійної компетентності залишається постійним завданням викладачів.
- 12:15-12:45 Проф., д-р Інес Буш-Лауер (Західносаксонський інститут Цвікау)
Багатомовність за допомогою ШІ?! – Досвід викладання фахової мови у закладах вищої освіти, представлений на прикладах з економіки, технологій та медіа
Дедалі багатомовніше суспільство вимагає мультилінгвальної компетентності у використанні фахового мовлення, щоб зменшити мовні бар'єри та дію культурних стереотипів у повсякденному навчанні та професійному житті. У пропонованій доповіді представлено перший досвід роботи з інструментами штучного інтелекту у викладанні фахової іноземної мови в закладах вищої освіти на прикладі Західносаксонського інституту м. Цвікау. Відправною точкою дослідження є питання про те, які інструменти штучного інтелекту можуть підтримувати навчання фахової іноземної мови і якою мірою комбінація різних інструментів штучного інтелекту може бути успішно використана в університетському контексті у формуванні рецептивних і продуктивних мовних навичок і які результати таке застосування впливатиме на мотивацію щодо автономного навчання

іноземної мови протягом всього життя, мотивацію для підвищення кваліфікації та подальшого розвитку навичок роботи в цифровому форматі з метою набуття багатомовності. Для ілюстрації буде наведено приклади з занять навчання фахового мовлення з економічної, технологічної та медійної галузей.

Панель: Зміни багатомовної ідентичності на прикордонних територіях на прикладі сучасної Словаччини та Карпатської України (Модератор: Аकोш Біттер)

12:45-13:15 Д-р Маріанна Базсоне, д-р. Сьореш: Університет Мішкольц
Лінгвістичне біографічне інтерв'ю як інструмент дослідження для фіксації процесів засвоєння мови

Лінгвістичне біографічне інтерв'ю – це особлива форма наративної бесіди, яка зосереджена на мовному розвитку інтерв'ююваних. Як методологічний інструмент ця форма інтерв'ю виявляється надзвичайно цінною для запису та документування процесів конструювання ідентичності та індивідуалізації особистості. Пропоноване дослідження виходить за рамки класичного підходу наративного індивідуального інтерв'ю, пов'язуючи погляди Георга Меліки та його дочки на ту саму тему. Отримані результати ґрунтуються на багатшаровому процесі індивідуальної роботи пам'яті, який відстежує зміни в мовно-комунікативному самопозиціонуванні мовців відповідно до хронології часу. Особливої уваги заслуговує тісне переплетення фактів власної історії життя та розвитку мовлення респондентів. Завдяки динамічній взаємодії співрозмовників спочатку фрагментарні спогади оживають, отримують нову інтерпретацію і формують вагому загальну картину процесу.

13:15-14:15 Д-р філол. н. Аकोш Біттер (ДАДД), Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара та, магістр Тереза Штангль, Регенбурзький університет
Багатомовність національних меншин – німці в східній Словаччині і в Карпатській Україні.

Беручи до уваги доповідь д-ра Маріанни Базсоне Сореш, д-р філол н. Аकोш Біттер, лектор ДАДД у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара та Тереза Штангль наукова співробітниця Регенбурзького університету розглядатимуть східну частину Словаччини, а також сусідню Карпатську Україну. Мета пропонованої доповіді полягає в у висвітленні на конкретних прикладах лінгво-біографічного дослідження.

Словаччина (Тереза Штангль)

На території сучасної Словаччини німецькомовні громадяни живуть біля 800 років. Геніш датує перші поселення німців у цій місцевості нинішньої Словаччини, у так званому Ціпсі / Спиш у східній Словаччині, десь 1200 роком. У тогочасній Верхній Угорщині віками жили люди, об'єднані багатомовністю. Серед них були словаки, рутени (українці), угорці, румуни і німці (пор. Геніш 1995: 143). Після Першої світової війни у Словаччині кардинально змінилась політична і територіальна ситуація, тому що у 1918 р. тодішня Верхня Угорщина стала країною, в якій жили чехи і словаки, яка лише у 1992 р. отримала незалежність. (пор. Парсонова 1996:153). До спустошуючих наслідків Другої світової війни зараховують масову міграцію зі Сходу на Захід. При цьому більша частина німців, які жили у Словаччині, була вигнана з їх Батьківщини. Після жорстокості Другої світової війни і з нею пов'язаними процесами евакуації, біженців і

вигнання “закінчилась історія німецького населення у Словаччині” (Цукерт 2016: 13-14). І це неправильно, бо маленька частина німецькомовного населення залишилась, як і раніше, у Словаччині. Ті фахівці і спеціалісти, яких у 1945 році позбавили громадянства, отримали так звані захисні паспорти. Рудольф Шустер, як член німецької меншини, – приклад того, яким мінливим був світ німецькомовної меншини у Словаччині. У минулому бургомістр м. Кашау/ Кошице, який народився 1934 р. у м. Метцензайфен і майбутній Президент Словаччини, пережив багато рухів кордонів і може розповісти про власну мовну ідентичність.

Карпатська Україна (Акош Біттер)

Східна Словаччина та Карпатська Україна мають багато подібності щодо свого населення, при цьому обидві території мають периферійне розташування та велике етнічне та культурне розмаїття внаслідок різноманітних зсувів кордонів: русинська меншина також поєднує ці регіони. Після Першої світової війни територія Карпатської України (сьогодні Закарпатська область) за Тріанонським договором була передана новоствореній Чехословаччині, повна інкорпорація тривала до 1928 року. Після так званої ліквідації Другої Чехо-Словацької республіки (1938/1939) Підкарпатська Русь (Карпатська Русь) була повернута до Угорщини, що також відбулося з окремими прикордонними регіонами Словаччини. У 1945 році територія стала Радянською Україною, а в 1991 році незалежною Україною. На відміну від Рудольфа Шустера, Грегор/Георг Меліка, який береться як приклад для Карпатської України, народився в 1930 році не на батьківщині своїх батьків біля Мукачева/Мункача, як його старші брати, а в Ельзасі, де його батько був гірняком, сім'я прибула в Ельзас у 1927 р. З батьками Меліка розмовляв найзахіднішим східнослов'янським діалектом – русинською (деякі експерти вважають її мовою), з братами – французькою, рідше – ельзаським діалектом, з ельзасцями – ельзаським діалектом, а з дітьми з інших родин робітників – слов'янською мовою (наприклад, польською) або французькою. Грегор Меліка використовував цей тип багатомовності до 1947 року, коли родина вирішила переїхати до Радянського Союзу.

Панель: Багатомовність

14:15-14:45 Д-р Мілютін Нікль (Хоф, Німеччина)

Християнсько-гуманістична категорія комунікатора типу Прокоповича 1706 року чи міжкультурна риторика державницького лібералізму?

Прагматична, синтезна риторика Феофана Прокоповича 1706/1707 зазнала впливу обох домінуючих європейсько-середземноморських традицій:

I. Християнсько-гуманістичної, переважно посттрієнтської доктрини розвитку проповіді та риторики, на яку мав великий вплив Ніколаус Кауссінус 1619/81 (а на нього Клаудіо Аквавівіа 1613).

Комунікатор як оратор, проповідник, а також теоритор (ідеальний проповідник з багатьма ролями у суспільстві – лише у Кауссінуса) у християнсько-гуманістичній паралельній риторичі або універсальній риторичі, зосередженій на комунікаторі.

Значення комунікатора Златоуста – це багатофункціональне і складне поєднання з журналістською кар'єрою, починаючи з пізньої античності або раннього середньовіччя з піками розвитку в 16-18 століттях; плюс наслідки, також в музиці до пізнього романтизму.

Центральна концепція Прокоповича: політична промова дорівнює церковній промові (*Oratio politica = oratio sacra*). Докази цього.

II. Старша, риторично-язичницька, політеїстична, толерантніша до індіферентності, освітотворча, риторикосистемоутворююча традиція в історії комунікації та її недостатня рецепція в неолатинській, частково центральноєвропейській та польській бароковій риторичній.

Альтернатива, здатна до актуалізації та конфронтації з I. та II:

III. Стара європейсько-середземноморська, систематизуюча в аргументативно-теоретичному плані, релігійно-критична традиція, яка вбачає в пошуку істинності проблему, та її алегорично-жіночий риторичний імідж з апіорі аргументацією (вужкий довгий меч), реактуалізований по всій Європі в латинсько-грецькому Поворотному гуманізмі 15-16 століття. Риторична концепція освіти передбачає актуалізацію пайдеї (Nickl 2010/11/22) та ризиковану репрезентативну комунікацію,

Програмно-методично: за інтерференцію іміджу комунікатора в риторико-освітньому плані та державницький лібералізм, що зберігає державу. Проти неліберального національного шовінізму.

Проблема: Відколи в Україні призупинено дію основних частин Хартії прав людини (2015-2024), опозицію нейтралізовано, ідеологічний нейтралітет призупинено, республіканські чесноти маргіналізовано, а важливий принцип *audiatur-et-altera-pars* (нехай і інша частина має бути почута) для публічного дискурсу, який є центральним для свободи вираження поглядів і свободи преси, виявляється паралізованим, і тому *Citoyen* (громадянин) є іноземним словом в українській мові, питання про те, який образ людини, які уявлення про освіту, і які конкретні або передбачувані західні цінності захищаються (або повинні захищатися) *ad hoc* в Україні, це питання не може бути вирішене однозначно. Імідж риторички, перевірений в умовах інтерференції та плюралізму культур, пропонує альтернативу з європейським корінням, яка апіорі аргументативна і заслуговує на довіру.

14:45-15:15 Доц. к. філол. н. Гелена Івченкова, Катаріна Аппель, дипломована наукова співробітниця з спеціалізацією по Франції

Використання штучного інтелекту (Timekettle Interpreter Hub) у навчанні українських біженців у Німеччині – дослідження мовного та інтегаційного аспектів

У доповіді йдеться про проблеми вивчення німецької мови дорослими біженцями у Німеччині. Головна проблема полягає в тому, що навчання на мовних курсах на початковому етапі відбувається німецькою мовою, що блокує процес навчання і робить його неефективним. Аналізуються причини цієї блокади. Одна з причин – це високий афективний фільтр особистості, свого роду супротив стосовно опрацювання нового, незрозумілого знання. На думку авторок проблеми, які виникають у навчанні, можна вирішити за допомогою штучного інтелекту. Прикладом може слугувати прилад Timekettle XI A1 Interpreter Hub, який забезпечує якісний синхронний переклад, що оптимізує процес адаптації до мови і насамкінець суттєво покращує комунікативні можливості біженців.

15:15-15:45 Доц. к. філол. н. Ілона Густі, доц. к. філол. н. Ілона Лехнер, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Досвід викладачів з багатомовними студентами в закладах вищої освіти

У доповіді на прикладі Закарпатського угорського інституту імені Ференца

Ракоці II буде показано, як можна розробити стратегії для подолання викликів мовного розмаїття в багатомовному та мультикультурному середовищі. Спочатку буде представлено викладання іноземних мов закладу та його мовну політику. Далі узагальнюється досвід співробітників кафедри філології. Наголошується на зусиллях університету, спрямованих на те, щоб жоден студент не опинився в невігідному становищі через мовні чи національні відмінності. Насамкінець ми розглянемо, як ці заходи реалізуються на практичних заняттях та за їх межами.

Секція українською мовою
Zoom “Україна” в Goethe-Institut
<https://goethe-institut.zoom.us/j/85863101847>
Meeting-ID: 858 6310 1847

Модератор доц., к. п. н. О. О. Яременко-Гасюк

11.45-12.15 Доц. к. п. н. Єфименко В. В., Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Критичне оцінювання та ефективне використання ші-перекладачів у студентських наукових дослідженнях

Доповідь “Критичне оцінювання та ефективне використання ШІ-перекладачів у студентських наукових дослідженнях” розглядає зростаючу роль ШІ-перекладачів, таких як ChatGPT, DeepL та Google Translate, у науковій діяльності студентів. Аналізуються переваги та обмеження цих інструментів, зокрема точність перекладу наукової термінології, здатність розуміти складні синтаксичні конструкції та адекватність передачі стилістики наукових текстів. Доповідь містить практичні рекомендації щодо ефективного використання ШІ-перекладачів у студентських дослідженнях, акцентуючи увагу на критичному оцінюванні отриманих результатів та необхідності постредагування. Обговорюємо також етичні аспекти використання ШІ-перекладачів, включаючи питання авторства, плагіату та впливу на розвиток мовних компетенцій студентів. Доповідь має на меті сприяти формуванню інформаційної компетентності студентів та підвищенню ефективності їхньої науково-дослідної діяльності.

12:15-12:45 Phd. Вікторія Лемещенко-Лагода, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Предметно-тематична класифікація національно маркованих одиниць Національна свідомість через призму мови: фіксація та тематична класифікація національно маркованих одиниць у мові (на прикладі регіональних мов Шотландії)

Серед багатьох чинників, що впливають на формування національної свідомості та збереження ідентичності нації, одним з найголовніших є мова. Саме мова, відображаючи історичний досвід народу, його специфічний спосіб мислення та своєрідну картину реальності, виступає носієм унікального культурного коду, характерного для кожної окремої нації. За допомогою мови передаються важливі цінності, норми та уявлення про світ, що стають частиною колективної пам'яті нації. Кожен термін і вираз, що використовується в мові, є своєрідним “мостом” між поколіннями, допомагаючи зберегти досвід, традиції та особливості національного світогляду.

У доповіді розглядатимуться ключові аспекти взаємозв'язку мови та національної свідомості, зокрема: як національна ідентичність знаходить своє відображення в мові у вигляді національно маркованих одиниць, як можна класифікувати національно марковані одиниці та яку роль відіграє мова в процесі збереження національної культури.

12:45-13:15

Доц. к. ф. н. Ірина Блинова, Надія Бреславець, Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Викладання іноземної мови студентам немовних спеціальностей: стан і перспективи

Через активізацію процесів, пов'язаних зі зміною ролі англійської мови як іноземної в суспільному житті України, викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей у сфері вищої освіти набуває ще більшої значущості. Вимоги до підготовки бакалаврів і магістрів потребують від них, перш за все, бути плідними учасниками міжкультурної комунікації та мати необхідні навички і вміння професійного, ділового, ситуативного спілкування в усній і писемній формах. Це сприяє затребуваності суспільства на кваліфікованих конкурентоспроможних випускників нової генерації, які вільно володіють англійською мовою, та зумовлює важливість вивчення дисципліни "Іноземна (англійська) мова (за професійним спрямуванням)". Кафедра іноземних мов за професійним спрямуванням УДУ імені Михайла Драгоманова скеровує свою діяльність у таких напрямках: 1) підвищення власного (викладацького) рівня володіння англійською мовою та методикою її викладання; 2) підвищення рівня володіння англійською мовою здобувачів. У межах першого напряму науково-педагогічні працівники постійно підвищують кваліфікацію, переймаючи досвід міжнародних практик викладання. У межах другого напряму здобувачі мають можливість долучитися до Міжнародної програми COIL; Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт іноземною мовою за професійним спрямуванням із гуманітарних наук нефілологічного профілю; виступів на наукових конференціях тощо. Таким чином, студенти немовних спеціальностей мають змогу набувати навичок / поліпшувати свої практичні вміння в розумінні, говорінні англійською мовою, а також брати участь у заходах, презентованих англійською мовою, за підтримки викладачів кафедри.

13:15-13:45

Доц. Д-р філології Єлизавета Барань,

Доц. д-р філософії Адальберт Барань,

Доц. к. філол. н. Марта Фаб'ян, Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці II)

Багатомовні студенти у системі вищої освіти (на прикладі Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II)

У регіоні, яке з початку ХХ ст. має назву Закарпаття, упродовж віків проживають представники різних національностей. Про національний склад населення та зміни в ньому вийшло друком чимало праць. Дво- або багатомовним є більшість населення регіону. У системі початкової, середньої і частково вищої освіти є можливість обирати мову навчання, а також вивчати мову окремих національностей. Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II – заклад недержавної форми власності, в якому згідно зі Статутом закладу мовою навчання є українська, угорська та

англійська. Однак, є можливість обрати для вивчення німецьку та словацьку мови. У доповіді маємо на меті представити освітні програми першого і другого освітніх рівнів, у яких пропонувано вивчення дисциплін однією з трьох мов. Більшість здобувачів вищої освіти дво- та багатомовні, які проживають у західних регіонах України, переважно на Закарпатті. Серед цілей доповіді є представлення багатомовності контингенту здобувачів, їхню роль на ринку праці.

Модератор: доц., к. п. н. О. Г. Смольнікова

13:45-14:15

Вероніка Дворник, Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Вікторія Смельянська, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Вплив освітніх онлайн ігор на формування граматичної компетентності учнів 11 класу на уроках англійської мови (за результатами дослідження)

У доповіді буде представлено теоретичне обґрунтування основних понять, таких як освітні онлайн-ігри та граматична компетентність. Зокрема, буде розглянуто, що саме охоплюють ці терміни, окреслено їх значення для навчального процесу. Також буде представлено опис застосованих онлайн платформ, де були створені онлайн-ігри. Серед використаних платформ – *Wordwall, **Bamboozle, **Educaplay* та інші ресурси, впроваджені на уроках англійської мови у 11 класах ліцею. Дослідницька частина доповіді містить аналіз впливу освітніх онлайн-ігор на засвоєння граматичних структур. Буде детально висвітлено, комплекс із чотирьох вправ(ігри), які були застосовані на практиці. Крім цього будуть надані результати двох опитувальників, що ілюструють вплив використання освітніх онлайн-ігор на рівень сформованості граматичної компетентності школярів 11 класу.

14:15-14:45

Асп. Світлана Кіхтенко, Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Використання профорієнтаційних матеріалів у підготовці вчителя нової української школи

Використання профорієнтаційних матеріалів у підготовці вчителя нової української школи: що стане у нагоді вчительській молоді нової української школи при вирішенні питань підвищення мотивації учнів до навчання і як результат підвищення якості знань. Використання методичних матеріалів потребує в першу чергу їх вивчення самим студентом. Для того щоб застосувати матеріали їх необхідно мати у наявності, вміти їх підібрати, групувати, застосовувати при вирішенні конкретних педагогічних задач. Методи профорієнтації добре працюють на практиці в учнівських колективах але якщо вірно зібрані і вміло використані. Тому важливо надати можливість студентам майбутнім педагогам познайомитися з методичними матеріалами профорієнтації, навчитися їх вибирати і використовувати на практиці.

14:45-15:15

Стрюк Н. В., Джоган В. О., Донецький національний університет імені Василя Стуса

Ітертекстуальний характер мультимодальних текстів

У дослідженні аналізуються засоби актуалізації категорії інтертекстуальності в англійськомовних написах на одязі, що є важливим соціокультурним феноменом сучасності. Вивчення текстових принтів на

одязі дозволяє розкрити їхню функцію як засобу комунікації та самовираження. Інтертекстуальність у таких написах проявляється на мультимодальному рівні через поєднання вербальних і візуальних елементів. Робота показує діалогічні зв'язки між текстами та культурним контекстом, ілюструючи, як інтертекстуальні елементи можуть впливати на формування ідентичності та передачу суспільних ідей. Перспективи подальших досліджень охоплюють порівняння англійських і українських текстів на одязі та аналіз інших культурних груп.

16:00-17:00 **Круглий стіл**

Zoom “Україна” в Goethe-Institut
<https://goethe-institut.zoom.us/j/85863101847>
Meeting-ID: 858 6310 1847

Модерація: проф., д-р філол.н. Світлана Іваненко

- Нова українська школа – яким шляхом йдемо? Який досвід було здобуто? Як працює реформа під час війни?
- Онлайн-технології під час війни – як навчати під час війни? Які інструменти існують?

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Mi è particolarmente gradito essere qui, oggi, tra voi e di questo sono profondamente grato alla cara Svitlana Ivanenko, fondatrice dell'AEDE in Ucraina e ad Olena Kolodenko, presidente della nostra associazione in Ucraina e membro del Consiglio di Presidenza Europea dell'AEDE, che hanno avuto la bontà di invitarmi.

Mi è gradito, pertanto, in qualità di Presidente dell'AEDE Europea, rivolgere un saluto a tutti voi che mi onorate con il vostro ascolto.

Le finalità del vostro Convegno internazionale scientifico-pratico di questi due giorni sono molto attuali ed importanti per l'apprendimento delle lingue oggi.

Voi vi interrogate “sull'importanza dell'apprendimento ed insegnamento digitale delle lingue nella realtà attuale”. Sappiamo bene che l'integrazione della tecnologia digitale nell'insegnamento delle lingue straniere ha profondamente trasformato il panorama educativo, portando sia vantaggi che sfide. E', pertanto, importante analizzare il ruolo degli strumenti digitali nel migliorare l'apprendimento linguistico ed il modo di adattare i propri metodi

di insegnamento con l'utilizzo di questi nuovi mezzi. La stessa Ursula von der Leyen, Presidente della Commissione europea, nel presentare recentemente le linee guida della Commissione Europea, approvate dal Parlamento europeo, si è soffermata molto sull'importanza della trasformazione digitale, con l'ambizione di costruire una società digitale radicata nei valori europei, dichiarando che "l'Europa, con l'utilizzo del digitale, ha un'opportunità per tutta la vita di costruire meglio il proprio futuro. Nel processo di globalizzazione che porta a contatto diverse culture, modi di vivere, visioni del mondo, la promozione delle competenze linguistiche è sempre stata ritenuta importante ed essenziale dall'Unione Europea per numerose ragioni: la diversità linguistica del nostro continente è un aspetto sostanziale della nostra eredità culturale, del nostro patrimonio comune, dell'identità europea. Le scelte politiche della Commissione mirano a promuovere il rispetto e la difesa delle diversità, sia linguistiche sia culturali, e a creare nei cittadini una sempre maggiore consapevolezza di questi valori. La costruzione dell'Europa dipende sicuramente anche dalle conoscenze linguistiche dei suoi abitanti. Lo scopo è quello di preparare giovani e adulti a vivere in una società sempre più multiculturale, nel rispetto dei valori democratici e della coesione sociale.

La lingua è nello stesso tempo fonte di identità e mezzo per l'abbattimento dei confini, della comunicazione interculturale, dell'appartenenza multipla. Parlare lingue diverse significa avere radici e ali, ossia essere originari di molte culture nello stesso tempo.

Oggi questa vocazione interculturale e plurilinguistica trova una sua forza maggiore proprio nella possibilità di utilizzo del digitale. E' questa un'occasione da non perdere per promuovere e sostenere attività sperimentali e innovative tese ad introdurre in ambito scolastico l'apprendimento di più lingue, locali e straniere, nella convinzione che imparare a parlare e a pensare in più lingue sia parte integrante della formazione del futuro cittadino europeo.

Questa tensione innovativa in senso pedagogico e sociale è essenzialmente sostenuta dalla convinzione che l'accesso a più codici linguistici sia elemento integrante della formazione di ogni persona, sia parte costitutiva dell'identità personale.

Nell'assolvimento di questo impegno siamo, oggi, aiutati dalla tecnologia digitale. L'era digitale, infatti, ha rivoluzionato il modo in cui apprendiamo le lingue. Con l'avanzare della tecnologia, le opportunità per l'apprendimento linguistico si sono moltiplicate, rendendo l'accesso alle lingue più facile e conveniente che mai. Le tecnologie emergenti, quali l'intelligenza artificiale (IA) e la realtà virtuale (RV), stanno giocando un ruolo chiave in questo cambiamento. Uno dei vantaggi più significativi che la digitalizzazione offre nell'apprendimento delle lingue è quello della personalizzazione. Gli strumenti digitali possono, infatti, adattare i materiali didattici alle esigenze specifiche di ogni studente, migliorando l'efficacia dell'apprendimento. La digitalizzazione, tra l'altro, ha reso l'apprendimento delle lingue più democratico, eliminando molte barriere all'accesso che esistevano in precedenza. Oggi, chiunque con una connessione internet può accedere a risorse linguistiche di alta qualità a costi ridotti o anche gratuitamente.

Indubbiamente l'era della digitalizzazione sta trasformando radicalmente il modo in cui apprendiamo le lingue. Con l'avvento di nuove tecnologie, l'accesso alle risorse linguistiche è diventato più facile e personalizzato, ma il ruolo umano nell'educazione rimane insostituibile. Le sfide come la mancanza di motivazione e la necessità di supporto personalizzato richiedono un approccio equilibrato che integri efficacemente tecnologia e interazione umana. Sebbene la tecnologia sia una risorsa potente, il ruolo dell'insegnante rimane fondamentale. Gli insegnanti non solo forniscono istruzioni linguistiche, ma sono anche determinanti nel facilitare l'uso efficace delle stesse tecnologie digitali. Questi mutamenti comportano la necessità per gli insegnanti non solo di acquisire nuove conoscenze e competenze, ma anche di svilupparle in maniera costante. L'apertura internazionale richiede che si sia capaci di comprendere le pratiche culturali dell'altro ed i valori ai quali esse si riferiscono. La qualità dell'insegnamento è uno dei fattori chiave che determinerà la misura in cui un paese potrà incrementare la sua competitività in un mondo globalizzato. La formazione deve puntare anche a rafforzare nelle future classi dirigenti il senso pubblico delle loro responsabilità attraverso meritocrazia, trasparenza, cultura della valutazione ed aspetti etici.

E' in fondo questo l'orizzonte valoriale ultimo se si intende portare avanti un'azione che sia non solo espressione di una società della conoscenza e della complessità ma anche e principalmente una "via privilegiata" di promozione umana ad altezza delle richieste provenienti dalla globalizzazione economica e comunicativa che, nel bene e nel male, caratterizza l'esistenza di tutti e di ognuno in questi non facili inizi del XXI secolo.

Ciascuno di noi è chiamato, a scrivere la propria parte e a scriverla insieme.

Sono certo che il vostro impegno ed i vostri studi contribuiranno autorevolmente alla realizzazione di questo fine comune attraverso un confronto continuo e costruttivo.

Silvano Marseglia
European President of AEDE

**Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ
У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ »
29–30 листопада 2024 року, Київ, Україна**

Мені особливо приємно сьогодні бути серед Вас, і я красно дякую шановній Світлані Іваненко, засновниці секції AEDE в Україні, та Олені Холоденко, президенту української секції нашої асоціації та члену Європейської Президії AEDE, які щиро запросили мене до участі в конференції.

Як президент AEDE Європи, я радий звернутися до всіх Вас, хто шановує мене своєю увагою.

Цілі Вашої міжнародної науково-практичної конференції є надзвичайно актуальними та важливими для сучасного навчання іноземних мов. Ви обговорюєте питання “важливості навчання і викладання мов у цифровому форматі в сучасних реаліях життя”.

Ми добре знаємо, що інтеграція цифрових технологій у викладання іноземних мов докорінно змінила освітній простір, принеши як переваги, так і виклики. Тому важливо проаналізувати роль цифрових інструментів у вдосконаленні процесу вивчення мов та методів їхнього викладання із використанням новітніх технологій.

Урсула фон дер Ляєн, президентка Європейської Комісії, у своїй нещодавній презентації стратегічних напрямів, схвалених Європейським парламентом, наголосила на важливості цифрової трансформації. Вона підкреслила амбіцію створити цифрове суспільство, яке ґрунтується на європейських цінностях, заявивши: “Європа завдяки цифровим технологіям отримує унікальну можливість побудувати краще майбутнє”.

У процесі глобалізації, який об’єднує різні культури, способи життя та світогляди, розвиток мовних компетентностей завжди відігравав важливу і необхідну роль. Європейський Союз вважає мовну різноманітність не лише

частиною нашої культурної спадщини, а й суттєвою складовою європейської ідентичності.

Політичні рішення Європейської Комісії спрямовані на підтримку мовного й культурного різноманіття, формуючи в громадян глибше усвідомлення цих цінностей.

Будівництво Європи залежить, зокрема, від мовних знань її мешканців. Мета полягає в тому, щоб підготувати молодь і дорослих до життя у дедалі більш мультикультурному суспільстві, де поважають демократичні цінності та соціальну згуртованість.

Мова є водночас джерелом ідентичності та засобом подолання кордонів, інструментом міжкультурного спілкування і множинної належності. Володіння кількома мовами дає нам “коріння і крила” – можливість залишатися частиною різних культур.

Сьогодні ця міжкультурна й багатомовна спрямованість отримує потужну підтримку завдяки цифровим технологіям. Це унікальна можливість для впровадження інноваційних методик, які дозволяють розвивати навчання як рідних, так і іноземних мов у школах. Навчання кільком мовам є невід’ємною складовою формування європейського громадянина.

Це педагогічне й соціальне новаторство ґрунтується на переконанні, що доступ до багатьох мовних кодів сприяє розвитку особистості й формуванню ідентичності. Сьогодні це завдання значно полегшується завдяки цифровим технологіям.

Цифрова епоха докорінно змінила підходи до вивчення мов. Новітні технології, такі як штучний інтелект (ШІ) та віртуальна реальність (VR), відкривають нові можливості для навчання.

Однією з найважливіших переваг цифровізації у навчанні мов є персоналізація. Цифрові інструменти дозволяють адаптувати матеріали до потреб кожного учня, підвищуючи ефективність навчання.

Цифровізація також зробила навчання мов більш доступним і демократичним. Сьогодні кожен, хто має доступ

до Інтернету, може знайти якісні ресурси для вивчення мов, часто безкоштовно.

Проте, незважаючи на значний прогрес, людський фактор залишається вирішальним у процесі навчання. Учителі не тільки надають мовні знання, але й допомагають учням ефективно використовувати цифрові інструменти.

Ці зміни вимагають постійного вдосконалення знань і навичок учителів. Сучасний викладач має розуміти культурні особливості інших народів, сприяти розвитку толерантності учнів та поваги до різноманіття.

Якість викладання є одним із ключових факторів, що визначають, наскільки успішною буде країна у глобалізованому світі. Освіта має не лише передавати знання, але й формувати відповідальне ставлення до суспільних викликів через принципи прозорості, оцінювання й етичності.

Зрештою, це ціннісний орієнтир, якщо ми прагнемо будувати суспільство, яке відповідає викликам економічної й комунікаційної глобалізації, що визначає сучасне життя.

Кожен із нас має зробити свій внесок у цей процес, працюючи разом задля досягнення спільної мети.

Я впевнений, що Ваші зусилля і дослідження стануть важливим внеском у досягнення цієї спільної мети завдяки конструктивному діалогу.

**Сільвано Марселья,
Президент АЕДЕ – Європейської асоціації
викладачів**

Переклад здійснила Шклярська М.Є.

Т Е З И

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.01>
УДК 37.091.3:811.112.2]:004.8(430)

Andriyko, Vasyl,
Nationale Wirtschaftsuniversität
Kyjiw;

Ivchenkova, Olena,
Dozentin, PhD in Wirtschaftswissenschaften mit
Spezialisierung auf mathematische Methoden, Modelle und
digitale Technologien in der Wirtschaft,
Hanau Deutschland;

Appel, Katarina,
Campaign Learnlight,
Hudiksvall Schweden

VERWENDUNG DER KÜNSTLICHEN INTELLIGENZ BEIM DEUTSCHLERNEN DER UKRAINISCHEN FLÜCHTLINGE IN DEUTSCHLAND

In der Studie des Deutschen Instituts für Wirtschaftsforschung (DIW Berlin, 2023) wird im Abschnitt 6 “Deutschkenntnisse und Teilnahme an Sprachkursen” festgestellt, dass der Anteil der jungen Befragten (18-30 Jahre) mit guten Deutschkenntnissen ebenfalls höher ist (9%) als bei den über 30-Jährigen (3%). Dies könnte darauf hindeuten, dass junge Menschen bereits vor ihrer Abreise, beispielsweise während ihrer Schul-oder Universitätszeit, gewisse Sprachkenntnisse erworben hatten. Zudem zeigt sich ein Problem, dass 40% derjenigen, die Sprachkurse in Deutschland besucht haben, weiterhin Unterstützung für das weitere Sprachenlernen benötigen.

Die Autoren der Studie betonen, dass der Bedarf an zusätzlichen Kursen entstehen kann, wenn im ersten Kurs nicht ausreichend Unterstützung geboten wurde, das Kursniveau nicht den Bedürfnissen entsprach oder mehr informelle Möglichkeiten zur Sprachpraxis erforderlich sind. Es ist wichtig, ukrainischen Flüchtlingen Unterstützung bei der Navigation durch verfügbare Kurse zu bieten, geeignete Angebote

sicherzustellen und, falls gewünscht, die Teilnahme an informellen Lernmethoden wie Sprach-Tandems zu fördern [1].

Aufgrund der Daten des Deutschen Instituts für Wirtschaftsforschung (DIW Berlin) und der Kurzanalysen des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge (BAMF) [2] lässt sich der Schluss ziehen, dass das Erlernen der deutschen Sprache für Flüchtlinge über 18 Jahre ein wesentlicher Aspekt ihrer Integration in die deutsche Gesellschaft ist. Deutschkenntnisse helfen nicht nur im Alltag, sondern auch beim Zugang zum Arbeitsmarkt und zu Bildungschancen.

Verbale Kommunikation stellt eine der wichtigsten kognitiven Funktionen im täglichen sozialen Leben dar. Um erfolgreich zu kommunizieren, ist es notwendig, die Wörter und Regeln einer bestimmten Sprache zu erlernen und sorgfältig anzuwenden. Kleinkinder und Kinder beherrschen diese Entwicklungsphase mit erstaunlicher Leichtigkeit, während Erwachsene beim Erlernen einer neuen Sprache größere Schwierigkeiten und Herausforderungen erfahren [12].

Diese Tatsache beweist auch eine weitere Studie [3], die die Gehirnbereiche bei Bilingualern, die bei der Ausführung von Sprachaufgaben in bekannten Sprachen aktiviert werden, identifiziert hat.

Es soll betont werden, dass späte Bilinguale bei der Verarbeitung der zweiten Sprache (L2) eine stärkere bilaterale Gehirnaktivierung zeigen, wobei sowohl die linke als auch die rechte Hemisphäre betroffen sind. Während frühe Bilinguale eine stärker lateralisierte Aktivierung zeigen, bei der hauptsächlich die linke Hemisphäre für die Verarbeitung von L2 beteiligt ist.

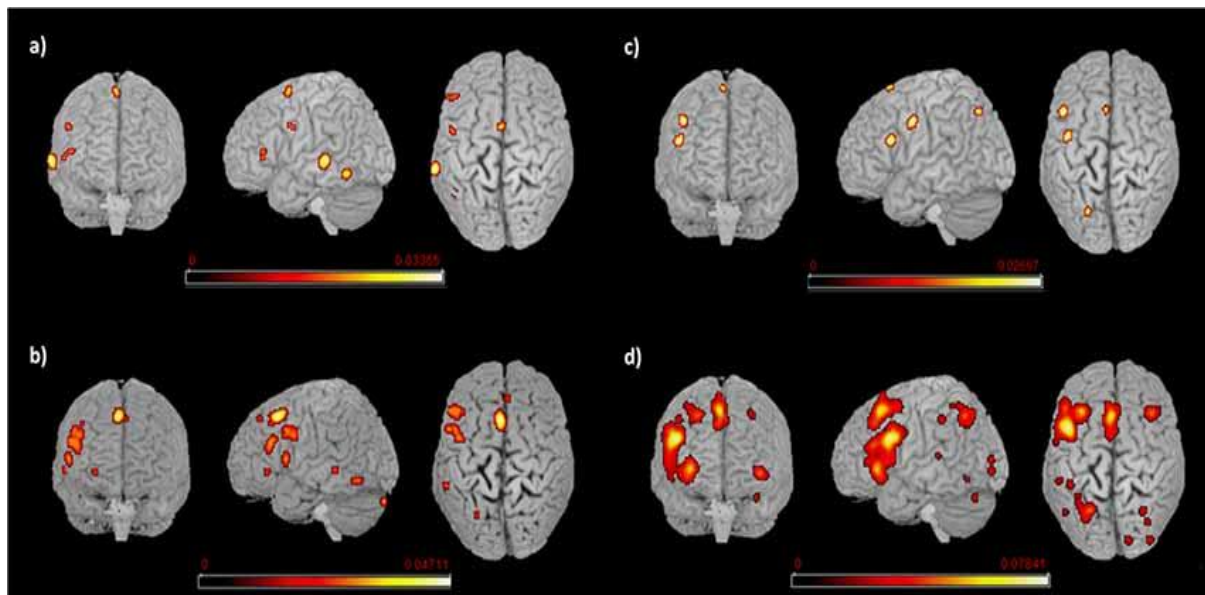

Abbildung 1. Sprachnetzwerke im Zusammenhang mit L1 (Muttersprache oder Erstsprache) und L2 (Zweitsprache) in zwei Gruppen von frühen und späten Bilingualern

Visualisierte Muster der Haupteffekt-Ergebnisse für (A) L1 frühe Bilinguale (Menschen, die begonnen haben, die Zweitsprache (L2) in der frühen Kindheit zu lernen, in der Regel vor dem Alter von 6 Jahren); (B) L1 späte Bilinguale (Menschen, die begonnen haben, die Zweitsprache (L2) nach dem Alter von 6 Jahren zu lernen); (C) L2 frühe Bilinguale; (D) L2 späte Bilinguale. Farbige Balken geben die Bewertungswerte der Wahrscheinlichkeit der Aktivierung von Gehirnbereichen an.

In der Arbeit [10] wird betont, dass häufig das Konzept des beiläufigen Lernens im Rahmen des Erwerbs der Erstsprache verwendet wird, das auch mit dem Bereich des Zweit- und Fremdsprachenlernens in Verbindung gebracht wird und in der Forschung anerkannt ist. Chomsky [4] betont in seiner Arbeit, dass der Erwerb der Muttersprache so tief biologisch im Gehirn verankert ist, dass Kinder ihre Muttersprache allein durch ihre Exposition lernen.

Krashen [7] argumentiert in seiner Arbeit, dass der Spracherwerbsprozess tatsächlich nicht auf das Lernen der Erstsprache durch Kinder beschränkt ist, da Erwachsene ihre geistige Fähigkeit zum Erwerb nicht verlieren. Seiner Meinung nach ist der Spracherwerb ein autonomer Prozess, der außerhalb der bewussten Kontrolle liegt, da Menschen nicht imstande sind, keine Informationen zu kodieren und zu speichern, denen sie begegnen. Daher besagt seine Input-Hypothese, dass solange den Lernenden ausreichend verständlicher sprachlicher Input zur Verfügung steht, wird beiläufiges Lernen stattfinden, auch wenn keine expliziten Anweisungen und absichtlichen Lernaktivitäten vorhanden sind [8; 9]. Verständlicher Input kann aus mündlicher Rede oder durch Medienkanäle (z. B. Bücher, Filme) erhalten werden und ist ein Input, der nur geringfügig schwieriger als das aktuelle Kompetenzniveau der Person ist. Unter solchen Bedingungen kann die Person unbekannte Wörter und grammatische Strukturen aus dem umgebenden Kontext extrahieren und somit höhere Sprachkompetenzen erwerben.

Der Lernprozess wird durch den Widerstand der Person gegen die Verarbeitung von Input vermittelt, d. h. durch das Niveau ihres affektiven Filters, der jede Art von innerem Widerstand gegen die Verarbeitung von Input darstellt. Er fungiert als Vermittler zwischen sprachlichem Input und dem Erwerbsprozess. Selbst wenn ausreichend verständlicher Input zur Verfügung steht, kann ein hoher Filter zu einem reduzierten oder fehlenden Erwerb führen. Unter solchen Umständen kann die Information im Moment verstanden werden, aber nicht für den Erwerb verarbeitet werden. Ursachen für einen hohen affektiven Filter sind oft Angst, fehlende Motivation oder mangelndes Selbstvertrauen. Der affektive Filter einer Person ist niedrig, wenn sie keine Angst vor dem Scheitern hat und sich in ihrer Rolle als Sprachbenutzer und Mitglied der Sprachgemeinschaft sicher fühlt. Krashen vermutet, dass der Filter am niedrigsten ist, wenn die Person tatsächlich vergisst, dass sie in einer anderen Sprache spricht, und stattdessen vollständig auf die Botschaft konzentriert ist [7].

Bei ausreichend niedrigem Filter wird der Spracherwerb im Sprachaneignungsgerät des Gehirns stattfinden. Laut dieser Theorie werden Sprachlernende natürlicherweise zu immer höheren Ebenen der Sprachkompetenz voranschreiten, solange sie mit ausreichend verständlichem Input in Kontakt kommen. Daher wird das Fehlen von verständlichem Input diese Entwicklung verlangsamen oder stoppen. Dies kann dann zu einer Versteinerung führen, d. h. der Lernende wird mit dem Lernen einer Fremdsprache aufhören, ohne das Niveau eines Muttersprachlers zu erreichen [8]. Dies kann auf zwei Arten geschehen: Erstens können Sprachlernende auf zu einfachen Input stoßen, der ihnen keine neue Syntax bietet oder sie nur einem begrenzten Wortschatz aussetzt. Zweitens können Sprachlernende auf zu komplexen Input stoßen, der für sie zu schwierig zu entschlüsseln ist. Infolgedessen werden Sprachlernende nicht in der Lage sein, genug Inhalt zu verstehen, um unbekannte Wörter aus dem umgebenden Kontext abzuleiten. Beide Situationen führen zu geringeren Lernergebnissen.

Angesichts der oben genannten wissenschaftlichen Forschungen und der Notwendigkeit der Unterstützung für das weitere Sprachenlernen sowie der globalen Entwicklung der künstlichen Intelligenz wird die Notwendigkeit eines Werkzeugs deutlich, das gleichzeitig eine verständliche sprachliche Eingabe von Informationen, die Senkung des affektiven Filters und die Aufrechterhaltung der Dichotomie der Sprachfunktionen mit gleichzeitiger bilateraler Stimulation beider Gehirnhälften der Sprachlernenden gewährleisten kann. Unserer Ansicht nach könnte der Timekettle X1 AI Interpreter Hub [13] verwendet werden, um gleichzeitig alle drei Funktionen zu erfüllen. Der Timekettle X1 AI Interpreter Hub verwendet fortschrittliche Technologien der künstlichen Intelligenz und des maschinellen Lernens, um hochwertige Echtzeitübersetzungen zu gewährleisten.

In der Arbeit [5] wird ein Modell des dynamischen Doppelweges vorgestellt, das die Dichotomie der Sprachfunktionen sicherstellt und sie verschiedenen Gehirnhälften zuordnet. Zur Gewährleistung der Dichotomie der Sprachfunktionen schlagen wir die folgende Nutzung dieses Geräts vor:

linkes Ohr: Ohrhörer mit Übersetzung in die Muttersprache (Erstsprache).

rechtes Ohr: Wahrnehmung der Live-Sprache (Deutsch).

Diese Verteilung ist durch die folgenden Aspekte bedingt:

Die rechte Gehirnhemisphäre (verbunden mit dem linken Ohr) ist spezialisiert auf die Erkennung von intonatorischen und emotionalen Signalen in der Sprache [6], die Interpretation des Kontextes und der abstrakten Bedeutung des Gesagten, und ist an der Aufrechterhaltung des Arbeitsgedächtnisses beteiligt, das notwendig ist für die Verarbeitung komplexer Sprachstrukturen und die Durchführung von Aufgaben, die mit der auditiven Wahrnehmung und dem Vergleich von Sätzen verbunden sind [11], was für das Verständnis der übersetzten Sprache wichtig ist.

Die linke Gehirnhemisphäre (verbunden mit dem rechten Ohr) ist spezialisiert auf die Verarbeitung von Sprache und Sprechfähigkeit, was es effektiver für die Wahrnehmung der Live-Sprache macht.

Die Verwendung des Timekettle X1 AI Interpreter Hub mit der richtigen Verteilung der Ohrhörer eröffnet neue Horizonte im Sprachenlernen und in der Integration in die deutschsprachige Gesellschaft. Durch die Optimierung der Gehirnhemisphärenfunktion verbessert diese Methode nicht nur das Verständnis und die Wahrnehmung, sondern beschleunigt auch den Spracherwerbsprozess erheblich, wodurch er natürlicher und effektiver wird.

Die Umsetzung der Lernmethode mit Hilfe von Timekettle X1 AI Interpreter Hub hat ein enormes Potenzial, die finanzielle Belastung des Staatshaushalts erheblich zu reduzieren, da sie eine schnelle Integration und einen beschleunigten Einstieg in den Arbeitsmarkt fördert. Die Verwendung des Timekettle X1 AI Interpreter Hub ermöglicht die Optimierung des Sprachadaptationsprozesses, was die Kommunikationsfähigkeiten von Migranten und Flüchtlingen erheblich verbessert. Dies führt zu einer geringeren Abhängigkeit von langfristiger sozialer Unterstützung, einschließlich Wohnungs- und Sozialhilfe.

Literatur:

1. Brücker H., Croisier J., Kosyakova Y., Krieger N., Rother N., Schupp J., & Siegert M. (2023). Geflüchtete aus der Ukraine in Deutschland: Ergebnisse der ersten Welle der IAB-BiB/FReDA-BAMF-SOEP Befragung. URL: https://www.diw.de/documents/dokumentenarchiv/17/diw_01.c.866382.de/iab-bibfreda-bamf-soep_bericht_langfassung_20230216.pdf.
2. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF). (2022). Ukrainian Refugees: Kurzanalysen 4-2022. URL: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Kurzanalysen/kurzanalyse4-2022-ukr-gefluechtete.pdf?__blob=publicationFile&v=15.
3. Cargnelutti E., Tomasino B., & Fabbro F. (2019). Language brain representation in bilinguals with different age of appropriation and proficiency of the second language: A meta-analysis of functional imaging studies. *Frontiers in Human Neuroscience*, 13, 154. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2019.00154>
4. Chomsky N. (1968). *Language and mind*. Harcourt, Brace & World.
5. Friederici A. D., & Alter K. (2004). Lateralization of auditory language functions: A dynamic dual pathway model. *Brain and Language*, 89, 267–276. <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2003.11.001>
6. Gainotti G. (2019). The role of the right hemisphere in emotional and behavioral disorders of patients with frontotemporal lobar degeneration: An updated review. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 11, 55. <https://doi.org/10.3389/fnagi.2019.00055>
7. Krashen S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.
8. Krashen S. D. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. Longman.
9. Krashen S. (1989). *Language acquisition and language education*. Prentice Hall International.
10. Krüger M. (2023). Media-related out-of-school contact with English in Germany and Switzerland: Frequency, forms and the effect on language learning. Open Access. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-42408-4>
11. Sheppard S. M., & Hillis A. E. (2018). That's right! Language comprehension beyond the left hemisphere. *Brain*, 141(12), 3280–3289. <https://doi.org/10.1093/brain/awy291>

12. Steber S., & Rossi S. (2021). The challenge of learning a new language in adulthood: Evidence from a multi-methodological neuroscientific approach. PLoS ONE, 16(2), e0246421. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246421>
13. Timekettle X1 AI Interpreter Hub. (n.d.). Retrieved from <https://www.timekettle.co/en-de/products/x1-ai-interpreter-hub>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.02>
УДК 81'25:327

*Афтанас С. О., Гордій О. М.,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна*

СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Ефективна комунікація – ключ до обміну необхідною інформацією, що дозволяє людям розв'язувати конфлікти, порозумітись і досягти бажаного. У нормативно-правовому регулюванні, забезпечуючи чітке та зрозуміле передавання правових норм, комунікація сприяє кращому розумінню та дотриманню законів.

Термін “фахова мова” з'явився ще у 60-70 роках минулого століття, проте чітко його розтлумачив вже Т. Р. Кияк, пояснюючи, що “фахова мова – це сукупність усіх мовних засобів, які застосовуються у професійно замкнутій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, що працюють у цій сфері” (Кияк, 2007: 1).

Сьогодні існує понад 300 фахових мов, яким притаманний професійно-практичний та науково-теоретичний стиль. Н. В. Артикуца у своїй праці “Мова права у її функціональних різновидах” тлумачить: “Мова права – це цілісна комунікативно-галузева підсистема літературної мови з певним набором характерних лінгвостилістичних і структурно-жанрових ознак, зумовлених специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній” (Артикуца, 2008: 24).

Офіційно-діловому стилю юридичного мовлення притаманна точність, стандартизованість, безособовість, однорідність, повнота змісту, логічна послідовність. Всього цього вдається досягти за допомогою фахової норми права.

Кожен юридичний договір має певну структуру, якої необхідно дотримуватись під час його укладання. Міжнародні договори традиційно поділяються на статті,

погруповані у розділи (зокрема, Статут ООН складається з 19-ти розділів, які включають 111 статей) або частини (Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. охоплює 8 частин, які об'єднують 85 статей).

Сучасні дослідження все більше приділяють увагу вивченню лексики юридичних текстів Європейського Союзу. Питання лінгвістичних особливостей євротексту переважно досліджуються закордонними фахівцями, такими як Л. Біл (Biel, 2014) та А. Кавоскі (Cavoski, 2017: 74). В Україні цей напрям досліджень лише починає розвиватися, зокрема завдяки роботам Д. Касяненко про мовні кліше та канцеляризми (Касяненко, 2015) та Н. Ануфрієвої і Н. Дубрової у статті “Євролект як нова категорія мови права” (Ануфрієва, Дуброва, 2017: 21–22).

А. Чеботарьова зазначає, що мова текстів європейського права відрізняється наявністю спеціалізованої юридичної термінології, скорочень та номенклатурних назв (Чеботарьова, 2017: 168–173).

Короткий тлумачний словник пояснює термін (від лат. terminus – межа, кінець) як “спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте в певній професійній сфері і застосовується в особливих умовах. Термін представляє собою словесне означення поняття, яке входить в систему понять певної області професійних знань, яке позначає поняття певної галузі знання чи діяльності людини” (Гринчишин та ін., 1978: 267–268).

У своїй праці Д. В. Фурт та Л. А. Дмитрук під назвою “Термінологія: навчальний посібник” перелічують основні ознаки термінів. Серед них:

– системність – термін має одне значення в конкретній терміносистемі, і може мати зовсім інше поза її межами;

– дефініція, яку має кожен термін і яка чітко описує його значення;

– точність – термін повинен чітко передавати конкретне значення;

– однозначність (принаймні в межах однієї терміносистеми);

– незалежність від контексту;

– відсутність синонімів;

– експресивна нейтральність;

– відповідність правилам і нормам певної мови;

– милозвучність (Фурт, Дмитрук, 2020: 18–19).

Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни поділяються на три основні групи:

– загальнонаукові терміни, які використовуються в більшості галузей, наприклад: *система, тенденція, закон, концепція, теорія* тощо;

– міжгалузеві терміни, які використовуються в кількох споріднених або віддалених галузях. Наприклад: *амортизація, екологічні витрати, приватна власність*.

– вузькогалузеві терміни, які характерні лише для певної галузі, наприклад: *лізинг, дрена, чип* (Фурт, Дмитрук, 2020: 22).

Євролект – це мова текстів Європейського Союзу, хоча це визначення є умовним, адже тексти публікуються не однією мовою. Він має притаманну йому лексику, фразеологію, систему скорочень (Гідора-Шишковська, 2015: 26).

В англійській мові у дипломатичних документах юридичної мови для поєднання речень часто використовують складні архаїчні прислівники (*hereto, hereinafter, hereof*). В українській мові немає такого розмаїття архаїчних прислівників, крім того, вони не вживаються при перекладі контрактів.

Також в англійському тексті можна зустріти багато латинізмів, які позначають терміни, умови чи якість (*ab initio (from the beginning), jus tertii (the right of a third party), nunc pro tunc (now for then), res gestae (things done)*). Використання архаїзмів чи латинізмів не є характерною рисою україномовних контрактів і при перекладі прийнято вживати сучасні відповідники.

Для документів міжнародних організацій характерні стійкі словосполучення – кліше, які сприяють економії мовних засобів. Кліше стають необхідними для мовної спільноти лише в тому випадку, якщо вони ефективно передають зміст (*to have and hold – передається у власність та володіння; witnesseth – засвідчують, доводять до відома; know all men by these presents – до відома всіх присутніх тут осіб*).

Абревіатури представляють собою вид складноскорочених слів, що утворюються шляхом зменшення початкових частин слів або їх букв. На відміну від звичайних абревіатур, акроніми вимовляються як цілісні слова, що робить їх більш зручними для використання в мові. Наприклад, такі терміни, як “NASA” (Національне управління з авіації та космонавтики і дослідження космічного простору) або “UNESCO” (Організація Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) стали звичними в повсякденному вжитку.

При перекладі Договору про функціонування Європейського Союзу застосовується комплексний підхід із використанням різноманітних перекладацьких трансформацій, які забезпечують точну передачу змісту та збереження юридичної сили документа (Чеботарьова, 2017: 172).

Серед лексичних трансформацій найчастіше використовується конкретизація значення. Наприклад, англійське слово “provisions” може перекладатися як “положення”, “норми” або “приписи” залежно від контексту. Термін “acts” також потребує конкретизації та може перекладатися як “акти”, “документи” або “заходи”.

Генералізація значення застосовується рідше і переважно у випадках, коли потрібно уникнути надмірної деталізації, яка може бути недоречною в українському юридичному контексті. Наприклад, різні види митних зборів (*customs duties*) можуть узагальнюватися до терміну “мити”.

Лексико-граматичні трансформації включають антонімічний переклад, який використовується для досягнення природності звучання тексту українською

мовою. Наприклад, “*unless otherwise provided*” перекладається як “якщо не передбачено інше”, а “*shall not fail to*” трансформується у “повинен”.

Найпоширенішим способом перекладу термінологічних словосполучень є калькування, що сприяє уніфікації міжнародної правової термінології. Так перекладаються такі терміни як “*legal personality*” (правова особистість), “*internal market*” (внутрішній ринок), “*customs union*” (митний союз).

При перекладі назв інституцій ЄС переважно використовується калькування. Наприклад, “*European Parliament*” перекладається як “Європейський Парламент”, “*European Council*” як “Європейська Рада”.

Важливим аспектом перекладу є відтворення аббревіатур. В українській мові створюються відповідні аббревіатури, які стають усталеними термінами: *EU* – ЄС, *ESB* – ЄЦБ, *TEU* – ДЄС.

Серед основних принципів перекладу міжнародних договорів можна виділити: збереження юридичної точності та однозначності формулювань, дотримання усталеної термінології, відтворення синтаксичної структури оригіналу (наскільки це можливо в межах норм цільової мови), збереження формально-логічних зв'язків між частинами тексту, використання офіційних відповідників для назв інституцій та документів.

Використана література:

1. Ануфрієва Н. Д., Дуброва Н. І. Євролект як нова категорія мови права Європейського Союзу. *Одеський лінгвістичний вісник. Спецвипуск*. 2017. С. 21–22.
2. Артикуца Н. В. Мова права у її функціональних різновидах. Сьогодення українського мовного середовища. Від теорії та методології гуманітарної освіти. Кіровоград : АПН України, 2008. С. 23-32. URL : <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/319/Artykutsa>
3. Гідора-Шишковська А. Л. Характерні риси правового євролекту як фахової мови. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 5 (1). С. 26–28. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2015_5\(1\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2015_5(1)_8).
4. Гринчишин Л. Л., Гумецька Л. Л., Карпова В. Л. Короткий тлумачний словник української мови. Київ : Рад. школа, 1978.
5. Касяненко Д. С. Мовні кліше та канцеляризми нормативно-правових актів ЄС крізь призму перекладу з німецької мови українською. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*. 2015. № 52. С. 125–127.
6. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. № 32. 2007. С. 104–108.
7. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Термінологія : навчальний посібник. Донецьк, 2020. 172 с.
8. Чеботарьова А. Деякі проблеми перекладу Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2017. № 31. Т. 3. С. 168–173.
9. Biel L. Lost in the Eurofog. The textual fit of translated law. Bern : Peter Lang., 2014. 347 p.
10. Cavoski A. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. *The Journal of Specialised Translation*. 2017. Vol. 27. P. 58–74. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_52_44.

Барабаш Б.,
*магістрантка 2МБз групи,
спеціальності “Біологія (іноземна мова)”,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна.
Науковий керівник –
Холоденко О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничого факультету,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНІ ПРАКТИКИ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ELAEAGNUS MULTIFLORA

У сучасному світі розвиток цифрових технологій має значний вплив на теорію та практику освіти, сприяючи інноваційному підходу до навчального процесу. Впровадження інновацій в освіті стало важливим інструментом для підвищення якості навчання, це тісно пов'язане, у свою чергу, із загальним економічним розвитком суспільства. Інновації в освітній сфері включають впровадження цифрових технологій, орієнтацію на потреби студентів, інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес, що стимулює творче мислення, уяву та сприяє генерації нових знань.

Яскравим прикладом інноваційної освітньої практики є дослідження біоморфології *Elaeagnus multiflora* – нетрадиційної фруктові рослини, відомої своїми унікальними властивостями. Цей підхід базується на використанні новітніх технологій, які дозволяють не тільки збирати та аналізувати великі обсяги даних, але й робити ці знання доступними для широкого кола користувачів. Наприклад, цифрове моделювання, використання географічних інформаційних систем (ГІС) та дистанційного зондування дають змогу аналізувати біологічні процеси рослини з високою точністю, що раніше було неможливим.

Вивчення *Elaeagnus multiflora* через застосування таких інноваційних технологій сприяє не лише науковим дослідженням, але й освітнім цілям, створюючи умови для інтерактивного навчання. Студенти та дослідники мають можливість працювати з реальними даними у віртуальних середовищах, що значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Цифрові технології дозволяють

відтворювати умови для росту рослини, моделюючи її реакції на різні фактори середовища, що збагачує освітній процес і дає змогу студентам досліджувати біологічні процеси без фізичної присутності в польових умовах.

Такі підходи не тільки роблять навчання більш доступним, але й дозволяють поєднати теорію з практикою, надаючи студентам можливість безпосередньо залучатися до досліджень, інтегруючи інноваційні методи дослідження з традиційними знаннями. Освітні платформи, масові відкриті онлайн-курси (МООС), віртуальні лабораторії та інші цифрові інструменти формують нову модель навчання, яка поєднує інтерактивність, гнучкість і доступність.

Таким чином, інноваційні освітні практики, зокрема, вивчення *Elaeagnus multiflora*, демонструють перспективи розвитку цифрової освіти, яка ефективно інтегрує новітні технології та підходи до навчання, сприяючи створенню нових знань і підвищенню рівня підготовки фахівців у різних галузях.

Матеріал *Elaeagnus multiflora* може стати ефективним інструментом для навчання основам біотехнології та генетики. Зокрема, вивчення генетичного різноманіття цієї рослини, методів її нестатевого розмноження та культури рослин дає змогу ознайомитися з сучасними біотехнологічними технологіями. Крім того, дослідження можливостей застосування *Elaeagnus multiflora* в генній інженерії відкриває нові горизонти для розуміння та використання біотехнологічних методів у сільському господарстві та медицині. Це сприяє формуванню ключових компетенцій у студентів, зокрема в контексті інноваційних підходів до вирішення сучасних аграрних і медичних завдань.

Інтеграція онлайн-платформ і журналів відкритого доступу в освітній процес відіграє значну роль у поширенні результатів наукових досліджень серед широкої аудиторії. Дослідження, пов'язані з *Elaeagnus multiflora*, можна розповсюджувати через академічні бази даних, соціальні мережі та професійні платформи, що забезпечують не лише збереження результатів досліджень, але й інтерактивний обмін даними між науковцями та освітянами. Такі ресурси, як наукові блоги, навчальні відео на YouTube та віртуальні тури національними ботанічними садами з використанням технологій віртуальної реальності (VR), допомагають залучити молоде покоління до ботаніки та природничих наук (Konermann, 2012).

Цифрові платформи також сприяють міжінституційній та міжнародній співпраці, підтримуючи тенденцію глобалізації освіти. Дослідники та студенти з різних країн можуть обмінюватися методологіями, ресурсами та наборами даних, що сприяє розвитку єдиного наукового середовища. Це особливо важливо для досліджень нетрадиційних культур, таких як *Elaeagnus multiflora*, яким традиційно приділяється недостатньо уваги в сільськогосподарських наукових колах, попри їх потенційні економічні та екологічні переваги.

Інтеграція знань про *Elaeagnus multiflora* з іншими науковими дисциплінами робить освітній процес більш різноманітним та інтерактивним. Наприклад, у

межах міждисциплінарних досліджень студенти можуть досліджувати хімічний склад плодів цієї рослини, аналізувати її ареал поширення, оцінювати економічну доцільність її культивації. Поєднання теоретичних знань, цифрових технологій і наукових досліджень створює нові можливості для навчання, розширюючи межі традиційної освіти.

Приклад *Elaeagnus multiflora* демонструє, що сучасні технології не тільки підвищують точність наукових досліджень, але й сприяють поширенню наукових знань серед широкої аудиторії, зокрема через інтеграцію цифрових освітніх платформ. Морфологічні та біологічні особливості нетрадиційних культур, таких як *Elaeagnus multiflora*, можуть слугувати ілюстрацією ширших освітніх тенденцій, акцентуючи важливість міждисциплінарного підходу, цифрової грамотності та застосування інноваційних технологій у сучасній освіті (Hong JY, Nam HS, Lee YS, Yoon KY, Kim NW, Shin SR. 2006).

Розвиток освіти в умовах цифровізації відкриває нові можливості для навчання і наукових досліджень. Інновації стали рушійною силою змін не лише в економічних чи технологічних галузях, але й у системі освіти. Інтеграція цифрових технологій, таких як візуалізація даних, онлайн-навчальні платформи та міждисциплінарні підходи, змінює традиційну освітню модель, роблячи процес навчання більш доступним і динамічним. Це підтверджує важливість збереження освіти в авангарді технологічного прогресу, забезпечуючи підготовку майбутніх фахівців до вирішення глобальних викликів XXI століття.

Використана література:

1. Konermann J. (2012). Teachers' Work Engagement: A Deeper Understanding of the Role of Job and Personal Resources in Relationship to Work Engagement, its Antecedents, and its Outcomes. Netherlands: Universiteit Twente. Luksyte A, Unsworth, KL, Avery DR 2017.
2. Thurlings M., Evers A. T., Vermeulen M. (2015). Toward a model of explaining teachers' innovative behavior: A literature review. Review of Educational Research, 85(3): 430-471. Villalba Ernesto 2008.
3. Hong J. Y., Nam H. S., Lee Y. S., Yoon K. Y., Kim N. W., Shin S. R. (2006). Study on the antioxidant activity of extracts from the fruit of *Elaeagnus multiflora* Thumb. Korean J Food Preserv 13: 413-419.

*Баранова С. В., Кобякова І. К., Гайворонська К. А.,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна*

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

В епоху діджиталізації зростає гострота проблеми маніпулювання масовою свідомістю: сучасний інформаційний простір стає об'єктом і засобом інформаційного управління (Шустенко 2023: 200; Горобець & Баранова, 2022). Термін “інформаційно-психологічний вплив” відображає вплив на свідомість за допомогою подання інформації, що спрямована на зміну психологічного стану та настанов аудиторії. Його ціллю є зміна мислення та поведінки людей.

Лінгвістичні засоби інформаційно-психологічного впливу – це мовні прийоми та засоби, які використовуються для маніпулювання свідомістю, емоціями та поведінкою людей. Вони є основними інструментами в процесі інформаційних кампаній, пропаганди, реклами та інших видів комунікацій, спрямованих на вплив на аудиторію.

Теоретичні основи дослідження складає такий термінологічний апарат:

– маніпуляція, що визначається як цілеспрямований вплив на індивідуальну або колективну свідомість з метою зміни поведінки чи світоглядних позицій;

– лінгвістичне маніпулювання, яке розглядається як процес, коли за допомогою мовних засобів відбувається вплив на свідомість і емоції людей. Сюди належать прийоми нав'язування певних оцінок, створення стереотипів, або формування негативного/позитивного образу об'єкта;

– маніпулятивний дискурс – форма дискурсу, що використовується для непрямого впливу на свідомість реципієнтів. Зазвичай маніпулятивний дискурс будується на стереотипах, страхах, емоційних реакціях, з використанням підказок, які спрямовують аудиторію до потрібних висновків; лінгвоманіпулятивне моделювання, під яким розуміють створення таких мовних конструкцій, що здатні змінювати сприйняття реципієнта, формувати конкретний контекст або оцінку події чи явища;

– лінгвоманіпулятивні механізми як конкретні прийоми та методи, за допомогою яких здійснюється мовна маніпуляція. Наприклад, використання епітетів з негативним забарвленням, риторичних запитань, упередженої лексики тощо.

До ключових лінгвістичних засобів, що використовуються для інформаційно-психологічного впливу, належать:

1. Емоційно забарвлена лексика, що має позитивну або негативну конотації і формує певне ставлення до подій чи осіб (Бровкіна & Мага, 2020; Кульченко (Міщенко), Баранова, & Бровкіна, 2018). Наприклад, “блискуча перемога” або “жахливі втрати”. Використання емоційно забарвленої лексики спрямоване на провокування в аудиторії певних почуттів, активізацію її емоційного залучення і підвищення вірогідності бажаної поведінки

2. Експресивні засоби та стилістичні прийоми, серед яких евфемізми як пом'якшені або завуальовані вирази, що приховують реальний зміст (наприклад, “збройний конфлікт” замість “війна”), та літота й гіпербола як свідоме зменшення або перебільшення важливості подій для акцентування певного аспекту (Mishchenko & Baranova, 2023; Baranova, Nazarenko & Makarenko, 2023). Peculiarities). Вони маскують реальність, змінюючи сприйняття аудиторії.

3. Використання стереотипів, що закріплюються в колективній свідомості та використовуються для швидкої інтерпретації інформації. Вони впливають на стійке ставлення до певних соціальних груп. Лінгвістичні засоби, які апелюють до соціальних стереотипів, можуть створювати певний образ чи ставлення до тієї чи іншої групи осіб або явищ. Наприклад, політичні наративи, засновані на стереотипах про “ворогів” або “союзників”. Інформаційно-психологічний вплив стереотипів часто чинять на платформах, як-от Twitter, створюючи загрозливий образ певних груп.

4. Модальні дієслова та частки, що формують у слухача певне зобов'язання або ймовірність, сприяючи маніпуляції переконанням. Наприклад, у заголовках статей: *Britain must swallow the hard realities of Brexit – or leave the choice to voters*, де модальне дієслово створює відчуття неминучості або крайньої необхідності.

5. Створення хибної дихотомії, що є прийомом, який створює штучний вибір між двома полярними опціями: слухачам чи читачам подають дві протилежні можливості, ігноруючи інші варіанти, що призводить до маніпулятивного обмеженого вибору. Наприклад: *The outcome would be the same: Either an indefinite postponement or a referendum* (Mallaby, 2018).

6. Риторичні питання, які хоча й не вимагають відповіді, але змушують слухачів чи читачів погоджуватися з тезою, думкою промовця або автора, не пропонуючи можливості для альтернативного тлумачення. Наприклад: *Is there then no way out of this rolling meltdown?* (Bildt, 2018). Риторичні питання спонукають аудиторію погодитися.

7. Повторення слів або фраз, яке допомагає закріпити інформацію в пам'яті, створюючи асоціації й підвищуючи переконливість вислову та закріплюючи меседж у свідомості аудиторії.

8. Асоціативність, яка полягає в створенні необхідного ставлення до подій або осіб. Наприклад, слова “демократія”, “свобода” використовуються для викликання позитивних емоцій, а “тиранія”, “цензура” – негативних. Створення асоціацій дозволяє закріпити емоційний відгук на певні теми чи персони, посилюючи емоційний аспект сприйняття.

9. Фреймінг як вибірка та підбір інформації, яку подають аудиторії, щоб змінити їхнє сприйняття подій. Наприклад, опис конфлікту як “визвольної боротьби” або “терористичної діяльності” залежно від бажаного сприйняття. Фреймінг обирає певний аспект подій для акцентування, змінюючи сприйняття та інтерпретацію інформації. Наприклад, військові дії можна подавати як “*peacekeeping missions*” (миротворчі місії) або “*invasions*” (вторгнення), змінюючи ставлення аудиторії до події.

10. Використання імперативів. Наказові речення чи прямі вказівки сприяють формуванню поведінки. Наприклад: “Голосуйте за нас!”, “Не будьте байдужими!”. У рекламних кампаніях часто використовуються фрази “*Buy now!*” або “*Don’t miss out!*”, щоб стимулювати аудиторію до негайної дії (Бровкіна & Данильченко, 2022).

11. Створення “ефекту групи” для стимулювання аудиторії до приєднання до більшості за рахунок відчуття солідарності. Використання фраз на кшталт “*всі підтримують*”, “*усі роблять це*”, щоб стимулювати аудиторію до приєднання до більшості. Наприклад: *It is in everyone’s interest that we do all we can – politically, economically, militarily and otherwise – to help the people of Europe remain democratic, united, free and prosperous* (Mitchel, 2018).

12. Використання фактів та цифр для створення ілюзії об’єктивності та переконливості та вибірково представлені для маніпуляції. Наприклад: *So all 50 percentage points in option three flow into the postpone or revote bucket, bringing the cumulative total to 60 percent* (Mallaby, 2018).

Таким чином, описані прийоми активно використовуються в медіа і публічних виступах для формування громадської думки. Їх урахування допомагає глибше зрозуміти, як лінгвістичні засоби впливають на інформаційно-психологічну атмосферу сучасного суспільства. Останні відіграють важливу роль у комунікаціях, особливо в медіа, політиці та рекламі. Вони дозволяють створювати певний настрій, керувати увагою, емоціями та поведінкою людей, формуючи потрібне сприйняття подій чи ідей.

Використана література:

1. Бровкіна О. В., Данильченко С. В. (2022). Особливості реалізації маніпуляції в англomовному рекламному дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія “Філологія”*, 51, 16–21.

2. Бровкіна О. В., Мага А. В. (2020). Прикметники як одиниці здійснення впливу в тексті англomовного політичного коментаря та засоби їх впливу. *Південний архів. Філологічні науки*, 83, 33–37.
3. Горобець М. Б., Баранова С. В. (2022). Засоби вираження маніпулятивної взаємодії в медіатекстах. *Věda a perspektivy*, 12(19), 244-253. DOI: 10.52058/2695-1592-2022-12(19)-244-253.
4. Кульченко А. О. (Міщенко), Баранова С. В., Бровкіна О. В. (2018). Переклад емоційно-забарвленої лексики в парентальному дискурсі. *Південний архів. Філологічні науки*, 72 (2), 106-108.
5. Шустенко О. (2023). Маніпулятивні технології як феномен цифрової дійсності. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії*, 49, 200–204. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.25>
6. Baranova V. S., Nazarenko O., Makarenko V. (2023). Peculiarities of reproducing expressive means in political speeches translation. *Philological Treatises*, 15 (1), 16–23. [https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2023.15\(1\)-2](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2023.15(1)-2)
7. Bildt C. (2018, December 19). A second referendum could help avoid Brexit meltdown. *The Washington Post*. Retrieved from: https://www.washingtonpost.com/opinions/2018/12/19/second-referendum-could-help-avoid-brexit-meltdown/?utm_term=.9f7fdcb6539.
8. Mallaby S. (2018, December 12). The bright side of Britain’s Brexit chaos. *The Washington Post*. URL : https://www.washingtonpost.com/opinions/2018/12/12/bright-side-britains-brexit-chaos/?utm_term=.d923df7ff689.
9. Mishchenko D., Baranova S. (2023). Political correctness as an object of investigation. *Pomiedzy. Polonistyczno-Ukrainoznawcze Studia Naukowe*, 3 (10), 25-31. DOI: 10.15804/PPUSI.2023.03.02.
10. Mitchel G. J. (2018, December 6). Britain and the E.U. promised no hard border with Ireland. They can’t renege now. *The Washington Post*. URL : https://www.washingtonpost.com/opinions/britain-and-the-eu-promised-no-hard-border-with-ireland-they-cant-renege-now/2018/12/06/d487a30c-f8d9-11e8-8c9a-860ce2a8148f_story.html?utm_term=.0e4144d88320

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.05>

УДК 37.091.3:81]:82-92+929

*PhD Marianna Bazsóné Sőrés,
Lehrstuhl für Deutsche Sprach- und Literaturwissenschaft,
Universität Miskolc*

DAS SPRACHBIOGRAPHISCHE INTERVIEW ALS FORSCHUNGSINSTRUMENT ZUR ERFASSUNG VON SPRACHERWERBSPROZESSEN

Das Instrument des narrativen Interviews hat in den 1970er Jahren der Soziologe Fritz Schütze als eine der zentralen Erhebungsmethoden in der qualitativen Sozialforschung entwickelt, das durch seine offene Struktur die Erfassung subjektiver Erfahrungen und Deutungsmuster im Kontext des Spracherwerbs ermöglicht. Das

Verfahren basiert auf der Prämisse, dass sprachliche Entwicklung als biografisch eingebetteter Prozess zu verstehen ist und ermöglicht, den Verlauf der erzählten Biografien zu nachvollziehen. Eine Spielart des narrativen Interviews ist das sprachbiographische Interview, das sich in der (sozio)linguistischen Forschung als qualitatives Instrument zur systematischen Erfassung individueller Spracherwerbsprozesse etabliert hat. Hierbei stehen die sprachbezogenen Erfahrungen der Sprechenden im Zentrum des wissenschaftlichen Interesses. Schütze geht davon aus, dass das autobiographisch narrative Interview Datentexte erzeugt, “welche die Ereignisverstrickungen und die lebensgeschichtliche Erfahrungsaufschichtung des Biografieträgers so lückenlos reproduzieren, wie das im Rahmen systematischer sozialwissenschaftlicher Forschung überhaupt möglich ist” (Schütze 1983: 285f.). Diese Methode ermöglicht die Rekonstruktion sprachlicher Entwicklungsverläufe unter Berücksichtigung biografischer, sozialer und kultureller Kontexte. Insgesamt bietet das narrative Interview sowie speziell das sprachbiographische Interview wertvolle Zugänge, um subjektive Perspektiven und lebensweltliche Erfahrungen im Spracherwerb zu erfassen und zu verstehen. Die Forschung untersucht die Kontextsensitivität des Spracherwerbs sowie die Ausformung der sprachlichen Identität des Individuums. Bei dieser Methode ist Fokussierung auf die objektive Außenperspektive hin zur subjektiven Innenperspektive des Sprechers zu beobachten.

Sprachbiographische Interviews stellen eine besondere Form der narrativen Gesprächsführung dar. Sie konzentrieren sich, wie König treffend beschreibt, als “thematisch enggeführte (nämlich auf die Themen des Spracherwerbs, die Sprachnutzung und Einstellungen hierzu) Variante des narrativen Interviews” (König 2014: 97) auf die sprachliche Entwicklung der Befragten. Diese Methode erweist sich als besonders wertvoll, da sie nach Bochmann den idealen Weg bietet, “Identitätskonstruktion und Individuation zu dokumentieren” (Bochmann 2007: 23). Die vorliegende Untersuchung geht noch einen Schritt weiter: Sie erweitert den klassischen Ansatz des narrativen Einzelinterviews, indem sie Vater und Tochter zum gleichen Themenkreis befragt. Dabei basieren die gewonnenen Erkenntnisse stets auf einem komplexen Prozess der individuellen Gedächtnisarbeit – oder wie Bochmann es ausdrückt, auf der “Erinnerung in einer Zeitperspektive” (Bochmann 2007: 23).

Um mögliche Erinnerungslücken in der retrospektiven Betrachtung auszugleichen, wurde das biographische Gespräch mit Georg Melika durch ein ergänzendes Interview mit seiner Tochter Isabella bereichert. Die auf Ungarisch geführten Gespräche mit beiden Melikas fokussierten sich auf ihre sprachlichen Erfahrungen in verschiedenen Lebensbereichen: vom familiären Umfeld über die schulische Sozialisation bis hin zu spezifischen Situationen mehrsprachiger Kommunikation. In den Erzählungen entfaltet sich eine jahrzehnteumspannende sprachbiographische Dimension, die tiefe Einblicke in die nationale, ethnische, kulturelle und staatsbürgerliche Identität der Sprecher gewährt. Besonders aufschlussreich zeigen sich dabei die subjektiven Erlebnisse und

Wahrnehmungen ihrer Zwei- und Mehrsprachigkeit. Die Entscheidung für ein Doppelinterview basierte auf der Erwartung einer dynamischen Interaktion: Georg Melika würde, so die Annahme, auf die Erinnerungen seiner Tochter Isabella reagieren – sei es durch Unterbrechungen, Ergänzungen oder Korrekturen. Das 93-minütige Gespräch, das am 24.04.2024 in Georg Melikas Wohnung in Miskolc stattfand, offenbarte nicht nur die individuellen Weltanschauungen und Spracherfahrungen beider Gesprächspartner, sondern ermöglichte auch wertvolle Rückschlüsse auf ihr Verhältnis zu den von ihnen beherrschten Sprachen – insbesondere zum Ungarischen.

Diese Studie widmet sich der Erforschung grundlegender Muster in sprachbiographischen Narrativen und zeichnet nach, wie sich die sprachlich-kommunikative Selbstpositionierung der Sprecher im Laufe der Zeit wandelt. Dabei zeigt sich eine bemerkenswerte Parallelität zwischen der persönlichen Lebensgeschichte und der sprachlichen Entwicklung der Interviewter. In ihren Erzählungen offenbart sich, wie die soziale Welt durch Sprache erfahren und vermittelt wird. Die individuellen Einstellungen zur Sprache sind dabei tief in der persönlichen Lebensgeschichte verwurzelt – geprägt durch vielfältige sprachliche Erfahrungen, wie es sich am Beispiel Georg Melikas zeigt, dessen Sprachbiographie vom Russinischen über das Französische und Deutsche bis hin zum Elsässischen und Ungarischen reicht (vgl. König 2014: 96).

Dieses Interview unterscheidet sich wesentlich von früheren Gesprächen mit Georg Melika, die in verschiedenen Sprachen – Deutsch, Russinisch und Französisch – geführt wurden. Die Besonderheit liegt darin, dass seine Tochter die Lebensgeschichte aus heutiger Perspektive erzählt, während der Vater ihre Darstellung aus seinem historischen Erleben heraus kommentiert, präzisiert oder auch in Frage stellt. Dadurch entsteht bewusst kein geradliniger biografischer Ablauf, was jedoch dem besonderen Charakter dieses Gesprächs entspricht. Die Erinnerungen der Tochter wurzeln in ihrer eigenen Kindheit; frühere Ereignisse erschließen sich ihr durch die Erzählungen ihrer Eltern und anderer Familienmitglieder. Besonders lebendig und gefühlsbetont schildert sie ihre Kindheitserlebnisse, aus denen sich ein faszinierendes Mosaik gelebter Mehrsprachigkeit zusammenfügt. Der Fokus des Interviews lag dabei auf dem Erwerb und Gebrauch der ungarischen Sprache bei beiden Gesprächspartnern – ein Aspekt, der zugleich tiefe Einblicke in die familiären Bindungen ihrer Eltern gewährt. Die Gestaltung des Interviews folgte dem Prinzip einer vertrauensvollen und entspannten Gesprächsatmosphäre, wobei sich die interviewende Person bewusst mit eigenen Wertungen zurückhielt. Dem eigentlichen Interview gingen mehrere persönliche Gespräche voraus, oft in Begleitung von Ákos Bitter, der durch seine wiederholten Interviews mit Georg Melika im Jahr 2023 eine freundschaftliche Beziehung zu ihm aufgebaut hatte. Diese vorbereitende Phase trug wesentlich zur offenen Gesprächsatmosphäre bei. Dieser Ansatz ermöglichte es den Interviewten, ihre persönlichen Einstellungen und Wertungen frei zum Ausdruck zu bringen, ohne Bewertung oder Kritik befürchten zu müssen. Die zurückhaltende Rolle der

interviewenden Person schuf dabei einen geschützten Raum, in dem authentische Perspektiven und individuelle Erfahrungen ungefiltert zur Sprache kommen konnten und im Sinne von Lamnek dem “Relevanzsystem[...] der Betroffenen” (Lamnek 2010: 307) eine zentrale Bedeutung zugeschrieben wurde.

Nach Gisela Jacob geht es “mit der Erhebung und Auswertung narrativer Interviews [...] darum, die Sinnkonstruktionen und Handlungen aus der Perspektive der handelnden und erleidenden Individuen zu erfassen und einer Analyse zugänglich zu machen” (Jakob 1997: 445 f.). Die Analyse des Interviews orientiert sich an einem von Ingrid Hudabiunigg (in Anlehnung an Schütze) entwickelten Strukturmodell, das zentrale Aspekte sprachbiographischer Entwicklung erfasst. Dieses Modell umfasst mehrere Kernbereiche: den frühen Spracherwerb im familiären Umfeld, die schulische und akademische Fremdsprachenbildung sowie den Erwerb weiterer Sprachen in verschiedenen Zielsprachländern. Darüber hinaus berücksichtigt es die sprachlichen Auswirkungen politisch bedingter Migration, die berufliche Sprachsozialisation sowie die Sprachwahl im partnerschaftlichen und familiären Kontext – einschließlich der sprachlichen Erziehung der eigenen Kinder. (Hudabiunigg 2023: 329). Diese Untersuchung sieht vor, das sprachbiographische Interview mit Isabella und Georg Melika als “gelebte Geschichte” (Tophinke 2002: 3) zu verstehen, in der die tatsächliche Erwerbsgeschichte von Sprachen abgebildet wird. Tophinke geht aus der Annahme aus, dass bestimmte lebensgeschichtliche Erfahrungen eine besondere sprachbiografische Relevanz besitzen (Tophinke 2002: 3). Georg Melikas Sprachbiographie ist eng mit bewegenden historischen Ereignissen verwoben: Als Sohn einer Familie aus der Karpato-Ukraine wurde er im Elsass geboren, ohne seine eigentliche Heimat bis zur Rückkehr der Familie nach Donezk im Jahr 1948 je gesehen zu haben. Seine Eltern hatten ihre Heimat verlassen, um im französischen Kalisalzbergwerk zu arbeiten. Dank ihrer ungarischen Staatsbürgerschaft blieb die Familie während des Krieges von deutschen Repressalien verschont – weder Einberufung noch Deportation drohten ihnen.

Der Zweite Weltkrieg prägte Melikas sprachliche Entwicklung besonders nachhaltig. Mit der Annexion des Elsass durch das Dritte Reich vollzog sich ein abrupter Sprachwechsel im Schulalltag: Neben dem Französischen und Elsässischen gewann nun auch das Deutsche an Bedeutung in seinem sprachlichen Repertoire. Die Vertiefung der ungarischen Sprache in Georg Melikas Leben ist eng mit seiner persönlichen Lebensgeschichte verwoben. Seine Tochter Isabella wuchs in einem zweisprachigen Elternhaus auf, in dem sowohl Russinisch als auch Ungarisch gesprochen wurde. Besonders die mütterliche Seite ihrer Familie, die zur ungarischen Minderheit in der Ukraine gehörte, pflegte die ungarische Sprache als wichtiges kulturelles Erbe. Diese sprachliche Tradition sollte auch der zukünftige Schwiegersohn fortführen. Georg Melika nahm diese familiäre Erwartung zum Anlass, seine bereits vorhandenen Ungarischkenntnisse zu vertiefen. Dabei erfolgte sein Spracherwerb zunächst nicht durch formelles Lernen aus Büchern, sondern im lebendigen Austausch mit seiner

zukünftigen Familie. Das Kennenlernen seiner späteren Frau und der respektvolle Wunsch seiner Schwiegermutter motivierten ihn zu einer intensiveren Beschäftigung mit der ungarischen Sprache.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die besondere Dynamik dieses Interviews sich darin zeigt, wie die fragmentarischen Erinnerungen durch das Zusammenspiel der Gesprächspartner lebendig werden. Ihre persönlichen, gefühlsbetonten Schilderungen ergänzen sich dabei zu einem vielschichtigen Bild. Wo einzelne Erinnerungen verblassen, entsteht durch das gemeinsame Erinnern ein facettenreiches Mosaik, das das damalige soziale Milieu in beeindruckender Klarheit hervortreten lässt.

Literatur:

1. Bochmann, Klaus (2007): Sprache und Identität in mehrsprachigen Regionen in Osteuropa – Theoretische und methodische Ausgangspositionen. In: Bochmann, Klaus/ Dumbrava, Vasile (Hrsg.): Sprachliche Individuation in mehrsprachigen Regionen Osteuropas. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.
2. Hudabiunigg, Ingrid (2023): “Vom Glück der Mehrsprachigkeit: Ein polnischer Linguist über seinen Spracherwerb des Russischen, Englischen und Deutschen”. *Colloquia Germanica Stetinensia* 32: 325–347.
3. Jacob, Gisela (1997): Das narrative Interview in der Biografieforschung. In: Friebertshäuser, Barbara, Prengel, Annedore (Hrsg.): Handbuch qualitativer Forschungsmethoden in der Erziehungswissenschaft. Weinheim und München, S. 445 f.
4. König, Katharina (2014): Spracheinstellungen und Identitätskonstruktion. Eine gesprächsanalytische Untersuchung sprachbiographischer Interviews mit Deutsch-Vietnamesen. Berlin: de Gruyter.
5. Lamnek, Siegfried (2010): Qualitative Sozialforschung. Weinheim: Beltz Verlag.
6. Schütze Fritz (1983): Biographieforschung und narratives Interview. In: *Neue Praxis: Zeitschrift für Sozialarbeit, Sozialpädagogik und Sozialpolitik*, 13 (1983) 3, S. 283-293.
7. Tophinke, Doris (2002): Lebensgeschichte und Sprache. Zum Konzept der Sprachbiografie aus linguistischer Sicht. In: *Bulletin VALS-ASLA, Vereinigung für angewandte Linguistik in der Schweiz (VALS-ASLA) (Swiss association of applied linguistics)*, 2002/76//1-14.

Березовський І. І., Павлик В. І.,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна

РІЗАННЯ МЕТАЛІВ: ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД

Термінологія є важливим аспектом наукової та професійної діяльності, оскільки терміни слугують основою для формування та передачі специфічних знань у різних галузях. З огляду на стрімкий розвиток науки та техніки, точність і адекватність перекладу термінів вкрай важливі для ефективної комунікації. У цьому контексті особливо актуальним стає питання перекладу термінів, адже їхнє значення може змінюватись залежно від контексту та специфіки галузі.

Дослідження термінології в будь-якій галузі знань, включаючи теорію різання металів, ґрунтується на загальних лінгвістичних принципах, які визначають сутність, природу та функції термінів у мові. Терміни служать спеціалізованими одиницями, що дозволяють точно позначати поняття, пов'язані з технологічними процесами, інструментами та обладнанням.

Український педагог і викладач І. М. Мостовий визначає термін як слово або словосполучення, що має чітко визначене значення в конкретній спеціалізованій області знань (Вернигора 2010: 6).

З точки зору структурних характеристик, в одній термінологічній системі можуть застосовуватися такі типи термінів:

1. Терміни-слова – терміни, які структурно є однією лексемою, тобто виражені єдиним словом. Наприклад, терміни *шар* (для опису поверхні), *сорт* (для визначення виду металу), *alloy* – *сплав* (для позначення комбінованого матеріалу).

2. Терміни-словосполучення – можуть бути стійкими, або вільними словосполученнями. Наприклад, терміни *heat treatment* – *термічна обробка* (процес зміни властивостей металу), *metal profile* – *металевий профіль* (конструкційний елемент), *melting furnace* – *плавильна піч* (устаткування для плавлення металу).

3. Багатокомпонентні терміни складаються з трьох або більше елементів і часто вживаються в спеціалізованих текстах. Наприклад, *increased heat resistance of the metal* – *підвищена термостійкість металу* (властивість сплавів), *high pressure processing* – *обробка під високим тиском* (технологічний процес), *protective coating for metal surfaces* – *захисне покриття для металевих поверхонь* (технологія обробки).

Залежно від семантичного значення в рамках одної терміносистеми можна виокремити три категорії термінів:

1. Терміни – вільні словосполучення. Наприклад, *cooling rate* – швидкість охолодження (процес зниження температури), *heat treatment* – термічна обробка, *carbon content* – вміст вуглецю, *electrical conductivity* – електрична провідність, *melting point* – плавильна температура. Ці терміни мають компоненти, які можуть взаємодіяти в двосторонньому зв'язку.

2. Терміни – стійкі словосполучення, близькі до фразеологізмів, які є найменш поширеним видом термінів. Наприклад, *sheeting* – захисне покриття, *increased strength* – підвищена міцність, термічна стійкість (стійкість до високих температур), *metallurgical process* – металургійний процес (технологічна процедура обробки металів).

3. Терміни – зв'язані словосполучення можуть містити компоненти, які не є термінами, проте в поєднанні утворюють термін словосполучення. Наприклад, *back panel* – задня панель (частина обладнання).

Переклад термінів становить певну проблему для перекладачів. Зазвичай, терміни можна перекладати буквально, за допомогою синонімів або через тлумачення, а також використовувати різні перекладацькі трансформації. При перекладі терміна важливо дотримуватися єдиної назви протягом усього тексту, і для вибору відповідного перекладацького еквівалента необхідно враховувати мотивованість терміна та точність передачі позначуваного поняття (Ленков 2009: 24).

Як зазначає В. І. Карабан, знання словотворчої і морфологічної структури терміна та його семантичних відмінностей сприяє досягненню правильного перекладу термінологічної лексики (Карабан 2004: 315).

Для досягнення якісного або адекватного перекладу необхідно врахувати характерні особливості використання мовних засобів у вихідному тексті, а також мовну специфіку цільової аудиторії, яка сприйматиме цю інформацію. Важливими факторами є досвід і рівень знань читача, його сприйняття та інші аспекти, що можуть безпосередньо вплинути на процес і кінцевий результат перекладу. Щоб забезпечити адекватність перекладу відповідно до мовних норм цільової мови, перекладач застосовує різноманітні перекладацькі трансформації.

Перекладацькі трансформації, такі як транслітерація та транскрибування, згідно з класифікацією В. І. Карабана, належать до категорії транскодування (Карабан 2002: 286).

Транслітерація, або транслітерування, що буквально означає “по той бік літери”, є процесом механічної передачі тексту або окремих слів, написаних в одній графічній системі, з використанням символів іншої системи. При цьому точність передачі звуків не є визначальним фактором. Транслітерація здійснює передачу слова з вихідної мови літерним способом. Наприклад, слово “computer”

може бути транслітеровано як “комп’ютер”, також cobalt – кобальт, component – компонент, video – відео, Zinc – цинк, motor – мотор, carbide – карбід.

Калькування, також відоме як дослівний або буквальный переклад, є одним із найбільш розповсюджених методів перекладацьких трансформацій, що використовується при перекладі складних слів, зокрема термінів. Цей спосіб перекладу зазвичай застосовується за умови дотримання норм вживання слів та їх сполучуваності в українській мові. Калькування часто використовується для перекладу одного з компонентів терміна, дозволяючи зберегти його оригінальне значення, адаптуючи його до мовних особливостей цільової мови. (Карабан 2002: 286). Наприклад, cutting tool – різальний інструмент, iron ore – залізна руда, steel production – виробництво сталі, heat treatment – термічна обробка, cold rolling – холодна прокатка, continuous casting – безперервне лиття, metal fatigue – втома металу, surface treatment – обробка поверхні, weld joint – зварювальне з’єднання.

Калькування є процесом перекладу новоутворених слів, зокрема термінів, при якому відповідником для простого або складного терміна та його компонентів у мові перекладу зазвичай обирається перший варіант з доступних у словнику. Цей підхід дозволяє зберегти значення оригінального терміна, адаптуючи його до мовних норм і традицій цільової мови (Карабан 2002: с. 286). Наприклад, cutting tool – різальний інструмент, cutting edge – різальна крайка, single point – однолезовий, auxiliary cutting edge – допоміжна різальна крайка, principal flank surface основна задня поверхня), shaping – стругання та slotting – довбальна механічна обробка, boring – розточування та broaching tool – протяжка, gear shaping cutter (інструмент для обробки зубчатих коліс) може мати специфічні cutting angles (кути інструмента) – rake angle (передній кут) та clearance angle (задній кут), які впливають на ефективність machining (механічної обробки), depth of cut – глибина різання, cutting velocity vector – вектор швидкості різання, shear stress – напруження зсуву, shear strength сила розтягу, brittle fracture – крихка фракція, brittle materials – крихкі матеріали.

В. І. Карабан зараховує описовий переклад до лексичних трансформацій і визначає його як метод переведення новоутворених слів, зокрема термінів. У цьому випадку відповідником для простого або складного терміна та його складових у цільовій мові перекладу зазвичай обирається перший із запропонованих варіантів у словнику (Карабан 2002: 297). Описовий переклад повинен точно передавати основний зміст поняття, наприклад, cutting tool як “різальний інструмент”, без необхідності деталізації чи створення складної синтаксичної структури. Одним із недоліків застосування такої трансформації є втрата стислості, яка є однією з основних характеристик термінів, як-от cutting edge – різальна крайка або cutting fluid – мастильно-охолоджуюча рідина.

Отже, терміни є важливим елементом лексики в перекладі текстів сфери різання металів. Хоча вони зазвичай не створюють серйозних труднощів для

перекладача через свою однозначність, все ж існують особливості їх перекладу. Під час перекладу термінів важливо використовувати різні перекладацькі прийоми, такі як калькування, транслітерація, описовий переклад, інверсія та інші.

Використана література:

1. Вернигора В. В. Особливості перекладу на українську мову англомовних термінів у сфері комп'ютерних технологій та Інтернет. Полтава, 2020. 127 с.
2. Іленков А. Термінологія та її роль у представленні знань. *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Серія "Проблеми української термінології"*. Львів, 2009. С. 24-29.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : 2004. 576 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Київ, 2002. 562 с.
2. Тенденції освітньої теорії та практики у інформаційно-цифровому просторі та використання сучасних технологій.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.07>
УДК 51:004.8

***Білошицький О. В., Глушан О. В., Карташова К. І.,
спеціальність 011 "Математика",
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна***

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МАТЕМАТИКИ. ЧИ ЗМОЖЕ ШІ ЗАМІНИТИ ЛЮДЕЙ В МАТЕМАТИЦІ?

Штучний інтелект (ШІ) вже суттєво впливає на математику, допомагаючи в обчисленнях, розв'язанні складних задач та аналізі даних. Однак він ніколи не зможе повністю замінити людину в цій дисципліні через кілька важливих причин.

1. Креативність, творчість і інтуїція

Математика – це не тільки наука про числа та формули, а й процес творчого пошуку нових ідей та підходів. Людина володіє інтуїцією і креативним мисленням, що дозволяє знаходити рішення за допомогою нестандартних стратегій. У дослідженнях інтуїція відіграє ключову роль, особливо у складних галузях, як-от теорія чисел чи топологія, де важливі евристичні підходи. Людський інтелект може передбачати поведінку математичних об'єктів і обирати перспективні шляхи вирішення задач, тоді як ШІ обмежений алгоритмами і не здатен на справжню інтуїцію або створення нових ідей (2021, 1).

2. Філософський аспект і роль у суспільстві

Математика пов'язана з філософією, етикою та суспільними науками, оскільки ці дисципліни досліджують різні аспекти людського мислення, значення знань і сенсу. Люди здатні розмірковувати над абстрактними поняттями, як-от природа математичних структур та їхнє місце у світі, формуючи питання про основи та значення математичних законів. ШІ, на відміну від людини, має серйозні обмеження у філософському осмисленні, оскільки йому бракує свідомості, внутрішньої мотивації та здатності ставити під сумнів вже існуючі теорії.

Дослідження філософії штучного інтелекту демонструють, що ШІ може імітувати деякі аспекти філософських досліджень і навіть давати нові погляди на певні питання. Проте його роздуми є радше результатом обробки даних, а не глибинного розуміння або внутрішніх сумнівів щодо природи математичних чи етичних проблем

Іншими словами, лише людина здатна ставити питання про значення математичних моделей і їхній вплив на суспільство, оскільки це вимагає саморефлексії та глибокого осмислення, чого ШІ не може досягти на теперішньому рівні розвитку (2012, 2024; 2, 3).

3. Моральні та етичні рішення

Математичні дослідження, особливо ті, що залучають математичні моделі, мають значні соціальні та етичні наслідки, які необхідно враховувати. Зокрема, в медичній сфері використання алгоритмів та штучного інтелекту має як потенційні переваги, так і виклики. Наприклад, алгоритми можуть допомагати в діагностиці чи передбаченні ризиків, але виникають питання етичної природи, як-от забезпечення прозорості рішень, захисту конфіденційності даних і уникнення упередженості моделей.

Зокрема, у випадках, коли моделі використовуються для прийняття медичних рішень, існує ризик помилкової класифікації, що може мати значні наслідки для пацієнтів. Тому людський фактор залишається критичним для оцінки етичних аспектів і розуміння наслідків рішень, прийнятих на основі математичних моделей, зокрема у таких сферах, як медицина, безпека та соціальні питання.

Водночас в оцінюванні соціальних і етичних ризиків моделей ШІ все більшого значення набувають питання контексту використання системи, людської взаємодії з нею та системних впливів. Саме на цьому етапі стають очевидними моральні дилеми, коли технічна точність алгоритмів має бути збалансована з потенційною шкодою, яку можуть заподіяти ці технології (2023; 4, 5).

4. Емоційний зв'язок та навчання

Математика потребує передання знань і взаємодії між людьми, оскільки процес навчання включає більше, ніж просто передачу інформації. Взаємодія між учителем та учнем включає емоційну підтримку, розвиток розуміння та заохочення, що сприяє засвоєнню складних концепцій. Штучний інтелект може

автоматизувати деякі аспекти навчання, як-от персоналізовані завдання, але не здатен повністю відтворити людську емпатію чи адаптуватися до індивідуальних емоційних потреб студентів.

Дослідження показують, що взаємодія з учителем є ключовою для глибшого розуміння матеріалу і підтримки мотивації (2022, 6).

5. Творення нових теорій

Штучний інтелект (ШІ) здатен аналізувати великі обсяги даних і знаходити закономірності, але не може самостійно створювати нові математичні теорії. Це пояснюється тим, що творення теорій потребує людської інтуїції, креативного мислення та здатності встановлювати зв'язки між різними галузями знань. ШІ добре справляється з автоматизацією завдань і знаходженням прихованих закономірностей у складних структурах, наприклад, у комбінаториці чи в задачах оптимізації. Однак, його роль полягає радше в прискоренні процесу доказування теорем або обробці величезних масивів інформації, ніж у творчому пошуку нових концепцій.

Для створення нових теорій важливими є інтерпретація, інтуїція та інтелектуальні “знаходження”, що виходять за межі алгоритмів. Наприклад, професор Гук із Каліфорнійського технологічного інституту наголошує, що машинне навчання може допомогти знайти нові зв'язки, але все одно потрібні математики, які перетворюють ці результати на нові питання чи припущення, що лежать в основі математичних досліджень. Людський інтелект має здатність концептуалізувати проблеми та ставити нові гіпотези, що особливо важливо в абстрактних дисциплінах, таких як топологія або теорія чисел (2023; 7, 8).

6. Нерозв'язні задачі та граничні питання

Гедель довів, що існують істинні математичні твердження, які неможливо довести або спростувати в межах певної системи. Це підкреслює межі будь-якої формальної системи, включаючи обчислювальні алгоритми. У рамках першої теореми Геделя зазначено, що жодна формальна система, яка охоплює арифметику, не може бути повною завжди існують твердження, які не можна довести в межах цієї системи. Друга теорема стверджує, що система не може довести свою власну узгодженість, що підкреслює внутрішні межі самої математики.

Ці обмеження означають, що навіть найрозвиненіші системи штучного інтелекту не можуть вирішити нерозв'язні математичні задачі або створити нові аксіоми без участі людини. ШІ може обчислювати й аналізувати, але не здатен інтуїтивно визначати напрям для нових аксіом або принципів, як це може робити людський розум. Людина, використовуючи свою інтуїцію і філософське розуміння, здатна виходити за межі алгоритмічних обмежень (2023; 9, 10).

7. Роль контексту і значення

Людина вирішує математичні проблеми, враховуючи їхній науковий, історичний і прикладний контекст. Це дозволяє їй усвідомити значення та можливий вплив математичних відкриттів на інші галузі знань. Наприклад, багато фундаментальних відкриттів математики тісно пов'язані із розвитком фізики та обчислювальних наук. Математик, окрім технічних деталей, розуміє контекст задачі, що включає як історію наукового прогресу, так і майбутні можливі застосування результатів.

Штучний інтелект, хоча і здатний ефективно аналізувати великі обсяги даних та виявляти закономірності, обмежений у здатності досягати цього рівня концептуального розуміння. Як відзначають дослідники, AI поки що є корисним інструментом для аналізу складних структур, але його підхід залишається суто обчислювальним. Він не здатний формувати цілісну картину, яка охоплює міждисциплінарні зв'язки і потенційний вплив математичних рішень на суспільство, науки або технології. Саме в цьому полягає ключова відмінність між людським мисленням та алгоритмічними підходами, які наразі використовуються в AI-системах.

Ці обмеження можна побачити, наприклад, у питаннях розвитку квантових обчислень або складних математичних гіпотез, таких як гіпотеза Рімана. AI може допомагати в аналізі даних або пошуку нових можливих шляхів, але остаточний вибір напрямку досліджень та інтерпретація отриманих результатів залишається за людиною, яка здатна пов'язувати рішення з ширшим контекстом і наслідками для інших дисциплін (2023; 8, 11).

Висновки. Штучний інтелект вже відіграє важливу роль у математиці, допомагаючи в обчисленнях та аналізі даних. Однак він має суттєві обмеження, які не дозволяють йому повністю замінити людину в цій сфері. Основними причинами є відсутність у ШІ креативності, інтуїції та здатності до філософського осмислення. Людський розум може виходити за межі стандартних алгоритмів, формувати нові математичні теорії, обирати аксіоми та розглядати контексти задач у їхньому науковому, історичному чи прикладному значенні.

Крім того, важливим аспектом залишається роль людини в прийнятті моральних і етичних рішень, зокрема в сферах, де математика впливає на суспільні питання та медицину. Людська взаємодія і здатність підтримувати емоційний зв'язок під час навчання також залишаються незамінними, адже процес передавання знань охоплює не лише технічні аспекти, але й мотивацію, емпатію та підтримку.

Отже, навіть якщо ШІ продовжує робити значні досягнення в автоматизації та обробці даних, його поточні межі показують, що він не може замінити людину у креативному та концептуальному осмисленні, яке є суттю математичних досліджень. Людський розум, завдяки здатності до філософського аналізу, етичної

оцінки та інтуїтивного мислення, залишається ключовим учасником наукового прогресу у цій сфері.

Використана література:

1. <https://deepmind.google/discover/blog/exploring-the-beauty-of-pure-mathematics-in-novel-ways/>
2. <https://academic.oup.com/edited-volume/28238/chapter-abstract/213310840?redirectedFrom=fulltext>.
3. <https://philarchive.org/rec/TSUPAL> Possibilities and Limitations of AI in Philosophical Inquiry Compared to Human Capabilities.
4. <https://deepmind.google/discover/blog/evaluating-social-and-ethical-risks-from-generative-ai/> Evaluating social and ethical risks from generative AI.
5. <https://www.frontiersin.org/journals/genetics/articles/10.3389/fgene.2023.1280344/full> Data-intensive medicine and healthcare: ethical and social implications in the era of artificial intelligence and automated decision-making.
6. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1357707.pdf>. Artificial intelligence in mathematics education: A systematic literature review.
7. <https://julienflorkin.com/uk/mathematics/ai-in-mathematics/>
8. <https://scitechdaily.com/the-intersection-of-math-and-ai-a-new-era-in-problem-solving/> The Intersection of Math and AI: A New Era in Problem-Solving.
9. <https://tomrocksmaths.com/wp-content/uploads/2023/06/godels-incompleteness-theorems-and-their-implications-for-computing.pdf>. Gödel's Incompleteness Theorems and their Implications for Computing.
10. <https://editverse.com/kurt-godel-incompleteness-theorems-logical-paradoxes/Gödel: Incompleteness Architect – Limits of Knowledge in AI Era>.
11. <https://www.weforum.org/agenda/2023/02/problems-complex-ai-solve-expert-computing/>. A computer scientist explains why AI has its limits.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.08>

УДК 81'246.3(437.6:477.87)

Dr. Ákos Bitter

Nationale Oles-Hontschar-Universität Dnipro /

DAAD-Lektor;

M. A. Theresa Stangl

Universität Regensburg /

Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung

MEHRSPRACHIGE IDENTITÄTSVERSCHIEBUNGEN IN GRENZGEBIETEN AM BEISPIEL DER HEUTIGEN SLOWAKEI UND DER KARPATO-UKRAINE

Bezugnehmend auf den vorangegangenen Beitrag von Marianna Bazsóne Sörös beziehen sich Dr. Ákos Bitter, DAAD-Lektor für die Nationale Oles-Hontschar-

Universität Dnipro Ukraine, und Theresa Stangl, wissenschaftliche Mitarbeiterin an der Universität Regensburg, für ihre Sektion auf den östlichen Teil der heutigen Slowakei sowie die benachbarte Karpato-Ukraine. Ziel des vorliegenden Abstracts ist es, die sprachbiographische Forschung anhand von konkreten Beispielen greifbar zu machen.

Historisch-theoretischer Hintergrund

Das Spektrum an Mehrsprachigkeit und Mehrkulturalität ist in ganz Ostmittel- und Südosteuropa vielfältig. Bedacht werden muss dabei, dass Staaten ihre Grenzen historisch bedingt verschieben und damit weder Sprache noch Kultur in einen vordefinierten Raum gepresst werden können. Besonders gilt es für die heutige (Ost-) Slowakei und Karpato-Ukraine und v. a. deren Einwohnerinnen und Einwohner, die im 20. Jahrhundert eine beispiellose Turbulenz durch die Folgen des Zweiten Weltkrieges erlebten. Der Verlust von vertrauter Umgebung, aber auch das Erleben einer unprivilegierten deutschen Sprache führte bei den von Flucht-, Vertreibung und Verschleppung betroffenen oder gefährdeten deutschen Minderheiten zu einer schwer zu definierenden sprachlichen Identität, die hier im Fokus stehen soll.

- Slowakei (Theresa Stangl)

Migration und Mensch gehen seit jeher Hand in Hand. So wandert der Mensch auch von einer Sprache in die andere. Damit verändert sich nicht nur seine soziale Identität, sondern auch seine sprachliche Identität erfährt eine Verschiebung, die keine geographischen Grenzen kennt. Auf dem Gebiet der heutigen Slowakei sind seit nunmehr rund 800 Jahren Deutschsprachige ansässig. HOENSCH datiert die erste Besiedlung des Gebietes der heutigen Slowakei durch Deutsche in der sogenannten Zips/Spiš in der Ostslowakei etwa auf das Jahr 1200. Über Jahrhunderte hinweg lebten verschiedene Nationalitäten im damaligen Oberungarn in Mehrsprachigkeit vereint. Darunter waren etwa Slowaken, Ruthenen, Ungarn, Rumänen und Deutsche (vgl. HOENSCH 1995: 143).

Nach dem Ersten Weltkrieg änderten sich die politischen und territorialen Verhältnisse in der Slowakei grundlegend, denn ab 1918 wurde das ehemalige Oberungarn ein von Tschechen und Slowaken bewohnter Staat, der erst 1992 seine Unabhängigkeit erlangte (vgl. PAPSONOVÁ 1996: 153). Zu den verheerenden Folgen des Zweiten Weltkrieges zählte eine massive Bevölkerungsbewegung in Ost-West-Richtung, die in der systematischen Vertreibung der Deutschen aus den Gebieten östlich der Oder-Neiße-Grenze, Ost- und Südosteuropa gipfelte (vgl. BENZ 1992: 374). Dabei wurde auch ein Großteil der Deutschen in der Slowakei aus ihrer Heimat vertrieben: Nach der Aussiedlung im Jahr 1946 verblieben schätzungsweise nur noch 24.000 Deutsche in der Slowakei (vgl. PIIRAINEN 1996: 133).

Nach den Grausamkeiten des Zweiten Weltkriegs und den damit verbundenen Evakuierungs-, Flucht- und Vertreibungsprozessen “endete [...] die Geschichte der deutschen Bevölkerung in der Slowakei (ZÜCKERT 2016: 13-14).” Dies ist nicht ganz richtig, denn ein kleiner Teil der deutschsprachigen Bevölkerung befindet sich nach wie

vor in der Slowakei: Diejenigen Facharbeiter und Spezialisten, denen im Jahre 1945 die Staatsbürgerschaft entzogen worden war, erhielten sogenannte ‚Schutzausweise‘, welche ihnen einen Arbeitsplatz, Versicherungs- und Grundversorgungsschutz gewährleisteten und somit einen Sicherheitsgarant für die Familien darstellten (vgl. KAPPELLER /WASSERTHEURER 2009: 44).

Rudolf Schuster, ein Angehöriger der deutschen Minderheit, steht exemplarisch für die wechselhafte Stellung der deutschsprachigen Minderheiten aus der Slowakei: “Nachdem es mit Rudolf Schuster ein Karpatendeutscher zum slowakischen Staatspräsidenten gebracht hat, gibt es in Preßburg das Slowakische Nationalmuseum der Karpatendeutschen Kultur (KOSSERT 2015: 305).” Ein ehemaliger Staatspräsident als Angehöriger der deutschen Minderheit, der seine Mehrsprachigkeit u.a. in mantakischer, deutscher, slowakischer, ungarischer, französischer, russischer und englischer Sprache lebt und die kulturelle Förderung der Sichtbarkeit der deutschen Minderheit vorantreibt, stellt ein hervorragendes Beispiel dar.

Der 1934 in Metzenseifen geborene ehemalige Bürgermeister der Stadt Kaschau/Košice und spätere Staatspräsident der Slowakei hat mehrere Grenzverschiebungen erlebt und weiß von seiner eigenen sprachlichen Identität zu berichten:

Nein, das Slowakische ist das Leben, aber der Anfang, die Kinderschaft, das ist immer Mantakisch (Rudolf Schuster 02:41:40 – 02:41:50).

Im sprachbiographischen Interview, das im April 2024 in Kaschau/Košice stattfand, beschreibt Schuster seine sprachlichen Meilensteine. Wie im obigen Zitat setzt er diese in Bezug zu seinen biographischen Lebensstationen und bezieht seine Kindheit direkt auf die Erstsprache Mantakisch. Noch heute spricht er die deutsche Minderheitensprache mit anderen Mantakinnen und Mantaken, vor allem in Metzenseifen. Damit grenzt er sich von der Mehrheit der slowakischsprachigen Bevölkerung ab:

Die Art, wie Menschen sich selbst als sprechende Subjekte wahrnehmen, kann wesentlich von spezifischen Momenten geprägt sein, in denen sie die definitorische Macht politischer Kategorisierungen erfahren haben, Momente, in denen sie sich selbst als von diskursiven Konstruktionen der Zugehörigkeit oder Nichtzugehörigkeit fremdbestimmt erlebt haben (BUSCH 2013: 79).

Ähnliche Fälle finden sich in weiteren Gebieten des östlichen Europa. Im Folgenden werden aus der benachbarten Region, der Karpatoukraine zwei Beispiele angeführt.

- Karpatoukraine (Ákos Bitter)

Die Ostslowakei und die Karpatoukraine weisen in Bezug auf ihre Bevölkerung zahlreiche Ähnlichkeiten auf, wobei beide Gebiete infolge verschiedener Grenzverschiebungen eine periphere Lage und große ethnische und kulturelle Vielfalt aufweisen: die Minderheit der Rusinen verbindet diese Regionen auch.

Ähnlich wie die spätere Slowakei gehörte die spätere Karpatoukraine Jahrhunderte lang dem Königreich Ungarn an, hatte aber keine eine geographische bzw. verwaltungstechnische Bezeichnung. Nach dem ersten Weltkrieg wurde das Gebiet der Karpatoukraine (der heutigen Sakarpats'ka Oblast') infolge des Trianoner und Versailler Friedensvertrags der neu entstandenen Tschechoslowakei zugesprochen, wobei die vollständige Eingliederung bis 1928 dauerte. Nach der sog. Liquidierung der Zweiten Tschechoslowakischen Republik (1938/1939) wurde die Podkarpatská Rus (Karpatenrussland) an Ungarn zurückgegeben, was auch gewissen grenznahen Regionen der Slowakei passierte. 1945 wurde das Gebiet der Sowjetukraine und 1991 der unabhängigen Ukraine.

Anders als Rudolf Schuster wurde Gregor/Georg Melika, der als Fallbeispiel für die Karpatoukraine genommen wird, 1930 nicht wie seine älteren Brüder in der angestammten Heimat der Eltern in der Nähe Mukatschewo/Munkatsch geboren, sondern dem Elsass, wo sein Vater als Bergbauer 1927 mit der Familie ankam. Mit seinen Eltern sprach Melika Rusinisch, den westlichsten ostslawischen Dialekt (einige Experten halten es für eine Sprache), seinen Brüdern Französisch, seltener Elsässisch, mit den Elsässern Elsässisch und den Kindern aus anderen Arbeitsmigrantenfamilien eine slawische Sprache (etwa Polnisch) oder Französisch. Diese Art Mehrsprachigkeit bediente sich Gregor Melika bis 1947, als sich die Familie entschied in die Sowjetunion zu ziehen.

Seine Sprachbiographie hat Melika vorgeprägt; er hatte ab 1948 mit Deutschstämmigen aus der Karpatenukraine schon im Bergwerk informellen Kontakt. (Währenddessen musste er Russisch und Ukrainisch lernen und seine Schulabschlüsse nachholen. Dokumente aus Frankreich wurden nicht anerkannt.) Viele Deutsche aus der Region wurden – in einem noch höheren Verhältnis als die Ungarn – zur Zwangsarbeit ins Innere der Sowjetunion oder nach Sibirien verschleppt. Die dableiben durften oder wegen ihres Berufs sogar mussten haben gemerkt, dass Melika nicht da in der Schule Deutsch gelernt hat und mit seiner Familie auch Opfer des neuen politischen Systems war, entwickelten sie Vertrauen zu ihm, sie haben sich im geöffnet.

In einem breiteren Zusammengang wurde Melika dann Brückenbauer, als er die Sprache und das Brauchtum der Deutschen in der Karpatenukraine erforschte und nach 1991 im In- und Ausland seine Ergebnisse präsentierte. Melika publizierte zu diesem Thema außerhalb der Ukraine u.a. in deutschen, österreichischen und ungarischen Zeitschriften für Germanistik und Volkskunde, verschiedenen Heimatblättern wie Frankenland.

Zu dieser kam er auch mit Walter Schabus und dem späteren Gründer des FZ DiMOS (Forschungszentrum Deutsch in Mittel-, Ost- und Südosteuropa der Universität Regensburg), Hermann Scheuringer und dem Adalbert Stifter Haus in Kontakt. Der mit Tonmaterial auf CD versehene Band KARPATENbeeren (2006) bildete den Höhepunkt dieser Zusammenarbeit. Später gelang die Fäden zusammenzuführen: nach dem 2021

durchgeführten sprachbiographischen Interview mit Erwin Gerber in Pausching (mit Gregor Melika werden ab 2021 im nordostungarischen Miskolc Sprachbiographieinterviews in mehreren Sprachen durchgeführt), einem Rückkehrer aus Deutschland konnten schließlich beide Blickwinkel auf eine neue Art und Weise präsentiert werden.

Dazu kam es, indem das FZ DiMOS 2019-2020 zwei Ukraine-Projekte durchführte. Der Projektband erschien 2021 unter dem Titel: “Deutsch in der Ukraine. Geschichte, Gegenwart und zukünftige Potentiale“. Darin von Hermann Scheuringer der Aufsatz “Der Ukraine wilder Westen – Deutsch im vielsprachigen Transkarpatien” (S. 348-356) wie von Ingrid Hudabiunigg “Auf dem Weg in die Mehrsprachigkeit: Oleksandrs Sprachbiographie” (S. 188). Der Schwerpunkt des letzteren sollte in den kommenden Jahren fortgeführt werden. Sprachbiographieinterviews wurden von 2021 bis heute u.a. mit dem Pauschinger Erwin Gerber und dem Bardhauser Josef Kaloi bzw. mehrere mit dem seit über 10 Jahren im nordostungarischen Miskolc lebenden Gregor Melika geführt. In der Folge wurden von Olena Dej (Suspilne Uzhhorod) Fernsehinterviews gedreht. Unter der Mitwirkung von Orsolya Tamássy-Lénárt (Andrássy-Universität) und Anton Bartschi (Karpattendeutsche Ukraine e.V.) am 5. Oktober 2023 mit dem Titel “Das kulturelle Erbe der deutschen Minderheit in Transkarpatien” eine erste Veranstaltung organisiert.

Nun werden im Laufe des Panels aufgrund der Fallbeispiele Rudolf Schuster und Gregor Melika Gemeinsamkeiten und Unterschiede in ihrer Sprachbiographie erörtert und dabei ein Einblick in die Änderungsprozesse mehrsprachiger Identitäten gewährt.

Literatur:

1. BENZ, WOLFGANG (1992): Fremde in der Heimat: Flucht – Vertreibung – Integration. In: BADE, KLAUS J. (Hrsg.): Deutsche im Ausland – Fremde in Deutschland. Migration in Geschichte und Gegenwart. München. S. 374-386.
2. BITTER, ÁKOS/BARTSCHI, ANTON (2023): Gregor Melikas Sprachbiographie und Deutsch(e) in der Karpatoukraine/Transkarpatien In: Ivanenko, Svitlana et al (Hrsg.): Thesenband DIGITALES LERNENUNDLEHRENINDER MEHRSPRACHIGENWELT S. 39-42 <https://doi.org/10.31392/UPU-MKfpgoe-2023>
3. BUSCH, BRIGITTA (2013): Mehrsprachigkeit. Wien.
4. GAISBAUER, STEPHAN/SCHEURINGER, HERMANN (2006) (Hgg.): KARPATENbeeren. Bairisch-österreichische Siedlung, Kultur und Sprache in den ukrainisch-rumänischen Waldkarpaten. Linz
5. HOENSCH, JÖRG K. (1995): Die Zipser. Ein Überblick. In: GRIMM, GERHARD / ZACH, KRISTA (Hrsg.): Die Deutschen in Ostmittel- und Südosteuropa (= Veröffentlichungen des Südostdeutschen Kulturwerks). Band 53. München. S. 143-158.
6. HUDABIUNIGG, INGRID (2021): Auf dem Weg in die Mehrsprachigkeit: Oleksandrs Sprachbiographie In: PHILIPP, HANNES/WELLNER, JOHANN (Hrsg.), Deutsch in der Ukraine. Geschichte, Gegenwart und zukünftige Potentiale S. 188-205: Universitätsbibliothek Regensburg online : <https://epub.uni-regensburg.de/44883/>
7. KAPPELLER, NORBERT / WASSERTHEURER PETER (2009a): Die deutsche Minderheit in der Slowakei. Das Schicksal der Heimatverbliebenen Karpattendeutschen nach 1945. Freistadt.

8. KOSSERT, ANDREAS (2015): Kalte Heimat. Die Geschichte der deutschen Vertriebenen nach 1945. 3. Auflage. Bonn.
9. PAPSONOVÁ, MÁRIA (1996): Deutsches Recht in der mittelalterlichen Slowakei. Dreizehn Handschriften der Zipser Willkür aus dem 15. und 18. Jahrhundert. In: GRIMM, GERHARD / ZACH, CHRISTINA (Hrsg.): Die Deutschen in Ostmittel- und Südosteuropa. Band 2. München. S. 153-165.
10. PIIRAINEN, ILPO TAPANI (1996): Deutsche Siedler und deutschsprachige Gesetze in der wirtschaftlichen Entwicklung der Slowakei. In: GRIMM, GERHARD / ZACH, CHRISTINA (Hrsg.): Die Deutschen in Ostmittel- und Südosteuropa. Band 2. S. 133-151.
11. SCHEURINGER, HERMANN (2021): Der Ukraine wilder Westen – Deutsch im vielsprachigen Transkarpatien In: PHILIPP, HANNES/WELLNER, JOHANN (Hrsg.), Deutsch in der Ukraine. Geschichte, Gegenwart und zukünftige Potentiale S. 188-205: Universitätsbibliothek Regensburg online : <https://epub.uni-regensburg.de/44883/>
12. ZÜCKERT, MARTIN (2016): Jenseits der Nation: Überlegungen zu einer Geschichte der Deutschen in der Slowakei. In: ZÜCKERT, MARTIN / SCHVARC, MICHAL / MEIER, JÖRG (Hrsg.): Migration – Zentrum und Peripherie – Kulturelle Vielfalt. Neue Zugänge zur Geschichte der Deutschen in der Slowakei (= DigiOst). Band 7. Leipzig. S. 13-38.

Internetquellen:

1. “Das Wichtigste im Leben ist das Leben selbst” – MIT EIGENEN AUGEN / “Найважливіше у житті – саме життя”, – Георгій Меліка / На власні очі. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=kVpBS7p1wxQ>
2. Karpatendeutsche Ukraine e.V.: www.karpatendeutsche-ukraine.eu
3. “Zu Hause ist da, wo man geboren wurde” – MIT EIGENEN AUGEN / “Дім там, де ти народився”: етнічний німець із Закарпаття вернувся у рідне село Павшино з Німеччини. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=xwjP8xORYjE>
4. Das kulturelle Erbe der deutschen Minderheit in Transkarpatien – Identität, Sprache und Erinnerungen. URL : <https://www.andrassyuni.eu/nachrichten/das-kulturelle-erbe-der-deutschen-minderheit-in-transkarpatien-identitat-sprache-und-erinnerungen.html>
5. Präsentation der Deutschen Minderheit der Ukraine in Budapest – MIT EIGENEN AUGEN [Deutsch mit ukrainischen Untertiteln] <https://www.youtube.com/watch?v=AO1uo4O0yAU>
6. Josef Kaloi – verantwortlich für Deutschtum in Bardhaus. Йозеф Калої етнічний німець села Барбово. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=PvYfKvpjpK4>

*Блинова І. А., Бреславець Н. О.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Через активізацію процесів, пов'язаних зі зміною ролі англійської мови як іноземної в суспільному житті України (зокрема згідно із Законом України “Про застосування англійської мови в Україні” від 4 червня 2024 року № 3760-IX офіційно закріплено статус англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування [1]), викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей у сфері вищої освіти набуває ще більшої значущості. Вимоги до підготовки бакалаврів і магістрів потребують від них, перш за все, бути плідними учасниками міжкультурної комунікації та мати необхідні навички і вміння професійного, ділового, ситуативного спілкування в усній і писемній формах, а також бути спроможними оволодівати новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Усе це сприяє затребуваності суспільства на кваліфікованих конкурентоспроможних випускників нової генерації, які вільно володіють англійською мовою, та зумовлює важливість вивчення дисципліни “Іноземна (англійська) мова (за професійним спрямуванням)”, викладання якої як загальнообов'язкової в навчальних планах 10 факультетів і навчально-наукових інститутів гуманітарного профілю на більш ніж 12-ти спеціальностях забезпечує кафедра іноземних мов за професійним спрямуванням факультету іноземної філології, до складу якої входять висококваліфіковані науково-педагогічні працівники (кандидати наук, доценти).

Викладання навчальної дисципліни “Іноземна (англійська) мова (за професійним спрямуванням)” здійснюється за чинними програмами, які складені відповідно до навчальних планів підготовки фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти для всіх спеціальностей. Пропоновані навчальні програми націлені на формування англомовної комунікативної компетенції за професійним спрямуванням (для бакалаврів) та для академічних цілей (для магістрів).

Викладачами кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням факультету іноземної філології впроваджено в навчальний процес сучасне програмне забезпечення з використанням **автентичних підручників**, як-от:

комплексів “Language to Go”, “Successful Writing”; **навчальні посібники** з вивчення іноземної (англійської) мови за професійним спрямуванням для студентів факультетів і навчально-наукових інститутів гуманітарного напрямку за авторством науково-педагогічних працівників; **електронні курси** з вдосконаленням на постійній основі змісту з дисциплін кафедри в електронному середовищі MOODLE.

Надзвичайно доцільною є організація роботи кафедри в тісному контакті з профільними кафедрами університету, завдяки чому в навчальному процесі активно використовується спеціальна тематика за фахом. Наприклад, для спеціальності **053 Психологія** англійською мовою опрацьовуються такі теми, як: становлення психології, відчуття та сприйняття, свідомість, пам'ять, емоції та стрес, особистість і соціальний розвиток, психічні розлади і под.; для спеціальності **016 Спеціальна освіта**: депресія, соціальна фобія, невроз і психоз, психотерапія, дислексія, вади зору тощо.

Відповідно до *Методичних рекомендацій щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України*, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 898 від 25.07.2023 року [2], факультет іноземної філології, кафедра іноземних мов за професійним спрямуванням зокрема, скеровує свою діяльність у таких напрямках:

1) підвищення власного (викладацького) рівня володіння англійською мовою та методикою її викладання;

2) підвищення рівня володіння англійською мовою здобувачів.

У межах **першого напрямку** науково-педагогічні працівники постійно підвищують кваліфікацію, переймаючи досвід міжнародних практик викладання (участь у науково-методичних і практично-методичних семінарах / вебінарах, форумах, з'їздах, що проводяться міжнародними методично-освітніми центрами і компаніями: “Dinternal Education”, “TESOL–Ukraine”, “British Council”, “International House Kyiv”, та спеціалістами Відділу викладання англійської мови Посольства США в Україні; міжнародні стажування, наприклад, Венеціанський Університет Ка'Фоскарі (м. Венеція, Італія), Східноєвропейський Центр Фундаментальних Досліджень (м. Прага, Чехія); участь у конференціях і професійних спілках).

У межах **другого напрямку** здобувачі мають можливість долучитися до Міжнародної програми **COIL** (Collaborative Online International Learning, координатор – доц. Надія Бреславець), по закінченню якої учасники отримують сертифікати. Тематикою програми є “Ділове спілкування. Англійська мова для професійного розвитку”. Зазначений проєкт передбачає спільну роботу викладачів і студентів із різних країн (це нагода розвинути крос-культурні та комунікативні компетенції через обговорення з іноземними партнерами цікавих та актуальних тем за професійним напрямом).

Щорічно кафедра організує проведення **Всеукраїнського конкурсу** студентських наукових робіт іноземною мовою за професійним спрямуванням із гуманітарних наук нефілологічного профілю (секретар – доц. Наталія Кувшинова), який користується високою популярністю серед студентів ЗВО України. Основні напрями конкурсу: філософські науки, культурологія, політологія, право тощо. Таким чином здобувачі мають можливість ознайомити ширше коло зацікавлених осіб із результатами власних наукових досліджень за фаховою тематикою, викладених і презентованих англійською мовою.

Для розширення можливостей студентів немовних спеціальностей продовжити вивчати англійську мову з метою особистого розвитку або підготовки до складання міжнародних екзаменів кафедрою запропоновані **вибіркові освітні компоненти** до загальноуніверситетського каталогу, а саме: 2 навчальні дисципліни – для бакалаврів; 4 навчальні дисципліни – для магістрів. Так, на 2024–2025 р. з-поміж запропонованих кафедрою дисциплін було обрано таку – “Підготовка до складання ЄВІ з англійської мови”.

Також треба зробити акцент на тому, що викладачі кафедри постійно мотивують студентів, залучаючи їх до **виступів на наукових конференціях** (наприклад, на щорічній Міжнародній науково-практичній студентській конференції “*Мовний і навчальний простір у країнах світу*”; на щорічній звітно-науковій конференції студентів та аспірантів “*Освіта і наука*”), публікацій наукових здобутків (тез, статей) англійською мовою, тим самим надаючи можливість отримувати більш високу стипендію студентам, які є активними в науковій сфері.

Серед перспектив щодо підвищення якості оволодіння англійською мовою студентами немовних спеціальностей можна зазначити такі: розробка спільного міжфакультетського наукового проєкту для подання заявки на отримання гранту; організація підготовки студентів четвертого курсу до ЄВІ; можливість проходження тестування та отримання сертифікатів у Центрі мовної підготовки та сертифікації УДУ імені Михайла Драгоманова.

Таким чином, студенти немовних спеціальностей мають змогу набувати навичок / поліпшувати свої практичні вміння в розумінні, говорінні англійською мовою, а також брати участь у різноманітних наукових і творчих конкурсах, конференціях, семінарах, вебінарах за постійної підтримки науково-педагогічних працівників факультету іноземної філології, зокрема кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням.

Використана література:

1. Закон України “Про застосування англійської мови в Україні”. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>
2. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України. URL : <https://mon.gov.ua/npa/metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zakladah-vishoyi-osviti-ukrayini>

Божко Є.,
*магістрантка 2МГ групи,
спеціальність “014.07 Географія (іноземна мова)”,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова.
Науковий керівник –
Холоденко О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничого факультету,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В БАГАТОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: РОЛЬ МЕДІА ТА ІНТЕРНЕТУ В ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

У наш час міжкультурна взаємодія здійснюється в найрізноманітніших сферах: у міждержавних відносинах, у підприємницькій, науковій та освітній діяльності, на рівні міжособистісного спілкування. Тому різні аспекти міжкультурної взаємодії – міжрелігійний діалог, ідентичність культур в епоху глобалізації, діалог як міжрелігійний діалог, ідентичність культур в епоху глобалізації, діалог як мета культури, стратегія міжкультурного діалогу тощо – стають предметом дослідження представників різних галузей наукового знання. Діалог передбачає партнерські та суб'єктні відносини, під час яких посилюється під час яких збільшується, збагачується, розширюється взаємозв'язок. У процесі діалогічної взаємодії відбуваються процесі діалогічної взаємодії зміни відбуваються з обома учасниками, зберігаючи при цьому унікальність кожного. Метою діалогу є не просто передача інформації, а набуття учасниками певної спільності. Звідси логічне запитання: чи сучасні міжкультурні контакти реалізуються у формі діалогу і чи можливий діалог у контексті сучасних міжкультурних комунікацій можливий діалог? З одного боку, у зв'язку з рівнем розвитку сучасної міжкультурної комунікації одного боку, завдяки рівню технічного розвитку засобів масової засобів масової інформації в сучасному комунікативному процесі задіяна широка аудиторія залучена широка аудиторія. Відповідно, це відкриває можливості для інтенсифікації міжкультурної взаємодії на різних рівнях. Крім того, відкритість кордонів створює новий транскультурний простір, який здійснює великий (а іноді й вирішальний) вплив на суспільну

свідомість і характер міжкультурної комунікації. З іншого боку, відкритість кордонів створює новий транскультурний простір (Fenko, Kulak, Rushchak, 2017).

Сьогодні медіа та Інтернет відіграють вирішальну роль у формуванні міжкультурної комунікації в багатомовному середовищі, сприяючи культурній інтеграції та глобальному діалогу. Інтернет-платформи, соціальні мережі та новинні ЗМІ надають доступ до широкого спектру культурних продуктів та інформації, тим самим розширюючи світогляд користувачів і сприяючи міжкультурному взаєморозумінню. Переклад є важливою частиною цього процесу, допомагаючи долати мовні бар'єри та створюючи умови для вільного обміну думками.

Однією з найважливіших тенденцій є зростання ролі соціальних мереж, які стають не лише засобом комунікації, але й простором для взаємодії між людьми різних культур. Інтернет дозволяє людям з різних мовних спільнот знаходити спільні інтереси, обговорювати суспільно значущі питання та виробляти нові культурні цінності. Однак у такому діалозі важливо враховувати культурні особливості кожної спільноти, щоб уникнути непорозумінь і культурних стереотипів, які можуть ускладнити взаємодію.

Представник сучасного суспільства занурюється в культуру через засоби масової комунікації. Культура, в свою чергу, використовує знаки для моделювання особливостей свого сприйняття навколишнього світу. Отже, мас-медіа є не лише механізмом передачі повідомлень, але й засобом виробництва сучасної культури. Вплив мас-медіа на всі сфери особистого та суспільного життя сучасної людини є багатовимірним. Вони не тільки надають інформацію, але мають можливість інтерпретувати, аналізувати, оцінювати і, зрештою, доносити її до масового споживача в до масового споживача в особливому, часто упередженому вигляді. У цьому випадку питання про об'єктивність є сумнівним. Часто в гонитві за сенсацією та комерційною вигодою, ЗМІ перестають усвідомлювати важливість своєї соціально-позитивної місії.

Однак, поряд з позитивними аспектами, існує ризик виникнення стереотипів і непорозумінь, які можуть ускладнити комунікацію. У цьому контексті соціальні медіа відіграють особливу роль як форум для обговорення важливих питань і формування глобального діалогу. За умови відповідального використання медіа та Інтернет можуть слугувати основою для сприяння культурній інтеграції та міжкультурному діалогу, а також допомагати будувати суспільство, в якому різноманітність цінується і сприймається як цінність (Чунг, 2019). Спираючись на знання масової психології, теорії інформації та принципів піару ЗМІ мають можливість не тільки передавати повідомлення, а й заломлювати, інтерпретувати та забарвлювати повідомлення, а й заломлювати, інтерпретувати та забарвлювати інформацію, управляти повідомлення, але й переломлювати, інтерпретувати та забарвлювати інформацію, керувати свідомістю споживачів. Це наочно

демонструє семіотичний аналіз інформації. Результатами такої діяльності є глобальні культурні стереотипи, підміна символічних систем культури, спрощення інтерпретації текстів сучасної культури текстів модерної культури. За таких умов ми не можемо міжкультурного діалогу, оскільки розмивання кордонів між представниками різних культур є очевидним. А змішання культур спостерігається не тільки в житті окремих людей, але стає характерною рисою цілих суспільств.

Однак широке використання онлайн-платформ також породжує виклики, зокрема етичність інформації, необхідність поваги до культурної чутливості та уникнення стереотипів, створених засобами масової інформації. У такому середовищі важливо розвивати критичне мислення, оскільки воно допомагає відрізнити справжні культурні цінності від популярних, але поверхневих образів. Таким чином, Інтернет і ЗМІ можуть бути ефективним інструментом культурної інтеграції за умови, що вони використовуються розумно і відповідально, підтримуючи розвиток діалогу і взаєморозуміння в багатомовному світі.

Використана література:

1. Чунг Л. (2019). Перетин кордонів: Крос-культурна комунікація. К. Д. Кейт (ред.), Крос-культурна психологія: сучасні теми та перспективи (с. 400-420). Уайлі.
2. Холл Е. Т. (1976). Поза культурою. Гарден-Сіті, Нью-Йорк: Якірні книги/Doubleday.
3. Карасава М., Курхан К. Б., Маркус Х. Р., Китаяма С. С., Любов Г. Д., Радлер Б. Т., Руф К. Д. (2011). Культурні перспективи старіння та добробуту: Порівняння Японії та США *Int J Aging Hum Dev.* 73 (1): С. 73-98.
4. Fenko M., Kulak M., Rushchak M. DIALOGUE OF CULTURES IN THE CONTEXT OF LANGUAGE EDUCATION OF AN INDIVIDUAL. *Pedagogičnij časopis Volinì.* 2017. Т. 1 (4), № 2017. С. 105–113. URL : <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2017-01-105-113>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.11>

УДК 001.4:355]:81'27

Buhaichuk, O.

Nationale Lessja-Ukrajinka-Universität Wolhynien

MILITÄRISCHE TERMINI ALS INTERNATIONALISMEN: EINE SPRACHLICHE BETRACHTUNG

Militärischer Internationalismus bezeichnet die überstaatliche Zusammenarbeit im militärischen Bereich. Dies kann sich in vielfältigen Formen äußern, von gemeinsamen Übungen und Ausbildungsprogrammen über die Entwicklung gemeinsamer

Rüstungssysteme bis hin zu Bündnissen, die eine kollektive Verteidigung vorsehen. Gründe für militärischen Internationalismus sind als folgende:

- Gemeinsame Bedrohungen: Gemeinsame Feinde oder Bedrohungen wie Terrorismus, Massenvernichtungswaffen oder regionale Konflikte können Staaten dazu veranlassen, ihre militärischen Kräfte zu bündeln;

- Stabilität und Sicherheit: Durch militärische Zusammenarbeit können Staaten zur Stabilität in ihrer Region beitragen und ihre eigene Sicherheit stärken;

- Wirtschaftliche Vorteile: Gemeinsame Rüstungsprojekte können Kosten senken und die Wettbewerbsfähigkeit der jeweiligen Rüstungsindustrie fördern;

- Politische Einflussnahme: Militärische Bündnisse können den politischen Einfluss eines Staates erhöhen und seine Rolle in der internationalen Politik sichern.

- Es gibt solche Formen des militärischen Internationalismus:

- Militärische Bündnisse: Formelle Abkommen zwischen Staaten, die gegenseitige militärische Unterstützung im Falle eines Angriffs vorsehen (z.B. NATO, ANZUS);

- Koalitionen: Ad-hoc-Zusammenschlüsse von Staaten für bestimmte militärische Operationen (z.B. die internationale Koalition gegen den IS);

- Militärische Zusammenarbeit: Informelle Zusammenarbeit zwischen Staaten in Bereichen wie Ausbildung, gemeinsame Übungen und Informationsaustausch;

- Friedenssicherung: Einsatz militärischer Kräfte zur Überwachung von Waffenstillständen, zur Durchsetzung von Friedensabkommen oder zum Schutz ziviler Bevölkerungsgruppen.

Es werden folgende Herausforderungen des militärischen Internationalismus gestellt:

- Souveränitätsabgabe: Die Beteiligung an militärischen Bündnissen kann als Einschränkung der nationalen Souveränität empfunden werden.

- Differierende Interessen: Unterschiedliche Interessen und Prioritäten der beteiligten Staaten können zu Konflikten führen.

- Kosten: Die Aufrechterhaltung militärischer Bündnisse und die Beteiligung an gemeinsamen Operationen können kostspielig sein.

- Moralische Fragen: Militärische Interventionen werfen oft moralische Fragen auf, insbesondere wenn es um zivile Opfer geht.

- Es sind solche Beispiele für militärischen Internationalismus zu erwähnen:

- NATO: Die Nordatlantische Vertragsorganisation ist das wohl bekannteste militärische Bündnis der Welt.

- UN-Friedenstruppen: Die Vereinten Nationen setzen seit Jahrzehnten Friedenstruppen ein, um Konflikte zu beenden und zu verhindern.

- EU-Militärmissionen: Die Europäische Union führt zunehmend eigene militärische Missionen durch.

Militärischer Internationalismus ist ein komplexes Phänomen, das sowohl Chancen als auch Risiken birgt. Er kann zur Stärkung der internationalen Sicherheit beitragen,

birgt aber auch das Risiko von Konflikten und einer Einschränkung der nationalen Souveränität. Die Entscheidung für oder gegen eine Beteiligung an militärischen Kooperationen muss sorgfältig abgewogen werden und hängt von den jeweiligen politischen, wirtschaftlichen und sicherheitspolitischen Interessen eines Staates ab.

Militärische Termini als Internationalismen sind ein sehr interessanter Aspekt des militärischen Internationalismus. Die gemeinsame Sprache, insbesondere in technischen und taktischen Bereichen, ist ein wesentlicher Faktor für erfolgreiche Zusammenarbeit. Es bestehen folgende Gründe für internationale militärische Begriffe:

- Effiziente Kommunikation: Eindeutige, international verständliche Begriffe sind essentiell für die Koordination komplexer Operationen;
- Standardisierung: Gemeinsame Terminologie erleichtert die Nutzung von Ausrüstung und die Durchführung von Ausbildungen;
- Geschichtliche Entwicklung: Viele militärische Begriffe haben ihren Ursprung in historischen Ereignissen oder Sprachen, die über Jahrhunderte hinweg einen dominierenden Einfluss hatten.

In der militärischen Fachsprache ist ein ausgeprägter Gebrauch von Fremdwörtern und Internationalismen feststellbar, die das Militär schon seit einigen Jahrhunderten begleiten (Just, 2012: 28-29). Es können folgende Beispiele für internationale militärische Begriffe angeführt werden, darunter sind viele allgemein bekannte Begriffe:

1) Anglizismen:

- Patrol: Patrouille (Dies ist ein Anglizismus, der in fast allen Sprachen verwendet wird, um eine kleine Einheit zu bezeichnen, die ein Gebiet überwacht);
- *Base*: Basis (Ein weiterer Anglizismus, der die Hauptstation einer militärischen Einheit bezeichnet);
- *Radar*: Radar (Dieses Akronym aus dem Englischen (*Radio Detection and Ranging*) ist weltweit bekannt und beschreibt ein System zur Ortung von Objekten);
- *Tank*: Panzer (Ursprünglich ein englischer Begriff für einen Behälter, bezeichnet er im militärischen Kontext einen Panzer);
- *Sniper*: Scharfschütze (Ein Scharfschütze, ebenfalls ein Anglizismus, der sich international durchgesetzt hat);
- *Drone*: Drohne (ein unbemanntes Luftfahrzeug);

2) Lateinische Wurzeln:

- *Cavalry*: Kavallerie (Reitertruppen);
- *Logistics*: Logistik (Die Gesamtheit der Maßnahmen zur Versorgung von Truppen);
- *Leutnant, Mayor, General, Soldat*.

Neben dem Lateinischen sind auch Einflüsse anderer europäischer Sprachen auf den deutschen Militärwortschatz zu nennen (Jakosz, Wilke, 2024: 76). Es gibt viele Benennungen französischen oder italienischen Ursprungs:

3) aus dem Französischen:

- *Détente*: Entspannung (in Bezug auf internationale Beziehungen);
- *Coup d'état*: Staatsstreich (Ein Staatsstreich, ebenfalls ein französischer Begriff);
- *Bataillon, Kompanie, Brigade*.

4) Aus dem Italienischen: *Artillerie, Infanterie*: Fußsoldaten;

Es sind noch einige weitere Beispiele zu nennen:

- *Manöver*: Eine militärische Übung;
- *Kaserne*: Ein Gebäude, in dem Soldaten untergebracht sind;
- *Artillerie*: Geschütze und die damit verbundenen Einheiten;
- *Rekrut*: Ein junger Soldat, der gerade seinen Dienst begonnen hat.

Man kann also heutzutage über folgende Besonderheiten und Herausforderungen diskutieren:

– Mehrdeutigkeiten: Ein Begriff kann in verschiedenen Sprachen unterschiedliche Nuancen haben oder sogar völlig andere Bedeutungen.

– Regionalismen: Es gibt regionale Unterschiede in der militärischen Terminologie, insbesondere bei älteren Einheiten oder in bestimmten Ländern.

– Technologische Entwicklung: Neue Technologien bringen oft neue Begriffe mit sich, die sich schnell in der internationalen Fachsprache etablieren.

– Kulturelle Unterschiede: Kulturelle Unterschiede können die Interpretation von Befehlen oder taktischen Situationen beeinflussen.

– Letztendlich sind folgenden Maßnahmen zur Vereinheitlichung vorzuschlagen:

– Militärische Allianzen: Organisationen wie die NATO fördern die Standardisierung der militärischen Terminologie durch gemeinsame Übungen und Handbücher;

– Internationale Standards: Organisationen wie die International Organization for Standardization (ISO) entwickeln internationale Standards für militärische Ausrüstung und Verfahren;

– Sprachkurse: Militärangehörige werden oft in Fremdsprachen geschult, um eine effektive Kommunikation zu gewährleisten.

Es sind noch einige Vorschläge zur Forschung, z.B. bezüglich der historischen Entwicklung, und zwar, wie haben sich militärische Begriffe im Laufe der Zeit verändert. Interessant wären die Informationen hinsichtlich der regionalen Unterschiede festzustellen, d.h. welche Besonderheiten gibt es in der militärischen Terminologie verschiedener Sprachräume. Zukünftige Entwicklungen sind auch von großer Bedeutung – welche neuen Begriffe werden durch technologische Entwicklungen entstehen? Letztendlich muss man über die Rolle von Übersetzungen nicht vergessen – welche Herausforderungen ergeben sich bei der Übersetzung militärischer Texte?

Die militärische Terminologie ist ein lebendiges Feld, das sich ständig weiterentwickelt. Die Internationalisierung dieser Begriffe ist ein wichtiger Schritt zur Förderung der Zusammenarbeit und zur Gewährleistung der Sicherheit.

Literaturverzeichnis:

1. Jakosz, Mariusz, Wilke Beatrice. “Militärische Fachsprache in literarischen Kriegstagebüchern am Beispiel von “Schreib das auf, Kisch!” von Egon Erwin Kisch”, Linguistische Treffen in Wroclaw 25, 2024 (I): 71-90. DOI: 10.23817/lingtreff.25-4.
2. Just, Anna. *Die Entwicklung des deutschen Militärwortschatzes in der späten frühneuhochdeutschen Zeit (1500-1648)*. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2012. Print.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.12>
УДК 37.013:572.023-053.6

Васильчук М. А.,
магістрантка 2МБз групи,
спеціальність “Біологія (іноземна мова)”,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова.
Науковий керівник –
Холоденко О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничого факультету,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ФОКУС НА БІОЛОГІЮ ТА ГІГІЄНУ ХАРЧУВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Сучасні тенденції розвитку освітньої теорії та практики все більше орієнтуються на інтеграцію цифрових технологій. Цей підхід стає особливо важливим у таких дисциплінах, як біологія та медицина, де практичні аспекти навчання тісно пов'язані з експериментами та дослідженнями. Цифровізація освіти робить процес навчання доступнішим та ефективнішим, розширює можливості для вивчення різних аспектів здоров'я людини, зокрема гігієни харчування.

У рамках сучасної теорії освіти першочерговою метою є не лише передача знань, а й розвиток критичного мислення, навичок самостійного дослідження та використання передових технологій для аналізу даних. Це особливо актуально в контексті сучасних викликів, таких як війна, економічна нестабільність та окупація, які обмежують традиційні освітні можливості. Цифрові технології, такі

як онлайн-курси, віртуальні лабораторії та платформи дистанційного навчання, стають ключовими інструментами для забезпечення безперервної освіти та досліджень у галузі біології.

Яскравим прикладом успішної інтеграції цифрових технологій в освіту є дослідження харчових звичок підлітків, які живуть в умовах окупації. У ситуаціях, коли доступ до якісної освіти та медичних послуг обмежений, цифрові технології надають унікальні можливості для моніторингу здоров'я підлітків, аналізу їхніх харчових звичок та розробки рекомендацій щодо покращення раціону. Наприклад, використання мобільних додатків для відстеження харчування дозволяє підліткам самостійно контролювати свій раціон, отримувати рекомендації щодо збалансованого харчування та спілкуватися з експертами навіть без фізичного доступу до них (Zabolotna L. (2021)).

Цифрові технології дозволяють ефективно збирати та аналізувати великі обсяги даних, що є ключовим елементом наукових досліджень харчування та гігієни. У дослідженні харчових звичок професійних підлітків було використано кілька цифрових інструментів, зокрема опитування, мобільні додатки та платформи для обміну даними серед дослідників. Цей підхід не лише допоміг відстежити зміни в харчуванні підлітків, але й виявив ключові проблеми, з якими вони стикаються через обмежений доступ до їжі.

Одним із ключових висновків дослідження стало виявлення значного дефіциту основних поживних речовин у раціоні підлітків, що може негативно вплинути на їхній фізичний та розумовий розвиток. У професійних умовах підлітки часто змушені обмежувати свій раціон через брак доступної їжі, що призводить до дисбалансу харчування та проблем зі здоров'ям. Цифрові платформи дозволили збирати дані про споживання їжі в реальному часі, дозволяючи вченим оперативно реагувати та розробляти рекомендації щодо корекції харчових звичок.

Цифрові технології також відіграють вирішальну роль у поширенні знань про здорове харчування та гігієну серед підлітків. В умовах окупації чи іншої кризи, коли традиційні навчальні заклади не можуть повноцінно функціонувати, онлайн-курси, тренінги та інформаційні платформи стають основним джерелом знань для молоді. Ці ресурси дозволяють підліткам самостійно засвоїти основи правильного харчування, зрозуміти вплив стресу на організм, отримати рекомендації, як зберегти своє здоров'я в умовах обмеженого доступу до медичних послуг (Volkova K., Chusova O., & Lazareva A. (2021)).

Сучасна освіта також приділяє значну увагу розвитку навичок самоконтролю та прийняття рішень щодо здорового способу життя. Цифрові платформи, які використовуються для моніторингу здоров'я та харчування, допомагають підліткам розвивати ці навички, навчаючи їх відповідально ставитися до свого раціону та здоров'я в цілому. Наприклад, мобільні додатки дозволяють

користувачам вводити дані про свої харчові звички, отримувати рекомендації експертів і стежити за змінами свого фізичного стану. Такий підхід спонукає підлітків більш усвідомлено ставитися до свого здоров'я та харчування.

Однак слід зазначити, що використання цифрових технологій в освітньому та медичному контекстах представляє певні проблеми. В першу чергу це стосується доступу до цифрових пристроїв та Інтернету. У професійних умовах або в кризових ситуаціях багато підлітків можуть не мати постійного доступу до таких ресурсів, що значно ускладнює процес навчання та моніторингу здоров'я. Крім того, відсутність цифрової грамотності може перешкоджати ефективному використанню цифрових інструментів, що вимагає додаткових зусиль для навчання користувачів.

Психологічні аспекти також важливі в контексті використання цифрових технологій для дослідження та моніторингу харчування. Підлітки на роботі або в інших стресових ситуаціях часто стикаються з емоційними проблемами, які можуть вплинути на їхні харчові звички та загальний стан здоров'я. Цифрові технології можуть бути важливим інструментом для надання психологічної підтримки та консультування. Онлайн-платформи для консультацій дієтологів, психологів та інших спеціалістів дозволяють підліткам отримати необхідну допомогу, допомагаючи їм справлятися зі стресом і підтримувати здорові звички в харчуванні.

У контексті цифровізації освіти також важливо зосередитися на підвищенні ефективності традиційних методів навчання шляхом інтеграції нових технологій. Наприклад, вивчення біології та медицини стає більш захоплюючим і доступним завдяки віртуальним лабораторіям, інтерактивному моделюванню та іншим цифровим інструментам. Це дозволяє студентам отримати не тільки теоретичні знання, а й практичні навички, необхідні для роботи в сучасному світі. Це особливо важливо для вивчення таких тем, як гігієна харчування та збереження здоров'я, де практичні навички відіграють ключову роль.

Перспективи використання цифрових технологій в освіті та наукових дослідженнях величезні. Щороку з'являються нові інструменти та платформи, які допомагають підвищити якість освіти та зробити її доступною для ширшого кола студентів. Зокрема, у біології та медицині цифрові технології дозволяють проводити дослідження вищого рівня, аналізувати великі набори даних і робити точні висновки щодо здоров'я населення. Це відкриває нові можливості для розробки ефективних стратегій підтримки здоров'я підлітків, особливо в умовах обмеженого доступу до традиційних медичних та освітніх ресурсів.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку освітньої теорії та практики в цифровому просторі надають нові можливості для вивчення біології та медицини, а також для досліджень підліткового харчування та гігієни. Використання цифрових технологій дозволяє ефективно збирати та аналізувати дані,

поширювати знання про здоровий спосіб життя, розробляти рекомендації щодо підтримки здоров'я в кризових ситуаціях. Хоча існують певні виклики, пов'язані з доступом до технологій та цифровою грамотністю, перспективи їх використання в сучасній освіті є надзвичайно перспективними (Irpın Legal Journal).

Оскільки цифрові технології продовжують розвиватися, освітній процес стає більш інклюзивним, адаптивним і гнучким. Підлітки, особливо в середовищах з обмеженими ресурсами, наприклад в окупаційних зонах або в кризових ситуаціях, мають можливість продовжувати навчання та підтримувати своє здоров'я за допомогою цифрових платформ. У випадку дослідження харчових звичок підлітків на професії цифрові технології не лише слугували інструментом моніторингу, а й допомогли навчити підлітків правильним харчовим звичкам за допомогою інформаційних ресурсів, освітніх додатків та консультаційних платформ.

Водночас розвиток таких технологій стимулює нові наукові дослідження, уможливаючи вдосконалення не лише методології навчання, а й самих технологій. Моделі машинного навчання та алгоритми штучного інтелекту вже допомагають аналізувати великі набори даних і пропонують персоналізовані стратегії корекції харчування для підлітків з особливими потребами або тих, хто страждає від дефіциту поживних речовин через обмежений доступ до якісної їжі.

Значною перевагою цифрових технологій є гнучкість і мобільність, яку вони привносять у навчальний процес. У ситуаціях, коли підлітки можуть не мати постійного доступу до шкіл чи лікарів, ефективними заміниками стають онлайн-навчання та цифрові інструменти самоконтролю. Ці програми дозволяють підліткам не тільки отримати знання, а й брати активну участь у моніторингу стану свого здоров'я та прийнятті рішень щодо зміни харчових звичок на основі отриманих рекомендацій.

У майбутньому інтеграція цифрових технологій в освітній процес і дослідження допоможе створити більш стійкі системи, здатні реагувати на кризи, підтримувати підростаюче покоління та надавати йому необхідні інструменти для розвитку. Це особливо важливо в контексті постійних соціально-політичних змін, які можуть вплинути на доступ до традиційних освітніх ресурсів.

Підсумовуючи, тенденції в освітній теорії та практиці в цифровому просторі мають значний вплив на вивчення таких тем, як гігієна харчування та здоров'я підлітків. Цифрові технології відіграють вирішальну роль у подоланні бар'єрів, спричинених обмеженим доступом до традиційних ресурсів, і створенні нових можливостей для навчання та дослідження. У майбутньому вони допоможуть забезпечити більш якісну освіту та медичну підтримку для всіх, хто її потребує, незалежно від місця проживання та соціального стану.

Використана література:

1. Volkova K., Chusova O., & Lazareva A. (2021). Current trends in the development of the theory and practice of social education. *Social Work and Education*, 8 (2), 164–174. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.21.2.3>
2. Zabolotna L. (2021). Current trends in the innovative development of educational activities in Ukraine. *InterConf*, 114–118. <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.12.2021.0>
3. The need for information security during occupation: irpin, bucha, gostomel | *Irpin Legal Journal*. (n.d.). State Tax University. URL : <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/106>
4. Nutrition and Anemia: In 2021, almost 2 billion people had anemia – HUBZ – Online Media. (n.d.). HUBZ – Online Media. URL : <https://hubz.ua/news/harchuvannya-i-malokriv-ya-u-2021-r-majzhe-2-mlrd-lyudej-maly/>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.13>

УДК 37.091.3:81'25]:004

Gaman, I. A.,

*Nationale Technische Universität der Ukraine
“Ihor Sikorskyj Kyjiwer Polytechnisches Institut”;*

Lange, Anja,

*Kirgisisch-Deutsches Institut für Angewandte Informatik,
Bischkek, Kirgistan*

MODERNER ÜBERSETZUNGSUNTERRICHT UNTER NUTZUNG DIGITALER TECHNOLOGIEN

Die Idee, ein Seminar zum übersetzungsbezogenen Thema mit Master-Studierenden des Lehrstuhls für Theorie, Praxis und Übersetzung der deutschen Sprache am Ihor Sikorskyj KPI zu veranstalten, speiste sich aus folgenden Anlässen:

1) Studierende unseres Lehrstuhls lernen den Umgang mit Übersetzungstools im Rahmen eines Pflichtfaches “Informationstechnologien in der Übersetzung” (Programm des Studienganges, 2024: 17) und eignen sich die Fertigkeiten an, ohne die ein moderner Übersetzungsprozess kaum vorstellbar ist. Der Notwendigkeit, solche Tools zu managen und die Qualität von neuronal maschinellen Vorübersetzungen zu gewährleisten, sind die Studierenden bewusst.

2) Im Wintersemester 2024 hat an der Fakultät für Linguistik eine Reihe an Treffen mit den praktizierenden ÜbersetzerInnen/DolmetscherInnen verschiedener Texte (von Textsorten mit hohem Standardisierungsgrad bis zu literarischen Werken) stattgefunden, bei denen als eine der Schlüsselfragestellungen “Die Rolle der KI bzw. Übersetzungstools im Übersetzungsprozess” fungierte. Bei nicht wenigen Studierenden

entstanden Sorgen und Überlegungen, ob ihre fachliche Zukunft gesichert ist („Wird maschinelle Übersetzung die traditionelle menschliche Übersetzung ersetzen?“) und wie man auf neue Herausforderungen reagieren sollte („Welche Vorteile verschaffen mir als Übersetzer maschinell vorübersetzte Texte?“). Das Seminar sollte daher einen sinnvollen Anschluss an die vorausgehenden Veranstaltungen bilden.

3) Die Wahl des Ausgangstextes wurde sowohl durch objektive Gegebenheiten als auch durch persönliches Interesse bestimmt. Ein kleiner parabelartiger Text von Franz Kafka (Ende 1922 entstanden, 1936 veröffentlicht) „Gibs auf“ stellt wegen seiner Kürze, fehlender Gliederungssignale, offenen Endes kein plastisches Beispiel für einen Prosatext dar. Auf den ersten Blick kann der Text verwirrend scheinen und darum benötigt er tiefere Interpretation der gewollten Aussageabsichten. Der Text gehört nicht zum Programm des Fachs „Geschichte der Weltliteratur“ und sollte den Studierenden im Seminar kaum bekannt sein (im Germanistikstudium an deutschen Universitäten befasst man sich dagegen mit dem Text sehr intensiv). Darüber hinaus bietet das Jahr 2024 einen besonderen Anlass, sich mit den Werken von Franz Kafka, einem der weltweit meistgelesenen Schriftsteller deutscher Sprache, auseinanderzusetzen, da sich sein Todestag zum 100. Mal jährt.

Das Ziel des Seminars bestand darin, mit den Studierenden den literarischen Übersetzungsprozess unter Nutzung maschineller Tools zu simulieren und Gemeinsamkeiten und Unterschiede der Übersetzungen festzustellen. Die Arbeit am Text wurde in zwei Phasen gegliedert: Erstens eine stilistische Analyse des Ausgangstextes und zweitens eine Analyse der maschinellen Übersetzungen. Für die Analyse wurden den Studierenden folgende Fragen als Anhaltspunkte angeboten (stützend auf den Beschreibungskriterien einer Textsorte (Adamzik, 2016) und Gattungsmerkmalen der Kurzgeschichte (Würz, 2023):

1) Wer könnte den Text geschrieben haben? Wählen Sie aus den folgenden deutschen Autoren den richtigen Autor aus (zur Auswahl stehen Johann Wolfgang von Goethe, Bertolt Brecht, Friedrich Schiller und Franz Kafka).

2) Aus welcher Zeit stammt dieser Text? Welche Art von Text bzw. welche Textsorte ist das?

3) Was verstehen Sie? Worum geht es im Text? Welche Wörter finden Sie besonders wichtig? (spontanes Textverständnis).

4) Stilistische Textanalyse mit Berücksichtigung solcher Faktoren wie Wortwahl, Stilfiguren und rhetorische Mittel, Satzbau, Erzählperspektive, Zeitgestaltung (Zeitdehnung/Zeitraffung), Sprachstil, Tempo und Rhythmus, Aufbau und formale Makrostruktur (Gliederungssignale), Kohärenz, Intertextualität, emotionale Wirkung, Ziel des Textes (Textfunktion).

5) Welche Figuren spielen eine Rolle? Was erfahren Sie aus dem Text? (Figurenbeschreibung und Charakteristik: statisch/dynamisch; direkt (z. B. durch den Erzähler)/indirekt (durch Verhalten, Sprache, Äußeres, den Namen, Mimik, Gestik).

Die nächste Phase umfasst die Fragen zu den unmittelbaren Schritten im Übersetzungsprozess: Stellen Sie sich vor, Sie wollen den Text übersetzen. Wie gehen Sie vor? Bei welchen Wörtern könnte es Schwierigkeiten geben? Wie würden Sie diese Schwierigkeiten lösen? Die Überlegungen und Ideen der Studierenden wurden direkt auf die Folien der PowerPoint-Präsentation übertragen (Abb 1. und Abb. 2).

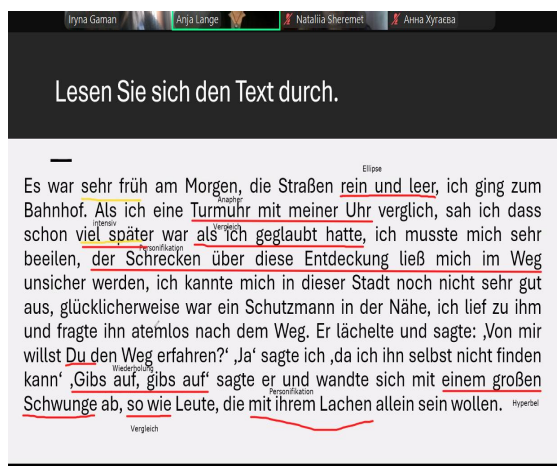

Abb 1. Welche Wörter finden Sie besonders wichtig?

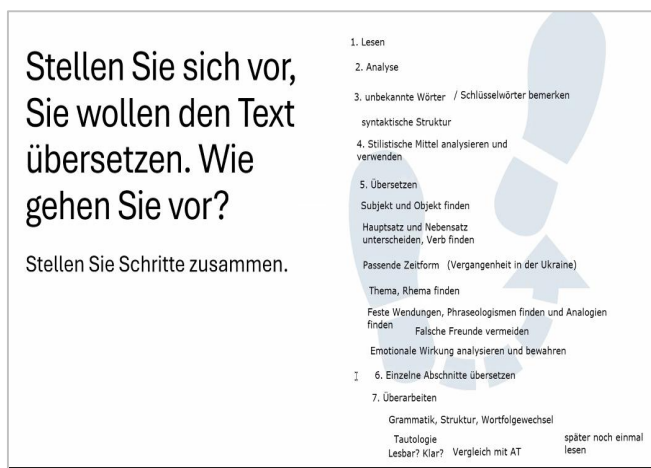

Abb. 2 Schritte im Übersetzungsprozess

Im Weiteren sollte der Text mit maschinellen Tools übersetzt werden, mit denen die Studierenden mehr oder weniger Erfahrung haben. Es stellte sich heraus, dass sie beim Übersetzungsbedarf auf Chat GPT, Google Translate, DeepL und MateCat zurückgreifen. Daher wurde der Text mittels dieser vier Tools übersetzt. Die fünfte maschinelle Übersetzung (vor dem Seminar durchgeführt) stammte aus der kostenpflichtigen Chat GPT Version. Als Ergebnis bekam man fünf Übersetzungen (Chat GPT kostenlos, Google Translate, Matecat, DeepL, Chat GPT kostenpflichtig).

Der Vergleich der Texte und die Feststellung, was gut gelungen ist und was verbessert werden müsste, stellt das spannendste Moment des Seminars dar, weil die maschinell vorübersetzten Texte sowohl Unterschiede als auch Gemeinsamkeiten aufweisen, dennoch (laut Meinung der Studierenden) könne keiner der Texte die geforderten Qualitätsstandards aufrechterhalten und es würden in keinem der Texte die in der Phase der stilistisch-pragmatischen Textanalyse entdeckten Zusammenhänge und Aussageabsichten widerspiegelt. Die zu bemängelnden Stellen in den Übersetzungstexten betreffen vor allem die Wörter und Aussagen, die die Studierenden bei der Analyse als wichtig, auffallend und wahrscheinlich schwierig zum Übersetzen bezeichnet haben: (Übersetzungsvarianten in der Reihenfolge der Auflistung der Tools in den vorigen Sätzen): z. B., *Turmuhr* – *вуличний годинник, баштовий годинник, баштовий годинник, годинник на вежі, баштовий годинник*; *Schrecken der Entdeckung* – *відкриття так налякало, шок від цього відкриття змусив, шок від*

цього відкриття змусив, жах від цього відкриття змусив, цей страх через відкриття змусив, *atemlos*, *Schutzmann* – поліцейський і охоронець (Matecat, DeepL), “*Gibs auf*” – “Залиш це”, (*vom Google Translate ausgelassen*), “Здавайся”, “*Ta godi*”, “Залиш це”. Außerdem wurden in vier von fünf Übersetzungen die Kommasetzung und der Satzbau nicht beibehalten: Der “Monstersatz” aus sechs Zeilen, der den Zustand der Hauptfigur – Hektik, Hetze, Eile – ausdrücken sollte, wurde durch Punkte getrennt und der Zieltext verlor auf diese Weise das Tempo und emotionales Potenzial des Ausgangstextes. Es wurden auch offensichtliche und eher nicht zu erwartende Fehler identifiziert, wie Unstimmigkeit im Geschlecht des Pronomens “*Tu хочеш дізнатися дорогу від мене?*” “*Так, – сказав я, – оскільки я не можу знайти його*”. Ohne vorausgehende Analyse des Textes konnten viele Fehler/Defizite in den maschinellen Übersetzungen unbeachtet bleiben, was die Wichtigkeit dieser Phase im Übersetzungsprozess verdeutlicht.

Literatur:

1. Adamzik, K. Textlinguistik. Grundlagen, Kontroversen, Perspektiven. 2., völlig neu bearb., aktual. Neuauflage. Berlin/Boston : Gruyter, 2016. 425 s.
2. Kafka, Franz. *Gibs auf*. URL : https://de.wikipedia.org/wiki/Gibs_auf.
3. Programm des Bachelorstudienganges Germanic Languages and Literatures (including Translation), primary – German. URL : https://ktpnm.kpi.ua/sites/default/files/2024-08/035_oppb_german_2024.pdf.
4. Würz, Maximilian. Arbeitsbericht: Die Kurzgeschichte und kurze Erzählformen in Theorie und Praxis. Hrsg.: Svenja Hagenhoff. Erlanger Beiträge zur Medienwirtschaft, No. 16/2023. Erlangen : Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Institut für Buchwissenschaft, 2023. 48 s.
5. URL : <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/271524/1/1847189326.pdf>.

*Дзикович О. В.,
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
м. Київ, Україна;
Туришева О. О.,
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
м. Київ, Україна*

ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Метою цього науково-практичного пошуку є, перш за все, відповідь на доволі очевидне питання: чому на уроках іноземної мови варто займатися формуванням візуальної компетентності? Адже цілком справедливо зазначити, що зазвичай саме уроки образотворчого мистецтва та його історії відповідальні за розвиток цієї компетентності в учнів? Відповідь полягає в тому, що останні зазначені дисципліни самостійно не можуть вирішити це завдання, адже візуальна компетентність дуже складна першочергово через її культурну специфіку. Крім того, вважаємо за потрібне розглянути низку інших вагомих причин для розвитку візуальної грамотності на уроках іноземної мови:

1. Зображення є невід’ємною частиною повсякденного діджиталізованого життя та соціального середовища молоді як в Україні, так і за кордоном (Neuβ, 2008: 91). Ще в середині 1990-х років культурознавці помітили розвиток тенденції відходу від слова і переходу до зображення, оголосивши епоху “візуального перевороту” (Freu, 1999: 27). Мова йшла про те, що баланс між текстом і зображенням через технічний та комунікаційний розвиток зміщується на користь зображення, а також наголошувалось на “всюдисущості зображень” (Maar, 2006: 11).

Саме з цієї причини візуальна компетентність, тобто здатність до візуальної комунікації, у всьому світі набуває дедалі більшого значення. Уміння розуміти або створювати зображення нині розглядається як важливий складник комунікативної компетентності, яка є основою участі в соціальному житті. Це означає, що той, хто хоче володіти комунікативною компетентністю іноземною мовою та бути соціально активним у житті країн, мови яких вивчаються (а це основні цілі навчання іноземних мов у Німеччині, наприклад), повинен також мати візуальну компетентність (Skorge, 2006: 45). Адже лише на основі цієї компетентності може

відбуватися візуальна взаємодія. Тому візуальну компетентність слід розвивати також на уроках іноземної мови (Badstübner-Kizik, 2006: 48). Візуальна грамотність як компонент педагогічної програми має на меті навчити інтерпретації та створенню зображень. Це робить паралель із мовним навчанням очевидною: як мовна, так і візуальна системи повинні компетентно використовуватися в комунікативних ситуаціях для передачі та розуміння повідомлень.

2. Близько третини завдань на уроках іноземної мови пов'язані з розумінням зображення (мова йде саме про семантичну та когнітивну функції зображень, а не суто ілюстративну) (Dzykovych/Turysheva/Moisiieva, 2024: 302). Візьмемо для прикладу створення діалогів за зображенням, де попри простоту завдання здатність розуміння побаченого не можна вважати автоматичною. Вона не розвивається сама по собі, наприклад, у процесі дорослішання, а, як і навички письма та читання, повинна бути сформована. Якщо уроки іноземної мови створюють ситуації, в яких учням потрібна візуальна компетентність, наприклад, коли необхідно описати зображення, вгадати щось, застосовуючи антиципацію, дати назву зображенню, порівняти або доповнити зображення мовними елементами, і при цьому правильність висловлювань залежить від рівня розуміння зображення, то це є завданням уроків іноземної мови – розвивати (чи принаймні перевірити) цю компетентність, яка впливає на мовну продуктивність. Відмовлятися від цієї відповідальності, стверджуючи, що розуміння зображення є питанням інших дисциплін, є нелогічним з наведених тут вище і нижче причин. Крім того, зважаючи на цифровізацію сьогоденного життя й освіти зокрема, ми маємо справу з динамічними, полімодальними, символічними, абстрактними, гнучкими, інклюзивними та подекуди фейковими зображеннями, а отже студенти повинні навчитись взаємодіяти із зазначеним потенціалом зображень, використовуючи їх для вивчення іноземної мови як допоміжного засобу. Нагальність цієї потреби показує так звана “візуальна дислексія” (термін, введений Антьє Айхгорн-Еуген) (Eichhorn-Eugen, 1991: 282) на заняттях з іноземної мови, коли студенти й викладачі не ставлять собі запитання про функцію того чи іншого зображення, вважаючи його кольоровим доповненням до матеріалу. Якщо ситуація не зміниться, то викладання іноземної мови з інструментальним підходом до зображень, продовжуватиме сприяти існуванню “візуальної неписьменності” (Kress/van Leeuwen. 2006: 17).

3. На заняттях з іноземної мови використовуються не тільки додаткові візуальні матеріали у вигляді окремих зображень, але й текстові жанри та медіа, які інтегрують зображення (наприклад, комікси, відео, гіфки, вебсайти, рекламні оголошення, соціальні мережі тощо). Вони не є суто мовними, натомість місять зображення, які є необхідними для розуміння таких текстів. Без цього інтерпретація текстів у таких мультимодальних жанрах може формуватися лише

частково. Таким чином, важливо тренувати варіативні компетентності на уроках іноземної мови, що досі, на жаль, часто ігнорується.

Слід зауважити, що критичне бачення (разом з мисленням та продукцією мовлення як наслідком) досі не можна сприймати як очевидні речі. Але навіть враховуючи наявність візуального досвіду, потрібно також визнати, що візуальні компетенції, яких учні набувають у повсякденному житті, не обов'язково забезпечують розуміння зображення інших культур. Для цього викладачі повинні свідомо опрацьовувати з учнями умови їх створення, референції та конотації. Це не може відбуватися автоматичною, адже мова йде про участь у дискусії та міжкультурній комунікації, що апіорі не відбувається автоматично.

Звинувачувати сучасну молодь у візуальній неграмотності було б надмірним, але стосовно міжкультурної комунікації та критичного сприйняття зображень можна говорити про недостатньо розвинену візуальну компетентність.

4. Продовжуючи попереднє твердження, варто зауважити, що **візуальна компетентність є специфічною через культурну обумовленість візуальних обставин, адже візуальні моделі комунікації відрізняються у різних соціальних практиках.** Той, хто є візуально компетентним у сфері фотомистецтва в Україні, не обов'язково є так само грамотним у візуальній комунікації тієї ж сфери з представниками інших країн і культур, мова яких вивчається. Тобто це не означає, що він зможе розуміти, аналізувати чи описувати зображення у спосіб, який задумав автор. (Наприклад, фотографія війни у різних країнах може викликати різні емоції, ставлення та інтерпретацію для людей, які живуть або жили за таких подій, і навпаки).

Уроки образотворчого мистецтва у школах з обмеженою кількістю навчальних годин навряд чи можуть забезпечити розвиток візуальної компетентності не тільки для власної культури (тобто створити усвідомлення візуальної комунікації взагалі), але й для всіх культур країн, мови яких вивчаються на уроках іноземної мови. Тому розвиток візуальної компетентності для цих культур повинен відбуватися саме під час вивчення іноземної мови. І оскільки знання про зображення, яке має бути передане, є соціокультурно обумовленим, воно є компонентом міжкультурної компетентності.

5. **Студенти повинні бути здатними обговорювати феномен “зображення” іноземною мовою через його беззаперечну актуальність у контексті сучасної комунікації.** Зрештою, обмін думками про зображення зазвичай відбувається вербально і ситуацій, в яких потрібно коментувати зображення іноземною мовою, стає все більше. Наприклад, той, хто проводить презентації, практично не може уникнути супроводу їх візуальними матеріалами. Для того, щоб мати можливість обговорювати зображення іноземною мовою, необхідно знати їхні специфічні властивості та володіти відповідною іноземною термінологією для опису зображень. Цього не можна досягти, якщо зображення використовуються лише як

привід для говоріння в контексті опису їхнього змісту. Абсолютно частотною практикою є так званий “ступор” учнів, коли потрібно говорити суто про просторове розміщення елементів на зображенні або організувати його створення. Такі завдання зазвичай вимагають лише відтворення вже наявного знання (якого обмаль), адже техніка представлення зображень зазвичай залишається без належної уваги. Виявлення того, що учні натрапляють на такі труднощі іноземною мовою, вказує на проблему, яку потрібно вирішити, поглиблюючи знання про зображення у вчителів, щоб вони могли передати їх учням і змінити реальну практику, адже вона ігнорує медійні зміни й потреби учасників освітнього процесу.

6. Наостанок, **візуальна компетентність є частиною медіакомпетентності, яку потрібно розвивати міждисципліно** (Hallet, 2018). Зв'язок між візуальною компетентністю та медіакомпетентністю пояснюється стрімким розвитком цифрових технологій, де семантична компресія та прегнантність тексту досягаються саме з долученням візуального компонента. Той, хто спілкується з допомогою медіа або через медіа (а сьогодні це переважна більшість учасників комунікації), також має вміти працювати із зображеннями. Через це візуальну компетентність можна назвати центральним компонентом медіакомпетентності. І оскільки медіакомпетентність є однією з навчальних цілей занять іноземної мови (Grünewald/Küster 2009: 56), це означає, що візуальна компетентність є невіддільною частиною таких занять.

Висновки. Розвиток візуальної грамотності в навчанні іноземних мов є компонентом комунікативної компетентності, оскільки в сучасному світі зображення стають основним засобом комунікації. Візуальна компетентність допомагає учням краще розуміти та інтерпретувати зображення, що, своєю чергою, підвищує їх здатність до міжкультурної комунікації. Важливість цього розвитку зростає в умовах цифровізації, де мультимодальні текстові жанри включають візуальні елементи. Отже, заняття з іноземної мови повинні активно інтегрувати візуально обумовлені завдання для формування критичного мислення та вдосконалення навичок інтерпретації зображень.

Використана література:

1. Badstübner-Kizik, Camilla (2006). Fremde Sprachen – fremde Künste? Bild- und Musikkunst im interkulturellen Fremdsprachenunterricht. Das Fallbeispiel Deutsch als Fremdsprache in Polen. Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
2. Дзикович Ольга, Моїсєєва Наталія та Туришева Оксана (2024). Візуальна грамотність на заняттях з іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2024. 299-305. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/78-1-42>
3. Eichhorn-Eugen, Antje (1991). “Die Sprache der Bilder” – Eine Anregung fuer den fortgeschrittenen Englischunterricht. In: Die neueren Sprachen. Informationszentrum für Fremdsprachenforschung, Marburg.

4. Frey, Siegfried (1999). Die Macht des Bildes: Der Einfluß der nonverbalen Kommunikation auf Kultur und Politik. Bern: Huber.
5. Grünewald, Andreas & Küster Lutz (Hrsg.) (2009). Fachdidaktik Spanisch: Tradition, Innovation, Praxis. Seelze: Klett-Kallmeyer.
6. Hallet, W. (2018). Reading Multimodal Fiction: A Methodological Approach. Anglistik, vol. 29, no. 1. Universitätsverlag WINTER GmbH Heidelberg, 25-40.
7. Kress, Gunther & van Leeuwen, Theo (2006[1996]). Reading Images: The Grammar of Visual Design. 2. Aufl. Abingdon-New York: Routledge.
8. Maar, Christa (2006). "Iconic Worlds – Bilderwelten nach dem iconic turn." In: Maar, Christa & Burda, Hubert (Hrsg.). Iconic Worlds: Neue Bilderwelten und Wissensräume. Köln: DuMont, 11-14.
9. Neuß, Norbert (2008). "Medienpädagogik als Beitrag der Bildlesefähigkeit – Herausforderungen und Konzepte." In: Lieber, Gabriele (Hrsg.). Lehren und Lernen mit Bildern: Ein Handbuch zur Bilddidaktik. Hohengehren-Baltmannsweiler: Schneider, 91-102.
10. Skorge, Patricia (2006). The Affordances of Visuals in Materials of Foreign Language Learning and Teaching: Perspectives from Theory and Research. Dissertation. Bielefeld.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.13>

УДК 378.147:028]:81'23

*Долматова М. П.,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя*

ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ МОВНО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ НА ОСНОВІ ЧИТАННЯ ОРИГІНАЛЬНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

У сучасному світі володіння іноземними мовами стає все більш важливою навичкою. Читання художніх творів на заняттях з іноземної мови є одним з ключових аспектів вивчення мови. Воно не тільки сприяє розвитку мовних навичок, але й допомагає формувати естетичний смак студентів, духовно збагачує їх.

Як показує практика, більшість тих, хто вступає на факультет іноземних мов, виявляє недостатній рівень розвиненості художнього сприймання. Тому невідкладним завданням сучасної вищої мовної школи є розробка системи заходів, спрямованих на підготовку студентів, здатних сприймати і вивчати твори художньої літератури як мистецтво слова.

Займаючи чільне місце в методиці викладання іноземних мов у вищій школі, проблема навчання читання оригінальних художніх творів пов'язана з такими аспектами процесу іншомовного читання: розглядом читання художнього тексту

як засобу розширення мовних знань студентів з метою вдосконалення усного мовлення (Ю. Борисов, В. Важеніна, В. Матвейченко, С. Тер-Минасова та ін.), із застосуванням естетико-стилістичного аналізу художніх творів (Т. Ніфака), з відбором художніх текстів (Т. Левіна, Т. Михайлюкова, Н. Селиванова, Л. Смелякова та ін.), зі смисловою інтерпретацією художніх текстів (О. Дупленко, М. Вавилова, Т. Виниковецька та ін.), із формуванням соціокультурної компетенції (Л. Рудакова), із використанням художніх творів у навчанні писемного мовлення (Т. Глазунова, Г. Янісів), із удосконаленням уміння читати (Н. Коряковцева, Н. Шарова, Ph. Prowse, M. Swan, M. West та ін.).

Психолого-педагогічні дослідження свідчать про те, що підміна сприймання образно-емоційних начал у художньому тексті понятійно-логічним підходом сприяє створенню в студентів вузькопрактичного підходу до тексту іноземною мовою як тільки до “учбового матеріалу”. В цьому випадку студенти не відчують краси та виразності художньої мови, не розуміють феномену образності, не сприймають художній текст з естетичної точки зору, не ставляться до нього як до предмету мистецтва.

Таким чином, читання іншомовних художніх текстів має розглядатися як засіб естетичного розвитку особистості, форма спілкування, в процесі якого у читача-студента формуються зразки і моделі поведінки, розвиваються мислення, здатність до аналізу і оцінки, складається образ світу і самого себе.

На основі теоретико-експериментальних досліджень встановлено, що активізація естетичного ставлення засобами мистецтва слова на заняттях з іноземної мови уможлиблюється розвитком у структурі особистості студента мовно-естетичної спрямованості, ціннісних орієнтацій, естетичної ерудованості, досвіду мовно-естетичної та творчої діяльності.

Система роботи, що здатна забезпечити мовно-естетичний розвиток студентів на заняттях з іноземної мови, включає педагогічну модель, що передбачає читання та аналіз художнього твору, які ґрунтуються на чотирьох етапах навчальної діяльності студентів: вступному мотиваційному, операційно-пізнавальному, контрольно-оціночному та заключному (творчому).

Метою вступного мотиваційного етапу організації читання художнього тексту іноземною мовою є активізація фонових знань студентів, їх естетичного інтересу, уяви, створення мотиваційної готовності до сприйняття твору.

Операційно-пізнавальний етап має на меті формування естетичних потреб та інтересів студентів, розвиток їх емоційно-почуттєвої сфери, збагачення мовно-естетичного тезаурусу, формування навичок естетичного сприймання художніх творів. Це власне процес читання художнього твору.

На контрольно-оціночному етапі здійснюється контроль розуміння художнього твору студентами на семіотичному, метасеміотичному та метаметасеміотичному рівнях – визначення теми тексту, комунікативного наміру

автора тощо та оцінка тексту читачем; відбувається розвиток умінь та навичок мовно-естетичної діяльності на основі художнього тексту.

На заключному (творчому) етапі удосконалюються вміння творчого переосмислення тексту на основі власних оціночних критеріїв, відбувається подальший розвиток мовної свідомості та мовленнєвої діяльності, уяви і фантазії, йде пошук продуктивних нестандартних рішень. Метою даного етапу є розвиток творчого потенціалу студентів.

На вступному мотиваційному етапі головним чином варто використовувати завдання-стимули (Е. Шубін), спрямовані на: коротке вивчення біографії та творчості письменника; соціокультурного фону твору; антиципацію фабули і теми твору та визначення його жанру; прогнозування емоційного фону твору, введення в його тематику на основі асоціацій студентів з власним життєвим і соціальним досвідом та іншими художніми текстами подібної тематики тощо. Це рецептивні комунікативні (читання з метою отримання інформації), репродуктивні умовно-комунікативні (відповіді на різні типи запитань), продуктивні комунікативні вправи (повідомлення фактів, аргументація своєї точки зору, групова бесіда тощо).

Для досягнення мети операційно-пізнавального етапу розроблено групу передтекстових та текстових вправ.

Передтекстові вправи складаються з двох частин: 1) комунікативної установки на читання художнього тексту та 2) інструкції, яка забезпечує студента інформацією про спосіб рішення задачі. У процесі складання передтекстових вправ варто враховувати, що комунікативне завдання, яке передує читанню нового тексту, має зацікавити студентів, вмотивувати їх участь у процесі читання, створити спрямованість на пошук певної мовно-естетичної інформації, на власні висновки щодо вчинків персонажів та подій.

Текстові вправи представлені вправами з власне читання – рецептивними комунікативними вправами, спрямованими на отримання інформації художнього тексту, низкою продуктивних комунікативних вправ, які виконуються студентами під час читання.

Метою застосування продуктивних комунікативних вправ є формування певного ставлення до тексту, власної думки.

На контрольно-оціночному етапі для перевірки розуміння художнього тексту на семантичному рівні розроблені вправи, спрямовані на аналіз усіх можливих мовних аспектів даного тексту: лексики, морфології, синтаксису та рецепція “змістової” і “сміслової” інформації.

Для перевірки розуміння художнього твору на метасеміотичному рівні складена група вправ, спрямованих на оволодіння виражальними засобами мови та розуміння його предметного змісту.

Виходячи з того, що на найвищому метасеміотичному рівні відбувається осягнення та сприймання глибинного змісту твору – досягнення взаємодії тексту

художньої літератури і студентів, подальший розвиток їхньої мовної свідомості та мовленнєвої діяльності, емоційно-оціночної сфери, була створена група продуктивних комунікативних вправ. Завдання-стимули, що потребують від студента оцінки та інтерпретації, висловлювання власної думки та ставлення до фактів, подій і героїв, описаних у творі, висування, обґрунтування та відстоювання власної думки, також мають активізувати мовно-естетичну діяльність студентів.

Для заключного (творчого) етапу організації роботи з художнім твором особливе значення мають вправи (продуктивні комунікативні, одномовні, індивідуальні, парні або групові) з розвитку умінь творчого переосмислення тексту на основі власних оціночних критеріїв, пошуку продуктивних нестандартних рішень, розвитку творчої активності студентів. Важливою формою завдань до вправ заключного етапу діяльності читання є творення, яке синтезує всі попередні завдання і реалізується у висловлюванні як кінцевому продукті самостійної творчої діяльності.

Отже, дана система вправ передбачає застосування різних навчальних дій, спрямованих на естетичний розвиток особистості, покликана сформувати навички слухання, виразного та емоційного читання, говоріння і письма, уміння спостерігати і добирати виражальні засоби мови, виділяти їх ознаки, сприймати текст в єдності змісту і форми. Систему вправ характеризує цілісність, взаємодія елементів, які зумовлюють її функціонування у напрямку естетичного виховання студентів.

Використана література:

1. Вдовіна Т. О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. К., 2003. 21 с.
2. Долматова М. П. Формування естетичного досвіду студентів філологічних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ, 2007. 20 с.
3. Долматова М. П. Читання англійських художніх текстів як невід'ємна складова навчання іноземної мови у ВНЗ. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічна науки"* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, № 2, 2023. С. 109–115.

*Єфименко Т. О.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна,
e-mail: t.o.efimenko@npu.edu.ua*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ GRAMMARLY ДЛЯ ДОПОМОГИ У СПІЛКУВАННІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У сучасному світі швидкого розвитку технологій штучний інтелект та штучні нейронні мережі виявляють все більший вплив на різні сфери життя, включаючи освіту. Так, останнім часом популярності набирає використання у освітньому процесі штучного інтелекту (далі ШІ) та штучних нейронних мереж, саме тому, ця тема є актуальною у сьогоденні оскільки заклади вищої освіти починають використовувати ШІ у викладанні, перевірці завдань, створенні завдань, тестів до занять та інших видах діяльності. Слід розкрити поняття ШІ та штучні нейронні мережі, оскільки між цими поняттями є відмінності. Під поняттям штучний інтелект розуміється штучно створена саме людиною система, яка може обробляти інформацію яку вона отримує, також, пов'язувати цю інформацію зі знаннями, якими вона володіє, що допоможе цій системі формувати свої власні представлення про об'єкт вивчення [2, 120]. Термін штучні нейронні мережі – це підтип ШІ, який моделює роботу людського мозку за допомогою штучних нейронів та шарів, що з'єднують їх, для вирішення завдань машинного навчання. Штучні нейронні мережі – це програмна імплементація нейронних структур нашого мозку. В основі програми лежить прагнення імітувати нервову систему людини, в тому числі її здатність виправляти помилки та навчатися. ЮНЕСКО розробила Рекомендацію з етики штучного інтелекту, яку прийняли 193 країни, щоб забезпечити справедливі, стійкі та інклюзивні результати ШІ. Рекомендація встановлює цінності та принципи, які обґрунтовуються на захист прав і гідності людини, та перекладає їх у конкретні сфери політики та рекомендації для урядів, виходячи з переконання, що саморегулювання, яке до цього часу залишилося нормою, є недостатнім. Нам потрібні дієздатні уряди, які захищають верховенство права в онлайн-просторі. Нам потрібні державні та приватні розробники, які несуть відповідальність за те, щоб поставити людей на перше місце, а не отримати прибутки чи геополітичне міркування. Підхід ЮНЕСКО до політики визнає, що країни перебувають на різних етапах розвитку ШІ, тому ми надаємо цільову

політичну підтримку різним країнам. незмінно на суворі регуляторні дії в деяких регіонах, інституційна структура та сприятливість урядів значно відрізняються [1].

Ефективне спілкування англійською стало як ніколи важливим. Для тих, хто не є носієм мови, орієнтуватися в нюансах англійської граматики, лексики та стилю може бути складним завданням. Спеціалізовані перекладачі, орієнтовані на конкретні галузі (медицину, юриспруденцію, техніку, освіту), забезпечують високу точність та використання фахової термінології. Вони критично важливі для професіоналів, яким потрібні бездоганні та надійні переклади в межах їхньої спеціалізації.

Основна мета комп'ютерного перекладу відбувається в точному відтворенні змісту оригінального тексту. Вибір відповідних мовних інструментів для забезпечення адекватності перекладу предмет дискусій серед спеціалістів. А. Янковець проводить чітку межу між поняттями “еквівалентний переклад” та “адекватний переклад”, підкреслюючи їх унікальність та взаємозв'язок. За А. Янковцем, еквівалентність у онлайн-перекладі означає семантичну відповідність, де елемент однієї мови знаходить свій точний відповідник у іншій мові. В той час як адекватність перекладу охоплює ширший спектр якостей, описуючи переклад, що вдало відтворює не лише лінгвістичний зміст, але й культурні та контекстуальні нюанси, забезпечуючи таким чином ефективну міжмовну комунікацію у відповідних умовах. Такий переклад можна вважати “хорошим”, оскільки він досягає необхідної повноти в передачі інформації між мовами [3, с. 234].

Grammarly, онлайн-платформа на основі штучного інтелекту, стала цінним інструментом для вдосконалення навичок спілкування англійською мовою. Сервіс підвищує якість письмового спілкування, пропонуючи рекомендації щодо правильності, чіткості, захопливості та тону повідомлення Команда комп'ютерних лінгвістів, дослідників та інженерів розробляє алгоритми, які показують правила й закономірності якісних текстів і повідомлень Коли користувач пише за допомогою Grammarly, то система штучного інтелекту аналізує кожне речення й текст загалом і пропонує, як його поліпшити

Основна сила Grammarly полягає в її здатності виявляти та виправляти граматичні помилки. Його складні алгоритми виявляють широкий спектр помилок, від простих помилок друку та пунктуації до більш складних проблем, таких як узгодження підмета та дієслова та неправильні модифікатори. Цей зворотній зв'язок у реальному часі дозволяє користувачам вчитися на своїх помилках і покращувати точність написання. Окрім граматики, Grammarly також пропонує пропозиції щодо покращення чіткості, лаконічності та загального стилю написання. Він може визначити багатослівні фрази, запропонувати більш сильний словниковий запас і навіть запропонувати зрозуміти тон і формальність тексту. Цей

комплексний підхід допомагає користувачам не тільки правильно писати, але й ефективно писати.

Крім того, функціональність Grammarly виходить за рамки простого виправлення помилок. Grammarly з перших же днів використовував відгуки користувачів для покращення алгоритмів. Поступово ці відгуки, статистика та інші дані, отримані від користувачів, допомогли вдосконалити технологію перевірки, яка зараз включає чимало категорій текстових проблем. Його функція виявлення плагіату допомагає забезпечити академічну чесність шляхом порівняння тексту користувача з великою базою даних онлайн-джерел. Це особливо цінно для студентів і дослідників, яким необхідно забезпечити оригінальність своєї роботи. Grammarly пропонує функції, адаптовані до конкретних контекстів написання, таких як академічні есе, ділові звіти чи творче письмо. Це дозволяє користувачам отримувати цільовий відгук і вдосконалювати свої навички письма в певних областях.

Однак Grammarly не позбавлений обмежень. Хоча він відмінно справляється з виявленням граматичних помилок, іноді він може неправильно витлумачити передбачуване значення речення, що призводить до неправильних пропозицій. Крім того, його стилістичні пропозиції не завжди можуть узгоджуватися з особистим стилем написання користувача або конкретними вимогами конкретного письмового завдання. Тому дуже важливо використовувати Grammarly як інструмент для керівництва та підтримки, а не сліпо покладатися на нього. Людське судження та критичне мислення залишаються важливими для ефективного спілкування.

Grammarly є значним прогресом у використанні ШІ для покращення спілкування англійською мовою. Його здатність виявляти та виправляти помилки, покращувати ясність і стиль, а також виявляти плагіат робить його цінним інструментом як для носіїв англійської мови, так і для тих, для кого вона не рідна. Однак користувачі повинні пам'ятати про його обмеження та використовувати його з розумом, поєднуючи його знання на основі штучного інтелекту з власним критичним мисленням і мовними навичками. Використовуючи Grammarly як допоміжний інструмент, а не як заміну людського інтелекту, користувачі можуть використовувати його потужність, щоб стати більш впевненими та ефективними комунікаторами англійською мовою.

Використана література:

1. UNESCO. (2023). Readiness assessment methodology: A tool of the recommendation on the ethics of artificial intelligence. <https://doi.org/10.54678/YHAA4429>
2. Максимчук К. М. Штучний інтелект: реалії сучасності. *Форум молодих економістів-кібернетиків: моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід*: матеріали VIII Міжнародна науково-методична конференція. м. Львів 28-29 вересня 2017 р. Львів, 2017. С. 119–121.

3. Янковець А. Особливості використання машинного перекладу в умовах професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2012. Вип. 25. С. 233-236. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2012_25_80.A

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.15>

УДК 81'373:82-93]:811.161.2+811.111

*Залужна О. О.,
кандидат філологічних наук,
доцентка кафедри англійської філології;
Колісник Д. О.,
магістрантка кафедри англійської філології,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Донецьк, Україна*

*ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ
У ДИТЯЧОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ
НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ
(НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)*

Вступні зауваження. Емоції та почуття є невід’ємною частиною людського життя, відіграючи ключову роль у формуванні особистості, когнітивних процесів та соціальних взаємодій. Ці явища впродовж багатьох десятиріч були, і досі залишаються, предметом дослідження різних наук: медицини, психології, етики, філософії, соціології, лінгвістики.

Зокрема, в царині психології науковці досі не дійшли єдиної думки щодо трактування термінів “емоція” та “почуття” (Варій, 2009), проте більшість вважає, що емоції та почуття мають низку спільних рис: суб’єктивність (відображають індивідуальний досвід), полярність (позитивні, негативні), амбівалентність (поєднання двох і більше переживань у більш складне), інтенсивність (сильні чи слабкі), тривалість (глибші переживання довші за часом) та предметність (щось або хтось провокує виникнення кожного переживання) (Партико, 2008).

Наразі завдання створення універсальної класифікації цих явищ у гуманітарних науках висуває низку викликів, що зумовлено не лише складністю та багатогранністю цього явища, але й різноманітністю цілей і завдань проваджуваних досліджень (Бялик, 2017). Універсальним підходом до систематизації емоційних станів є їхній поділ на позитивні, негативні та нейтральні.

Теоретичне підґрунтя. Лінгвістика емоцій або лінгвоемоціологія, як окрема галузь знань, виникає у ХХ столітті. Відтоді лінгвісти, зокрема А. Вежбицька, Ф. Данеш, К. Дата, І. Новаковська-Кемпна, О. Потебня, Я. Пузиніна, Д. Шумська ін., активно досліджують як саме емоції виражаються та кодуються у мові й мовленні, які мовні засоби для цього використовуються (Залужна, Колісник, 2024).

Важливим аспектом досліджень емоцій в лінгвістичній парадигмі є аналіз літературного дискурсу (Крисанова, 2014), де чільне місце посідає література для дітей та юнацтва. У сучасному дитячому літературному дискурсі емотивність є однією із ключових текстових категорій, яка дозволяє автору передати емоційний зміст та викликати відповідні реакції у юного читача. У фокусі уваги науковців опиняються різні аспекти, зокрема як емоції передаються за допомогою літературних засобів, як вони впливають на сприйняття тексту читачем та формують образ автора та персонажів (Тихолоз, 2002).

Емоції можуть вербалізуватися засобами усіх рівнів мовної системи, однак найбільш продуктивним вважається лексичний рівень. Лексичні засоби охоплюють одиниці, які безпосередньо називають емоції, виражають емоційний стан, описують невербальний елемент емоційних станів (жести, міміку, голос тощо) (Магльона, 2023). Лексичні одиниці, які номінують емоції характеризуються різноманіттям, оскільки включають не лише іменники, але й прикметники, дієслова та прислівники, що дозволяє гнучко передавати різні аспекти емоційного досвіду літературного персонажа (Кульбацька, 2009; Бойко, 2009).

Результати. Матеріалом цього дослідження слугують 107 лексичних одиниць, дібраних шляхом суцільної вибірки з літературних казок (56 од., дібрані з твору Г. Вдовиченко “36 і 6 котів-компаньйонів” та 51 од., отримані з казки Н. Webb “The Saddest Kitten”).

Семантичний аналіз засобів вербалізації емоцій у казці “36 і 6 котів-компаньйонів” демонструє, що у творі вербалізовано 26 емоцій (100%), серед яких домінує сфера негативних емоційних станів та почуттів (16 емоцій, 61,6%): напруження, невдоволення, обурення, сором, гнів, лють, злість, роздратування, відраза, жалість, сум, хвилювання, страх, туга, образа, розчарування. Позитивні емоційні стани (9 емоцій, 34,6%) представлені значно меншою кількістю: задоволення, радість, піднесення, захоплення, утіха, хвилювання (приємне), щастя, любов, розчуленість. Негативна емоція, яка набуває позитивного або негативного забарвлення залежно від контексту (1 од., 3,8%) – здивування.

У казці “The Saddest Kitten” вербалізовано 30 емоцій (100%), серед яких також домінують негативні переживання (19 негативних емоцій, 63,4%): сум, хвилювання, заздрість, розгубленість, самотність, тривога, страх, лють, жах, злість, незадоволення, пригніченість, роздратування, сором, спустошеність, обурення, ненависть, гнів. В той час як позитивних емоційних станів майже вдвічі

менше (10 емоцій, 33,3%); також наявні мовні засоби, які вербалізують одну нейтральну емоцію (3,3%).

За ознакою частиномовної приналежності одиниці, виокремлені із твору “36 і 6 котів-компаньйонів”, були розподілені на шість груп: дієслова (16 од., 28,6%), напр., *розсердитися*, дієсл., ‘відчутти роздратування, обурення, гнів’; прикметники (12 од., 21,4%), напр., *розчулений*, прикм. ‘який відчуває схвильованість, зворушеність’; іменники (11 од., 19,6%), напр., *туга*, ім. ‘почуття глибокого жалю’; прислівники (10 од., 17,9%), напр., *ошелешено*, присл. ‘у надзвичайно здивований, вражений спосіб’; присудкові слова (6 од., 10,7%), напр., *шкода*, присудк. сл. ‘про жалість, співчуття до кого-, чого-небудь’; дієприкметник (1 од., 1,8%), напр., *захоплений*, дієприкм. ‘такий, що перебуває у дуже радісному, збудженому, схвильованому стані’.

Емпіричний корпус дослідження, укладений на основі твору “The Saddest Kitten”, було стратифіковано на 4 групи: прикметники (23 од., 45,1%), напр., *nervous*, *adj* “worried or frightened about something, and unable to relax” ‘схвильований або наляканий чимось і не може заспокоїтися’; прислівники (13 од., 25,5%), напр., *furiously*, *adv* “in a very angry way” ‘дуже сердито’; дієслова (8 од., 15,7%), напр., *to fret*, *v* “to be nervous or worried” ‘нервувати чи хвилюватися’; іменники (7 од., 13,7%), напр., *delight*, *n* “a feeling of great pleasure and satisfaction” ‘почуття сильного задоволення’.

Висновки. У результаті дослідження виявлено низку спільних та відмінних рис вербалізації емоційних станів у казках Г.Вдовиченко “36 і 6 котів-компаньйонів” та Н. Webb “The Saddest Kitten”. Обидва твори демонструють значну перевагу негативних емоцій над позитивними та нейтральними. У казці “36 і 6 котів-компаньйонів” вербалізовано 16 негативних емоцій (61,6%), а в казці “The Saddest Kitten” – 19 (63,4%). Нейтральна емоція здивування є присутньою в обох художніх текстах (3,8% і 3,3% відповідно), що свідчить про універсальність цієї емоції в обох мовах, яка може варіюватися від позитивного до негативного забарвлення залежно від контексту. Результати морфологічного аналізу демонструють, що у казці “36 і 6 котів-компаньйонів” представлено шість груп лексем, серед яких найпродуктивнішими є дієслова (16 од., 28,6%) та прикметники (12 од., 21,4%). У казці “The Saddest Kitten” лексичні засоби розподілені на чотири групи, де, за частотою використання, прикметники є найбільш продуктивними (23 од., 45,1%), меншу продуктивність демонструють прислівники (13 од., 25,5%). Це свідчить про тенденцію англomовного автора віддавати перевагу описовим засобам, тоді як український автор активно використовує дієслова для динамічнішого вираження емоцій. Присудкові слова та дієприкметники використовуються лише в українськомовному творі (6 од., 10,7% та 1 од., 1,8% відповідно).

Використана література:

1. Бойко Н. І. (2009). Вербалізація світу емоцій в українській мові: семантичний аспект. *Українське мовознавство*. Вип. 39. С. 26–34.
2. Бялик О. Є. (2017). Лексико-семантичне поле слова “emotion” у сучасній англійській мові. *Science and Education a New Dimension. Philology*. Vol. 36, Issue 136. С. 90–102.
3. Варій М. Й. (2009). Загальна психологія. : підр. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид. К. : Центр учбової літератури. 1007 с.
4. Залужна О., Колісник Д. (2024). Лінгвоемоціологія як міждисциплінарна наука: генеза, еволюція, основні концепції. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 78. Т. 1. С. 228–235.
5. Крисанова Т. А. (2014). Сучасний стан розвитку лінгвістики емоцій. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов”*. № 1125, Вип. 79. С. 78–84.
6. Кульбацька М. В. (2013). Вербалізація емоцій на лексичному мовному рівні. *Теоретичні та практичні наукові інновації* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. Краків. С. 72–75.
7. Магльона В. Р. (2023). Емотивна лексика в відеооглядах косметичної продукції (на матеріалі YouTube відео англійсько- та українськомовних влогерів) : кваліфікаційна магістерська робота. Спеціальність 035 “Філологія”. Спеціалізація 035.041 “Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська”. Донецький національний університет імені Василя Стуса. 87 с.
8. Партико Т. Б. (2008). Загальна психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Видавничий Дім “Ін Юре”. 416 с.
9. Тихолоз Н. Б. (2002). Казка як вид художньої словесності. *Українська мова й література в середній школі*. № 5. С. 22–32.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.16>

УДК 378.147:81'243]:004.77

Запара В. М.,
*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ВІДЕОХОСТИНГУ YOUTUBE ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Велика кількість каналів комунікації, а саме: платформи для дистанційного навчання (Google Workspace, Classroom, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet та ін.), електронна пошта, месенджери, сторінки у соціальних мережах створили унікальні умови для інформаційного обміну, віртуального навчання та спілкування і надали можливість професійно здійснювати освітню діяльність, щодня

вдосконалювати власну цифрову компетентність, проводячи відеоконференції, створюючи інтерактивні освітні курси, забезпечуючи автоматизований контроль знань, ефективно використовуючи інтернет-ресурси. (2022, 1

Поява та популяризація YouTube значно підвищили увагу та інтерес до відеоконтенту з боку освітян. Відеохостинг YouTube (англ. м. *you* – “ти, ви”, *tube* – “телевізор”) було засновано у 2005, який завдяки технічним можливостям та популярності, простоті у використанні та безкоштовному доступі, використовують багато викладачів у всьому світі. Відеохостинг забезпечує миттєвий доступ до відео, швидкий пошук, перехід за хештегом тощо.

Питання використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов учнів та студентів розглянуто у працях Азімова Е. Г. “Матеріали Інтернету на уроках англ. мови”, Морської Л. І. “Інформаційні технології у навчанні іноземних мов” та інших. Дидактичні проблеми та перспективи використання відео у вивченні іноземних мов досліджували вчені Верисокін Ю. І. “Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів”, Казачінер О. С. “Використання відеокурсів на уроках англійської мови: методичний матеріал”, Роудз Н. “Language by Video: An Overview of Foreign Language Instructional Videos for Children”, Салаберрі М. І. “The Use of Technology for Second Language Learning and Teaching: A retrospective”, Берк Р. А. “Multimedia teaching with video clips: TV, movies, YouTube and mtvU in the college classroom”, Голден Дж. “Reading in the dark: Using film as a tool in the English classroom” – всі присвячені проблемі застосуванню сервісу YouTube у навчанні англійської мови (2009, 3).

Відеохостинг YouTube став доволі ефективним навчальним засобом у вивченні іноземної мови. Серед його переваг варто зазначити значний позитивний вплив на вивчення студентами нових іншомовних слів та подолання мовних бар’єрів, які виникають у студентів. YouTube сприяє вдосконаленню навичок говоріння, розуміння англійської мови, позитивно впливає та підвищує навчальну мотивацію у студентів, сприяє вивченню граматичних правил. Особливо це стосується розуміння та аудіювання іноземної мови, з використанням відео файлів носіїв мови. YouTube допомагає збагатити словниковий запас студентів, доповнюючи його новими фаховими термінами та висловами. Його переваги – велика різноманітність відеоматеріалів (2023, 2). Наприклад, до найбільш відомих сервісів відносяться: **BBC Learning English** – має велику кількість навчальних матеріалів: відео, подкасти, статті, також тести, квізи тощо. Підходить для продовження навчання, починаючи з рівня А2 чи навіть В1. Одна з головних переваг каналу – чітка структура та організованість, де кожен день має свою тематику: щопонеділка викладають відео з лексики; щовівторка – з граматики; щосереда – новини; щочетверга допомагають засвоїти вирази для щоденного вживання; щоп’ятниці можна насолодитись театральними виступами. **British Council** – портал для практикування британської англійської. Має цілу серію

застосунків для вивчення різних аспектів, граматики, вимова тощо. **English Live – Help Ukraine** – спеціальна версія застосунку EF English Live для вивчення англійської мови для українців. Річний курс, 16 рівнів, сотні годин вправ для тренування словникового запасу та граматики. **Learn English | Let's Talk** – YouTube-канал, який допоможе вільно заговорити англійською за найкоротші терміни. Граматика, підготовка до IELTS, розмовний клуб. На каналі зібрані короткі уроки тривалістю від 6 до 15 хвилин, які можна прослухати у дорозі.

Learn English – ще один YouTube-канал, що допоможе вивчити англійську у форматі коротких аудіо- та відеоуроків. Для зручності можна отримати аудіо- і відеорозбивку текстів, щоб краще розуміти і лексичні, і граматичні особливості нових слів, зокрема сленгових.

Використання відео з Ютубу в якості навчального засобу сприяє розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності, а також зацікавлює студентів та підвищує їхню мотивацію. Слід зазначити освітнє значення сервісів YouTube, серед яких є освітні канали, мультфільми, відеоуроки, відеоінструкції, відеокліпи. YouTube є корисним інформаційно розважальним ресурсом для учнів Нової української школи, який часто використовується на різних етапах уроку. Вивчення мови з використанням відеохостингу YouTube дозволяє включати аутентичні матеріали мережі (текстові, звукові) в програму навчання; проводити самостійний пошук інформації здобувачами освіти в межах роботи над різними проектами; самостійно вивчати мову, усувати відсутність або недоліки знань, умінь, навичок; самостійно готуватися до складання іспитів з іноземної мови. YouTube може бути ефективним для вирішення ряду дидактичних задач на заняттях, а саме: вдосконалення навичок аудіювання на основі аутентичних звукових текстів; вміння та навички діалогічного мовлення, зокрема дискусії, завдяки обговоренню проблемних питань з відео; розширювати словниковий запас загальної та спеціальної лексики сучасної англійської мови; формувати стійку мотивацію мовленнєвої діяльності здобувачів освіти завдяки використанню сучасних матеріалів та обговоренню актуальних тем під час занять (2019, 4).

Використана література:

1. Веретюк Т. Формування іншомовної граматичної компетенції за допомогою відеоматеріалів (на прикладі відеохостингу YouTube). Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; [ред.-упоряд. : М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Гельветика, 2022. Вип. 52, т. 1. С. 199–204.
2. Четверик В. К. Сучасні мультимедійні ресурси для розвитку міжкультурної компетенції в контексті іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти. *На перетині культур: сучасні тенденції в міжнародній комунікації* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. дист. конф. / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2023. С. 152–156.
3. Berk R. A. Multimedia Teaching with Video Clips: TV, Movies, YouTube, and MtvU in the College Classroom. *International Journal of Technology in Teaching and Learning*. 2009. 5 (1). Pp. 1–21.

4. Nofrika I. EFL Students' Voices: The Role of YouTube in Developing English Competences. *Journal of Foreign Language Teaching and Learning*. 2019.
5. YouTube [Електронний ресурс]. URL : <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/YouTube>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.17>
УДК 378.018.43:004.77]:81`246.3

Запольська Ю. А.,
викладач іноземних мов, аспірант,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ БАГАТОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ДИСТАНЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ

У сучасному світі глобалізація створює нові виклики для освіти, зокрема потребу в розвитку багатомовної комунікативної компетенції. Використання дистанційних освітніх платформ стає важливим інструментом для досягнення цієї мети. В умовах пандемії та зростаючої популярності онлайн-освіти з'являються нові педагогічні підходи та умови, що сприяють ефективному розвитку мовних навичок.

Віддалена форма освіти заповнила практично всі ніші освітньої діяльності, продемонструвавши ряд переваг у використанні та застосуванні, а саме: свобода та гнучкість, індивідуальність, мобільність, незалежний вибір темпу, залучення більшої кількості людей різного віку, прості формування віртуальних спільнот, що дозволяє обговорювати між представниками різноманітних верств навчального процесу певні проблеми, виклики та обмінюватися досвідом чи інформацією тощо (3).

Саме розвиток дистанційного навчання сприяє еволюції всієї навчальної діяльності, оскільки йдеться не про заміну методів навчання, а про їх удосконалення, з метою досягнення бажаних результатів, а саме заохочення студентів до навчання та самовдосконалення (2, 2022 : С. 132–151). Відповідно до концепції розвитку дистанційного навчання освіта в Україні має сприяти появі нових можливостей з метою удосконалення її змістовного наповнення та методів викладання дисциплін та розповсюдження знань; впровадження системи безперервної освіти “протягом усього життя”, включаючи середню,

університетську, вищу та післядипломну освіту; індивідуалізації освіти (1, 2023: С. 5–13).

У всесвітній мережі можна знайти багато автентичних англомовних матеріалів, як соціальних, так і професійних, а інструменти для оброблення таких ресурсів, які знаходяться на платформі дистанційного навчання, дозволяють перетворити їх на якісний методичний матеріал. Великою перевагою є те, що можна систематично оновлювати базу даних, вносити корективи в тестові матеріали, а також коригувати засоби контролю виконання завдань, проходження підсумкового контролю і оцінювання (5, 2021 : С. 167-170).

Як централізована система електронного навчального контенту система Moodle дозволяє зв'язати всіх учасників навчального процесу, налагодити ефективний зв'язок між ними в єдиній площині; одночасно проводити диференційовану роботу для певних груп студентів, а також ефективно здійснювати контроль за якістю навчального процесу; розробляти якісний систематизований освітній контент з дотриманням вимог до подання інформації у цифровій формі, пристосованої до сучасного рівня цифрових технологій; проводити цілеспрямовану роботу з підвищення рівня компетентності всього факультету щодо оволодіння не лише цифровими, а й педагогічними технологіями; організовувати постійне спілкування з учасниками освітнього процесу (2, 2022 : С. 132–151). Це допомагає обговорити та вирішити поточні проблеми, які час від часу виникають у процесі навчання, посприяти обміну досвідом та подоланню труднощів.

Вирішальну роль у спілкуванні і співпраці, може відігравати офіційний веб-сайт закладу, який періодично оновлює інформацію про організацію роботи, рекомендації щодо вирішення психологічних та соціальних проблем, проживання, інструкції з використання конкретного програмного забезпечення (4, 2009 : /N11/padfo_119.php). Крім того, було б корисно здійснювати постійний контроль за розкладом занять, плануванням уроків з урахуванням часу в режимі on-line, спілкуванням та наданням матеріалів для самостійного вивчення; встановлювати “розумний” термін виконання завдань, раннього попередження дати та часу тестів, конференцій для обміну досягненнями, а також вирішення проблем.

Найефективнішим є впровадження педагогічних технологій дистанційного навчання у викладанні англійської мови дає можливість досягти результатів за допомогою технології опосередкованого активного спілкування викладачів з майбутніми фахівцями за допомогою телекомунікацій і методології індивідуальної роботи слухачів зі структурованим навчальним матеріалом, представленим в електронній формі, і використовувати цей матеріал як закріплення вивченого під час занять у класі або з метою підвищення мовленнєвої компетентності.

Педагогічні умови для розвитку багатомовної комунікативної компетенції:

– інтерактивність – це створення умов для інтерактивного навчання, що забезпечує ефективну комунікацію між викладачем і студентами. Використання відео-, аудіозасобів, інтерактивних вправ;

– персоналізація навчального процесу через адаптацію навчальних матеріалів до рівня та потреб кожного студента. Використання гейміфікації для підвищення мотивації;

– колаборативне навчання передбачає використання групових проектів, дискусій, обміну досвідом між студентами з різних країн;

– формування мовного середовища варто розглядати через створення умов для занурення у мовне середовище через обмін із носіями мови, міжнародні онлайн-проекти;

– стимулювання самостійної роботи шляхом використання дистанційних платформ для самостійного вивчення матеріалів та контролю за власним прогресом (2-4, 2022 : С. 132–151).

Успішний розвиток багатомовної комунікативної компетенції у здобувачів вищої освіти через дистанційні платформи залежить від дотримання певних педагогічних умов. Викладачі мають адаптувати свої методи навчання до нових реалій, забезпечуючи студентам доступ до якісних ресурсів та мотивуючи їх до активного вивчення мов. Завдяки технологіям можливо створити середовище, яке сприяє не лише вивченню іноземних мов, але й підготовці студентів до інтеграції у багатомовне суспільство.

Використана література:

1. Горбатюк О. В., Поліщук С. В. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2023. С. 5–13. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13>.
2. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету “КРОК”*, 2022 (2(66)), 132–151. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-132-151>
3. Освітній портал: Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності. URL : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17337/1/konferencija_.pdf.
4. Толочко В. М. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні. URL : http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php.
5. Чусова О. М., Ваколя З. М., Чейпеш І. В. Педагогічні основи дистанційного навчання. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 80. Т. 2. 2021. С. 167-170. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3481>.

*Ivanenko, S.,
Nationale Technische Universität der Ukraine
“Kyjiwer Polytechnisches- Ihor-Sikorsky-Institut”*

MEHRSPRACHIGKEIT IM EUROPÄISCHEN PARLAMENT UND DIE HERAUSFORDERUNGEN AUF DIE DOLMETSCHERAUSBILDUNG

Die Ukraine hat den 30 Jahre dauernden Weg der Integrierung in die europäischen Strukturen am 22. Juni 2022 mit einem Höhepunkt versehen: Der Europarat hat offiziell der Ukraine den Status eines Beitrittskandidaten in die Europäische Union verliehen. Die Aufgabe, die in dieser Hinsicht vor der Ukraine steht, beinhaltet eine harte Arbeit unter den Kriegsbedingungen, die auf die Harmonisierung der demokratischen Institute, der Rechtsklarheit, institutioneller Einrichtungen mit den europäischen Strukturen gerichtet ist.

Außerordentlich wichtig ist es deswegen für uns, Ukrainer, die Arbeit des Europäischen Parlaments genau kennen zu lernen, weil es, wie der Rat der Europäischen Union, ein gesetzgebendes Organ ist. Im Europäischen Parlament werden viele Lösungen von gemeinsamen Problemen in Form von Gesetzen gefunden. Die Ukraine hat Jahrzehnte lang eigene Gesetze denen der EU angeglichen. An dieser Stelle muss die Arbeit der deutschen und österreichischen Juristen hervorgehoben werden, die gemeinsam mit den Abgeordneten der Verhovna Rada an der Vervollkommnung der ukrainischen Gesetze mitgearbeitet haben. Jetzt heißt es, den ukrainischen Gesetzen den letzten Schliff zu geben.

Wir als Lehrkräfte stehen vor einer sehr großen Aufgabe, so viele gute Dolmetscher und Übersetzer von Fachtexten auszubilden, wie uns nur der Kriegszustand erlaubt. Im Europäischen Parlament gibt es bereits eine ukrainische Dolmetscherin, die ins Ukrainische und gegebenenfalls aus dem Ukrainischen dolmetscht. In Zukunft braucht man mehr hochqualifizierte Dolmetscher und Übersetzer.

Heute wird im Europäischen Parlament die Kommunikation der Vertreter von 27 EU-Mitgliedstaaten mithilfe der hochqualifizierten Kräfte ermöglicht. Seit 2013 werden im Europäischen Parlament 24 Amtssprachen angewendet, dabei werden 552 Sprachkombinationen bewerkstelligt. Neben den Amtssprachen werden auch Sprachen der Beitrittskandidaten sowie Russisch, Chinesisch, Arabisch, Japanisch usw. benutzt.

Es ist auch eine bekannte Tatsache, dass das Europäische Parlament “fest angestellte Dolmetscher und externe akkreditierte Dolmetscher” hat – AIC, “die in den 24 Kabinen der Amtssprachen arbeiten”, ihre Zahl beträgt 275 Menschen. (<https://www.europarl.europa.eu/interpretation/de/the-interpreter>).

Da der EU-Beitrittsprozess Jahre dauern kann, braucht unser Staat für Verhandlungen viele Dolmetscher verschiedenster Art und aus allen EU-Sprachen. Ungeachtet dessen, dass heute Englisch eine Weltsprache ist, und man in dieser Sprache bilateral verhandeln kann, lässt die Beherrschung dieser Sprache von unseren Beamten trotz des erforderlichen Niveaus B2 nach dem Europäischen Referenzrahmen für Sprachen zu wünschen übrig.

Die Sprachenpolitik unseres Staates ist auf die Vermittlung des Englischen in der Schule und an der Universität gerichtet, wobei andere Sprachen fast keine Beachtung finden. Da an den Universitäten nach der Beherrschung einer Fremdsprache gefragt wird, so ist diese Sprache Englisch. Diese Tatsache bezieht sich auf die Anforderungen an einen ukrainischen Akademiker, der keine fachliche philologische Ausbildung bekommt. An den philologischen Fakultäten verschiedener ukrainischer Universitäten werden Deutsch, Französisch, Spanisch, Italienisch, Polnisch, Tschechisch, Neugriechisch, Schwedisch und Ungarisch angeboten. Andere europäische Sprachen werden in den Kulturzentren bei den entsprechenden Botschaften auf eigenen Wunsch der Lernenden bzw. in den privaten Sprachschulen erworben.

Unsere Flüchtlinge lernen eifrig Sprachen der Länder, die ihnen Obdach geboten haben. Einige haben es inzwischen geschafft, B2-Zertifikate in Deutschland zu erwerben. In den nördlichen Ländern sind dies Norwegisch und Finnisch. Gut, wenn unser Staat solche Kräfte nicht verliert und diesen Menschen einen guten Anfang im eigenen Land bieten kann. Leider sieht man solche Initiativen von unseren Beamten nicht. Und trotzdem betrachte ich die künftige Kommunikation während solcher Verhandlungen mit europäischen Strukturen als positiv, weil europäische Länder durch die Investitionen in Sprachkurse und Sprachschulen solche möglichen künftigen Dolmetscher bereits erworben haben.

Um die Beherrschung des Englischen durch Jung und Alt auf ein höheres Niveau zu bringen, muss man die langjährige Erfahrung von Finnen und Norwegern in die Ukraine bringen. Sie besteht darin, dass man im Fernsehen Filmserien für die verschiedensten Altersgruppen mit und meistens ohne Untertiteln demonstriert. So ist Englisch in jedes Haus in Finnland und in Norwegen gekommen und ist zur lebendigen Kommunikationssprache geworden.

Man muss aber die Tatsache beachten, dass die Ukraine in die EU will, weil unsere Menschen europäische Lebensstandards und europäische Werte attraktiv und anstrengenswert finden. Die europäischen Länder haben diese Standards bereits geschaffen. Es ist eine bekannte Tatsache, dass man die Sprache des anderen spricht, um etwas bei ihm zu erreichen. Wenn man mit den polnischen Kollegen Polnisch spricht, kann man bestimmt mehr erreichen. Man muss auch nicht vergessen, dass man nicht nur die Sprache lernt, man lernt durch die jeweilige Sprache auch die Kultur eines fremden Landes, was unheimlich bei der Völkerverständigung hilft, und Missverständnisse vorbeugt. Die Ukraine ist deswegen regelrecht gezwungen, mehrere Sprachen, am besten

alle 24 Sprachen der EU, zu erlernen und zu beherrschen. Das bedeutet nicht, dass jeder Ukrainer so viele Sprachen beherrschen muss! Aber die Forderung, 2-3 Fremdsprachen zu beherrschen, entspricht den Standards der EU. Man darf in unserer Situation, sich nicht nur auf das Erlernen des Englischen konzentrieren.

Europäische Institutionen sind mehrsprachig. Davon zeugt das Funktionieren des Europäischen Parlaments. Englisch ist dabei ein Muss, aber man muss auch andere Sprachen beherrschen. Und die Anforderungen an Dolmetscher sind sehr hoch. Um vertragsbedienstet beim Europäischen Parlament zu werden, muss man verschiedene Tests durchlaufen, dies sind nicht nur Sprachentests, sondern Tests fürs logische Denken, zum Beispiel. Also man wird “von den Organen und Einrichtungen [...] der EU über das Verfahren CAST Permanent ausgewählt”. Unter CAST versteht man “Contract Agents Selection Tool” (Instrument zur Auswahl von Vertragsbediensteten) und “permanent” bedeutet, dass es keine Bewerbungsfrist gibt, sodass Bewerber*innen jederzeit eine Bewerbung einreichen können” (<https://eu-careers.europa.eu/de/Cast-Permanent>).

Es gibt EPSO (European Personnel Selection Office), und durch EPSO-Tests wird entschieden, wofür man eine bestimmte Befähigung hat. Es besteht eine breite Palette an Jobs, die man in den verschiedensten EU-Institutionen bekommen kann. Der Wettbewerb ist allerdings auch sehr groß, im Durchschnitt kommen 1400 erfolgreiche Kandidaten auf die Warteliste und getestet werden so ca. 46000 in den Bereichen, Internationale Zusammenarbeit, EU-Recht, Gesundheitswesen, Translation und die Landwirtschaft u.a. (<https://eu-careers.europa.eu/en/activities?page=2>).

Wenn man solchen sehr hohen Anforderungen entspricht, wird man auch entsprechend durch Arbeitsverträge belohnt, die die Dauer von 6 Jahren haben. Es bestehen auch andere Möglichkeiten, die sogar einen unbefristeten Vertrag erlauben.

Andererseits ist die Tatsache bekannt, dass die Plenarsitzungen, die in Straßburg stattfinden, meistens (genau: mehr als die Hälfte) von den extern akkreditierten Dolmetschern gemeistert werden, die alle einen interinstitutionellen Akkreditierungstest bestanden haben.

Beispiele dieser Tests sind für alle offen. Unsere Aufgabe besteht aber darin, die Anforderungen dieser Tests genau zu analysieren und aus dieser Sicht unsere Programme auf die Entsprechungen zu durchforsten.

Eine weitere wichtige Frage besteht darin, dass Konferenzdolmetscher außer sehr guten Sprachkenntnissen noch die entsprechende Ausbildung vorweisen müssen, um zum Wettbewerb wegen der Dolmetscherarbeit zugelassen zu werden. Man muss den Bachelor im “Konferenzdolmetschen” (4 Jahre) vorweisen können bzw. Master im “Konferenzdolmetschen” oder Bachelor in einer beliebigen Fachrichtung **und** Abschluss eines postgradualen Studiums in Konferenzdolmetschen (mindestens ein Studienjahr in Vollzeit) oder mindestens ein Jahr Berufserfahrung (nachzuweisen sind mindestens 100 Arbeitstage) als Konferenzdolmetscher*in auf dem für internationale Sitzungen

erforderlichen Niveau. (Erfahrung als Gerichts-, Verhandlungs-, Behörden- oder Unternehmensdolmetscher*in wird nicht berücksichtigt).

Wenn wir beachten, dass bei uns keine spezielle Fachrichtung im Konferenzdolmetschen für Bachelor gibt und diese Spezialisierung beim Masterstudiengang nur an der Nationalen Taras-Shevchenko-Universität existiert, so haben wir noch viel zu tun. Fünf Jahre sind sehr knapp, um diese Aufgabe zu bewältigen. Man braucht von einem Dolmetscher außer Muttersprache das Können von zwei Fremdsprachen, wobei die erste Fremdsprache fast so gut beherrscht werden soll, wie die Muttersprache. Das Können der 2. Fremdsprache muss das entsprechende Niveau haben, dass man von dieser Sprache in die Muttersprache ohne Probleme dolmetschen kann. Aber manchmal braucht man statt einer zwei Fremdsprachen, von denen man in die Muttersprache dolmetschen kann. So wird das Motto für die europäische Bildungsmobilität und die Mobilität auf dem Arbeitsmarkt: Kenntnis von Muttersprache und noch von zwei bzw. drei Fremdsprachen, die in der EU gesprochen werden, auch für europäische Institutionen ganz aktuell. Diese Tatsache erfordert die Mehrsprachigkeit an unseren Universitäten und nicht ihre Reduzierung.

Literatur:

1. URL : <https://www.europarl.europa.eu/interpretation/de/the-interpreter>
2. URL : <https://eu-careers.europa.eu/de/Cast-Permanent>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.19>
УДК 378.4:001.89+004.8

*Іванова І. М.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УНІВЕРСИТЕТІ

Процес цифровізації освіти в Україні, який відбувається в останні роки, передбачає широке використання цифрових технологій, мультимедійних засобів навчання та ресурсів тощо, про що йдеться у документах Стратегії, зокрема Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (4), проєкті Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти

“Нова українська школа” на період до 2029 року та ін. На думку Матюхи Вікторії (3), ефективне використання потенціалу цифрових технологій є актуальним питанням сучасної освіти. Адже, розгортання цифрових технологій інтегровано в освітні програми, інтегровано в навчальний контент і використовується в критеріях для оцінювання результатів навчання, отже, сучасне освітнє середовище набуває рис цифрового.

В умовах сучасних вимог головним завданням освіти є підготовка конкурентоспроможного та професійного фахівця. Знання іноземних мов, зокрема англійської, відіграє ключову роль у розвитку кар’єри студентів та майбутніх фахівців у сфері туризму, головним чином тому, що при написанні такого продукту, як текст англійської екскурсії по місту, студенти повинні проаналізувати значну кількість автентичних документів англійською мовою та написати зміст спільних турів. Важливим елементом у підготовці нових кадрів є постійний професійний розвиток, пов’язаний з інноваційними методами, навчанням протягом усього життя, лідерством і формуванням зворотного зв’язку. Оволодіння професійними навичками також відіграє важливу роль у підготовці студентів та майбутніх фахівців сфери туризму (Іванова, 2022: 52).

Як ми зазначили вище, основним завданням освіти – є перехід на новий рівень професійної підготовки майбутніх фахівців на основі застосування цифрових технологій для успішної реалізації навчання та впровадження інформаційних технологій для подальшого розвитку майбутнього фахівця (Battro, 2004: 290).

Як зазначила Запольська Ю. А. – цифрові технології в навчанні іноземних мов – це сукупність сучасних педагогічних технологій, заснованих на активному використанні в процесі дистанційної, змішаної, групової, індивідуалізованої освіти комп’ютерних та мережових засобів навчання, спрямованих на створення умов, що моделюють реальну іншомовну взаємодію для розвитку пізнавальних, навчальних та творчих здібностей здобувачів освіти у ході різноманітних комунікацій (1).

Сучасна хвиля генеративного штучного інтелекту (ШІ) викликала великі дебати та дискусії у вищій освіті. Публікації, блоги та канали соціальних мереж повні питань без чітких відповідей, але викладачам доводиться боротися з проблемами ШІ на своїх парах. Текст, створений штучним інтелектом, є широко доступним і постійно розвивається, тому викладачі повинні з’ясувати, як адаптуватись і що прийняти (9). Адже, розвиток штучного інтелекту поставив під сумнів академічну доброчесність як у вищій освіті, так і в науковому письмі. Обмеження, пов’язані з алгоритмами, були значною мірою подолані нещодавно випущеним ChatGPT; чат-бот на базі GPT-3.5, здатний давати точні та схожі на людину відповіді на запитання в режимі реального часу (11).

Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту (AI)

Огляд ресурсів для викладачів, які шукають рішення щодо академічної доброчесності під час навчання та оцінювання, коли студенти стикаються з використанням інструментів штучного інтелекту (5).

Інструменти для письма зі штучним інтелектом вже запаморочливо швидко змінили підхід викладачів до досліджень, навчання письму та оцінювання. Педагогам доручено з'ясувати, що таке етичне використання інструментів, а що можна вважати неправильним (5).

Наприклад, студенти при складанні англomовного тексту оглядової екскурсії по місту можуть також використовувати ШІ, наприклад, коли необхідно створити перелік об'єктів для проведення екскурсії та їх опис, складання розгорнутого плану екскурсії. Вони можуть задавати ШІ певний перелік вимог до написання опису певного об'єкту перегляду в екскурсії: "Please, write 15 sentences of level B2 to the description of the Golden Gate."

Наведені тут ресурси надають педагогам контекст щодо вибору, який вони можуть зробити, щоб допомогти своїм студентам орієнтуватися, як і коли використовувати ці інструменти етично.

Серед багатьох ресурсів ми рекомендуємо AI-детектор Grammarly.

Інструменти Grammarly:

- AI інструменти для письма;
- Перевірка граматики;
- Перевірка на плагіат;
- Інструменти для перефразування;
- Генератор цитувань;
- AI детектор.

Перевіряйте відповідальне використання штучного інтелекту за допомогою засобу перевірки штучного інтелекту, навченого ідентифікувати створений штучним інтелектом текст. Чітка оцінка показує, скільки вашої роботи написано за допомогою штучного інтелекту.

Протягом багатьох років академічну доброчесність підтримували та перевіряли технології. Сьогодні викладачі стикаються з написанням робіт ШІ та ChatGPT (7).

Студенти, дослідники та викладачі, як і більшість людей у Європі, щодня використовують технологічні інструменти та цифрові медіа. Тепер стало майже неможливо уникнути використання мобільних телефонів, планшетів, ноутбуків, консольних ігор та інших технологій, будь то для навчання, роботи чи розваг (8).

Якщо завдання вчителя полягає в тому, щоб підготувати студентів до їхнього майбутнього, тоді необхідно надати студентам знання, необхідні для прийняття рішень щодо використання інструментів для написання ШІ. Як і багато інших навичок, це вимагає ретельного керівництва та практики, щоб зрозуміти, чи є

використання інструментів для написання ШІ прийнятним, а також коли це може призвести до неправильного використання в певному контексті. Важливо знати, коли і як використовувати інструменти для написання AI для виконання таких завдань, як звуження тем дослідження або вдосконалення навичок редагування та перегляду. Так само важливо знати, коли зараз невідповідний час використовувати ці інструменти (5).

Завдяки впровадженню цифрових технологій у навчальний процес підвищується доступність та ефективність сучасної освіти, а також підготовка майбутніх учителів до діяльності в інформаційному суспільстві. Використання цифрових технологій у викладанні англійської мови у вищих навчальних закладах допомагає студентам ефективно засвоювати матеріал, використовуючи новітні інструменти, сприяє досягненню позитивних результатів і дозволяє побудувати нову освітню модель, суть якої полягає не лише в передачі інформації, а й у навчанні самостійно здобувати знання, тренуватися та вдосконалювати свої цифрові навички та навички.

Використана література:

1. Запольська Ю. А. Використання цифрових технологій у викладанні іноземної мови. *Навчання і викладання у цифровому форматі в контексті наукової доброчесності у багатомовному світі*: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, 2-3 грудня 2022 року. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 44-48.
2. Іванова І. М. Аспекти формування іншомовної професійно орієнтованої писемної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму засобами інформаційних технологій. *Навчання і викладання у цифровому форматі в контексті наукової доброчесності у багатомовному світі*: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, 2-3 грудня 2022 року. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 52-56.
3. Матюха В. Використання цифрових технологій при навчанні англійської мови у ЗВО. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка*. Том № 26 (182), (2024), с. 58-62.
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Документ 286–2022–р, чинний. Прийняття від 23.02.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.10.2024).
5. Academic integrity in the age of Artificial Intelligence (AI). URL : <https://www.turnitin.com/instructional-resources/packs/academic-integrity-in-the-age-of-ai>
6. AI-generated text: What educators are saying. URL : <https://www.turnitin.com/papers/ai-generated-text-what-educators-are-saying>
7. Academic integrity in the age of AI writing. URL : <https://www.turnitin.com/solutions/topics/ai-writing/>
8. EduTalks@Council of Europe – Artificial Intelligence and Academic Integrity. URL : <https://www.coe.int/en/web/education/-/edutalks-council-of-europe-artificial-intelligence-and-academic-integrity>
9. Artificial intelligence and academic integrity: striking a balance. URL : <https://www.timeshighereducation.com/campus/artificial-intelligence-and-academic-integrity-striking-balance>

10. Battro A. M. Digital skills, globalization and education / M. SuárezOrozco, D. Qin-Hilliard. Globalization: Culture and Education in the New Millenium. Berkeley: University of California Press, 2004. 290 p.
11. Geoffrey M. Currie PhD Seminars in Nuclear Medicine Academic integrity and artificial intelligence: is ChatGPT hype, hero or heresy? Volume 53, Issue 5, September 2023, Pages 719-730. URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0001299823000363> ; <https://doi.org/10.1053/j.semnuclmed.2023.04.008>.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.20>
УДК 378.091.3:37.091.12.011.3-051]:331.548(477)

*Кіхтенко С. С.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Педагогічні задачі у роботі вчителя нової української школи потребують вирішення кожного дня, оскільки учнівські колективи протягом навчання опановують навчальний матеріал поступово і вчитель зустрічається на практиці з різними емоційними станами і швидкістю засвоєння наданого навчального матеріалу учнями. Учні можна умовно поділити на групи по рівню мотивації до навчання і швидкості засвоєння навчального матеріалу. Як це зробити? Після першого контролю знань, виділити тих, хто успішно справився і опановує навчальний матеріал на високому і середньому рівнях. Це одна умовна група учнів класу. Друга умовна група тих учнів, хто отримав низький рівень (не впорався). Далі застосуємо методи профорієнтаційної роботи зі школярами з урахування вікових особливостей. Тобто необхідно підібрати необхідні профорієнтаційні матеріали. Розглянемо це на прикладі. Візьмемо вікову групу учнів 13-14 років. Це відповідно 8 (9) клас НУШ (або 4 клас середньої школи у Німеччині). Молодий вчитель/вчителька викладає іноземну мову (8 клас НУШ); кількість учнів у класному колективі становить 30 осіб, які розділені на групи по 10. Після першого контролю навчальних досягнень вчитель отримав/отримала такі результати: загальна кількість учнів класного колективу, які на високому і середньому рівнях засвоїли навчальний матеріал, складає 70%. 28 % мають низький рівень навчальних досягнень і 2 % не впоралися. Тому для учнів 30% підбираємо методи профорієнтації для підвищення мотивації навчання. Очкують результати підвищення якості знань 10 % після другого контролю знань. Тобто якщо після

застосування профорієнтаційних матеріалів ми можемо спостерігати покращення засвоєння навчального матеріалу в умовній групі учнів з низьким рівнем навчальних досягнень, а це у нашому прикладі 30% (зокрема 2% тих, хто не впорався) учнів від загальної кількості учнів класного колективу, тоді ми маємо отримати після другого контролю знань 70 плюс 10 % і 30 мінус 10% від загальної кількості учнів класного колективу, які засвоїли навчальний матеріал на високому і середньому рівні, зміниться до 80%, водночас як кількість учнів з низьким стане 20%, зокрема 1% тих, хто не впорався від загальної кількості учнів класного колективу. Це наше очікування отриманих результатів після застосування профорієнтаційних методів. А як бути з учнями, які отримали високий і середній рівні навчальних досягнень, потрібно для них застосовувати методи профорієнтації? Так. Але це робити для загальної кількості учнів класу, тобто разом зі всією групою учнів, для яких викладає вчитель. І для цього потрібно підібрати інші методи профорієнтації. Тобто умовно поділення потрібно для того, щоб підібрати два комплекти методів профорієнтації. Припустимо, що на практиці все вийшло, як ми очікували. Тоді що ми можемо спостерігати наприкінці навчального року? Виходячи з практики спостереження трьох років за цим процесом, хочу поділитися наступним. Наприкінці навчального року вчитель отримає приблизно той самий результат, як і при другому контролі навчальних досягнень. Однак, якщо і надалі продовжувати застосовувати методи профорієнтації в тому ж класному колективі, збільшується кількість учнів, які більш мотивовані до навчання на професію і тим самим готові до вибору професії. Також хочу додати: якщо вчитель працює в даному класному колективі наступні два роки і продовжує використовувати профорієнтаційні методи у своїй практиці, додаючи інформацію про спеціальності (педагогічні), коли учні переходять до старшої школи, ми можемо спостерігати процент випускників закладу загальної освіти, хто обирає професію вчителя. Тому у кожному окремому класному колективі молодий вчитель може використовуючи методи профорієнтації, підвищувати мотивацію до навчання, якість засвоєння матеріалу, а також це може впливати на кількість вступників на педагогічні спеціальності. Проблема потреби у професійних кадрах педагогічних працівників спостерігається в різних країнах. Тому важливо знаходити серед учасників освітнього процесу тих учнів, які проявляють інтерес до педагогічних спеціальностей.

Профорієнтаційні методи, такі як пояснення і розповідь, можна віднести до профінформування про світ професій, а у нашому випадку – про педагогічну діяльність. Бесіду і диспут можна віднести до професійного консультування. Самостійна пошукова робота, складання звітів, написання доповідей має відношення до самовизначення (профдіагностування своїх здібностей і інтересів). Профорієнтаційні заходи, зокрема екскурсії, можна віднести до виявлення потреб

у професійному самовизначенні, тобто побудові професійних планів відносно професії (спеціальності, спеціалізації).

Наприклад, у статті (Кіхтенко С. С. 2003: 159-164) можна познайомитися з інформацією, як провести профорієнтаційну екскурсію і чим вона відрізняється від звичайної. Якщо коротко відповісти, то профорієнтаційна екскурсія містить супроводжуючу інформацію і коментар по ходу екскурсії щодо назви професій, спеціальностей (це можна запитати на місці у ході екскурсії), основні робочі дії професіоналу, режим роботи, що допомагає у виконанні роботи, на що треба звернути увагу (здібності і специфіку) та які професійно важливі якості вимагає професія від людини. Наприкінці екскурсії можна запропонувати підготувати короткій відгук про отриману інформації на екскурсії і представити її на наступному занятті.

Бажано, щоб на завершення навчання на професію (спеціальність) студент/ка випускник/ця мали для себе комплект накопичених методів для роботи за фахом. Тоді на першому році роботи буде опрацьований матеріал, який стане у нагоді в різних ситуаціях у педагогічній практиці. Важливо, щоб ці студенти мали опрацьовані ними приклади посадових інструкцій і інструктажів, за якими вони можуть працювати за фахом, розуміли структуру педагогічної діяльності, коли і яким чином вирішувати професійні питання, до кого звертатися, могли відрізнити види трудових дій педагогів згідно зі своїм фахом. А все це можливо, коли в університеті в них є викладачі, які стали для них наставниками.

Використана література:

1. Кіхтенко С. С. (2003). Організація самостійної роботи старшокласників під час дослідження професій суспільного виробництва. *Педагогічні науки*. Збірник наукових праць. Випуск 33: 159-164.

*Кобернік С. Г.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ)

Не зважаючи на повномасштабне вторгнення російської армії в Україну, в нашій системі шкільної освіти триває поступове впровадження ідей Концепції Нової української школи (НУШ) [5]. За роки активної фази війни втілення нових підходів НУШ у 2024/2025 навчальному році вже сягнуло 7 класів базової ланки ЗЗСО. Попри наявні економічні проблеми і труднощі, пов'язані з війною, Україна продовжує впроваджувати концептуальні зміни в систему шкільної освіти. Створюються якісно нові Типові освітні програми, модельні навчальні програми, інтегровані курси, підручники і навчальні посібники для всіх шкільних предметів.

Розглянемо докладніше, які зміни нині відбуваються у ЗЗСО на прикладі шкільної географічної освіти. У 2021 р. для потенційних авторів-розробників на якісно новій основі модельних навчальних програм (МНП) для предметів базової ланки середньої освіти (5-9 класи), було організовано та реалізовано спільний проєкт за участі МОН України і представників освіти Фінляндії, модель якої ми брали за основу для концепції НУШ, під назвою “Навчаємось разом”. У межах цього проєкту, який тривав протягом місяця від наших колег ми дізналися багато цікавого про фінський досвід організації та змістового наповнення освіти учнів у початковій та базовій школі, що існує з незначними елементами модернізації та удосконалення вже понад 50 років. Паралельно були створені творчі робочі групи фахівців-предметників із залученням авторів попередніх навчальних програм і чинних підручників, зокрема і з географії.

У відведений термін нами було створено і подано на експертну комісію МОН України авторську модельну навчальну програму з географії для 6-9 класів ЗЗСО [4]. Створена за авторською концепцією модельна програма має таку структуру вивчення географії: 6 клас курс “Планета Земля»; 7 клас курс “Материки та океани»; 8 клас курс “Україна у світі: природа населення»; 9 клас курс “Україна у світовій економіці”.

У змісті МНП відбулись істотні зміни у порівнянні з попередньою редакцією програм з географії 2017 року. Так, у першій колонці табличної форми програми

“Очікувані результати навчання” висвітлено діяльнісну складову й узгоджені з Державним стандартом базової середньої освіти 2020 р. результати, спрямовані на розвиток у школярів 11 ключових компетентностей. При цьому нами, згідно рекомендацій МОН, були залучені елементи результатів навчання з різних освітніх галузей.

У другій колонці таблиці “Зміст” нами було істотно скорочено обсяги теоретичного наповнення запропонованих для вивчення матеріалів тем, а також вилучено вказані у попередніх версіях навчальних програм переліки практичних робіт та досліджень.

Новою колонкою у табличній формі програми є третя – “Види навчальної діяльності”. Ця колонка складена з урахуванням творчого підходу і бачення авторів. Усі види навчальної діяльності нами було згруповано за такими напрямками: спостереження, дослідження, навчальний проєкт, практична робота, навчальна екскурсія. Прикінцева частина до МНП містить методичні рекомендації та поради авторів щодо організації освітнього процесу з географії для вчителів, які обрали дану програму.

На основі запропонованої модельної програми педагог користуючись академічною свободою може створювати власну версію навчальної програми з географії та працювати за нею після затвердження на педагогічній раді закладу освіти. При цьому у зміст розробленої на основі запропонованої нами МНП програми вчителі можуть вноситись певні корективи, а саме: змінювати послідовність вивчення окремих розділів і тем, додавати певні види навчальної діяльності, які більше задовольняють потреби учнів даної школи і дозволяє провести матеріальна база відповідного закладу освіти.

Реалізація змісту МНП в навчальному процесі передбачає активне залучення школярів до розв’язання різнопланових завдань дослідницького характеру: пошуку інформації та її аналізу, спостереження, практичні роботи, моделювання, дослідження, встановлення у змісті географічного матеріалу існуючих зв’язків та залежностей, творчі проєкти. Особливе значення в організації навчання має його зв’язок з реальним життям, практичне застосування здобутих учнями знань та умінь у різних навчальних і життєвих ситуаціях.

Оцінювання результатів навчання географії учнів 6-9 класів спрямоване згідно статті 12 Закону України “Про освіту” (2017 р.) [1] на формування 11 ключових компетентностей та відображено у змісті МНП в очікуваних результатах. У рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання зазначено, що для поточного оцінювання здобутків школярів мають використовуватися усна і письмова форми із застосуванням інтерактивних методів та прийомів. Під час усного опитування у процесі індивідуальної і групової роботи необхідно максимально залучати можливості формувального оцінювання. Це має

поєднуватися з елементами самооцінювання з боку учня та оцінюванням членами групи навчальної діяльності один одного.

Спільно з Р. Р. Коваленко нами за авторськими ідеями розроблено модель підручника з географії для НУШ. Маючи багаторічний досвід створення підручників географії для 6-11 класів, ми відмовились від традиційного змістового наповнення наших підручників попередніх видань й створили новий алгоритм подання у підручнику матеріалів та рубрик. Нова структура підручника зорієнтована на концепцію НУШ і враховує діяльнісний та компетентнісний підходи в сучасній освіті для нового покоління громадян України. Пропонований підручник з географії містить такі основні рубрики:

- анонсування;
- пригадайте;
- нові терміни та назви до скарбнички знань;
- коротко про головне;
- працюємо разом (у групі, в парі, аналізуємо, досліджуємо);
- оцінюємо свої досягнення;
- вірю – не вірю (довіряй, але перевіряй);
- проєкт для краєзнавця;
- експрес-оцінювання власних здобутків.

Схарактеризуємо вказані рубрики підручника за їхнім змістовим наповненням. Вивчення кожного розділу або великої теми розпочинається з його анонсування, яке включає в себе інформацію про основні здобутки учнів у процесі опанування ними змісту, а також стислий опис-уведення.

Рубрика “Пригадайте” містить запитання та завдання про те, що школярам вже відомо з попередніх років навчання або з раніше вивчених тем чи власного досвіду. Це треба відновити в пам’яті, щоб краще зрозуміти новий матеріал.

Назва рубрики “Нові терміни та географічні назви до скарбнички знань” говорить сама за себе. Усі нові для учнів назви в тексті виділені шрифтом та вказано їхній наголос. Згадані в тексті географічні об’єкти рекомендується знаходити на відповідній карті.

У рубриці “Коротко про головне” подано найважливішу теоретичну інформацію з теми. Учням пропонується уважно проаналізувати подані тут малюнки (інфографіку, схеми, карти, таблиці, ілюстрації, слайди тощо) та виконати запропоновані до них завдання, що допоможе школярам краще усвідомити програмний матеріал.

У рубриці “Працюємо разом (у групі, в парі, аналізуємо, досліджуємо)” пропонуються завдання для здійснення спільних з однокласниками спостережень і дій, які допоможуть підліткам стати справжніми дослідниками. До групових проєктів вказано послідовність виконання дій.

Завдяки рубриці “Оцінюємо свої досягнення” після кожного параграфа школярі можуть дізнатися, як вони засвоїли матеріал. У ній подано 6 запитань і завдань, які поділені нами на три рівні складності по 2 запитання в кожному. Правильні відповіді на 1 й 2 питання надають по 1 балу, на 3-4 – по 2 бали, на 5-6 по 3 бали (разом 12 балів). Запитання першого рівня вимагають лише відтворення та розуміння інформації, другого – її творчого осмислення через роздуми та міркування, третього – її практичного використання, оцінки з боку учнів, пропозицій та складання прогнозів (за Блумом).

Для тих, хто любить таємничі, загадкові й незвичайні факти про природу або життя людей, у підручнику є рубрика “Вірю – не вірю”. В ній наведено факти, які необхідно підтвердити або спростувати на основі опрацювання різних інформаційних джерел. Для дослідження учнями особливостей своєї місцевості, пропонуємо рубрику “Проект для краєзнавця”, яка містить завдання для індивідуальної або групової роботи.

Після вивчення кожного розділу або великої теми для учнів вміщено рубрику “Експрес-оцінювання власних досягнень” із тестовими завданнями. Вони мають різні рівні складності: перший рівень подано у формі тестів з однією правильною відповіддю із 4 наведених варіантів; другий рівень – три правильні відповіді із 7 запропонованих; третій рівень – 4 “логічні пари”, спрямований на встановлення відповідності.

До підручника географії створено також електронний додаток, в якому для вчителя і учнів розміщено багато корисних матеріалів: інформація для розширення обізнаності з окремими питаннями, фрагменти відео, інструкції щодо виконання та зразки оформлення практичних робіт, матеріали для здійснення групових досліджень та проєктів, додаткові карти та ілюстрації з пошуковими завданнями, цікаві факти. Отримати доступ до цього додатку учні можуть через QR-код розміщений у передмові підручника. Відповідні посилання на електронний додаток також наведені в окремих рубриках у тексті.

Ілюстративний матеріал підручника містить понад 330 різних видів малюнків, які складають понад 50% його обсягу. Майже до всіх авторських малюнків пропонуються пошукові та творчі завдання, спрямовані на розвиток креативного й критичного мислення учнів. До окремих малюнків подано стислі коментарі та історичні довідки. Пропоновані ілюстрації дозволяють на кожному уроці забезпечити реалізацію діяльнісного і компетентнісного підходів та організувати групову й індивідуальну аналітичну роботу школярів.

За описаною вище моделлю авторами створено підручники з географії для 6 та 7 класів, які пройшли конкурсний відбір і нині використовуються у ЗЗСО України [2; 3].

До підручника з географії на основі авторських ідей нами розроблено навчально-методичний комплект, який включає такі посібники для вчителя та учня:

- Робочий зошит учня для практичних робіт та досліджень з географії.
- Географія в опорних схемах, картосхемах і схематичних малюнках (графічні конспекти уроків).
- Діагностувальні роботи для перевірки результатів навчання з географії.
- Методичний посібник для вчителя “Як організувати навчання географії в умовах НУШ”.

Усі вказані складові навчально-методичного забезпечення у своєму змістовому наповненні враховують зміни, що передбачені чинною законодавчою базою для розвитку загальної середньої освіти в Україні.

Підсумовуючи, зробимо такі узагальнення:

1. Незважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну і ведення активних бойових дій на значній території нашої держави, триває реформа ЗЗСО із запровадження прогресивних ідей Концепції Нової української школи.

2. Нині учні 1-7 класів закладів освіти набувають важливі для життя компетентності в сучасних реаліях НУШ за оновленим змістовим наповненням шкільних предметів з урахуванням світового і європейського досвіду. З початку 2024/2025 навчального року у 8 класах відбувається пілотування створених авторськими колективами на нових концептуальних засадах модельних програм і підручників з усіх предметів базової школи.

3. Паралельно триває підготовка та підвищення кваліфікації вчителів до роботи в умовах НУШ з істотними змінами щодо організації освітнього процесу. Відповідні зміни відбуваються також у фаховій методичній підготовці майбутніх учителів у профільних закладах вищої освіти.

Використана література:

1. Закон України “Про освіту”. Стаття 12 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Кам’янець-Подільський : Абетка, 2023. 272 с.
3. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Кам’янець-Подільський : Абетка, 2024. 272 с.
4. Модельна навчальна програма “Географія. 6-9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.), 2022. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>
5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, 2016. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

*Компанець Е. В.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

СУЧАСНІ ТRENДИ В ОСВІТІ: ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ НАВЧАННЯ

Сучасний інформаційно-цифровий простір стратегічно важливу роль у трансформації освітньої теорії та практики. Впровадження цифрових технологій у навчальний процес змінює не тільки спосіб доступу до знань, а й саму структуру навчання. Відкриваються нові можливості для інтерактивного навчання, особистісно орієнтованих методик, розвитку критичного мислення та творчих здібностей у студентів. Однак ці зміни вимагають переосмислення традиційних підходів до освіти та значної адаптації навчальних програм та методик у сучасних умовах.

Перехід до цифрового навчання. Цифрові технології стрімко змінюють формат навчання, зокрема через перехід до онлайн-платформ, електронних підручників та віртуальних класів. Такі платформи, як Google Classroom, Moodle, Coursera та інші, пропонують інтерактивне навчання з широким спектром можливостей: від самостійного опрацювання матеріалів до групових проєктів та зворотного зв'язку. Особливістю цифрового навчання є доступність навчальних ресурсів незалежно від географічного положення студентів, що сприяє поширенню дистанційної та змішаної освіти. Онлайн-освіта дозволяє також вести автоматизовану оцінку знань за допомогою тестування, обробки даних у режимі реального часу.

Роль штучного інтелекту в освіті. Штучний інтелект (ШІ) стає інструментом для аналізу освітніх даних і автоматизації процесів навчання. Однією з ключових можливостей ШІ є здатність створювати адаптивні навчальні середовища, які підходять під рівень знань, темп і стиль навчання конкретного студента. ШІ-алгоритми можуть аналізувати результати тестів, поведінкові дані студентів та на основі цього прогнозувати потреби учнів, надаючи індивідуальні рекомендації. Наприклад, така система як DreamBox розроблена для персоналізації навчального контенту, що дозволяє зробити процес навчання максимально ефективним. ШІ також використовується для автоматизації обробки текстів і

покращення інклюзивності за допомогою систем перекладу та генерації тексту для людей з обмеженими можливостями.

Розвиток віртуальної та доповненої реальності. Віртуальна реальність та доповнена реальність відкривають нові можливості для практичного навчання в сферах, де забезпечується візуалізація та симуляція. Наприклад, у медицині віртуальна реальність дозволяє проводити віртуальні тренування для операцій, а в архітектурі – створювати 3D-моделі будівель. Доповнена реальність інтегрує цифрові об'єкти в реальний світ, що може покращити розуміння складних концепцій у фізиці, хімії або біології. Завдяки цим інструментам, студенти можуть взаємодіяти з моделями, які вважаються реальними об'єктами. Віртуальна реальність дозволяє створювати ефективні симуляції практичних ситуацій, що є особливо цінним у професійній освіті.

Інклюзивність і доступність освіти. Цифрові технології допомагають зробити освіту доступнішою та інклюзивнішою. Використання спеціальних програм і пристроїв для людей з обмеженими можливостями дозволяє адаптувати навчальний контент до їхніх потреб. Наприклад, текст може бути озвучений за допомогою синтезаторів мовлення, а зображення описане для людей з порушенням зору. Технології також дозволяють надати студентам можливість навчатися в зручному для них темпі та використовувати різноманітні методи сприйняття інформації. Наприклад, студенти з розладами можуть отримати доступ до матеріалів у різних форматах (відео, аудіо, інтерактивні завдання), що сприяє кращому засвоєнню знань.

Використання баз даних та аналітики в освіті. Аналітика даних у сфері освіти дозволяє освітнім закладам збирати та аналізувати величезні обсяги даних про студентів. Це можуть бути дані про успішність, активність на платформах, прогрес у навчанні тощо. Аналіз цих даних дає можливість створити індивідуалізовані навчальні плани, передбачити поточні труднощі в навчанні і вчасно втручатися в процеси навчання. Ці дані також використовують для підвищення ефективності роботи освітніх закладів, оптимізації ресурсів та покращення адміністративних процесів. Одночасно, на основі таких даних можна прогнозувати потреби в кадрових ресурсах, оцінювати ефективність викладання та рівень успішності студентів. Ці тенденції відображають, як сучасні технології змінюють освітній процес, роблячи його гнучким, доступнішим та орієнтованим на потреби кожного студента.

Виклики та перспективи. Один із найбільших викликів – цифровий розрив, який застосовується як різного рівня доступу до Інтернету та цифрових пристроїв, так і навичок користування ними. Різниця в технічних можливостях між міськими та сільськими школами, а також між сім'ями різного рівня достатку може призвести до суттєвих відмінностей у якості освіти. Цей розрив відображається не тільки на учнях, а й на педагогах, особливо тих, хто не має можливостей чи

ресурсів для опанування сучасних цифрових інструментів. Подолання цифрового розриву вимагає інвестицій як з боку держави, так і приватного сектора, а також розвиток ініціативи з підвищення цифрової грамотності.

Можливість підготовки викладачів. Викладачі є центральними фігурами у впровадженні цифрових технологій в освітній процес. Проте багато з них не мають достатньої підготовки для використання сучасних технологій на високому рівні, що може знизити ефективність впровадження нових інструментів. Для розв'язання цієї проблеми необхідні програми підвищення кваліфікації, тренінги з використанням освітніх технологій, курсів з основ цифрової грамотності та педагогіки. Важливим є забезпечення технічної підтримки викладачів, яка дозволяє їм зосередитися на навчанні та допомагає швидко вирішити технічні проблеми.

Питання приватності та безпеки даних. Інтеграція інформаційних технологій в освіту породжує нові виклики, пов'язані з приватністю і безпекою даних. Освітні установи збирають велику кількість даних про студентів (від оцінок до персональних даних), і ці дані потребують надійного захисту від несанкціонованого доступу та можливих кіберзагроз. Забезпечення конфіденційності та безпеки даних є завданням, яке вимагає запровадження новітніх стандартів і практик у сфері кібербезпеки. Для цього необхідно впроваджувати захищені платформи, проводити навчання з кібербезпеки для викладачів і студентів, а також розробляти політику конфіденційності, яка відповідає сучасним вимогам.

Перевантаження інформації та цифрова залежність. З іншого боку, посилене використання цифрових інструментів може призвести до інформаційного перевантаження. Дослідження показують, що постійна взаємодія з екраном може негативно вплинути на психічне та фізичне здоров'я, що є проблемою для сучасної освіти. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробляти збалансовані підходи до використання цифрових технологій, що враховують психологічне здоров'я студентів. Рекомендовано інтегрувати в навчальний процес практику відпочинку від цифрових пристроїв, використовувати цифрові інструменти з обмеженням часу.

Етичні питання використання технологій у навчанні. Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, викликають питання щодо етичності їх використання у навчальному процесі. Етичні питання пов'язані з можливістю порушення приватності для студентів, а також з тим, як технології впливають на їхню автономність і самостійність у прийнятті рішень. Тому важливо розробляти етичні принципи та політики, які б регулювали використання технологій і забезпечували права та свободи студентів.

Перспективи розвитку. Попри виклики, цифрові технології в освіті відкривають значні перспективи для індивідуалізації навчання, розвитку нових

методик і підходів, інтерактивного та практичного навчання. Подолання зазначених проблем сприятиме створенню більш адаптивних та доступних освітніх систем, здатних відповідати на потреби сучасного суспільства. Серед перспектив можна виділити розробку адаптивних програм навчання, вдосконалення інструментів оцінювання, запровадження сучасних стандартів конфіденційності та підтримку цифрової грамотності. Впровадження міждисциплінарного підходу до навчання, яке охоплює як технологічні, так і гуманітарні аспекти, може стати ключем до успіху в цифровій освіті.

Висновки. Цифрова трансформація освіти відкриває нові можливості для навчання, зокрема через використання адаптивних технологій, онлайн-платформ та штучного інтелекту. Такі інструменти можуть зробити навчальний процес більш індивідуалізованим і доступним.

Попри переваги, виклики, як-от цифровий розрив, необхідність підготовки викладачів, питання приватності та етичні аспекти, залишаються актуальними. Їхнє вирішення потребує комплексного підходу й координації зусиль між педагогами, науковцями та державними й приватними організаціями.

Подальший розвиток технологій, таких як ШІ та віртуальна реальність, відкриває перспективи для процесів навчання та творчих навичок студентів. Інноваційні підходи та співпраця дозволяють створити сучасну систему освіти, яка відповідає викликам XXI століття.

Використана література:

1. Девіс Р. О. Роль ШІ в освітньому середовищі. *Education Sciences*, MDPI, *Special Issue on Digital Learning*, Vol. 14, № 4, 2024. Р. 417-43.
2. Олд Г.; Джонсон Н. Інновації в технологічно вдосконаленому навчанні. *Комп'ютери та освіта*, Elsevier, Vol. 120, 2022. Р. 44-58.
3. Селвін Н. Цифрова освіта: теорія, метод і практика. *Education Sciences*, MDPI, *Special Issue*, 2023. Р. 88-102.

*Левченко О. М.,
магістрантка 2МГ групи,
спеціальність “014.07 Географія (іноземна мова)”,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна;
Науковий керівник –
Холоденко О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничого факультету,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна;*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ТА ВИКОРИСТАННІ ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНОГО АНАЛІЗУ

Сучасний світ стрімко змінюється під впливом цифрових технологій, що значною мірою позначається і на освітній сфері. Тенденції, які формуються в освітній теорії та практиці, відображають зміни в суспільстві, а також потребу в нових підходах до навчання, які відповідають викликам ХХІ століття. Інформаційно-цифровий простір відкриває широкі можливості для інновацій, що трансформують освітній процес та роблять його більш інклюзивним, інтерактивним і персоналізованим.

Світовий ринок текстильної промисловості є складною і динамічною системою, що включає в себе глобальні ланцюги постачання, розподіл виробництва, споживання та торгівлі. Економіко-географічний аналіз текстильного ринку дозволяє зрозуміти, як географічне розташування країн, економічні чинники та технологічні інновації впливають на розвиток цієї галузі. Сьогодні цифрові технології суттєво змінюють підходи до дослідження ринку текстильної продукції, роблячи аналіз більш точним, швидким і доступним.

Одним із ключових інструментів у сучасному економіко-географічному аналізі є геоінформаційні системи (ГІС). Вони дозволяють візуалізувати та аналізувати просторові дані щодо виробництва, експорту та імпорту текстильних виробів у різних регіонах. ГІС-технології допомагають картографувати ланцюги постачання, визначати розташування виробничих потужностей та аналізувати логістику транспортування продукції. Наприклад, можна вивчити, як виробництво

бавовни в Індії впливає на текстильну промисловість Китаю або Європи, враховуючи транспортні витрати та доступ до ресурсів. Екологічні питання стають дедалі важливішими для текстильної промисловості, яка має значний вплив на навколишнє середовище через високий рівень споживання води, енергії та хімікатів. Цифрові інструменти, такі як Life Cycle Assessment (LCA), допомагають оцінювати екологічний слід текстильної продукції на кожному етапі її виробництва. Студенти та дослідники можуть використовувати ці дані для оцінки сталого розвитку галузі, впроваджуючи більш екологічно чисті методи виробництва та логістики. У текстильній промисловості важливу роль відіграють сільськогосподарські культури, такі як бавовна чи льон, які є основною сировиною для багатьох текстильних виробів. Супутникові дані та дрони використовуються для моніторингу стану врожаю, прогнозування врожайності та оцінки кліматичних умов. Це дозволяє більш точно планувати виробництво текстилю та оптимізувати постачання сировини на світовий ринок (Заніна, 2018; Маркс 2020; Прайс та Ендрюс, 2018).

Глобалізація текстильної промисловості створила складні ланцюги постачання, які охоплюють різні континенти. Цифрові платформи для моніторингу та управління ланцюгами поставок, такі як SAP або TradeLens, дозволяють в реальному часі відстежувати рух текстильних товарів, починаючи з виробництва сировини і закінчуючи доставкою кінцевої продукції до споживача. Це підвищує ефективність управління ланцюгами постачання, дозволяє знижувати витрати та покращує реакцію на зміни у попиті. Штучний інтелект (AI) стає важливим інструментом в управлінні ланцюгами постачання, прогнозуванні ринкових тенденцій та оптимізації виробничих процесів. Наприклад, AI може аналізувати попит на текстильні вироби у різних регіонах і рекомендувати найкращі шляхи оптимізації виробництва та доставки товарів. Крім того, автоматизація виробничих процесів, таких як текстильне плетіння або шиття, за допомогою роботів дозволяє знизити витрати і підвищити якість продукції. Сучасні цифрові інструменти дозволяють проводити віртуальні симуляції світових ринкових процесів. Це особливо важливо для аналізу складних ланцюгів постачання у текстильній галузі, де багато факторів, таких як ціни на сировину, політична стабільність у країнах-виробниках або транспортні витрати, можуть впливати на остаточну вартість продукції. За допомогою симуляцій можна моделювати, як зміна економічних умов у певній країні або регіоні вплине на глобальний текстильний ринок (Данкулинець, 2023; Сміт Г. Л. та Томас 2017; Лі Х. та Чен У., 2018).

Цифрові технології на основі Big Data дозволяють аналізувати величезні обсяги інформації про ринок текстильної продукції, включаючи дані про споживання, виробництво, попит та пропозицію. Ці дані можуть бути отримані з різних джерел, таких як торговельні звіти, економічна статистика, кліматичні дані та демографічні показники. Аналіз великих даних дозволяє більш точно

прогнозувати ринкові тенденції, виявляти регіони з високим потенціалом для розвитку текстильного виробництва та оптимізувати ланцюги поставок. Цифровізація змінює не лише виробничі процеси, але й способи продажу текстильних виробів. Зростання електронної комерції та розвиток цифрових маркетингових платформ дозволяють компаніям продавати свою продукцію безпосередньо споживачам через Інтернет. Це значно розширює можливості для малих і середніх виробників, які можуть конкурувати на світовому ринку без великих інвестицій у фізичні торгові мережі. Такі платформи, як Amazon, Alibaba та інші, стали основними гравцями у цифровій торгівлі текстильними виробами (Девіс, 2021; Опенко, 2020; Міллер, 2020).

Тенденції освітньої теорії та практики в інформаційно-цифровому просторі демонструють, що сучасна освіта стає все більш інтерактивною, персоналізованою та гнучкою. Використання цифрових технологій відкриває нові можливості для підвищення якості навчання, роблячи його доступним для ширшого кола студентів. Проте разом із новими можливостями виникають і нові виклики, які потребують уваги з боку педагогів та освітніх інституцій. Успіх у впровадженні цих інновацій залежить від балансу між технологіями та людським фактором, а також від готовності освітньої системи адаптуватися до нових реалій. Цифрові технології радикально змінюють підходи до економіко-географічного аналізу світового ринку текстильної промисловості. Вони забезпечують нові інструменти для збору, аналізу та візуалізації даних, що дозволяє глибше зрозуміти глобальні тенденції у виробництві та торгівлі текстильними виробами. ГІС, великі дані, віртуальні симуляції та автоматизація – це лише частина технологій, які допомагають зробити текстильну галузь більш ефективною, сталою та конкурентоспроможною у глобальному контексті.

Використана література:

1. Данкулинець В. В., Романюк С. В., Козар Ю. В., Росул Ю. Ю. Світова економіка в умовах впровадження цифрових технологій (теоретичний аспект). *Міжнародний науковий журнал "ОСВІТА І НАУКА"*. 2023. Вип. 2 (35). С. 302-308.
2. Девіс К. Б. (2021). Електронна комерція та її вплив на текстильну галузь у світовому контексті. *Журнал міжнародної торгівлі*, 29 (2), 132-145.
3. Заніна І. М. (2018). Використання геоінформаційних систем у дослідженнях текстильного виробництва на світовому ринку. *Вісник економічної географії*, 30 (1), 12-25.
4. Лі Х., Чен У. (2019). Штучний інтелект та автоматизація у текстильній промисловості: Нові виклики для економічної географії. *Журнал технологічних інновацій*, 34 (6), 415-429.
5. Маркс П. Р. (2020). Екологічні аспекти текстильного виробництва: цифровий моніторинг та аналіз сталого розвитку. *Журнал сталого виробництва*, 53 (7), 190-203.
6. Міллер Т. Д. (2020). Вплив великих даних на світову текстильну галузь: економічний та географічний підхід. *Анали текстильної промисловості*, 61(2), 145-161.
7. Опенко Ю. І. (2020). Цифровізація глобальних ринків текстильної продукції: географічний аналіз. *Економіка та управління ресурсами*, 12(3), 205-218.

8. Прайс М., Ендрюс Л. (2018). Роль супутникових технологій у текстильній промисловості: аналітичний огляд та прогнози розвитку. *Журнал геоінформаційних досліджень*, 45 (9), 301-315.
9. Сміт Г. Л., Томас Е. К. (2017). Цифрові платформи управління ланцюгами постачання у текстильній промисловості: Глобалізація та нові можливості. *Журнал глобальних логістичних досліджень*, 19 (4), 250-268.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.24>
УДК 81'373:172.15

*Лемещенко-Лагода В. В.,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна*

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО МАРКОВАНИХ ОДИНИЦЬ

Серед багатьох чинників, що впливають на формування національної свідомості та збереження ідентичності нації, одним з найголовніших є мова. Саме мова, відображаючи історичний досвід народу, його специфічний спосіб мислення та своєрідну картину реальності, виступає носієм унікального культурного коду, характерного для кожної окремої нації.

Протягом свого існування нація, яку доречно визначити як певну історичну спільноту, що походить з однієї або декількох етнічних груп, проживає на спільній території з єдиним державним та економічним устроєм, і має спільну історію, культуру, мову, спосіб життя, самобутню ментальність та самоусвідомлює себе як представників однієї спільноти, “напрацьовує” певні культурно-історичні коди, фіксуючи інформацію про власний світогляд та вірування, побут та традиції, устрій та політику у мові. Таким чином, національна мова, відображаючи унікальні форми культурного самовираження, звичаї та соціальні норми спільноти, втілює дух нації, передаючи з покоління в покоління її духовні цінності, що реалізуються через літературні традиції, народну творчість, духовні вірування тощо.

Слова або групи слів, що відображають національно-мовну картину світу певної нації, а також особливості її економіки, географії, суспільного ладу, фольклору, літератури, усіх видів мистецтва, науки, побуту, звичаїв носіїв відповідної мови, прийнято визначати як слова з національно-культурним компонентом або національно марковані лексичні одиниці.

Саме завдяки здатності національно маркованих одиниць відображати культурні явища, притаманні певній нації, які охоплюють всі аспекти життя окремих людей та суспільства загалом, тематичний підхід до класифікації цих одиниць є найбільш виправданим, оскільки він дозволяє ефективно оцінити і кількісно визначити наявність культурних елементів у мовному просторі та в національній картині світу його носіїв.

На сьогоднішній день не існує єдиного підходу до класифікації національно маркованих одиниць, проте більшість дослідників віддають перевагу предметному принципу, виокремлюючи номени матеріальної і духовної культури.

У своїй науковій праці вчені А. Балабан і Б. Чалаян виділяють 17 категорій національно маркованих одиниць, а саме:

- назви рослин;
- назви тварин;
- культура харчування;
- слова на позначення товарів, матеріалів або предметів;
- слова, пов'язані з морською тематикою;
- арго та жаргонізми;
- бізнес і гроші, вага, кількість і розмір;
- повсякденні культурні (абстрактні) слова;
- містобудування, будівництво, будівельні матеріали;
- слова на позначення номенклатури;
- слова на позначення ігор та забав;
- військові (війна і мир) поняття і слова;
- бізнес-назви, назви професій і спеціальностей;
- географічні терміни;
- одяг і прикраси, тканини, шкіру, мотузки, вишивку та аксесуари;
- терміни медицини і здоров'я, кінцівки людини і тварин;
- фарби, кольори, ароматизатори і косметичні засоби (Balaban & Caglayan, 2014: 264–265).

Водночас, А. Алонсо і Д. Понте виокремлюють 12 (дванадцять) типів одиниць з національно-культурним компонентом:

- повсякденне життя;
- культурна спадщина;
- національна ідентичність;
- популярна культура;
- суспільство;
- географія;
- стереотипи;
- мови;
- світові проблеми;

- установи та організації;
- різновиди;
- соціальна взаємодія (Alonso & Ponte, 2015: 87–88).

Дж. Альбрехт розрізняє 4 (чотири) типи реалій або національно маркованих одиниць:

- 1) природні об'єкти;
- 2) артефакти;
- 3) заклади країни;
- 4) колективне ставлення та сталі відношення (Albrecht, 2005).

Вважаємо за доцільне узагальнити наявні підходи, та запропонувати більш конкретизовану класифікацію національно маркованих одиниць, що містить 6 основних класів та 18 підкласів (Лемещенко-Лагода, 2024:154-155):

1. Національно марковані одиниці на позначення предметів матеріальної культури:

- їжа та культура харчування;
- одяг;
- реалії повсякденного життя;
- музика та танці;
- спорт та ігри.

2. Національно марковані одиниці на позначення національних традицій:

- свята;
- звичаї та обряди.

3. Національно марковані одиниці на позначення реалій суспільного життя:

- адміністративно-політичний устрій;
- законодавство;
- освіта;
- робота та професії.

4. Національно марковані одиниці на позначення реалій духовного життя:

- офіційна релігія;
- міфологія.

5. Національно марковані одиниці на позначення понять і предметів історичного минулого:

- видатні історичні постаті;
- історичні події.

6. Національно марковані одиниці на позначення географічних об'єктів та явищ природи:

- топографічні назви;
- природні явища;
- флора та фауна.

Підсумовуючи, зазначимо, що запропонована класифікація дозволяє охопити найважливіші сфери життєдіяльності національної спільноти, у тому числі об'єкти та предмети матеріальної та духовної культури, історичні реалії, реалії географічного простору, державного устрою, національного світогляду, соціальної структури та повсякденного життя, тобто дає змогу зафіксувати та класифікувати національно-марковані одиниці, які тісно пов'язані з певною культурою чи суспільством, відображають унікальні поняття, практики чи цінності та можуть не мати прямих еквівалентів в інших мовах.

Використана література:

1. Лемещенко-Лагода В. В. (2024). Лексикографічні традиції фіксації національно-маркованих одиниць у гельській та шотландській Скотс міноритарних мовах і британському варіанті англійської мови [Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії, Український державний університет імені Михайла Драгоманова]. URL : <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0824U002285/>
2. Albrecht J. (2005). *Übersetzung und Linguistik*. Tübingen: Narr.
3. Alonso A. C., & Ponte D. C. (2015). *An analysis of cultural vocabulary in ELT textbooks*. Odisea, 16, 83-96. ISSN 1578.3820.
4. Balaban A., & Çaglayan B. (2014). *Common cultural Turkish words in Albanian and Greek languages*. Journal of Educational and Social Research, 4(2), 262–269. ISSN 239-978X. doi:10.5901/jesr.2014.v4n2p262

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.25>

УДК 81'25:001.4]:662.7

*Лічнер А. В., Павлик В. І.,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу*

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ПАЛИВА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Енергоефективність – це здатність системи виконувати корисну роботу при мінімальних втратах енергії. Іншими словами, це вміння робити більше, використовуючи менше енергії.

Альтернативні види палива – це будь-які види палива, які є заміною традиційним видам, таким як бензин, дизель або природний газ. Зазвичай це паливо з відновлюваних джерел енергії або з менш шкідливих для довкілля речовин.

Ефективна комунікація в сфері енергоефективності та альтернативних видів палива набуває дедалі більшого значення, оскільки вона сприяє міжнародному співробітництву, обміну знаннями та технологіями, а також просуванню спільних цілей у сфері сталого енергетичного розвитку. У цьому контексті термінологія має вирішальне значення, забезпечуючи точність і однозначність у передачі інформації.

Переклад директив Європарламенту та Ради ЄС на українську мову, а саме директиви про енергоефективність та директиви про розгортання інфраструктури для альтернативних видів палива, є необхідним кроком для забезпечення енергетичної безпеки України, зменшення залежності від імпорту енергоносіїв та досягнення цілей сталого розвитку. Точний і якісний переклад сприяє ефективній імплементації директиви та її впровадженню в життя. Саме тому важливо проаналізувати особливості термінології в цій галузі та способи її перекладу.

Переклад цих директив дозволяє кожному громадянину, незалежно від рівня володіння англійською мовою, ознайомитися з вимогами та можливостями, які там прописані, а фахівцям полегшує роботу та сприяє ефективному впровадженню директив на національному рівні. А громадськість загалом краще розуміє та залучається до процесів енергозбереження.

Вищезгадані директиви постійно доповнюються, току кожні пару років потрібно оновлювати переклад.

Під поняттям “термін” розуміють лексичну одиницю, що позначає спеціальне поняття (Крижанівська 1984) або усталене словосполучення, що використовують, щоб вираження спеціальних понять в науці, техніці або інших сферах людської діяльності (Скороходько 2006). Термін – це слово або словосполучення, яке має одне або кілька спеціальних значень, одне з яких відповідає літературній нормі, а інше – одній або кільком терміносистемам (Лучицький 2012: 72-76).

До термінів висуваються певні вимоги: однозначність; відсутність експресивності; системність; стислість і чіткість у вираженні; наявність визначення.

Термінології в галузі енергоефективності та альтернативних видів палива характеризується такими особливостями:

– динамічний характер (термінологія галузі постійно розвивається, з’являються нові методи, підходи, види палива тощо, виникає потреба створювати нові терміни);

– специфічність (велика кількість термінів, пов’язаних з енергоефективністю, володіють вузьким значенням та зрозумілі лише фахівцям у цій галузі);

– багатомовність (енергоефективність є галуззю міжнародного співробітництва, яка використовує багатомовну термінологію та забезпечує точний переклад термінів різними мовами);

– стандартизація (укладання технологічних словників, глосаріїв та інших регламентувальних документів);

– науково-технічний характер (деякі терміни галузі є складними для сприйняття неспеціалістами, тому потребують чітких визначень та пояснень).

У перекладі термінів використовуються різні перекладацькі трансформації. Основними типами лексичних трансформацій є:

- 1) транскрибування і транслітерація;
- 2) калькування;
- 3) лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).

До найбільш поширених граматичних трансформацій відносять:

- 1) синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- 2) розчленування та об'єднання речень;
- 3) граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення).

До комплексних лексико-граматичних трансформацій відносять:

- 1) антонімічний переклад;
- 2) експлікація (описовий переклад);
- 3) компенсація (Селіванова 2008: 454).

Іншими способами перекладу є еквівалентний переклад, дескриптивна перифраза та комбінована реномінація.

На основі директив Європейського парламенту та Ради ЄС проаналізовано способи перекладу термінів в галузі енергоефективності та альтернативних видів палива.

Чимала кількість проаналізованих термінів передана за допомогою еквівалентного перекладу та калькування. Еквівалентний переклад означає відтворення змісту й форми оригіналу мовою перекладу. Калькування – це буквальный переклад терміна або його поділ на складові частини з дослівним перекладом кожного з них (Зарицький 2004). Наведемо приклади 1) еквівалентного перекладу: *recharging point* – зарядна станція, *powertrain* – силовий агрегат, *energy efficiency* – енергоефективність, *energy intensity* – енергоємність, *steam generator* – паровий котел, *live steam* – гостра пара; 2) калькування: *main generator* – головний генератор, *distribution system operator* – оператор розподільної системи, *mechanical energy* – механічна енергія, *non-peripheral electric machine* – непериферійна електрична машина, *fossil oil sources* – викопні нафтові джерела.

Описовий переклад або експлікація – це техніка перекладу, при якій термін замінюється фразою, що точно передає його зміст, але не відображає його форму в мові оригіналу. Наприклад, терміни в галузі енергоефективності та альтернативних видів палива *feeder remuneration* – зобов'язання оператора мережі купувати електроенергію з відновлювальних джерел енергії, *nuclear phaseout* – відмова від атомної енергетики.

Транскодуванням передають звукові або графічні форми слова мовою перекладу. Виділяють транскрибування (змішане й адаптивне) – передача фонетичної форми оригіналу літерами мови перекладу зі збереженням звучання,

але з можливими змінами літер та транслітерацію – відтворення графічної форми оригінальної мови літерами мови перекладу (Зарицький 2004). Наприклад, aggregator – агрегатор (транскрибування), cogeneration – когенерація (адаптивне транскрибування).

Проаналізовано приклади конкретизації значення – уточнення поняття до більш детального рівня. Наприклад, у терміні “calorific value of the fuel source” переклад компонента “value” – здатність є частковою конкретизацією, адже слово “здатність” є конкретизацією значення “якість” або “властивість”, що є одним із значень слова “value”. Термін “efficiency” перекладено аббревіатурою ККД (коефіцієнт корисної дії), а не словом ефективність – такий переклад компонента є конкретизацією значення.

Серед граматичних трансформації перекладу термінів в галузі енергоефективності та альтернативних видів палива зустрічалася зміна частини мови одного з елементів багатоконпонентних термінів. Наприклад, елемент “energy poverty” перекладено, як енергетична бідність, проте компонент “energy” – іменник, а у перекладі став прикметником “енергетична” – відбулася зміна частини мови, тобто граматична трансформація. Наведемо ще кілька прикладів використання граматичних трансформацій: energy agency – енергетичне відомство, energy market – енергетичний ринок, energy service – енергетична послуга. До граматичних трансформацій також можна віднести перестановку компонентів, наприклад, energy efficiency improvement – покращення енергоефективності.

Знайдено також приклади комбінованого перекладу, які поєднують у собі одразу кілька способів перекладу. Наприклад, energy distributor – дистриб’ютор енергії (energy – енергія (калькування), distributor – дистриб’ютор (транскрибування)); fixed installation та mobile installation (еквівалентний переклад (fixed – стаціонарний, mobile – пересувний) + описовий переклад (installation – заправний агрегат)).

Отже, переклад термінології в галузі енергоефективності та альтернативних видів палива є важливим елементом сприяти міжнародному співробітництву та обміну знаннями й технологіями в сфері сталого енергетичного розвитку. Для цього використовуються такі способи перекладу термінів: еквівалентний переклад, калькування, описовий переклад, транскодування, лексичні та граматичні трансформації та комбінований переклад.

Використана література:

1. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Політехніка, 2004. 128 с.
2. Крижанівська А. В. Склад і структура термінологічної лексики української мови. Київ : Наукова думка, 1984. 192 с.
3. Лучицький Р. М. Термінологічна культура викладача. *Обрії*. 2012. № 2 (35). С. 72-76.

4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
5. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) : монографія. Київ, 2006. 99 с.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.26>

УДК 004:617.75-053.2

Мельник Т. В.,
магістрантка 2МБз групи,
спеціальність “Біологія (іноземна мова)”,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна;
Науковий керівник –
Холоденко О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничого факультету
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна;

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИМІРЮВАННЯ ПОРУШЕННЯ ЗОРУ У ДІТЕЙ ВНАСЛІДОК НАДМІРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ

Зір є найпотужнішим джерелом інформації про навколишній світ. Більшість інформації, а саме близько 85-90%, надходить у мозок через зорові аналізатори, і будь-яке часткове або значне порушення цієї функції може призвести до різноманітних відхилень у психічному та фізичному розвитку дитини (Борисенко, 2016: с. 26; Пачеко Е., Ліпс М., Юнг П., 2018).

Основною проблемою, яка розглядається в дослідженні, є погіршення зору у школярів внаслідок надмірного впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Проблема впливу комп'ютерних технологій на дитину цікавила багатьох дослідників, але залишається актуальною і сьогодні. У даному дослідженні досліджується вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на зорове здоров'я школярів. Надмірне перебування перед екранами, особливо смартфонів і комп'ютерів, пов'язане зі зниженням зорових функцій, включаючи короткозорість, синдром сухого ока та цифрове напруження очей.

Мета дослідження – обґрунтувати чинники негативного впливу сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів на зір школярів та розробити та провести заходи щодо профілактики захворювань органів зору та підвищення гостроти зору в школі.

Об'єктом дослідження є вплив інформаційно-телекомунікаційних засобів на функціональний стан органів зору школярів за різних форм організації навчального процесу.

Предметом дослідження є показники офтальмологічного здоров'я школярів під впливом сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів у різних формах організації навчання.

Дослідження включали збір та аналіз медичних статистичних даних, анкетування та опитування молодших школярів та обробку їх медичної документації, а також розробку та впровадження профілактичних заходів щодо попередження захворювань очей. Для проведення профілактичної та корекційної роботи було обрано метод бесіди, застосовано комплексний підхід, який передбачав роботу не тільки з учнями, а й з їх батьками та вчителями, що сприяло розширенню впливу та підвищенню ефективності проведеної роботи.

Результати дослідження показали значне зростання поширеності проблем зору серед школярів за останні роки. Короткозорість була визначена як найпоширеніша проблема, за нею йдуть синдром сухого ока. Крім того, дослідження продемонструвало сильну кореляцію між тривалістю перебування на екрані та ймовірністю розвитку порушень зору. Зокрема, діти, які проводили більше часу за електронними пристроями, частіше відчували короткозорість та інші проблеми із зором.

Школярі самі провокують виникнення та розвиток “комп'ютерних” хвороб, безцільно проводячи час за пристроями. Зокрема, у користувачів, які довго зосереджуються на екрані, спостерігається сильна втома очей. Це може спричинити короткозорість, пошкодження сітківки та синдром комп'ютерного зору. Тому учням необхідно знати правила користування комп'ютером та смартфоном і завжди їх дотримуватися.

Доведено, що основними факторами ризику розвитку порушень зору у школярів є: щоденне використання комп'ютера та гаджетів більше 3 годин; пасивний відпочинок (телевізор, комп'ютер, телефон); недотримання санітарно-гігієнічних норм під час наочної та навчальної діяльності; низька зацікавленість батьків у своєчасній діагностиці та корекції очної патології у дітей; недоліки в організації профілактичних оглядів.

Наведені результати свідчать про те, що проблема офтальмологічних захворювань у дітей шкільного віку потребує ефективного аналізу та активної профілактичної діяльності.

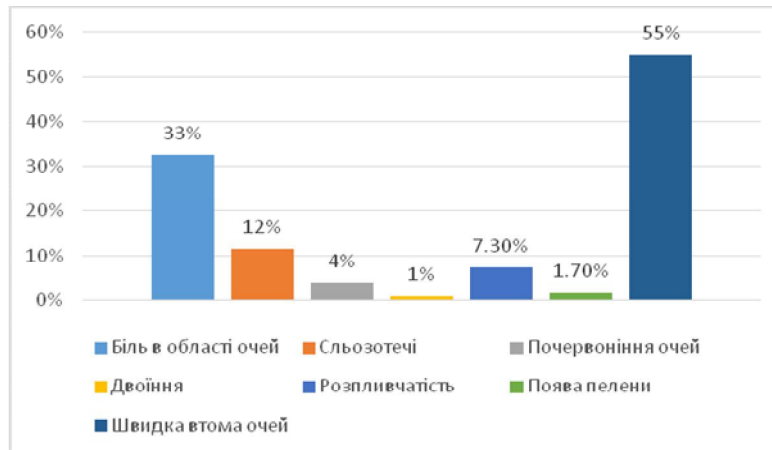

Рис. Клінічні прояви короткозорості

Це дослідження підкреслює шкідливий вплив надмірного використання ІКТ на здоров'я зору школярів. Отримані дані підкреслюють нагальну потребу в втручаннях, спрямованих на розвиток здорових звичок перед екраном і захист очей молодих людей. Рекомендації включають скорочення часу перед екраном, дотримання належної дистанції перегляду, використання окулярів, що фільтрують синє світло, і забезпечення відповідних умов освітлення.

Отже, впровадження технологічних інновацій у навчальний процес показало не лише позитивні, а й негативні наслідки їх використання у разі недотримання принципів ергономіки, правил гігієни та режиму праці, що є причиною погіршення офтальмологічного здоров'я.

Використана література:

1. Борисенко Л. Л. (2016). Впровадження ІКТ в освіту. *Система організації навчання дітей з особливими потребами в сучасному навчальному закладі*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ, 14 грудня 2016 р.). Лисичанськ: ФОП Пронькіна К. В., 26–28.
2. Кранмер С. Дж. (2017). Діти та молодь з обмеженими можливостями використовують та досвід цифрових технологій для навчання. URL: https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/88991/4/Disabled_children_final_report_30.11.17.pdf
3. Елігі І., Мвантімба К. (2017). Доступність і зручність використання ІКТ для підтримки навчання студентів із вадами зору в Танзанії. *Міжнародний журнал освіти та розвитку з використанням інформаційно-комунікаційних технологій*, 13 (2), 87–102.
4. Пачеко Е., Ліпс М., Юнг П. (2018). Перехід 2.0: цифрові технології, вища освіта та порушення зору. *Інтернет і вища освіта*, 37, 1–10.
5. Сілман Ф., Яратан Х. і Каранфіллер Т. (2017). Використання допоміжних технологій для навчально-навчальних та адміністративних процесів для людей з вадами зору. *EURASIA Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 13 (8), 4805–4813.

*Міхеєва М. І.,
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
м. Київ, Україна;
Туришева О. О.,
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
м. Київ, Україна*

КЛАСИФІКАЦІЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРФІКСІВ

У мові немає нічого неважливого, немає нічого, що не заслуговує на увагу лінгвістів. Навіть найдрібніший елемент може бути змістовно та функціонально надважливим, а тому вивчення окремих явищ на “субатомному рівні” дозволяє краще осягнути принципи роботи всього механізму.

Одним з таких векторів є вивчення інтерфіксів у німецькій мові. Інтерфікси залишаються маловивченими порівняно з іншими морфологічними елементами, зокрема в контексті лексичної деривації та з урахуванням семантичних і граматичних характеристик. Актуальність цієї теми зумовлена також неоднорідністю класифікацій інтерфіксів та неоднозначністю їхньої ролі в лінгвістичній типології, адже різні типи інтерфіксів (наприклад, -s-, -n-, -er- тощо) демонструють значну варіативність. Також актуальність обґрунтовується розвитком автоматизованих систем обробки мови, які потребують розуміння складної морфології для налагодження процесів генерування та аналізу лексичних одиниць, що досягається зокрема шляхом уніфікації. Отже, тези доповіді присвячено вивченню різних класифікацій інтерфіксів з метою уніфікації підходів до їх створення.

Німецька мова багата на композити, слова з'єднуються між собою, утворюючи нові одиниці, наприклад: Freundschaft + s + beweis або leben + s + fremd. Слова, утворені за цією схемою, лінгвістика уналежнює до складних або складених. Вони складаються переважно з двох компонентів “Kindergarten”, базового слова (наприклад, Kind-) і визначального слова (наприклад, -Garten). У цьому випадку морфема -er- виконує роль з'єднувального елемента.

Інтерфікси зустрічаються зазвичай в композитах, представлених моделлю “іменник+іменник” і рідше іншими моделями. Вони наявні в приблизно 35% іменникових композитів. В інших випадках частини з'єднуються без використання сполучного елемента (Kaffeetasse), що отримало назву “Nullfuge”.

Інтерфікси історично розвинулися з флективних закінчень, а саме з тих, яким передували родові означення, які разом зі своїм опорним словом злилися в одну лексичну одиницю («des Tages Licht» до Tag-es-licht) (Duden, 2022: 720).

Існує декілька визначень поняття “інтерфікс”. Одні дослідники уналежнюють його до асемантичної частини словотворчої структури слова, інші ж – до морфем, які мають функційне навантаження в складі лексеми. Розглянемо кілька визначень інтерфікса з різних джерел.

Інтерфікс (від лат. inter між, fixus прикріплений) – асемантична частина словотворчої структури слова, яка служить фонетичною прокладкою для надання слову милозвучності й усунення невластивих мові фонетичних явищ. У науковій літературі інтерфікс також розглядають як різновид морфеми (Селіванова, 2010: 211).

Інтерфікси не є флексіями, але їхня поява частково тісно пов’язана з флективною класовою належністю першого компонента (Kopf K., 2018: 27).

Інтерфікс – це елемент, який створює фонетичний зв’язок між двома компонентами лексичної одиниці. У дослідженнях зазвичай припускають, що спільні елементи полегшують вимову та обробку складних слів, позначаючи межу між безпосередніми компонентами складного слова. Інтерфікси не є флексіями (Fuß E., Geipel M., 2018: 107).

Асемантема або інтерфікс – це такий структурний елемент у складі слова, що має план вираження, але не має плану змісту. Вони не мають власного семантичного наповнення, але виконують структурну функцію, полегшуючи вимову та визначаючи межі між компонентами слова (Пономаренко С., 2017: 15)

Отож, інтерфікси слугують фонетичними прокладками, які надають словам милозвучності й допомагають уникати фонетичних труднощів. Інтерфікси створюють зв’язок між компонентами складних слів, полегшуючи їх вимову і визначаючи межі між ними. Хоч інтерфікси не є флексіями, їхня функція залежить від класової належності елементів, між якими вони позиціюються.

Далі пропонуємо розглянути класифікації інтерфіксів, представлені в актуальних німецькомовних наукових виданнях.

У роботі “*Fugenelemente diachron: Eine Korpusuntersuchung zu Entstehung und Ausbreitung der verfügenden N+N-Komposita*” (Kopf K., 2018) інтерфікси класифікують за такими категоріями:

– **s-з’єднання**, яке домінує в усіх наявних дослідженнях з пропорціями між приблизно 14% і 25,1%. У 54,4% лексем s-з’єднання є непарадигматичним, і навіть 74,5% словозмінних типів є непарадигматичними, тобто слідує за першим компонентом жіночого роду, який не має у своїй парадигмі s-генітива (Kopf K., 2018: 28).

– **(е)n-з’єднання**, яке майже повністю передбачуване на основі класу флексій. Наприклад, зі слабким чоловічим родом: Chinese-n-viertel, Fink-en-nest, іноді зі

змішаним чоловічим і жіночим родами: Buchstabe-n-folge, Ohr-en-krankheit, переважно зі змішаним жіночим родом: Dame-n-schuh, Frau-en-schuh.

– **ens/ns-з'єднання** мають лише незначну частку, тому вони не беруться до уваги у більшості досліджень (Kopf К., 2018: 35).

Нульове з'єднання (Nichtverfugung) є статистично нормальним випадком і як таке не потребує систематичного опису (Kopf К., 2018: 38), наприклад: Reife-∅-grad, Hirse-∅-brei, Schwester-∅-knoten.

В роботі також описані інші з'єднувальні елементи: **-n**, **-e** та **-er** (Kopf К., 2018: 37-38).

Грамматика *Das Wort* (Fuß Е., Geipel М., 2018) презентує такий поділ інтерфіксів:

- e Hund-e-halsband
- (e)s Vielseitigkeit-s-reiter, Tag-es-tour
- (e)n Tomate-n-salat, Frau-en-quote
- er Rind-er-kraftbrühe
- ens Schmerz-ens-geld

Використання спільних морфем також підлягає регіональним варіаціям. Зокрема, існують регіонально співіснуючі варіанти з різними елементами інтерфіксів або без них (Schwein-e-braten vs. Schwein-s-braten, Merkmal-s-bündel vs. Merkmal-bündel, Zug-∅-unglück vs. Zug-s-unglück [в австрійських різновидах]) (Fuß Е., Geipel М., 2018: 108).

Грамматика *Duden* пропонує таку класифікацію:

Найпоширенішим є **s-з'єднання**, як у Wirt-s-haus або Vorbereitung-s-zeit. Другим за поширеністю і також продуктивним є з'єднання **n/en** (Blume-n-kübel, Mensch-en-recht). Всі інші елементи (**es**, **er**, **e**, **ens**) зустрічаються рідше і вже не є продуктивними; продуктивним можна вважати лише запозичений о-інтерфікс (Spielothek) (Duden, 2022: 720).

Grundriss der deutschen Grammatik (Eisenberg Р., 2020) розглядає такі види інтерфіксів: **n** (Blume-n-vase), **s** (Zweifel-s-fall), **ns** (Glaube-ns-frage), **e** (Pferd-e-wagen), **er** (Kind-er-garten), **en** (Held-en-mut), **es** (Sieg-es-wille), **ens** (Schmerz-ens-schrei) (Eisenberg Р., 2020: 274).

На основі поданих джерел можна зробити висновок, що класифікація інтерфіксів у німецькій мові має чітко визначені та повторювані категорії в більшості видань. Основні класи інтерфіксів поділяються залежно від їх функцій та частоти вживання. Систематизація інтерфіксів охоплює наступні класи: S-з'єднання: найпоширеніший клас інтерфіксів, який часто зустрічається у складі композитів; (E)N-з'єднання: застосування цього інтерфіксу часто залежить від класу флексій (закінчень), що підсилює семантичний зв'язок між частинами композитів; нульове з'єднання (Nichtverfugung): випадок, де між складовими

частинами слова немає інтерфіксів. Інтерфікси на кшталт -er, -ens є менш вживаними. А також існують регіональні варіації, які допускають різні інтерфікси для одного і того ж поняття. Сталість і відносна уніфікованість класифікацій дозволяє продовжувати дослідження в цьому напрямку, фокусуючись на вивченні функційного діапазону німецькомовних інтерфіксів.

Використана література:

1. Dudenredaktion. (2022). Duden – die Grammatik: Struktur und Verwendung der deutschen Sprache. Sätze – Wortgruppen – Wörter. Berlin: Duden. 984 s.
2. Eisenberg P. (2020). Grundriss der deutschen Grammatik (n.d.). Stuttgart : J. B. Metzler. 572 s.
3. Fuß E., Geipel M. (2018). Das Wort. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag. 128 s.
4. Hentschel E., Weydt H. (2021). Handbuch der Deutschen Grammatik. Berlin, Boston: De Gruyter. 506 s.
5. Kopf K. (2018). Fugenelemente diachron: Eine Korpusuntersuchung zu Entstehung und Ausbreitung der verfügenden N+N-Komposita. Berlin, Boston: De Gruyter. 470 s.
6. Пономаренко С. (2017). Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 300 с.
7. Селіванова О. О. (2010). Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К. 844 с.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.28>
УДК 387.147:81'253

Никифоренко І. В., Богуславський С. С.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна

ЕФЕКТИВНІ НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ФАХОВО-ОРІЄНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Знати іноземну мову у сучасному світі має кожен фахівець, який вважає себе освіченим та культурним. Це в повній мірі відноситься до будь-якої галузі: до філології, юриспруденції, екології, політики, економіки та інших. Розширення та розвиток міжнародних відносин обумовлює необхідність володіння іноземною мовою для фахівців різних сфер. Ця навичка виступає одним із основних засобів формування та розвитку професійної комунікації з урахуванням сучасних інтеграційних процесів в нашій країні, які надають можливість ознайомлюватися та брати безпосередню участь в економічних, культурних та інших досягненнях прогресивного світу (Никифоренко, Богуславський 2024:116). Аналізуючи фахову

середу сьогодення, можна зробити висновок, що інтеграція нашої країни в європейський простір ставить всіх фахівців в умови гострої конкуренції та зумовлює визначення ефективних шляхів формування професійних якостей.

Для викладача іноземної мови забезпечення активного володіння відповідними фахово-орієнтованими іноземними мовами випускниками вузів є актуальною ціллю навчання, зокрема – формування фахово-орієнтованої комунікативної компетенції та підготовки студентів до ефективної майбутньої професійної діяльності, яка є важливим кроком в інтеграції студентів в інноваційний світ. Особливу увагу треба приділяти можливостям компетентісного підходу у розвитку та вдосконаленні професійних навичок, у перевтіленні їх у компетенції, а також у формуванні потреб у постійному саморозвитку та самовдосконаленні фахово-орієнтованих навичок. Фахові тексти з іноземної мови та відповідне фахово-орієнтовне мовлення мають бути завжди професійно спрямованими та нести тренувально-комунікативну направленість, яка буде враховувати попередню підготовку та сприяти розвитку творчих здібностей в процесі надання студентам уяви про особливості фахового мовлення та його про переклад. Всебічна міжкультурна компетентність має органічно входити в сферу професійної, яка передусім передбачає володіння основами іншомовного спілкування, знаннями про сучасний мультикультурний світ та умінням використовувати це у професії (Никифоренко, Богуславський 2024:117-118).

Стратегії перекладу – це доволі розповсюджене поняття у перекладознавстві, однак не існує чіткого загальноприйнятого визначення цього терміну (Матузкова, Гринько, Горбатюк, 2020: 6). Ми вважаємо перекладацькі стратегії усвідомлено обраним алгоритмом дій при перекладі одного конкретного тексту. Більшість вчених визначають стратегію як загальну програму або установку чи набір установок, які обираються перекладачем для реалізації перекладу конкретного тексту з конкретною метою в конкретній ситуації, при цьому кожна окрема стратегія складається з унікального набору параметрів.

На думку Матузкової, Гринько та Горбатюк, “стратегії у чистому вигляді є ідеальними науковими конструктами, що існують лише в теорії перекладу. В практиці перекладу вони ніколи не реалізуються у чистому вигляді – перекладач, навіть надаючи перевагу одній із них, як правило, інтуїтивно прагне “золотої середини”, вдаючись у різні моменти перекладу то до одної, то до другої” (Матузкова, Гринько, Горбатюк, 2020: 10).

При формуванні перекладацьких навичок та вмінь роботи з фаховими текстами та фахово-орієнтовним мовленням існують основні види завдань, серед яких вправи на знаходження головної та другорядної інформації та складанні списку основних понять; вправи на пошук взаємозв'язку між головними поняттями; вправи на розвиток умінь пошуку та ідентифікації термінів та на встановлення значень невідомих лексичних одиниць; вправи на розвиток

контекстуального прогнозування; вправи на розуміння логіко-семантичних зв'язків та вмінь перекладу граматичних конструкцій.

Підсумовуючи, варто зазначити, що навчальна технологія має ґрунтуватися на системно-структурному підході до формування наукового знання за допомогою різних типів завдань. Реалізація завдань в повній мірі можлива лише за умов створення сучасного навчально-методичного забезпечення. Фахово-орієнтований текст служить як джерелом інформації, так і зразком для розвитку навичок та вмінь, тому це обов'язково треба враховувати у процесі підбору матеріалів та при створенні вправ та завдань як сприятливий фактор різнобічного та цілісного формування при підготовці майбутньої професійної особистості.

На думку Н. В. Зінукової, вправи в усіх видах мовленнєвої діяльності утворюють певну систему, всередині якої взаємопов'язані дії виконуються в порядку настання труднощів та з урахуванням послідовності розвитку й формування навичок і вмінь. Підходи до виокремлення вправ для навчання перекладу відзначаються різноманітністю та характеризуються певною суперечливістю (Зінукова, 2018: 27).

Завжди варто усвідомлювати, що головною умовою правильного перекладу є коректне розуміння того, про що йдеться в контексті, для чого бажано мати деяке знання предмета, про який йде мова. В залежності від виду діяльності змінюється й фахова термінологія, що зумовлює необхідність створення нових засобів передачі інформації або вдосконалення існуючих, що й визначає специфічність мовних засобів як особливості професійної комунікації на рівні тексту. При такому інтенсивному методі навчання більша концентрація уваги забезпечує краще сприйняття інформації та більшу продуктивність, які вкрай потрібні в умовах реального професійного спілкування. Таким чином, зрозуміло, що дисципліна перекладу фахово-орієнтованого мовлення допомагає поглибити та матеріалізувати теоретичні положення про переклад, надати студентам більш глибоке та практичне розуміння перекладу. Структурування дисципліни по певних розділах дозволяє поетапно формувати специфічні перекладацькі компетенції, переходячи при цьому від загальнофахових до безпосередньо фахових компетенцій, в процесі вирішення перекладацьких задач та фахових завдань. Перспективу подальших розвідок складає орієнтація навчання на формування професійних компетенцій та самостійності, що дозволяє студентам освоїти конкретні вміння та навички, загальну ерудицію, здатність вирішувати професійні завдання, необхідні для майбутнього успішного впровадження цієї діяльності в галузі перекладу та міжкультурного спілкування в сучасному прогресивному геополітичному світі (Никифоренко, Богуславський, 2024: 122-124).

Досліджуючи ефективні стратегії при перекладі фахово-орієнтованого мовлення, ми виявили та описали насамперед їх необхідні складові. Визначальним

для вибору конкретних перекладацьких дій у рамках стратегії перекладу виявився тип тексту та сама інформація, яка міститься в ньому.

Узагальнюючи викладене вище треба відмітити, що нами розглянуті найбільш типові риси реальних стратегій, тому ми мимоволі уявляємо “ідеальну стратегію ідеального тексту”. При формуванні ефективної стратегії перекладу реального фахово-орієнтованого мовлення перекладач часто стикається з тим, що вихідний текст не є ідеальним. У подальших розвідках ми плануємо виявити варіативність ефективних перекладацьких стратегій залежно від особистості перекладача, його професійних умінь та вибору оптимальної стратегії, що надасть змогу уточнити наші уявлення як про процес перекладу фахово-орієнтованого мовлення, так і про його критерії еквівалентності. Результати цих досліджень безсумнівно сприятимуть зростанню якості перекладу фахово-орієнтованого мовлення.

Використана література:

1. Зінукова Н. В. Типологія вправ для формування фахової компетентності в усному послідовному професійно орієнтованому перекладі. Науково-методичний журнал. *Іноземні мови*, 2018. № 4. С. 26–36.
2. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2007. № 32. С. 104–108.
3. Матузкова О. П., Гринько О. С., Горбатюк Н. О. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : метод. посібник. Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса : ОНУ, 2020. 67 с.
4. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студентів вищих закладів освіти за спеціальністю “Переклад”. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.
5. Calis E., Dikilitas K. The use of translation in EFL classes as L2 learning practice. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2012, vol. 46, pp. 5079–5084.
6. Crosling G., Ward I. Oral Communication: The needs and uses of business graduate employees. *English for Specific Purposes*, 2002, vol. 21, no. 1, pp. 41–57.
7. Eberhard D., Simons G. F. *Ethnologue: Languages of the World*. 22nd Edition. SIL International, 2019. 552 p.
8. Пlyncka L., Ivanova O., Senko Z. Rhetoric of scientific text translation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2016, vol. 231, pp. 84–91.
9. Nefedova L. A., Remkhe I. N. Towards cognitive modelling of the technical translation process. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2014, vol. 154, pp. 237–244.
10. Nykyforenko I., Bohuslavskiy S. Особливості перекладу фахово-орієнтованого мовлення. *Записки з романо-германської філології*. Одеса : Астропринт, 2024. Вип. 1 (52). С. 116–125.
11. Rus D., Harpa E. Technical vs. general translation practices and methods: a comparative study. *Procedia Manufacturing*, 2018, vol. 22, pp. 840–847.
12. Zainudin I. S., Awal N. M. Teaching translation techniques in university setting: problems and solutions. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2012, vol. 46, pp. 800–804.

*Panov, S. F.,
Ukrainische Staatliche Mykhailo-Drahomanov-Universität;
Kuzmenko, R. I.,
Nationale Technische Universität der Ukraine
“Ihor-Sikorsky-Polytechnisches-Institut”,
Kyjiw, Ukraine*

QUALITÄTSMANAGEMENT UND QUALITÄTSSICHERUNG IN DER MODERNEN AUSBILDUNG

Ein grundlegender Faktor für die Leistungsfähigkeit und damit auch für den Erfolg jeder Organisation ist die Qualität ihrer Produkte oder Dienstleistungen. Es existiert ein weltweiter Trend zu höheren Erwartungen bezüglich der Qualität. Dieser Trend geht der wachsenden Erkenntnis einher, dass es im Allgemeinen nur durch beständige Qualitätsverbesserungen möglich ist, eine hohe Leistungsfähigkeit zu erreichen und aufrecht zu erhalten.

Auf Grund des steigenden Qualitätsbewusstseins in den letzten 30 bis 35 Jahre und des daraus resultierenden Bedarfes an genormten Qualitätsrichtlinien für die Produktion wurden 1987 die internationalen Normen ISO 9000 bis ISO 9004 herausgegeben, durch welche eine Vereinheitlichung der vielen und teilweise unterschiedlichen nationalen Vorgehensweisen auf diesem Gebiet erfolgte.

Überlegungen zur Qualität werden für Produkte unterschiedlichster Art angestellt; in gleicher Weise gilt dies auch für die Produkt Ausbildung, wobei anschließend beispielhaft insbesondere auf den Aspekt der universitären Ausbildung eingegangen werden soll (Panov S. F., 1992, 183).

Die internationalen Normen über Qualitätsmanagement und Qualität lassen sich auch im Ausbildungswesen bzw. auf Ausbildungsstätten allgemein anwenden, wobei Vergleiche mit dem Wirtschaftsbereich durchaus sinnvoll erscheinen. So lassen sich etwa Universitäten als Produktions- und Dienstleistungsunternehmen betrachten, die Wissen erarbeiten und weitergeben. Die Studierenden erwerben dieses Wissen und stellen in diesem Fall die Anwender bzw. Kunden dar. Andererseits kann man die Unternehmen, welche Absolventen nach dem Abschluss ihrer Ausbildung an der Universität beschäftigten, als Anwender oder Kunden bezeichnen: in diesem Fall stellt dann der Universitätsabsolvent das “Produkt” dar (Böhmer Ernst. 2006, 376).

Von Seiten der Wirtschaft und Politik werden die pauschalen Forderungen nach höherer Qualität der Ausbildung an den Universitäten und damit nach gesteigerter Qualität der Absolventen aufgeworfen. Dies lässt eine Untersuchung des Themas,

inwieweit durch Anwendung der Gesichtspunkte von Qualitätsmanagement und Qualitätssicherung sowie durch effiziente Gestaltung eines universitären Qualitätsmanagementsystems nicht ganz erhebliche Verbesserungen ermöglicht werden, nicht nur als sinnvoll, sondern nahezu als unumgänglich notwendig erscheinen.

Wir betrachten die Universität als Produzent bzw. Lieferant.

Produkt = Dipl.-Ing.; Absolvent; Studierender; Ausgebildeter.

Dienstleistung = Studium, Ausbildung.

Anwender / Kunde / Käufer = Unternehmen, Wirtschaft, Organisation.
= Student, Auszubildender, Lernender.

Um aber Antworten auf solche Fragestellungen zu finden, ist es zunächst notwendig, Begriffe wie "Qualität des Studiums" oder "Qualität der Absolventen" an Hand allgemein genormter Qualitätsbegriffe enger einzugrenzen und zu definieren.

Weiter gilt es, bestehende Qualitätsmanagementsysteme der Universitäten zu untersuchen, bzw. deren Schwachstellen zu verbessern oder sie gar zu erneuern.

Bei einem technischen Erzeugnis versteht man unter dem Begriff "Qualität" eine Vielzahl von Eigenschaften, hierzu gehören etwa physikalische Eigenschaften (Festigkeitswerte, geometrische Abmessungen, Oberflächenrauheit), chemische Eigenschaften (Gefügebau, Legierungszusammensetzung), sowie Teilqualitäten wie Lebensdauer oder Funktionsfähigkeit.

In durchaus analoger Weise kann man den Qualitätsbegriff auch für das "Produkt" der Universität, den Absolventen, in mehrere Teilqualitäten aufteilen, beispielsweise: allgemeines technisches Verständnis, theoretisches Grundwissen, praktische Erfahrung, Flexibilität, Anpassungsfähigkeit, Motivation und Belastbarkeit.

Man erkennt daraus, daß eigentlich nur ein Teil der Gesamtqualität eines ausgebildeten Absolventen von der Universität selbst beeinflussbar ist. Dieser Teil stellt aber sicherlich den wesentlichen Teil der gesamten Qualität dar.

Anders ist die Situation, wenn man statt des Absolventen als "Produkt" die zu vermittelnde Ausbildung der Universität als Dienstleistung betrachtet, und dann versucht, die Qualität der Ausbildung in Teilqualitäten zu untergliedern. In diesem Fall fällt der gesamte Qualitätsbegriff in den Universitätsbereich.

In vielen westlichen Ländern, vor allem in den Vereinigten Staaten, sind Bewertungen der Universitäten längst zur Selbstverständlichkeit geworden. In der künftigen Konkurrenzsituation der Universitäten und Hochschulen sowie von Ausbildungsstätten im europäischen Binnenmarkt wird ein derartiges Ranking auch für die Verteilung internationaler Forschungsaufträge erheblich an Bedeutung gewinnen. Mit einem Kriterium für eine entsprechende Bewertung kann dabei durchaus die Gestaltung des universitären Qualitätsmanagementsystems sein.

In den bisher zitierten Daten wird vor allem auf den alleinigen Aspekt der Lehre eingegangen. Dadurch wurden vor allem östliche Publikationen zitiert. Dies gilt auch für

den Hinweis auf die einschlägigen Standards, welche inhaltsgleich von den heute international gültigen Richtlinien in die deutsche Sprache übertragen wurden.

Selbstverständlich ist der Evaluierungs-Gedanke international in vielfältiger Weise behandelt worden. Dabei ist vor allem auf Arbeiten aus dem skandinavischen Raum hinzuweisen über welche auch bei einschlägigen Fachtagungen berichtet wurde. Eine besonders fundierte Arbeit wurde der Evaluierung der Physikalischen Universitätsinstitute in Österreich geleistet, womit auch eine seriöse Basis für Anstrengungen anderer Wissenschaftsgebiete in dieser Richtung erstellt wurde; weiter sind in diesen Beiträgen Ziele und Bewertungen der universitären Leistung zusammengefasst.

Die erste Stufe der Qualitätsgestaltung legt das Qualitätsniveau fest, das für die Universität gelten soll. Ein Qualitätsniveau kann man nur festlegen, wenn alle Qualitätsträger der Universität daran beteiligt werden, die Richtlinien auszuarbeiten. Eine optimale Qualität wird nur dann erreicht, wenn alle Universitätsbereiche sinnvoll ineinandergreifen und im Hinblick auf die Qualitätsgestaltung koordiniert werden.

Aus diesem Grunde ist es sicher sinnvoll, hier auch kurz allgemein die Organisation der Universität zu beschreiben, und feststellen zu können, wo die eigentlichen Qualitätsträger für die verschiedenen Universitäten Aufgaben zu suchen sind (Osanna P. H. 1991, 132)

Was ist der Qualitätskreis der Universität? Das Qualitätssystem wird auf alle Tätigkeiten angewendet, welche Bezug auf die Qualität der Studenten oder der Ausbildung haben, und es steht in wechselseitiger Beziehung zu diesen. Es enthält alle Phasen von der ersten Identifikation bis zur abschließenden Zufriedenstellung der Anforderungen und der Erwartungen der Wirtschaft an die Absolventen bzw. die Studenten an die Ausbildung.

Im Qualitätskreis sind im Falle der Betrachtungsweise:

Student = "Produkt" der Tugenden

Phasen und Tätigkeiten eingeschlossen:

- a) Erfüllen der Aufnahmebedingungen,
- b) Immatrikulation und Inskription,
- c) Vorlesungsbesuche,
- d) Vorlesungsprüfungen,
- e) Übungsvorbereitungen,
- f) Absolvierung der Übungen,
- g) Erstellen von Übungsprotokollen,
- h) Seminarbesuche,
- i) Erstellen der Diplomarbeit,
- j) Diplomprüfung,
- k) Sponsion/Exmatrikulation,
- l) Goldenes Ingenieur-Diplom.

Daß zeigt den Qualitätskreis für das “Produkt” Student bzw. Absolvent einer Universität:

Aufnahmebedingungen

Immatrikulation

Vorlesungsbesuche

Vorlesungsprüfungen

Übungsvorbereitungen

Absolvierung der Übungen

Seminarbesuche

Erstellen der Diplomarbeit

Diplomprüfung

Goldenes Ingenieur-Diplom

Zusammenfassung und Ausblick.

Es wurde versucht, grundsätzliche Überlegungen zu einem Qualitätssicherungs- und Qualitätsmanagementsystem unter dem Aspekt der Ausbildung und Lehre anzustellen. Der Beitrag zeigt anschaulich, dass analog zu wirtschaftlichen Organisationen ein solches System in vollem Umfang möglich ist, wobei Ansätze hierzu in mehr oder weniger ausgeprägter Form verschiedentlich gegeben sind, aber bisher nicht explizit als solche deklariert wurden. An vielen Stellen werden Überlegungen über mögliche Veränderungen der Universitäten angestellt, und es gibt europaweit eine Vielzahl von Reformvorschlägen der verschiedensten Interessensgruppen. Wohl liegt eine große Anzahl von Denkanstößen bereits vor und wird interessiert diskutiert, doch erst die konkrete Umsetzung des Gedankens eines universitären Qualitätssicherungs- und Qualitätsmanagementsysteme kann einen wesentlichen Beitrag zur effizienten Gestaltung der Ausbildung an den Universitäten leisten.

Literatur:

1. Böhmer, Ernst und andere. Kaufmännische Betriebslehre. Verlag Europa Lehrmittel Nourney, Vollmer GmbH & Co, 2006. 379 s.
2. Osanna P. H., Durakbasa M. N., Oberländer R. Wacyek G. CIM-Ein Schlagwort unter der Lupe. WUV Universitätsverlag, 1991. 242 s.

*Панчишин Я.,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна.
Науковий керівник –
Венгринюк М. І.,
кандидат філологічних наук, доцент*

ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОМУ ТЕКСТІ: ВИДИ ТА ФУНКЦІЇ

Експресивність у мовознавстві розглядається як властивість мовних одиниць впливати на емоційну, інтелектуальну та вольову сфери особистості. Основна функція експресивності полягає у посиленні ефективності мовленнєвого впливу на реципієнта шляхом передачі емоційних і оцінних компонентів. Мова не лише виконує функції опису та класифікації емоцій, але також використовується для маніпулювання, створення моделей поведінки та стимулювання відповідних дій.

Термін “експресивність” виникає на різних мовних рівнях – від фонетичного до текстуального, що відкриває можливості дослідження цього явища у межах окремих підрозділів мовознавства, таких як фонологія, семасіологія, лексикологія, фразеологія, синтаксис, стилістика тощо.

Науковці створили теорію, відповідно до якої експресивна природа мови охоплює кожен аспект мовленнєвої діяльності, тож мова має виконувати насамперед експресивну функцію.

В “Українській мові” експресивність визначається як “спроможність мовної одиниці підвищувати логічний та емоційний зміст висловлення, виступати як інструмент для посилення виразності мовного знака, а також слугувати засобом суб’єктивного акцентування в мові. Як семантико-стилістична категорія, експресивність демонструє взаємозв’язок з емоційністю та стилістичним значенням, проте не є тотожною цим термінам” (Єрмоленко, 2007: 175).

У “Лінгвістичній енциклопедії” О. О. Селіванова вказує, що експресивність у широкому сенсі трактується як “властивість, що підсилює значення слів на шкалі, яка охоплює як послаблення, так і підсилення різних денотативних та конотативних аспектів, таких як логічне наповнення, оцінні характеристики та емоційна забарвленість. У такому трактуванні експресивність розширює рамки емоційності завдяки включенню логічних компонентів” (Селіванова, 2011: 14).

Експресивність розглядається у протиставленні з нейтральністю, як явище деавтоматизації, яке надає мовленнєвому висловленню виразного значення, що має незвичайний характер. Це дозволяє зіставляти та посилювати певні риси, використовуючи нейтральні та емоційно забарвлені мовні засоби (Чабаненко, 1984: 7).

Експресивність є явищем, що марковане та мотивоване. Виявлено різні типи мотивації: фонетичну, словотвірну, лексичну та семантичну, які включають одиниці трьох мовних рівнів: фонетичного, морфологічного та лексико-семантичного. Основними засобами, що реалізують експресивне значення, є:

1. Фонетичні (повтори звуків, алітерація, паронімія, параномазія, звуконаслідування, відтворення звуків, фонетична екзотичність, специфічні звукосполучення), що відіграють важливу роль у мовленні та текстах, створюючи емоційний ефект (Чабаненко, 2002: 162).

“Незалежність – це життєво необхідна цінність, але взаємозалежність дає інші результати” (Кові, 2019: 8). – “Independence is a vital value, but interdependence produces different results” (Covey, 1989: 3). Тут задіяна паронімія для підкреслення відмінності між поняттями, що допомагає акцентувати протиставлення значень.

2. Лексичні засоби (омонімія, синонімія, антонімія, паронімія, запозичення, іншомовні слова, русизми, неологізми, авторські новотвори, okazionalizmi, терміни, застаріла лексика, професіоналізми, діалектизми, жаргонізми, арготизми, розмовно-побутова лексика) сприяють передачі різноманітних стилістичних відтінків та емоцій у тексті.

3. Фразеологічні (фразеологізми, ідіоми, прислів'я, приказки) надають емоційного забарвлення, виражаючи почуття або настрої. Наприклад, ідіома “гострити пилку” означає підготовку до дії або вдосконалення навичок: “Сутність оновлення тілесного виміру полягає в тому, щоб “гострити пилку»: регулярно тренувати тіло, щоб воно зберігало та примножувало нашу здатність працювати, адаптуватися й радіти життю” (Кові, 2019: 311). – “The essence of renewing the physical dimension is to sharpen the saw, to exercise our bodies on a regular basis in a way that will preserve and enhance our capacity to work and adapt and enjoy” (Covey, 1989: 189).

4. Морфологічні засоби (іменники в сегментних конструкціях, іменники спільного роду з експресивними відтінками, стягнені та нестягнені форми прикметників, ступені порівняння, нанизування прикметників, категорія стану, імперативні форми, частки й вигуки) підсилюють значущість інформації, створюючи емоційний ефект у науково-популярних текстах. Наприклад: “Занотуйте це, позначте зірочкою, обведіть кружальцем, підкресліть” (Кові, 2019: 157). – “Mark it down, asterisk it, circle it, underline it” (Covey, 1989: 89).

5. Синтаксичні засоби (окличні, питальні, спонукальні речення, діалогічні конструкції, звертання, чужа мова, афоризми вставні та приєднувальні

конструкції, нанизування однорідних членів, незакінчені й обірвані речення, паралельні конструкції,) дають можливість структурувати інформацію та підсилюють її важливість: “На жаль, ті люди, що обпікаються в таких випадках, часто оцінюють нові подібні можливості з позиції провалу” (Кові, 2019: 286). – “Sadly, people who are burned by such experiences often begin their next new experience with that failure in mind” (Covey, 1989: 173).

Експресивні лексеми є результатом дії експресивної функції мови, їхня семантика включає суб’єктивно-емоційну оцінку предметів і явищ та використовується для опису нестандартних фрагментів світу.

Кожен із розглянутих засобів – синтаксичні, лексичні, фонетичні та морфологічні – відіграють ключову роль у створенні ефективного, емоційно насиченого й доступного тексту.

Синтаксичні засоби дозволяють не лише структурувати інформацію, але й надавати їй експресивного значення через інверсію, питальні та окличні конструкції, еліптичні речення й інші моделі. Ці засоби допомагають підкреслити важливі думки, посилювати емоційний контекст і краще передавати емоційний стан мовця.

Лексичні засоби експресивності, такі як синоніми, антоніми, омоніми, неологізми, а також запозичення та терміни, дозволяють авторам гнучко маневрувати між стилями та емоціями.

Фонетичні засоби, такі як алітерація, звукові повтори, звуконаслідування й паронімія, додають тексту мелодійності, ритмічності та емоційного забарвлення. Вони дозволяють підсилювати певні моменти, робити текст більш виразним і легко запам’ятовуваним. Це особливо важливо у науково-популярних текстах, де через звукові ефекти можна полегшити сприйняття складних наукових понять, зробивши їх більш доступними й емоційно насиченими.

Морфологічні засоби, як іменники в сегментних конструкціях, прикметники з емоційними відтінками, імперативи та вигуки, активно впливають на стиль тексту. Вони допомагають підкреслити важливі аспекти змісту, виразити ставлення мовця та додати емоційності до наукової інформації.

Отже, синтаксичні, лексичні, фонетичні та морфологічні засоби експресивності не тільки збагачують науково-популярні тексти, але й роблять їх більш доступними для широкої аудиторії. Вони сприяють легшому сприйняттю інформації, підвищують емоційну привабливість тексту та допомагають авторам донести складні наукові ідеї у зрозумілій та захопливій формі. Ці засоби є важливим інструментом для популяризації науки, оскільки роблять її ближчою й цікавішою для загального читача.

Використана література:

1. Ермоленко С. Я. Експресивність. Київ, 2007. 177 с.

2. Кові С. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Харків, 2019, 384 с.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-Київ, 2011. 844 с.
4. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. Запоріжжя, 1984. 167 с.
5. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови. Запоріжжя, 2002. 351 с.
6. Covey S. The 7 Habits of Highly Effective People. Free Press, 1989. 381 p.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.31>
УДК 81'25:811.111

*Плитчук М. В., Гордій О. М.,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ТЕКСТУ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Кожна мова – це унікальне явище зі своїми характерними рисами, які виокремлюють її серед інших мов і надають їй ідентичності. Вона виступає базовим елементом літературної творчості, засобом для вираження образів, емоцій, змісту і нерідко характеризується яскравістю, емоційністю та експресією. Кожен літературний твір відображає свою концептуальну сферу, формуючи таким чином певний художній світ за допомогою мовних засобів.

Економіка – це складна галузь знань, яка охоплює практично всі аспекти людської діяльності. Як наукова дисципліна, економіка використовує чіткий набір понять і термінів, що разом складають економічну терміносистему. Особливістю цієї системи є її комплексність і міждисциплінарність. Проведений аналіз мовних матеріалів показує, що економічні терміни інтегровані в загальну лексику й підпадають під ті ж мовні закони, що й інші елементи лексичної системи, отже, ці терміни розглядаються в контексті загальноповсякденної мови.

У загальному просторі багатогранної та складної структури літературної мови існує специфічний функціональний варіант, який обслуговує професійні сфери. Сучасне мовознавство використовує декілька еквівалентних термінів для позначення цього різновиду національної мови, як-от: фахова мова, мова для спеціальних цілей, підмова, субмова.

Цей особливий варіант мови виокремлюється в загальному мовному просторі та призначений для задоволення комунікативних потреб в різноманітних професійних галузях.

В нашому дослідженні ми підтримуємо думку Л. Гофмана щодо фахової мови, згідно з якою, фахова мова розглядається як “сукупність лінгвістичних ресурсів, що використовуються в межах обмеженої професійної комунікативної сфери” (Hoffmann, 1985: 124). Основною метою є забезпечення ефективного взаєморозуміння між фахівцями, які працюють у відповідній галузі.

Проблемам фінансової грамотності та інвестицій присвячено чимало книг: “Багатий батько, бідний батько” (Роберт Т. Кійосакі), “Думай і багатій” (Наполеон Гілл), “До біса все, бери і роби” (Річард Бренсон), “Квадрант грошового потоку” (Роберт Т. Кійосакі та Лектер Шерон), “Найбагатша людина у Вавилоні” (Джорж С. Клейсон), “Психологія грошей. Нетлінні уроки багатства, жадібності й щастя” (Морган Гаусел) та ін. Ці книги будуть корисними не тільки для фінансових інвесторів, але і для пересічних користувачів, які хочуть вдосконалити та розвинути свої фінансові навички.

Для науково-популярної літератури характерні специфічні стилістичні риси, спрямовані на досягнення зрозумілості та доступності для широкої аудиторії, насичення текстів емоційністю, зацікавлення читача. Вона поєднує наукову точність із популярним стилем викладу, що включає використання метафор, порівнянь та інших образних засобів.

Метафори можуть формуватися за кількома критеріями: за формою (*круглий стіл*), за функцією (*двірник у машині*), за місцезнаходженням (*хвіст потягу*) та за кольором (*жовта преса*).

У процесі метафоризації метафоричні образи слів можуть або збігатися, або відрізнятися у різних мовах. Зокрема, це видно на прикладі метафоричного використання слова *чорний* в українській мові та *black* в англійській (Пашко, Рябокінь, 2022: 232).

чорна діра бюджету – the black hole of budget;

чорна смерть (про чуму) – Black Death;

чорна магія – black art, delivery, diablerie, diabolism, necromancy, witchcraft;

чорна візитка – сл. Shooter;

чорна металургія – iron industry;

згряя бандитів – black hands;

злі погляди – black looks;

кров'яна ковбаса – black pudding.

Розглянемо також кілька прикладів використання стилістичних засобів із книги Морган Гаусела “Психологія грошей” та їх переклад українською мовою.

Метафори:

Luck and risk are siblings (Housel, 2020: 35) – Тут автор порівнює удачу і ризик з братом і сестрою, припускаючи, що це тісно пов'язані і переплетені сили, які впливають на наше життя подібним чином.

Удача й ризик – брат і сестра (Гаусел, 2022:33) – Український переклад максимально передає суть оригіналу. Слово “siblings” перекладається дискриптивно, адже в українській мові не існує прямого відповідника для позначення цього слова.

Modern capitalism is a pro at two things: generating wealth and generating envy (Housel, 2020:43). – В цьому реченні капіталізму метафорично надається здатність створювати як фінансовий успіх, так і почуття заздрості.

Сучасний капіталізм досконалий у двох речах: генеруванні багатства й генеруванні заздрощів (Гаусел, 2022: 41). – Як ми бачимо, перекладач зберіг структуру речення та його метафоричність, використавши при цьому транслітерацію.

Антитези:

For every Bill Gates there is a Kent Evans who was just as skilled and driven but ended up on the other side of life roulette (Housel, 2020:40). – Це речення ставить поруч два контрастні результати, показуючи різницю між успіхом і невдачею, незважаючи на однакові зусилля. Також тут присутня метафора “life roulette”.

На кожного Білла Гейтса є свій Кент Еванс, так само майстерний і мотивований, але життєва рулетка викидає йому протилежний результат (Палій, 2022:39). – В перекладі збережено структуру речення та порівняння.

Bill Gates once said, “Success is a lousy teacher. It seduces smart people into thinking they can’t lose.”

«Успіх – паскудний учитель. Він спокушає розумних людей вважати, що вони не можуть зазнати поразки», – сказав одного разу Білл Гейтс. – Перекладач використав транспозицію а також описовий еквівалент при перекладі на українську “lose” – “ззнати поразки”.

Failure can be a lousy teacher, because it seduces smart people into thinking their decisions were terrible when sometimes they just reflect the unforgiving realities of risk (Housel, 2020:41). – Зіставлення успіху та невдачі демонструє ідею того, що обидва поняття можуть призвести до хибного сприйняття.

Поразка може бути паскудним учителем, бо спокушає розумних людей вважати ухвалені рішення жахливими, хоча насправді втрутився невблаганний ризик (Палій, 2022:40). – При перекладі з'являється персоніфікація “втрутився невблаганний ризик”.

Отже, мова є складним та багатограним явищем, яке виступає основою для вираження культурних і професійних сфер людської діяльності. У літературному контексті вона створює унікальні образи та концепти, формуючи світ твору.

Економіка ж, як наукова дисципліна, користується терміносистемою, яка має міждисциплінарний характер і включає не лише вузькоспеціальні, але й загальноживані терміни. В англійських науково-популярних текстах у сфері управління фінансами, таких як книга Морган Гаусела “Психологія грошей”, стилістичні засоби відіграють важливу роль у спрощенні складних фінансових понять і залученні широкої аудиторії. Застосування стилістичних засобів у науково – популярній літературі допомагає автору наблизити читачів до фінансових тем, зробити їх зрозумілішими та сприяти емоційному залученню.

Використана література:

1. Гаусел М. Психологія грошей. Нетлінні уроки багатства, жадібності й щастя / [пер. з англ. Наталії Палій]. Київ : Yakaboo Publishing, 2022. 288 с.
2. Рябокін Н. О., Пашко С. В. Англійські художні засоби та способи їх перекладу. Метафора, порівняння та гіпербола. *Таврійська філологія*. Том 33 (72). № 5, ч. 2. 2022. С. 232–236.
3. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache. Tübingen : Narr, 1985. 307 s.
4. Morgan Housel. The Psychology of Money: Timeless lessons on wealth, greed, and happiness. Petersfield : Harriman House, 2020. 242 p.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.32>
УДК 37.091.3:81'243]:355.01

*Пожарицька О. О., Зеленський В. Ю.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДОСВІД ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЧАСИ ВІЙНИ

Ще до початку війни, Україна активно рухалась у бік модернізації своїх освітніх систем. Після здобуття незалежності у 1991 році країна стояла перед численними викликами, проте освіта завжди залишалася одним із пріоритетів державної політики. Протягом останніх десятиліть було зроблено важливі кроки у впровадженні інформаційних технологій у навчальний процес, що мало на меті зробити його більш доступним.

Мета дослідження: дослідити вплив інформаційних технологій на формування іншомовної компетентності в умовах змішаного навчання.

Завдання дослідження: оцінити вплив інформаційних технологій на навчання іноземних мов; визначити психолого-педагогічні фактори, що впливають на мотивацію та успішність студентів; проаналізувати досвід змішаного навчання в умовах обмеженого доступу до ресурсів.

Методи дослідження: аналіз наукових праць з організації змішаного навчання (Письменна О. М.), формування іншомовної компетентності (Цимбал С. В.), а також дослідження впливу війни на освітній процес (AFP).

На початку XXI століття світова тенденція до цифровізації та використання технологій у різних сферах життя почала активно проникати і в Україну. Термін “*digital transformation*” (цифрова трансформація) став частиною українських реформ, що містили інтеграцію сучасних технологій в освітню сферу. Це включало розвиток інтернет-платформ для навчання, інтеграцію комп’ютерів та мобільних пристроїв у навчальні програми, а також розширення доступу до онлайн-освіти. Однак, у 2014 році, з початком Російсько-української війни, система освіти в Україні, особливо у східних регіонах, зазнала серйозних змін. Через активні бойові дії школи та університети в Донецькій і Луганській областях опинилися під загрозою, адже навчальні заклади часто були пошкоджені або зруйновані. Наприклад, за повідомленнями міжнародних організацій, понад 70 шкіл та десятки дитячих садків у регіонах конфлікту були пошкоджені, що змусило багато освітніх закладів призупинити роботу [3]. На територіях, які постраждали від бойових дій, шкільні будівлі були або сильно пошкоджені, або непридатні для використання через небезпеку нових обстрілів. Батьки побоювалися відправляти дітей до навчальних закладів, а вчителі місяцями не отримували заробітної плати.

Щоб подолати ці труднощі, багато освітніх закладів впровадили “*remote learning*” (дистанційне навчання). Адміністрації університетів і шкіл були змушені шукати нові способи продовження навчання, наприклад, через Інтернет, що дозволило учням і студентам отримувати знання без ризику для життя. Для цього стали використовувати різні комп’ютерні програми, які дають змогу організувати навчальний процес дистанційно: Zoom і Microsoft Teams для відеоуроків, Moodle і Google Classroom для завдань і матеріалів, Quizlet і Kahoot для інтерактивних тестів та опитувань.

Так, деякі виші навіть перенесли свої адміністрації в безпечніші регіони України і продовжили викладання онлайн.

У 2022 році війна охопила всю територію України, і тепер кожен громадянин відчуває на собі її вплив. Термін “*blended learning*” (змішане навчання), який об’єднує традиційні та онлайн-формати, став основним засобом для забезпечення безперервної освіти. Цифрові засоби дали змогу забезпечити освітній процес у будь-яких умовах – від тимчасових укриттів до евакуації на безпечні території. Змішане навчання, яке поєднує традиційні **методи навчання** з використанням цифрових технологій, набуло особливого значення в Україні під час війни. У

такому форматі студенти отримують можливість продовжувати навчання навіть у складних умовах. Це дає змогу забезпечити пристосувати процес під потреби кожного учня, незалежно від їх місця знаходження чи доступу до ресурсів.

У цьому контексті інформаційні технології стали життєво важливими для формування іншомовної компетентності. Термін "*competence*" (компетентність) використовується для позначення здатності успішно застосовувати знання й навички у конкретних ситуаціях. Психологічні й педагогічні аспекти такого навчання тісно пов'язані з **розвитком мотивації**, взаємодії та **креативності студентів**. Змішане навчання дає змогу учням не тільки отримувати знання, але й практикувати їх у реальних умовах через інтерактивні платформи, такі як онлайн-тести, відеоуроки та **спільні проєкти**, що робить кращим їх комунікативні навички іноземною мовою.

Цифровізація навчання мало важливе значення у розвитку іншомовної компетентності в умовах складних викликів сучасності. **Використання інтерактивних платформ**, таких як відеоуроки, онлайн-тести та проєктні завдання, значно підвищило вивчення іноземних мов. Завдяки сучасним технологіям студенти отримали можливість практикувати мовні навички у контексті реальних **комунікативних ситуацій**, що робить кращим їхнє залучення та мотивацію до навчання. Інформаційні технології, зокрема системи управління навчанням, такі як Moodle, стали основою для **самостійного опанування** матеріалу. Студенти можуть вивчати мову у власному темпі, отримуючи **зворотний зв'язок** від викладачів через різні інтерактивні засоби. Це сприяє гнучкому підходу до навчання, де кожен студент має можливість обирати форми завдань, що відповідають його індивідуальним потребам. Особливо корисними є відеоуроки, які допомагають удосконалювати навички аудіювання, важливі для формування повноцінної іншомовної компетентності [1, с. 128].

Аудіювання має певну роль для студентів під час війни, особливо у змішаному навчанні, наприклад, під час прослуховування речення на уроці англійської: "*She's been living here for two years*" допомагає студентам опановувати граматичні структури, такі як Present Perfect Continuous, що збільшую їхню здатність правильно будувати власні речення. Це особливо корисно в умовах, коли матеріали або підручники можуть бути недоступні, і студенти залежать від аудіоконтенту або записаних лекцій. З іншого боку, робота зі звуками, наприклад, у реченні "*The teacher taught the thought thoroughly*", де є звук /θ/. Це є необхідним під час дистанційного навчання, коли фізична присутність викладача, який може виправити вимову, може бути неможливою. Застосування "*Top-Down Processing*", допомагає учням використовувати контекст для кращого розуміння сенсу сказаного.

Психолого-педагогічні аспекти також мають основне значення у формуванні іншомовної компетентності. Застосування інформаційних технологій у навчанні

робить кращим мотивацію учнів через інтерактивний підхід. Можливість вибору теми, темпу навчання та форм роботи дає змогу учням більше зацікавитися процесом і досягати кращих результатів [2, с. 58].

Отже, інтеграція цифрових технологій у навчальний процес зробила освіту більш доступною і гнучкою. Змішане навчання, яке об'єднує традиційні та цифрові методи, стало невід'ємною частиною навчання у складних умовах, забезпечуючи безперервний розвиток іншомовної компетентності викладачів і студентів. Такий підхід допомагає **пристосувати освітній процес до потреб студентів і підтримувати високий рівень освіти** навіть за відсутності фізичного доступу до навчальних закладів.

Використана література:

1. Письменна О. М. (2024). Організація самоосвітньої діяльності студентів медичних коледжів в умовах змішаного навчання. *Науковий журнал Альфреда Нобеля Серія: Педагогіка і психологія*, 1(27): С. 123-132.
2. Цимбал С. В. (2018). Психолого-педагогічні засади формування іншомовної компетентності викладачів. *Молодий вчений*, (8): С. 56-59.
3. AFP. (2014). Back to school in Donetsk to sound of mortar fire. *Digital Journal*. URL: <https://www.digitaljournal.com/world/back-to-school-in-donetsk-to-sound-of-mortar-fire/article/405936>.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.33>
УДК 37.091.3:811.111]:004.8

*Пономаренко О. В., Давиденко О. В.,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ЗГЕНЕРОВАНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ ЗОБРАЖЕНЬ У НАВЧАННІ ТВОРЧОГО ПИСЬМА НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

20-ті роки ХХІ століття серед іншого запам'ятаються блискавичним розвитком штучного інтелекту (ШІ), який змушує переглянути традиційні підходи до освіти в цілому та навчання і вивчення іноземних мов зокрема. Штучний інтелект надає необмежені можливості для створення навчальних матеріалів, адаптації та вдосконалення вже існуючих. Серед багатьох функцій, які пропонує ШІ, особливої уваги заслуговує можливість генерування зображень, які широко застосовуються вчителями у навчанні англійської мови. Зображення слугують зоровими опорами у роботі з лексичними одиницями, оскільки допомагають

асоціювати слова з їх візуальними образами та часовими формами дієслова, граматичними структурами через зображення абстрактних понять. Також візуальні матеріали, як-от ілюстрації, фотографії або комікси, можна використовувати для створення завдань з аудіювання та говоріння. Зображення можуть передавати культурний контекст, знайомлячи учнів із реаліями англomовних країн, що допомагає їм краще розуміти культурні аспекти мови. Використання зображень для опису або обговорення дозволяє учням висловлювати свої думки, надавати оцінки, формулювати припущення та обґрунтування, що сприяє розвитку їх критичного мислення.

Метою цієї публікації є розвідка можливостей використання згенерованих ШІ зображень у навчанні творчого письма на заняттях англійської мови.

Під “творчим письмом” зазвичай розуміють “створення текстів із естетичною, а не з суто інформаційною, інструментальною чи прагматичною метою” (Maley, n.d.). Творче письмо на заняттях із англійської мови передбачає, але не обмежується виконанням завдань з написання “поезії, історій та п’єс” (Harmer, 2001:259). На думку А. Малєя творче письмо допомагає розвивати мову на всіх рівнях, від граматики і лексики до дискурсу (Maley, n.d.). Виконання творчих письмових завдань сприяє розвитку внутрішньої мотивації учнів і надає їм відчуття досягнення, яким обов’язково хочеться поділитися з іншими (Ur, 1996:169).

За нашим переконанням, ШІ-зображення можуть бути унікальними візуальними стимулами, що дозволяють учням створювати історії, які виходять за межі традиційних сценаріїв, і відображають їхню фантазію та креативність. Генеровані зображення можуть містити деталі, які важко зустріти у звичайних фото чи ілюстраціях. Це дозволяє учням практикувати описове письмо, відтворюючи в тексті кольори, форми та емоції, що передає зображення.

Завдання з творчого письма, в яких використовуються створені ШІ зображення, можуть поділятися на такі, де вчитель пропонує малюнки для стимулювання творчого письма та в яких учні мають самі написати текст для генерування зображення. Прикладами першого виду завдань можуть бути такі, як опис зображення, історія чи діалог на основі зображення, прогнозування подій, асоціативне письмо тощо.

Вчитель готує зображення достатньо незвичне та цікаве для того, щоб заохотити учнів до дискусії та творчого письма. Спершу учні мають анотувати ШІ-фото, керуючись рамкою “бачу-думаю-цікавлюсь”, а саме описати зображення в деталях, висловити припущення про те, що може відбуватися на фото або що відбувалося до того як його зробили і, нарешті, поставити запитання про зображення. Наступним етапом є власне створення історії на основі зображення та зроблених анотацій (The English Classroom, 2024). В іншому завданні учням пропонується набір зображень, які вони використовують для написання історій.

Також їм можливо запропонувати зображення з двома персонажами у вигаданій ситуації. Завданням учнів буде скласти діалог між ними, що відобразатиме їхній характер та контекст.

Прикладом завдання, в якому учні спершу створюють текст для генерування зображення, може бути написання міні саги, історії, що містить лише 50 слів (Short, 2019). Після фінального редагування ШІ створює зображення на основі історії, а учні обговорюють наскільки точно зображення передає її зміст. Також, можливо використати одну і ту ж історію як запит на створення зображень у різних програмах ШІ (наприклад, Vizcom, DALL-E2, Midjourney, DeepAI, Craiyon, Playground, Stable Diffusion та ін.). Учні мають порівняти зображення і обрати те, яке найбільше відповідає змісту міні саги.

Іншим цікавим завданням з навчання творчого письма, в якому спершу створюється текст як запит штучному інтелекту, є створення фото з майбутнього. Для цього учням потрібно зробити опис свого майбутнього і відповідно до нього згенерувати зображення. На допомогу учням вчитель може підготувати запитання, що надихатимуть їх розлого описувати і прогнозувати майбутнє.

Важливо зауважити, що виконання учнями вищеописаних завдань на заняттях із англійської мови, здебільшого має керуватися процесуальним підходом до навчання письма, що передбачає фокусування на самому процесі створення тексту, а не лише на кінцевому результаті. Цей підхід спрямований на поетапний розвиток умінь письма і включає кілька ключових етапів, а саме: мозковий штурм і планування, створення чернетки тексту, редагування і рецензування, фінальне написання і публікацію (Stanley, n.d).

Таким чином, використання згенерованих штучним інтелектом зображень у навчанні творчого письма на заняттях англійської мови відкриває нові можливості для розвитку уяви та навичок самовираження учнів. Такі візуальні матеріали надають учням багатий стимул для творчого мислення та допомагають розкрити їхні лінгвістичні здібності через більш глибоке занурення у процес письма. Крім того, зображення, створені за допомогою ШІ, додають навчальному процесу інноваційності та мотивують учнів до вивчення мови. Важливо, що учні не тільки вдосконалюють свої уміння письма, але й розвивають критичне мислення та креативність.

Використана література:

1. Harmer J. (2001). *The practice of English language teaching* (3rd ed.). Harlow, England: Longman.
2. Maley A. (n.d.). *Creative writing for language learners (and teachers)*. British Council. Retrieved October 6, 2024. URL : <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/understanding-learners/articles/creative-writing-language>
3. Short J. (2019, March 29). *Teaching your pupils how to write a mini saga*. Cambridge University Press. URL : <https://www.cambridge.org/us/education/blog/2019/03/29/mini-sagas/>

4. Stanley G. (n.d.). *Approaches to process writing*. British Council. Retrieved October 6, 2024, URL : <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowing-subject/articles/approaches-process-writing>
5. The English Classroom. (2024, February 29). *How to use AI-generated images for creative writing*. URL : <https://theenglishclassroom.blog/2024/02/29/using-ai-generated-images-for-creative-writing/>
6. Ur P. (1996). *A course in language teaching: Practice and theory*. Cambridge, England : Cambridge University Press.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.34>
УДК 81'25:070+82-96

Riba-Hrynyshyn, O. M., Senkiv, A. M.
*Nationale Technische Universität für Erdöl
und Gas Iwano-Frankiwsk*

ALLGEMEINE MERKMALE DER ÜBERSETZUNG VON INVESTIGATIVEM JOURNALISMUS UND POPULÄRWISSENSCHAFTLICHER LITERATUR

In der globalen Welt der digitalen Technologien spielt die Übersetzung eine Schlüsselrolle bei der Erleichterung des Austauschs von Wissen, kulturellem Erbe, Ideen und Technologien zwischen verschiedenen Nationen und Gemeinschaften. Sie hilft, Sprachbarrieren zu überwinden und macht wissenschaftliche Errungenschaften, internationale Nachrichten und literarische Werke einem breiteren Publikum zugänglich. Die Übersetzung trägt zur Entwicklung der diplomatischen Beziehungen, des internationalen Handels und des globalen Bildungswesens bei und erleichtert den Zugang zu Informationen über das Internet, wodurch die Welt besser vernetzt und zugänglicher wird. Ohne die Übersetzung wissenschaftlicher Arbeiten und technischer Unterlagen würden viele Errungenschaften auf bestimmte Sprachgruppen beschränkt bleiben. Übersetzen ist ein komplexer Prozess der interlingualen Kommunikation, dessen wichtigste Phasen das Verstehen des Textes in der Ausgangssprache, die Suche nach Entsprechungen in der Zielsprache und die Anpassung an den jeweiligen Kontext sind.

Die Übersetzung erfordert jedoch nicht nur Sprachkenntnisse, sondern auch ein tiefes Verständnis des Kontexts, stilistischer Merkmale, pragmatischer Nuancen und der Semantik. Sie erfordert Kreativität, Liebe zum Detail und die Fähigkeit, die Unterschiede zwischen den Sprachen zu berücksichtigen, um nicht nur den Sinn, sondern auch den Geist des Originals zu erhalten.

Beim Übersetzen müssen die Besonderheiten der verschiedenen Stile und Genres berücksichtigt werden, da die verschiedenen Texte spezifische Anforderungen an Wortschatz, Grammatik und Struktur stellen. Dies bedeutet, dass die Vorgehensweise bei der Übersetzung je nach Zweck und Funktion des Textes unterschiedlich ist. Die Genauigkeit der Übersetzung ist von besonderer Bedeutung, da sie gewährleisten muss, dass die Informationen in allen Einzelheiten wiedergegeben werden (Рєбїї 2016: 31).

Die Übersetzung von investigativem Journalismus ist ein komplexer Prozess, der Genauigkeit, Objektivität, stilistische Konsistenz und die Einhaltung ethischer Grundsätze erfordert. Der Übersetzer muss nicht nur ein Sprachspezialist sein, sondern auch die politischen, sozialen und kulturellen Kontexte beider Sprachen gut verstehen. Das Erreichen des Übersetzungsziels hängt in hohem Maße von der ständigen Berücksichtigung des Genres und der stilistischen Merkmale der Zielsprache ab. Es reicht nicht aus, nur den logischen Inhalt des Originaltextes wiederzugeben, sondern es ist auch wichtig, den Stil und die Form der Darstellung beizubehalten, um die Absicht des Autors vollständig zu vermitteln (Лїтвїнєнкo 2006: 78).

– Im investigativen Journalismus geht es darum, verborgene Tatsachen und Ereignisse aufzudecken, daher muss jedes Detail, jeder Name, jede Zahl und jeder juristische Begriff genau übersetzt werden; Ungenauigkeiten können zu rechtlichen Konsequenzen oder zum Verlust des Vertrauens in die Quelle führen – der Übersetzer muss die Objektivität des Autors wahren;

– der Stil journalistischer Untersuchungen ist oft prägnant und zurückhaltend – die Kunst des Übersetzers besteht darin, diesen neutralen, sachlichen Stil zu vermitteln, emotionale Färbungen zu vermeiden und gleichzeitig die journalistischen Standards einzuhalten;

– eine journalistische Untersuchung ist als chronologische Erzählung oder als Darstellung von Ereignissen strukturiert, die nach und nach enthüllt werden – es ist wichtig, diese Logik beizubehalten und die Reihenfolge der Offenlegung von Fakten zu gewährleisten;

– die Terminologie des investigativen Journalismus umfasst politische, rechtliche und wirtschaftliche Begriffe, die in bestimmten Kontexten eine feste Bedeutung haben – der Übersetzer sollte mit Begriffen vorsichtig sein, die die Bedeutung verändern oder zu Rechtsstreitigkeiten führen können;

– investigativer Journalismus versucht in der Regel, einen objektiven Ton beizubehalten, auch wenn das Material emotional aufgeladen ist – die Aufgabe des Übersetzers besteht darin, die Übersetzung sorgfältig zu überwachen, um zu vermeiden, dass zusätzliche emotionale Akzente hinzugefügt werden, die die ursprüngliche Absicht verfälschen könnten;

– Die Übersetzung von investigativem Journalismus erfordert ein tiefes Verständnis des politischen und sozialen Kontextes sowohl des Ausgangs- als auch des Ziellandes.

Dies ist wichtig, da sich die politischen Systeme, die Gesetzgebung und sogar die Wahrnehmung bestimmter Ereignisse erheblich unterscheiden können;

– Investigativer Journalismus hat oft einen dynamischen Stil, bei dem die Offenlegung neuer Fakten und Entwicklungen im Vordergrund steht – der Übersetzer muss diesen dynamischen Rhythmus beibehalten, damit der Text auch für Leser in einer anderen Sprache ansprechend ist.

Die Hauptaufgabe des Übersetzers besteht also darin, die Genauigkeit und Objektivität der dargestellten Informationen zu wahren, da sich der investigative Journalismus in der Regel mit gesellschaftlich wichtigen Themen wie Korruption, politischen Skandalen oder Wirtschaftsverbrechen befasst.

Die Übersetzung von populärwissenschaftlicher Literatur hat ihre eigenen Besonderheiten, da dieses Genre wissenschaftliche Fakten mit einem zugänglichen, auf ein breites Publikum ausgerichteten Präsentationsstil verbindet. Das Ziel besteht nicht nur darin, genaue wissenschaftliche Daten zu vermitteln, sondern sie auch für Nichtfachleute verständlich zu machen, wobei der informative und ansprechende Charakter des Textes erhalten bleibt. Die Besonderheit des populärwissenschaftlichen Textes besteht darin, dass er sich an ein breites Spektrum von Lesern wendet, dass er neue Informationen enthält, die “verständlich” dargestellt werden (Ларыта 2012: 86):

– Populärwissenschaftliche Literatur legt den Schwerpunkt auf die Erklärung wissenschaftlicher oder komplexer Konzepte in einer Weise, die für ein allgemeines Publikum verständlich ist. Es ist wichtig, Ideen und Phänomene korrekt zu vermitteln, aber oft gibt es Raum für Anpassungen und Vereinfachungen;

– Populärwissenschaftliche Literatur ist in der Regel eher beschreibend und kann Elemente des Erzählstils aufweisen – der Übersetzer hat mehr Spielraum bei der Anpassung komplexer Begriffe und der Strukturierung des Materials für das Verständnis der Leser;

– Populärwissenschaftliche Literatur ist weniger auf eine chronologische Abfolge angewiesen, da ihre Hauptaufgabe darin besteht, eine Idee oder ein Phänomen zu vermitteln. Die Struktur der Darstellung kann freier sein, so dass einzelne Informationsblöcke unabhängig voneinander erklärt werden können;

– Die Terminologie in populärwissenschaftlicher Literatur kann wissenschaftlich oder technisch sein, aber oft ist eine Vereinfachung zum besseren Verständnis erlaubt – der Übersetzer kann Analogien oder Erklärungen verwenden, um das Material leichter zugänglich zu machen;

– Populärwissenschaftliche Literatur kann mehr Emotionen und Enthusiasmus zulassen, insbesondere wenn es um wichtige Entdeckungen oder spannende wissenschaftliche Phänomene geht – der Übersetzer kann einen flexibleren Stil verwenden, um die Aufmerksamkeit des Lesers zu erhalten;

– Populärwissenschaftliche Literatur ist nicht so unmittelbar, sie kann sich mit Themen befassen, die nicht mit aktuellen Ereignissen zusammenhängen, so dass der

Übersetzer mehr Zeit hat, das Thema zu studieren und die richtigen Begriffe und Erklärungen zu finden;

– In der populärwissenschaftlichen Literatur ist der sozio-politische Kontext nicht so entscheidend, aber das Verständnis kultureller Unterschiede ist dennoch wichtig, um wissenschaftliche Phänomene zu erklären, die in einer Kultur verständlich sein mögen, aber für eine andere angepasst werden müssen.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass das Übersetzen populärwissenschaftlicher Literatur eine verantwortungsvolle und kreative Aufgabe ist, die nicht nur Sprachkenntnisse erfordert, sondern auch die Fähigkeit, das Material an das Niveau des Lesers anzupassen. Es ist wichtig, dass sowohl die wissenschaftliche Genauigkeit als auch die Einfachheit der Darstellung gewahrt bleiben, damit der Text für ein breites Publikum zugänglich, interessant und verständlich ist.

Bei der Betrachtung der Besonderheiten der Übersetzung von Enthüllungsjournalismus und populärwissenschaftlicher Literatur sollte man auch die allgemeinen Muster der narrativen Übersetzung beachten:

– Der Stil und der Ton der Narrativen variieren von neutral bis emotional aufgeladen. Der Übersetzer muss den Stil des Autors beibehalten;

– die erzählende Übersetzung muss die Struktur des Originals genau wiedergeben, um die Logik der Entwicklung der Ereignisse zu vermitteln. Dies ist wichtig, um den Gesamtverlauf der Geschichte zu bewahren, insbesondere wenn die Narrativen eine komplexe Struktur oder zeitliche Veränderungen aufweist.

Die Erhaltung der Narrativen in der Übersetzung wird durch verschiedene Methoden erreicht. Eine der gängigsten in der Textlinguistik ist die Methode der kontextuellen Interpretation. Dieser Ansatz basiert auf der Berücksichtigung des Kontexts und der Interpretation des Inhalts in der Übersetzung, wodurch nicht nur der Informationsgehalt vermittelt, sondern auch der Stil, die Atmosphäre und die Idee des Autors des Originals bewahrt werden können. Die kontextuelle und interpretative Methode ist eine Unterart der Methode des funktionalen Paradigmas, bei der es darum geht, die Funktion des Textes in der Übersetzung zu erhalten. Das bedeutet, dass der Übersetzer nicht nur einzelne Wörter oder Sätze berücksichtigt, sondern auch die Gesamtfunktion des Textes, seinen Zweck, sein Publikum und seinen Stil, wodurch die Authentizität der Narrativen in der fremdsprachigen Version maximal erhalten bleibt;

– Der Übersetzer muss den Rhythmus und das Tempo der Narrativen beibehalten. Schnelle, dynamische Abschnitte sollten in der Übersetzung beibehalten werden, ebenso wie langsamere, bedächtige Teile der Erzählung, die ein Gefühl des Innehaltens oder Nachdenkens vermitteln;

– Wenn die Narrativen eine komplexe Sprache oder seltene Stilmittel verwendet, ist es für den Übersetzer schwieriger, die ursprüngliche Absicht beizubehalten. So können beispielsweise Ironie, Sarkasmus oder subtile Wortspiele nur schwer angemessen in eine andere Sprache übersetzt werden.

Die Übersetzung von Narrativen ist also eine komplexe Aufgabe, die nicht nur Sprachkenntnisse, sondern auch ein subtiles Verständnis des Stils des Autors, der Kultur, der Logik der Ereignisse und der Eigenschaften der einzelnen Figuren erfordert. Das Problem der Übertragung von Narrativen kann jedoch nicht allein auf der Grundlage von Textdaten gelöst werden (Гладкий 2002: 100). Für eine sinnvolle Übersetzung ist es notwendig, pragmatische und kognitive Rahmenbedingungen zu berücksichtigen, die das Weltmodell und die konzeptionellen Informationen umfassen, über die der Übersetzer bereits verfügt. Es ist auch wichtig, die Interaktion zwischen textlichen und außertextlichen Informationen zu verstehen, die es dem Übersetzer ermöglichen, die tiefere Bedeutung und die Konnotationen des Originals zu erhalten.

Використана література:

1. Гладкий О. Наратив у перекладі ХХІ століття. Концепт наратології у бутті автора. Д. : Гай, 2002. С. 100–102.
2. Лагута Т. М., Вержанська О. М. Науково-популярні тексти під час навчання фахової мовленнєвої діяльності іноземних студентів-філологів. *Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки.* 2012. Вип. 20. С. 84-90.
3. Литвиненко В. В. Вплив типів журналістських текстів на вибір засобів перекладу (за матеріалами корейської періодики). *Наукові записки Інституту журналістики.* К., 2006. Т. 22. С. 74-79.
4. Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” факультету іноземних мов. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 116 с.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.35>

УДК 37.091.2:004.77

Смекалюк І. І.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ВИКЛЮЧЕННЯ ХАОСУ ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ

Теорема Рамсея та теорема ван дер Вардена є центральними результатами в комбінаториці, що демонструють, що будь-яка досить велика система повинна містити певні впорядковані структури. Обидві теореми належать до теорії Рамсея, яка фокусується на знаходженні неминучого порядку у досить великих i , на

перший погляд, випадкових розміщеннях. Ось детальний огляд кожної з цих теорем та їхнього зв'язку.

Теорема Рамсея: Порядок у графах

Формулювання. Для будь-яких цілих чисел s та t існує найменше число $R(s,t)$, яке називається числом Рамсея, таке, що для будь-якого повного графа $K\{R(s,t)\}$ з ребрами, забарвленими у два кольори, завжди буде або:

– монохроматична кліка (підмножина вершин, у якій усі ребра одного кольору) розміру s ;

– або монохроматична незалежна множина (підмножина вершин, між якими немає ребер одного кольору) розміру t .

У формальних термінах теорема Рамсея гарантує, що незалежно від того, як зафарбовано ребра достатньо великого повного графа, певні монохроматичні підструктури (або кліка, або незалежна множина) обов'язково з'являться.

Теорема показує, що зі зростанням кількості вершин у графі уникнути таких упорядкованих структур стає неможливо (1990, 1).

Приклад:

Число Рамсея $R(3,3)=6$ означає, що будь-який граф із шістьма вершинами, забарвлений у два кольори, повинен містити монохроматичний трикутник (або червоний, або синій). Таким чином, група з шести людей повинна містити або трьох взаємних друзів (що утворюють червоний трикутник), або трьох взаємних незнайомців (що утворюють синій трикутник), незалежно від того, як ми призначаємо дружбу та відсутність дружби між ними.

Теорема ван дер Вардена: Порядок у послідовностях чисел

Формулювання. Для будь-яких додатних цілих чисел k та r існує мінімальне число $W(k,r)$, таке, що будь-яке r -забарвлення (поділ елементів на r різних кольорів) чисел $\{1,2,3,\dots,W(k,r)\}$ міститиме принаймні одну монохроматичну арифметичну прогресію довжини k (1927, 2).

Інакше кажучи, якщо взяти досить довгу послідовність послідовних чисел і зафарбувати їх у r кольорів, гарантовано, що знайдеться арифметична прогресія (послідовність чисел, у якій кожен член є попереднім доданим до деякої сталої різниці), де всі члени одного кольору. Ця теорема стверджує, що для достатньо довгих послідовностей виникають закономірності, незалежно від того, як ви намагаєтеся уникнути їх.

Приклад:

Для $k=3$ та $r=2$ (два кольори), число $W(3,2)$ вказує на мінімальну довжину послідовності, необхідну для забезпечення монохроматичної арифметичної прогресії довжини 3. Якщо зафарбувати достатньо довгу послідовність, наприклад, числа до $W(3,2)$, у два кольори, неминуче знайдеться послідовність на зразок $a, a+d, a+2d$ (арифметична прогресія з трьох членів), де всі члени одного кольору.

Зв'язок: Теорія Рамсея та неминучий порядок (2001, 3) (1976, 4).

Обидві теореми – Рамсея та ван дер Вардена – належать до теорії Рамсея, зосередженої на неминучості закономірностей у великих структурах:

1. Виникнення закономірностей. Теорема Рамсея забезпечує монохроматичну кліку або незалежну множину в будь-якому досить великому графі, тоді як теорема ван дер Вардена гарантує монохроматичну арифметичну прогресію в будь-якій досить великій забарвленій послідовності чисел.

2. Принцип забарвлення. Обидві теореми мають забарвлення як фундаментальну концепцію. Теорема Рамсея використовує забарвлення ребер у графах, тоді як теорема ван дер Вардена використовує призначення кольорів числам. В обох випадках, незалежно від того, як забарвлено структуру, певна закономірність має з'явитися.

3. Доказ існування. Жодна з теорем не надає явного способу побудови закономірності; це теореми існування, що доводять неминучість закономірностей без обов'язкового показу способу їх знаходження.

Висновки. За раніше поданою теоремою, узагальнивши її інформацію, можна сформулювати наступні твердження.

Незважаючи на абстрактність та комплексність матеріалу, знайдеться такий етап розвитку освітніх технологій, на якому подання матеріалу стане неминуче тривіальним.

Тобто, незважаючи на те, наскільки складним для подачі може бути матеріал, з часом, а точніше з новими технологіями та можливостями знайдеться один (чи можливо більше) легких для більшості способів розуміння тієї чи іншої теми, тобто її можна буде вводити до освітньої програми.

Також це означає, що з плином часу можливе збільшення кількості матеріалу, який можна подати за заданий час освітньої програми.

Вважаю, що ці висновки досить зрозумілі на логічному рівні, але маючи математичне підґрунтя, ці висновки впливають природньо.

Використана література:

1. Graham R. L., Rothschild B. L., & Spencer J. H. *Ramsey Theory*. John Wiley & Sons.
2. van der Waerden B. L., Beweis einer Baudet'schen Vermutung. (German) *Nieuw Arch. Wiskde.* (2) 15, 212–216 (1928).
3. Bollobás B. *Modern Graph Theory*. Springer. 2001.
4. Jaroslav Nešetřil, Vojtěch Rödl, Partitions of finite relational and set systems, *Journal of Combinatorial Theory, Series A*, Volume 22, Issue 3, 1977, pages 289-312.

*Смольнікова О. Г.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ В СИСТЕМІ КОЛЛАБОРАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

У сучасних умовах глобалізації, з розвитком педагогічних технологій та переходом на онлайн-формати освіти навчальна автономія студентів набула особливого значення, в тому числі у вивченні іноземних мов, оскільки вимагає самостійного керування процесом засвоєння знань та навичок (Little, 1991). Вона передбачає вміння керувати власним процесом навчання, що є необхідним для здобуття успішних результатів у вивченні мови. Водночас, запровадження колаборативних технологій (спільні проєкти, групові обговорення, віртуальні класи та ін.) сприяють формуванню більш інтерактивного та ефективного навчального середовища, що дозволяє студентам брати на себе відповідальність за власне навчання, взаємодіяти з іншими учасниками процесу, що є важливим аспектом для успішного вивчення іноземних мов. Використання певних інструментів групової роботи, комунікації, спільного навчання та взаємодії – дозволяють створювати сприятливі умови для формування автономії в умовах онлайн-навчання. Дослідження стверджують, що співпраця та обмін досвідом сприяють формуванню більш гнучкого та адаптивного підходу до навчання, що дозволяє студентам ефективніше поглиблювати мовні навички.

В умовах онлайн-навчання автономія відіграє ключову роль, оскільки студенти часто опиняються в ситуації, коли їм необхідно самостійно керувати часом та обсягом навчання, а також знаходити ефективні ресурси. Навчальна автономія визначається нами як метакогнітивна здатність студента до автономного навчання – “autonomous learning”. В свою чергу автономне навчання це процес, під час якого студент організує та систематизує своє навчальне середовище, завдяки керівним настановам і порадам викладача або самостійно (залежно від рівня розвитку навчальної автономії) (Смольнікова, 2017).

Основними компонентами навчальної автономії є планування процесу навчання – встановлення цілей та розподіл часу на виконання завдань, самостійне прийняття рішень щодо методів, ресурсів та інструментів, самооцінка та саморефлексія для виявлення власних успіхів і недоліків, саморегулювання –

здатність налаштувати підхід до навчання відповідно до обставин та особистих потреб. Важливо відзначити, що навчальна автономія не виключає роль викладача, але змінює її на роль фасилітатора, консультанта, тьютора який підтримує і направляє студента.

Колаборативні технології в онлайн-навчанні використовуються для підвищення рівня взаємодії між студентами, викладачами та навчальними матеріалами. Вони сприяють формуванню відкритого навчального середовища, де студенти можуть обмінюватися досвідом та отримувати зворотний зв'язок. До таких технологій відносяться: платформи для спільної роботи Google Docs, Microsoft Teams, які дозволяють групам студентів працювати над спільними проектами, обмінюватися коментарями та редагувати документи в режимі реального часу, спільно редагувати та обговорювати навчальні матеріали; форуми та чати (Slack, Discord), що забезпечують простір для обговорень, неформальному спілкуванню та обміну думками; соціальні мережі (Facebook, Instagram та ін.) дозволяють студентам ділитися ресурсами та культурними знаннями, що сприяє розширенню їх мовного та культурного кругозору; віртуальні класи (Zoom, Skype) надають можливість для синхронної комунікації, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок, що дозволяє проводити обговорення в реальному часі. Використання цих технологій не тільки допомагає студентам розвивати автономність, але й підвищує мотивацію через інтерактивну взаємодію з одногрупниками (Dooly, 2008).

Таким чином, колаборативні технології є потужним інструментом для підтримки автономії, оскільки вони сприяють взаємодії та обміну ідеями, співпраця з одногрупниками дозволяє студентам не лише отримувати нові знання, але й аналізувати власні досягнення, беручи до уваги критику та пропозиції інших учасників. Необхідно відзначити, що ці технології підвищують мотивацію студентів, участь у групових завданнях. Спільні проекти та обговорення заохочують до активного вивчення. Слід зазначити, що колаборативні технології також формують навички самоорганізації. Завдяки необхідності працювати у спільному просторі студенти навчаються краще планувати свій час і розподіляти завдання.

Дослідження показують, що колаборативне навчання допомагає студентам швидше досягати поставлених цілей і розвивати навички критичного мислення та самоорганізації, що є основою для автономного навчання (Benson, 2011).

Колаборативні технології у вивченні іноземних мов пропонують низку переваг, серед яких підтримка з боку одногрупників: студенти можуть отримувати зворотний зв'язок і допомогу від своїх однокурсників, що дозволяє розвивати комунікативні навички. Необхідно також наголосити на можливості індивідуалізації навчання, коли кожен студент може підбирати ті інструменти та ресурси, що найбільше відповідають його стилю навчання, та розвиток

креативності та ініціативності, оскільки групові завдання дають змогу експериментувати та застосовувати мову в різних контекстах.

Основними перевагами та викликами застосування колаборативних технологій для розвитку навчальної автономії є підвищення рівня мотивації та залученості студентів, розвиток навичок критичного мислення та відповідальності, можливість отримання підтримки від інших учасників процесу.

Проте, існують також виклики, такі як високі вимоги до навичок роботи учасників, студенти повинні володіти базовими знаннями щодо використання інтернет-ресурсів та програм. Необхідність якісного і безперервного доступу до інтернету. Для успішної роботи онлайн потрібен стабільний інтернет, який може бути недоступним для частини студентів. Важливим є потреба у підтримці студентів у розвитку навичок самоконтролю та організації часу. Без контролю викладача студентам часто важко підтримувати дисципліну та структуру в навчальному процесі.

Варто також зазначити, що викладачам необхідно знаходити баланс між наданням підтримки та наданням простору для самостійної роботи студентів, щоб стимулювати автономію.

Щоб максимально використати переваги колаборативних технологій, викладачі можуть застосовувати стратегії поєднання індивідуальних і групових завдань, що дозволить студентам розвивати навчальну автономію в межах автономного навчання та здобувати комунікативні навички у співпраці. Важливим є залучення проектного методу навчання під час якого студенти можуть працювати над довготривалими проектами, які передбачають автономне планування, виконання та звітність.

Треба зазначити про необхідність сприяння самооцінці та взаємооцінці: завдання, де студенти самостійно оцінюють власний прогрес та надають зворотний зв'язок іншим, допомагають сформувати критичне мислення та відповідальність за власний розвиток.

Таким чином, можна виділити практичні рекомендації щодо впровадження колаборативних технологій для розвитку автономії у вивченні іноземних мов: використання змішаного підходу до навчання, що поєднує як індивідуальні, так і групові завдання; застосування проектного методу, що дозволяє студентам працювати в групах для досягнення спільної мети, що сприяє навчанню через досвід та розвиває автономність; забезпечення можливості для самооцінки та взаємооцінки, що допомагає студентам критично аналізувати власний прогрес та роботу однолітків (Benson, 2011).

Отже, навчальна автономія та колаборативні технології стають ключовими елементами у сучасному процесі вивчення іноземних мов в умовах онлайн-навчання. Використання колаборативних інструментів сприяє розвитку навчальної автономії, дозволяючи студентам ефективніше контролювати процес навчання та

розвивати навички самоконтролю і саморефлексії. Викладачі, своєю чергою, грають роль консультантів і фасилітаторів, підтримуючи студентів у розвитку автономності, розвитку навичок самоорганізації та самоконтролю. Такий підхід сприяє формуванню відповідальних та мотивованих студентів, здатних самостійно досягати успіху у вивченні іноземних мов. Уміння вчитися автономно стає ключовим у процесі навчання іноземних мов, особливо в умовах онлайн-навчання. Використання колаборативних технологій дозволяє студентам не тільки розвивати власні мовні компетенції, а й формувати відповідальність за власний прогрес та взаємодіяти з іншими учасниками навчального процесу.

Використана література:

1. Смольникова О. Г. (2014). Обґрунтування феномену автономного навчання іноземних мов. *Наукові записки*, 119. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2014_119_28
2. Benson P. (2011). *Teaching and Researching Autonomy in Language Learning**. Pearson Education.
3. Dooly M. (2008). *Telecollaborative Language Learning: A Guidebook to Moderating Intercultural Collaboration Online*. Peter Lang.
4. Holec H. (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Pergamon.
5. Little D. (1991). *Learner Autonomy 1: Definitions, Issues and Problems*. Authentik.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.37>
УДК 378.091.3:81'25-051]:355

Sokol, H.,
Nationale Technische Universität für Erdöl
und Gas Iwano-Frankiwnsk

AUSBILDUNG UND DIE ROLLE DER DOLMETSCHER UND DER ÜBERSETZER IN DER INTERKULTURELLEN KOMMUNIKATION WÄHREND DES KRIEGES

Die Rolle der Dolmetscher bei der finanziellen, politischen, humanitären und militärischen Unterstützung der internationalen Gemeinschaft für unser Land kann gar nicht hoch genug eingeschätzt werden: “Bei politischen Verhandlungen unter vier Augen spielt der ‚Mann hinter den Kulissen‘ – der Dolmetscher – eine große Rolle. Dieser sollte neben einer brillanten Kenntnis der Fremd- und Landessprache über ein enzyklopädisches Wissen verfügen, das sich auf die vielfältigen Themen des Verhandlungsgegenstandes bezieht” (Кияк, 2202: 10). Wir sollten zwischen zwei Arten von Übersetzungen unterscheiden: Dolmetschen und Übersetzen, obwohl beide heute

sehr gefragt sind. Fachleute, die sich mit Übersetzungen beschäftigen, spezialisieren sich oft auf eine bestimmte berufliche Tätigkeit oder Branche. Während des Krieges gab es einen akuten Bedarf an Übersetzungen und Übersetzern aus verschiedenen Sprachen und in vielen Bereichen, in denen wir mit unerwarteten Herausforderungen und Problemen konfrontiert waren, die der Krieg mit sich brachte.

Trotz der schweren Herausforderungen des Krieges hat das Interesse an der Übersetzung literarischer Werke nicht nachgelassen, mehr noch, einige Übersetzer stellen fest, dass das Interesse an ihrer Arbeit deutlich gestiegen ist. Wie wichtig die Arbeit der Übersetzer und die Vermittlung von Informationen an die Gesellschaft im Ausland ist, zeigt die Tatsache, dass der diesjährige Drahomán-Preis, mit dem die Arbeit von Übersetzern aus dem Ukrainischen in Fremdsprachen gewürdigt wird, trotz der massiven militärischen Invasion im Oktober verliehen wird. Iryna Dmytryshyn, die mit ihrer Übersetzung von Juri Andruchowytchs Buch *Das Lexikon der intimen Städte* für den Preis nominiert wurde, sagte: “Die Veränderungen, die seit dem 24. Februar stattgefunden haben, sind dramatisch. Früher bin ich zu den Verlegern gegangen und habe ihnen Bücher angeboten, und sie haben mir nicht zugehört und nicht geantwortet, aber jetzt gehen die Verleger im Gegenteil zu uns und nehmen Kontakt auf” (Расулова, 2022).

Iryna Terekhova schrieb über die Bedeutung, aber auch über die Komplexität und die Besonderheiten der Arbeit von Übersetzern: “Auf jeden Fall sind Übersetzungsfachgebiete nicht einfach. Sie erfordern von den künftigen Fachleuten körperliche Härte, ausgezeichnete Übersetzungs- und Sprachkenntnisse, Fähigkeiten und Kenntnisse der Grundlagen der menschlichen Psychologie, Diplomatie usw.” (Терехова, 2002: 41). Alle Übersetzer brauchen diese Qualitäten, unabhängig von der Branche oder dem Bereich, in dem sie tätig sind.

Die Situation in unserem Land und in Europa hat sich am 24. Februar 2022 dramatisch verändert, als die Bürger der Ukraine in einer Zeit schwerer Prüfungen durch Schicksal und Unglück in alle Welt verstreut wurden. Es ist schwierig, ein Land zu finden, in dem unsere Mitbürger keine Flüchtlinge sind. Die große Mehrheit der Geflüchteten landete in europäischen Ländern. Diejenigen, die zumindest eine Fremdsprache beherrschten, versuchten, das Land zu wählen, in dem sie die geringsten Verständigungsprobleme haben würden, einige fanden bei Verwandten oder Freunden Unterschlupf, aber die große Mehrheit ging einfach weg, um den Bombenangriffen, Explosionen und der Frontlinie zu entkommen und sich und ihre Kinder zu retten. In dieser Situation fanden sich viele unserer Mitbürger in Ländern wieder, deren Sprache ihnen völlig fremd war. In einer solchen Situation ist der Übersetzer die Rettung, denn er “baut Brücken zwischen den Kulturen, der Wissenschaft und der Politik verschiedener Nationen, was zu einer gegenseitigen Bereicherung führt” (Кияк, 2006: 10).

Doch jeder erlebt den Krieg auf seine Weise, manche stürzen sich in die Arbeit, andere werden durch diese Situation völlig aus dem etablierten Arbeitssystem geworfen.

Die Gründe für diese Situation sind vielfältig. Der Dichter, Übersetzer und Literaturkritiker Ostap Slyvynskyi vertritt eine interessante Meinung: “Ich kann einen eigenen Text schreiben, wenn jemand darauf besteht, und dann schaffe ich es, ein paar Worte zu finden. Es ist sehr schwierig, die Realität, in der wir uns heute befinden, mit gewöhnlichen Worten zu beschreiben, mit Worten, die wir entwickelt haben, mit denen wir uns bereits angefreundet haben. Und es gibt noch keine neuen Worte” (Корунець, 2008).

Wenn wir mit Studenten sprechen, von denen viele ebenfalls im Ausland sind und an ukrainischen Universitäten ein Fernstudium absolvieren, erfahren wir viele Details über ihre Gegenwart. Dank ihrer Fremdsprachenkenntnisse gehörten sie zu der Kategorie von Flüchtlingen, die sich schneller als andere in einem fremden Land zurechtfinden. Neben dem Fernstudium an ihrer Bildungseinrichtung besuchen die ukrainischen Studenten Kurse, um die Sprache des Aufnahmelandes zu erlernen, engagieren sich, wann immer es möglich ist, ehrenamtlich und helfen anderen Flüchtlingen bei der Verständigung und machen so die ersten zaghaften Schritte auf dem von ihnen eingeschlagenen beruflichen Weg. Ihre erste Berufserfahrung sind Übersetzungen, die es unseren Mitbürgern ermöglichen, mit den Menschen und Institutionen in den Ländern, in denen sie Asyl erhalten haben, zu kommunizieren. Wir hoffen, dass die heute im Ausland gesammelten Erfahrungen ihre Weltanschauung bereichern und ihnen helfen werden, in Zukunft Großes im Übersetzungsbereich zu leisten.

Wenn wir also die aktuelle Situation analysieren, können wir verallgemeinern, dass der Beruf des Übersetzers heute wichtiger denn je ist. Jeder hat wieder einmal erkannt, wie wichtig es ist, Fremdsprachen zu lernen und sich gute Kenntnisse anzueignen, und einige Menschen haben erst im Ausland begriffen, dass es eine Schande ist, die eigene Landessprache nicht zu beherrschen, auf der Flucht vor den Invasoren um Asyl zu bitten und gleichzeitig ausschließlich in der Sprache des Aggressors zu kommunizieren. Wir hoffen, dass wir alle aus diesen Erfahrungen lernen und in der Lage sein werden, die aktuellen Herausforderungen unseres Schicksals zu meistern.

Literatur:

1. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2008. 543 с.
2. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
3. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.
4. Расулова Оксана Переклад під час війни. Кому цьогооріч вручають премію DrahoMan Prize. URL : <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/10/17/250878/>
5. Сливинський Остап У нас є все, щоб бути однією з найцікавіших культур у світі. URL : <https://suspilne.media/262624-ostap-slivinskij-u-nas-e-vse-sob-buti-odnieu-z-najcikavisih-kultur-u-sviti/>
6. Терехова С. І. Вступ до перекладознавства : навч. посібник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2002. 163 с.

*Стрюк Н. В., Джоган В. О.,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
м. Донецьк, Україна*

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ НАПИСІВ НА ОДЯЗІ)

Питання дослідження інтертекстуальності залишається актуальною проблемою сучасної науки. Інтертекстуальність є однією з ключових характеристик мультимодальних текстів, що дозволяє їм створювати багатопланові значення та взаємодіяти з різними культурними контекстами за допомогою поєднання різних форм комунікації, такі як текст, зображення, звук та відео.

Німецька дослідниця Н. Яніх вважає, що інтертекстуальність – це властивість тексту, яка проявляється тоді, коли автор свідомо використовує натяки або цитати для звернення до інших текстів чи жанрів, незалежно від того, чи явно ці посилання позначені. Науковиця виділяє різні форми інтертекстуальності, серед яких можна назвати референцію до конкретного тексту та до жанру. Референція до тексту передбачає використання лексичних або структурних елементів із конкретного літературного твору. Референція до жанру вказує на жанри або типи текстів, які проявляються в тексті-реципієнті через структурно-композиційні особливості або іноді навіть через зміст (Janich, 2013).

На думку О. Пешкової, в умовах сучасної епохи, коли інформація передається різними способами, важливо розглядати інтертекстуальність у ширшому контексті. Вона слушно зазначає, що розуміння інтертекстуальності виходить за межі вербальних текстів, охоплюючи також взаємодію з невербальними текстами (Пешкова, 2019).

У лінгвістиці існують терміни “інтермедіальність” та “інтерсеміотичність”, які використовуються для позначення ширшого розуміння інтертекстуальності, що включає не лише вербальні елементи, а й елементи з інших семіотичних систем (Hansen-Löve, 1983; Пешкова, 2019). Термін “інтермедіальність” співвідноситься з поняттям “інтерсеміотичність”, що вказує на поєднання різних знакових структур. Інтерсеміотичні відношення між знаками зазвичай спрямовані на один канал сприйняття інформації, тоді як інтермедіальність охоплює всі види знаків, що сприймаються різними чуттями. Обидва ці терміни можна вважати синонімами в контексті гетерогенної референції до пре-текстів, пре-зображень або пре-аудіо. Як

зазначає Г. Ізекенмайер, інтермедіальність є гіперонімом для двох пов'язаних понять – інтертекстуальності та інтерпикторальності (Isekenmeier, 2013).

Інтермедіальність – це присутність у художньому творі образних структур, що передають інформацію про інші види мистецтва. Вона являє собою поєднання різних семіотичних систем у межах одного повідомлення, яке формує єдиний медіатекст, що стає основою для створення нових значень (Масімова, 2014).

Інтертекстуальність виступає своєрідним мостом, через який у текст проникають елементи з інших вербальних і невербальних семіотичних систем. У результаті цього виникають семіотично складні, гетерогенні структури, в яких взаємодіють вербальні та невербальні коди, такі як іконічні, зображувальні, музичні тощо. Для позначення таких утворень використовується термін “мультиmodalні” або “полікодові тексти”. Мультиmodalні тексти базуються на взаємодії різних семіотичних систем, що називається інтерсеміотичністю. Ключовим критерієм для визначення інтерсеміотичних відносин є відмінність між знаками за їхньою природою. Інтертекстуальність може проявлятися як у вербальних текстах, так і в мультиmodalних через інтерсеміотичність, яка відображає взаємодію між вербальними та невербальними елементами (наприклад, візуальними пародіями або алюзіями). Коли новий вербальний текст створюється на основі попереднього візуального тексту, це явище називають інтеріконічністю або інтерпикторальністю. У таких випадках новий сенс формується шляхом інтерпретації існуючих візуальних зображень, таких як картини, карикатури, плакати, і передається у вербальному висловлюванні (Семенюк, 2013).

У нашій роботі на матеріалі англійськомовних написів на одязі було виділено два типи текстової діалогічності мультиmodalних текстів: 1) іконічні елементи слугують лише тлом, своєрідним додатковим контекстом, а інтертекстуальність, передусім, проявляється на вербальному рівні; 2) елементи інших семіотичних систем є ключовими для реалізації інтертекстуальних зав'язків.

Інтертекстуальність на вербальному рівні маркують за допомогою вербальних засобів, а використані у мультиmodalному тексті іконічні елементи несуть у собі швидше естетичну функцію, а також є доповненням до вербального тексту. Прикладом є принт на одязі англ. *to be or not to be* ‘Бути чи не бути’, що є цитатою зі знаменитого монологу Гамлета в однойменній п'єсі Шекспіра (див. Рис. 1).

Рис. 1

Мультимодальні тексти містять різні види знаків та спрямовані на перцепцію декількома каналами чуття. У низці полікодових написів на одязі вербальні та невербальні елементи є однаково важливими для сприйняття та розуміння інтертекстуальності. Прикладом є напис на одязі англ. *FORD'S THEATRE AWFUL. WOULD NOT RECOMMEND.* 'Театр Форда. Жахливий. Не рекомендую'. Портрет Авраама Лінкольна на футболці, змінює звичайну, на перший погляд, оцінку культурно-розважального закладу, на натяк на місце, де сталося вбивство 16-го Президента США (див. Рис. 2).

Рис. 2

Проаналізувавши основні концепції теорії інтертекстуальності, можна вважати доцільним визначати інтертекстуальність як різновид діалогічних відносин, при яких один текст містить відсилання до інших попередніх текстів або включає елементи з них. У англійськомовних мультимодальних текстах на одязі інтертекстуальність може проявлятися не тільки на вербальному рівні, а й на візуальному, та на рівні поєднання вербальних та візуальних елементів.

Перспективи подальших наукових досліджень з цього напрямку полягають у аналізі та порівнянні засобів вираження категорії інтертекстуальності на матеріалі сучасних мультимодальних текстів.

Використана література:

1. Hansen-Löve A. (1983). Intermedialität und Intertextualität: Probleme der Korrelation von Wort und Bildkunst – am Beispiel der russischen Moderne. *Wiener Slawistischer Almanach*. Sbd.11. 291-360. Wien.
2. Isekenmeier G. (Ed.). (2013). *Interpiktorialität: theorie und geschichte der bild-bild-bezüge*. transcript Verlag.
3. Janich N. (2013). *Werbesprache. Ein Arbeitsbuch mit einem Beitrag von Jens Runkehl*. 6., durchgesehene und korrigierte Auflage. Tübingen: Narr Verlag.
4. Масімова Л. Г. (2014). Інтертекстуальність візуального тексту мас-медіа. *Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів*: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 13 листоп. 2014 р. (pp. 65-71). Київський університет імені Бориса Грінченка.
5. Пешкова О. А. (2019). Інтермедіальність англійськомовних художніх текстів ХХ-ХХІ століть: когнітивно-семіотичний аспект (дис. канд. філол. наук). Запоріжжя.
6. Семенюк Т. (2013). Особливості реалізації категорій інтертекстуальності, інтеріконічності та інтерсеміотичності в німецькомовних полікодових текстах. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*, (19), 223-229.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.39>
УДК 373.5.091.3:81'243

Устименко О. М.,
Київський національний лінгвістичний університет,
м. Київ, Україна

ЦІЛІ І ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ ТИПІВ»

Програма дисципліни «Навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти різних типів» пропонується нами для майбутніх учителів іноземних мов – студентів бакалаврату або магістратури спеціальності 014 Середня освіта, які попередньо оволоділи базовим курсом з основ методики навчання іноземних мов учнів закладів загальної середньої освіти, та розрахована на 3 кредити ЄКТС (90 годин, з яких 14 годин відведено на лекційні заняття та 16 годин – на семінарсько-практичні заняття).

Цілями вивчення цієї дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти із вимогами до професійної методичної майстерності сучасного вчителя іноземної мови шляхами її розвитку та вдосконалення, що передбачає формування та вдосконалення у студентів здатності здійснювати професійні функції вчителя іноземної мови в закладах загальної середньої освіти різних типів, розв'язувати різнобічні фахові проблеми та виконувати складні завдання в професійно-методичній діяльності з навчання іноземних мов на різних рівнях загальної середньої освіти, як-от: формування в учнів міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, виховання, освіта і розвиток особистості учня засобами виучуваної мови на уроках та в позакласній роботі з іноземної мови, раннє навчання іноземних мов, навчання іноземних мов учнів підліткового віку, навчання другої іноземної мови, допрофільна підготовка та профільне навчання іноземних мов, навчання іноземних мов у старшій школі за філологічним профілем, організація самостійної роботи учнів з оволодіння іноземними мовами, впровадження в освітньо-виховний процес сучасних методів, технологій та засобів навчання іноземних мов.

У процесі викладання дисципліни “Навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти різних типів” розкриваються основи методики навчання іноземних мов на різних рівнях загальної середньої освіти в контексті реформи “Нова українська школа”. У здобувачів вищої освіти відбувається формування професійно-методичного мислення й оволодіння фаховими знаннями та вміннями формування в учнів міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності з урахуванням особливостей раннього вивчення іноземних мов молодшими школярами, навчання іноземних мов учнів раннього і пізнього підліткового віку, навчання другої іноземної мови у закладах загальної середньої освіти, допрофільної підготовки та профільного навчання іноземних мов, навчання іноземних мов у старшій школі за філологічним профілем, організації самостійної і позакласної роботи учнів з оволодіння іноземними мовами, а також упровадження в освітньо-виховний процес сучасних методів, технологій та засобів навчання іноземних мов.

Зміст навчальної дисципліни викладено в двох **змістових модулях**. Студенти набувають знань про структуру і склад професійної методичної компетентності сучасного вчителя іноземної мови, функції фахової діяльності, етапи професійного становлення та рівні професіоналізму вчителя іноземної мови, форми і засоби оцінювання його професійної методичної компетентності, а також демонструють розуміння вимог до професійної майстерності сучасного вчителя іноземних мов, шляхів і засобів безперервного професійного самовдосконалення. У першому модулі подаються основи методики навчання іноземних мов на різних рівнях загальної середньої освіти в контексті реформи “Нова українська школа”, в другому – розкриваються особливості формування міжкультурної іншомовної

комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти різних типів за новітньою освітньою парадигмою, а також сутність, етапи, шляхи розвитку й вдосконалення професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов.

До очікуваних *результатів* вивчення дисципліни “Навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти різних типів” відносимо *знання* про концепцію навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти у контексті реформи “Нова українська школа”, методика раннього навчання іноземних мов, методика навчання іноземних мов у базовій і старшій школі, методика допрофільної підготовки та профільного навчання іноземних мов, методика навчання іноземних мов у старшій школі за філологічним профілем, методика навчання другої іноземної мови, методика організації самостійної та позакласної роботи учнів з оволодіння іноземними мовами, структуру і склад професійної методичної компетентності сучасного учителя іноземної мови, функції фахової діяльності, етапи професійного становлення й рівні професіоналізму вчителя іноземної мови, форми та засоби оцінювання професійної методичної компетентності вчителя іноземної мови.

Відповідно, майбутні вчителі-бакалаври / вчителі-магістри іноземних мов (Про затвердження професійного стандарту..., 2024) оволодівають *уміннями* демонструвати знання та розуміння методики навчання іноземних мов на різних рівнях загальної середньої освіти в контексті реформи “Нова українська школа”, демонструвати знання та розуміння вимог до професійної майстерності сучасного вчителя іноземних мов, шляхів та засобів безперервного професійного самовдосконалення, реалізовувати методика формування в учнів міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності з урахуванням особливостей раннього навчання іноземних мов, навчання іноземних мов учнів раннього і пізнього підліткового віку, навчання другої іноземної мови, допрофільної підготовки та профільного навчання іноземних мов, навчання іноземних мов у старшій школі за філологічним профілем, організації самостійної та позакласної роботи учнів з оволодіння іноземними мовами, а також упровадження в освітньо-виховний процес сучасних методів, технологій та засобів навчання іноземних мов.

Зміст методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов за програмою дисципліни “Навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти різних типів” охоплює такі *теми*:

1. Навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти в контексті реформи “Нова українська школа”.
2. Методика раннього навчання іноземних мов.
3. Методика навчання іноземних мов у базовій і старшій школі.
3. Допрофільна підготовка та профільне навчання іноземних мов.
4. Методика навчання іноземних мов у старшій школі за філологічним профілем.

5. Методика навчання другої іноземної мови у закладах загальної середньої освіти.

6. Організація самостійної та позакласної роботи учнів з оволодіння іноземними мовами.

7. Професійна методична компетентність сучасного вчителя іноземної мови.

Навчання студентів за програмою цієї дисципліни здійснюється із залученням проблемних, кейсових, інтерактивних, групових, ігрових, проєктних, комп'ютерних, технологій, технології самонавчання, технології “портфоліо”.

Методами оцінювання процесу і результатів навчання студентів можуть бути усні співбесіди, усні опитування, професійні обговорення, професійні дебати, колоквиуми, електронне тестування, презентації результатів виконання завдань різних рівнів складності, презентації виконаних професійно-методичних завдань, презентації і захисти результатів виконаних індивідуальних та групових проєктних завдань тощо.

Програма дисципліни “Навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти різних типів” ураховує вимоги чинного професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти” (Про затвердження професійного стандарту..., 2024), зокрема щодо мовно-комунікативної, предметно-методичної, інформаційно-цифрової, психологічної, прогностичної, оцінювально-аналітичної компетентностей, а також компетентності педагогічного партнерства і безперервного професійного розвитку вчителя закладу загальної середньої освіти. Цю дисципліну можна викладати здобувачам вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях в якості нормативної або вибіркової дисципліни циклу професійно-методичної підготовки майбутніх учителів-бакалаврів і вчителів-магістрів іноземних мов.

Використана література:

1. Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1225 від 29 серпня 2024 року (2024) (Україна). URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchitel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>

Франчук Н. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій і програмування,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна;
старший науковий співробітник відділу
відкритих освітньо-наукових інформаційних систем,
Інститут цифровізації освіти
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

АВТОМАТИЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОПРАЦЮВАННЯ ПРИРОДНОЇ МОВИ: ВІД ТРАНСКРИПЦІЇ ДО МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Вступ. Автоматизовані технології опрацювання природної мови (Natural Language Processing, NLP) є однією з ключових сфер штучного інтелекту, яка стрімко розвивається. Застосування цих технологій спрямовані на автоматизацію процесів аналізу, розуміння, генерації та перекладу текстових й мовленнєвих даних. Усе це робить NLP незамінним інструментом для розв'язання сучасних проблем у різних сферах: від освіти до комерційних застосувань [1, 2].

Сучасні технології опрацювання природної мови базуються на досягненнях у галузі машинного навчання, зокрема нейронних мереж, які дозволяють опрацьовувати великі обсяги текстових та аудіоданих з високою точністю. Розглянемо основні методи, алгоритми та моделі, що є актуальними в цій галузі.

До появи нейронних мереж опрацювання тексту значною мірою базувалося на статистичних моделях та методах на основі правил. Для прогнозування наступного слова в тексті на основі попередніх використовувалися статистичні N-грамні моделі. Хоча цей підхід є простим, він має обмеження у врахуванні довгострокових залежностей. Також використовувався алгоритм тематичного моделювання для класифікації текстів за темами.

Розглянемо автоматизовані технології опрацювання природної мови, що охоплюють повний спектр завдань (див. табл. 1).

Основні аспекти NLP

<i>Аспект</i>	<i>Характеристики</i>
Автоматична транскрипція мовлення	Автоматичне розпізнавання мовлення (Automatic Speech Recognition, ASR) дозволяє перетворювати аудіофайли в текст. Сучасні системи ASR, наприклад Whisper від OpenAI, використовують нейронні мережі для розпізнавання мови навіть у складних акустичних умовах. Їхнє використання сприяє створенню субтитрів, голосових помічників та аналізу дзвінків.
Морфологічний та синтаксичний аналіз	На цьому етапі текст розбивається на окремі слова або морфеми для аналізу їх граматичних властивостей. Синтаксичний аналіз передбачає побудову дерев залежностей, що дозволяє зрозуміти структуру речень. Ці завдання розв'язуються за допомогою інструментів, таких як SpaCy (бібліотека програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом для опрацювання природної мови, написана на мовах програмування Python і Cython).
Семантичний аналіз і моделі трансформерів	Семантичний аналіз дозволяє машинам “розуміти” значення тексту. Тут використовуються трансформери, наприклад BERT або Generative Pre-trained Transformer (GPT), які вивчають контекст кожного слова в реченні. Завдяки цьому можна виконувати завдання контекстного пошуку, емоційного аналізу та автоматичного узагальнення тексту.
Машинний переклад	Системи машинного перекладу, такі як Google Translate чи DeepL, застосовують нейронні моделі для створення високоякісних перекладів. Технологія трансформерів значно підвищила якість перекладу, враховуючи як локальний, так і глобальний контекст речення.

Методи на основі правил залучають граматичні й семантичні конструкції, які задаються вручну. Прикладом є аналіз синтаксичних дерев та частиномовна розмітка. Хоча цей підхід забезпечує контрольованість, він погано масштабується для складних мов.

Тепер все частіше використовуються рекурентні нейронні мережі (RNN) та довгу короткочасну пам'ять Long Short-Term Memory (LSTM) для опрацювання послідовностей, таких як речення, але є обмеження у врахуванні довгих контекстів. Також використовується архітектура трансформерів (Transformers), що частково замінює RNN завдяки здатності паралельно опрацьовувати дані.

Двонаправлений шифратор репрезентацій з трансформерів – Bidirectional Encoder Representations from Transformers (BERT) використовується для завдань класифікації тексту, пошуку даних та семантичного аналізу.

Генеративний попередньо навчений трансформер – Generative Pre-trained Transformer (GPT) генерує текст із врахуванням контексту, та є основою чат-ботів та “творчих застосунків”.

Трансформер передавання тексту в текст – Text-to-Text Transfer Transformer (T5) – це універсальна модель для багатьох задач NLP, включаючи переклад, класифікацію та генерацію тексту.

Сьогодні автоматизовані технології опрацювання природної мови застосовуються у всіх сферах, зокрема для: автоматичного оцінювання текстів, використання платформ для інтерактивного навчання, створення та використання чат-ботів, аналізу електронних записів, розпізнавання симптомів за описами, автоматизації опрацювання запитів, опрацювання великих обсягів текстових даних, автоматичного аналізу дослідницьких публікацій та ін. У попередніх публікаціях було досліджені деякі з цих питань [3, 4].

Проте є певні чинники, на які доречно звернути увагу та в подальшому розкрити їх, а саме:

– *малоресурсні мови*: створення моделей для мов із обмеженою кількістю текстових даних залишається складним завданням.

– *етичні аспекти*: необхідність запобігання дискримінаційним або упередженим результатам, які можуть виникати через обмеження навчальних даних.

– *продуктивність і швидкість*: оптимізація моделей для роботи на пристроях із обмеженими ресурсами.

Висновки. Автоматизовані технології опрацювання природної мови стали основою сучасних цифрових інновацій. Їх подальший розвиток дозволить значно підвищити ефективність роботи з даними, покращити міжмовну комунікацію та забезпечити доступ до знань для ширшої аудиторії. Інтеграція NLP у повсякденні процеси відкриває нові можливості для автоматизації, підвищення якості обслуговування та розв’язування соціальних викликів.

Використана література:

1. Kuzminov I. F., Bakhtin P. D., Timofeev A. A. *et al.* Modern Natural Language Processing Technologies for Strategic Analytics. *Sci. Tech. Inf. Proc.* 48, 467–475 (2021). DOI: <https://doi.org/10.3103/S0147688221060071>
2. The NLP Playbook: From Basics to Advanced Techniques and Algorithms – Let’s Data Science. URL : <https://letsdatascience.com/natural-language-processing/>
3. Франчук Н. П. Використання програм для автоматизованого синтаксичного аналізу тексту. *Теорія і практика використання інформаційних технологій в умовах цифрової трансформації освіти*. 29 червня 2023. м. Київ. С. 69-71. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/736682>
4. Франчук Н. П. Використання штучного інтелекту в прикладній лінгвістиці. *Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 70-річчя від дня народження доктора педагогічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України, директора Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Сергієнка Володимира Петровича. м. Київ. 28 жовтня 2024 р. С. 408-409. DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKNino-Sergiyenko70-2024>

*Халимон І. Й.,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин, Україна*

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО РОБОТИ ІЗ СИСТЕМАМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ OMEGAT)

Технологічна революція й розвиток інформаційно-комунікаційних технологій кардинально змінили зміст і методи діяльності в багатьох професіях. Зокрема, на сучасному ринку праці потрібні перекладачі, які вміють користуватися так званими CAT-tools – системами автоматизованого перекладу (далі – САП). Переваги САП є очевидними: швидкість роботи за рахунок використання пам'яті перекладів (далі – ПП), забезпечення послідовності перекладу, можливість застосування глосаріїв і контролю якості. Однак одним із недоліків САП є те, що вони часто є складними у використанні, особливо на початку, оскільки мають круту криву навчання. Відтак, використання САП потребує спеціальної підготовки, і краще, якщо вона здійснюється ще під час здобуття фахової освіти.

Мета нашої публікації – представити, як опановують САП студенти бакалаврського рівня за освітньою програмою “Германські мови та літератури (переклад включно) – англійська та німецька мови” в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя.

Здобувачі розпочинають знайомство із САП на курсі “Вступ до перекладознавства”. Вони вивчають загальний алгоритм роботи САП, їх переваги (швидкість, послідовність, пам'ять перекладу, використання глосаріїв, контроль якості) та недоліки, особливості поширених програм, як от SDL Trados, OmegaT, MemoQ, тощо.

Подальше освоєння цих інструментів відбувається в рамках дисципліни “Практика усного та письмового перекладу”. У 5-му семестрі програмою цього курсу передбачено модуль “Сучасні перекладацькі технології. Системи автоматизації перекладу”, що охоплює 18 аудиторних годин і 38 годин самостійної роботи. Звісно, за такий обмежений час неможливо опанувати велику кількість програм. Проте варто відзначити, що багато програм мають подібні функції, тому, освоївши одну, перекладачеві надалі легше опанувати інші. Відтак, основна увага в модулі приділяється формуванню у студентів навичок роботи із програмою OmegaT, яку, за даними статистики, використовує значний відсоток професійних перекладачів (ELIS, 2024). Переваги програми в тому, що вона є безкоштовною,

відкритою (open-source), кросплатформною та підходить як для початківців, так і для професіоналів. Звичайно, програма має й недоліки, які також розглядаються в ході навчання.

Заняття проходять у комп'ютерному класі університету, де встановлене програмне забезпечення OmegaT. Оскільки програма безкоштовна і проста в інсталяції, студенти мають можливість встановити її на власні пристрої, що дозволяє їм практикуватися у її використанні не лише під час занять.

Зміст модуля побудовано на засадах досліджень українських учених (Ольховська, 2020) таким чином, щоб студенти поступово опанували базові інструменти та функції OmegaT. Кожне заняття орієнтоване на конкретний аспект використання OmegaT, що дозволяє глибше засвоїти програму на практичному рівні. У модулі передбачено як теоретичну підготовку, так і практичні завдання для забезпечення інтеграції знань у реальні перекладацькі процеси. Такий підхід сприяє поступовому розвитку навичок студентів і готує їх до ефективного застосування САП у професійній діяльності.

Заняття 1 спрямоване на ознайомлення здобувачів із основними характеристиками програми OmegaT. Мета заняття – продемонструвати ключові функції та інтерфейс OmegaT, розглянувши реальні приклади застосування САП у професійних середовищах. На цьому етапі студенти навчаються завантажувати та встановлювати програму, налаштовувати мовні пари й параметри ПП, а також опановують основні компоненти інтерфейсу OmegaT: меню, панелі інструментів та вікна перекладу. Практичні завдання включають створення власного проєкту перекладу з вибором вихідної та цільової мов, додавання документа до проєкту та власне переклад тексту. Для цього обираємо текст із великою кількістю повторів, що дозволить студентам негайно на практиці оцінити переваги використання ПП. Виконуючи домашнє завдання, студенти завантажують і встановлюють OmegaT на домашніх комп'ютерах, налаштовують інтерфейс програми відповідно до особистих уподобань, створюють перекладацький проєкт із текстом, який також містить повтори, перекладають його і зберігають проєкт. Завершений проєкт (як і решту домашніх завдань) студенти подають на перевірку на університетській платформі УНІКОМ.

Заняття 2 присвячене поглибленому вивченню роботи з ПП в OmegaT. Основна мета заняття – навчити студентів правильно використовувати ПП для підвищення ефективності та послідовності перекладів, а також освоїти навички керування ПП. Студенти дізнаються, як OmegaT автоматично зберігає та використовує попередні переклади для прискорення роботи в межах одного проєкту. Окрема увага приділяється формату TMX, який використовується для зберігання та передачі файлів ПП між різними САП, а також роботі з файлами формату rrx. Виконавши переклад вмісту файлу, студенти спостерігають, як

програма автоматично зберігає особливості форматування і оформлення файлу. Виконуючи домашнє завдання студенти закріплюють навички, засвоєні на занятті.

На занятті 3 триває навчання використання ПП, але якщо раніше студенти вчилися застосовувати її в межах одного проєкту, то зараз вони навчаються завантажувати наявну ПП у вигляді ТМХ-файлів із попередніх проєктів, використовувати її для перекладу коротких текстів та експортувати файли ПП для повторного використання в нових проєктах. OmegaT автоматично пропонує переклади на основі вже наявних записів у ПП, що допомагає студентам зрозуміти, як це сприяє покращенню якості та швидкості роботи. Також, на цьому занятті студенти навчаються працювати з файлами формату pdf, що потребують додаткового форматування і конвертування після перекладу.

На цьому ж занятті студенти засвоюють навички створення та використання глосаріїв і термінологічних баз для спеціалізованого перекладу. Вони ознайомлюються з процесом створення глосарію у форматі txt, додавання його до проєкту OmegaT та використання автоматичного пошуку термінів під час перекладу. Домашнє завдання полягає в створенні глосарію з визначеним набором термінів, створенні нового перекладацького проєкту, імпортуванні до нього ПП і глосарію, перекладі тексту із їх застосуванням та експорті файлу ТМХ для подальшого використання.

Заняття 4 зосереджене на базовому робочому процесі перекладу за допомогою OmegaT: студенти тренуються у перекладі документів, використовуючи основні функції програми. Під час заняття увага акцентується на сегментації тексту, редагуванні окремих сегментів, а також роботі з тегами та форматуванням. Ключовими аспектами є розуміння процесу сегментації тексту, підтвердження перекладів та збереження форматування документа, зокрема тегів HTML та спеціальних форматувань, таких як жирний чи курсивний текст. Студенти виконують практичний переклад більшого тексту, використовуючи ПП та глосарії. На домашнє завдання студентам пропонується перекласти структурований документ із базовим форматуванням, таким як заголовки, підкреслення, колір шрифту та виділення окремих слів жирним, зберігаючи при цьому в перекладі оригінальне форматування, а готові проєкти потрібно надіслати на перевірку.

Заняття 5 присвячене роботі з нечіткими збігами та інтеграції машинного перекладу. Мета цього заняття – навчити студентів розуміти та використовувати нечіткі збіги, а також ефективно інтегрувати машинний переклад у свої завдання. Студенти знайомляться з поняттям нечітких збігів, які виникають, коли переклади частково збігаються з ПП, і вивчають, як комбінувати машинний переклад з такими сервісами, як Google Translate або DeepL. Важливим аспектом заняття є розвиток навичок такого поєднання машинного перекладу та виконаного людиною фахового перекладу, яке забезпечує високу якість готового тексту. Для

домашнього завдання студентам пропонується перекласти текст, що містить як точні, так і нечіткі збіги, а також використовувати машинний переклад, після чого вони порівнюють якість результату та обговорюють, коли машинний переклад може бути корисним і в яких випадках його застосування може виявитися ненадійним.

На занятті 6 студенти знайомляться з додатковими функціями OmegaT, такими як вирівнювання файлів для створення нової ПП з уже наявних перекладів та управління великими проєктами з кількома форматами файлів (Word, Excel, HTML). Домашнє завдання полягає у вирівнюванні двох паралельних текстів (оригінал і переклад) для створення нової ПП, а також застосуванні цієї пам'яті до нового проєкту перекладу, з метою відзначення полегшень, які вона надає в роботі.

Заняття 7 присвячене темі забезпечення якості (Quality Assurance) та завершення перекладів. Метою цього уроку є навчити студентів використовувати інструменти забезпечення якості в OmegaT для перевірки неперекладених сегментів, узгодженості термінології та коректної обробки тегів. Студенти дізнаються, як експортувати перекладені файли та готувати їх до здачі. Виконуючи домашнє завдання, студенти проводять перевірку якості проєкту, виправляють виявлені помилки та надсилають кінцеві файли перекладу.

Метою заняття 8 є навчити студентів працювати з великими проєктами та ефективно співпрацювати з іншими перекладачами через командні проєкти в OmegaT. Студенти вивчають, як організувати багатофайлові проєкти, працювати зі спільними пам'яттями та глосаріями, а також координувати завдання між різними перекладачами. Для домашнього завдання студентам пропонується працювати в групах, перекладаючи багатофайловий проєкт із використанням спільних ПП та глосаріїв, причому кожен член команди відповідатиме за свою частину роботи.

На дев'ятому занятті, яке є контрольним, студенти демонструють набуті протягом модуля навички та вміння. Здобувачі повинні виконати два завдання: 1) створити ПП застосувавши інструмент вирівнювання файлів, використати її для перекладу тексту, а також продемонструвати при цьому вміння створювати глосарій і 2) здійснити за допомогою інструментів OmegaT перевірку якості перекладу.

Як засвідчують результати контрольних заходів, за запропонованою методикою навчання студенти успішно засвоюють навички роботи з програмою OmegaT. Вони відзначають актуальність опанування САП як важливої навички для сучасного перекладача, що значно підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Крім того, студенти висловлюють зацікавленість у подальшому вивченні інших програм для перекладацької діяльності, що свідчить про їхню готовність до розширення професійних компетенцій у сфері технологій перекладу.

Використана література:

1. Ольховська А. С. (2020). Практикум з письмового перекладу текстів суспільно-політичної тематики засобами систем автоматизації перекладу: навч.-методичний посібник. Х. : СПД ФО Степанов В. В. URL : <http://foreign-languages.karazin.ua/resources/522f36955842892f2efe60538ee3a121.pdf>
2. European Language Industry Survey (2024) Trends, expectations and concerns of the European language industry. URL : <https://elis-survey.org/repository/>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.42>

УДК 37.091.313:004.77

*Хромченко О. В.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

ЕФЕКТИВНЕ НАВЧАННЯ: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД, ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧІВ І УЧНІВ: ОНЛАЙН-ФОРМАТ

Інформаційні технології відіграють все важливішу роль у роботі та повсякденному житті людей. Сьогодні все залежить від технологій, що робить будь-який аспект життя безмежним. Найважливішим технологічним пристроєм є Інтернет, який має найвищий попит у всіх секторах по всьому світу. Швидкі глобальні зміни в інформаційних та комунікаційних технологіях (ІКТ) вплинули на доступність технологій, зробивши їх універсальними. Можна побачити, що проникнення технологій у суспільство призвело до змін у сфері зайнятості та освіти. Сектор освіти також змінився під впливом швидкого розвитку Інтернету. Використання Інтернету суттєво змінило сучасну систему освіти. З'явилися нові терміни, такі як мобільне навчання (M-Learning), електронне навчання (E-learning), Kahoot, масові відкриті онлайн-курси (МООС) та Socrative – нові концепції для онлайн-навчання та оцінювання. У середовищі M-Learning знання можна передавати за допомогою мобільних телефонів, ноутбуків, планшетів, персональних комп'ютерів (ПК), персональних цифрових помічників. Оскільки світ стає все більш безмежним завдяки використанню Інтернету, освітні простори все менше обмежуються чотирма стінами класу. Викладачі завжди наголошують на навчанні поза межами класу, що в кінцевому результаті сприяє використанню Інтернету та ІКТ в самому класі. Зараз активно обговорюється використання тестів, що базуються на Інтернеті чи онлайн-ресурсах. Опубліковані емпіричні дослідження підтверджують, що онлайн-тести можуть бути надійними та

валідними. Освітній сектор має підготувати студентів до оволодіння навичками XXI століття, такими як грамотність у цифрову епоху, креативне мислення, ефективна комунікація та високі продуктивні навички. Ці навички важливі для успіху студентів у майбутньому. Світ швидко змінюється в напрямку цифрової ери XXI століття, і багато досліджень присвячено необхідним знанням і навичкам для суспільства, особливо для молоді. Існує чотири типи навичок XXI століття: спільне розв'язання проблем, складне розв'язання проблем, креативність та цифрова інформаційна грамотність. Традиційний обсяг знань вже недостатній для розуміння світу та вирішення основних проблем XXI століття. Для цифрових носіїв школа та бібліотека сьогодні більше не є єдиними місцями для отримання знань. Вони добре обізнані з технологіями і завжди на зв'язку зі світом через свої гаджети. Показано, що вони вчаться, використовуючи такі інструменти, як Google, Google Scholar, Wikipedia, сайти курсів та текстові повідомлення.

Інструменти для навчання англійської мови:

- **Wordwall**

Цей інструмент широко використовується в освітніх цілях. Хоча потрібна платна підписка, вправи створюються незалежно. Два популярних завдання – “Крутити колесо” та “Відповідність”. У “Крутити колесо” студенти обертають віртуальне колесо, щоб отримати слово, а потім мають скласти речення, змінити дієслово чи придумати смішний контекст – тут заохочується креативність. “Відповідність” використовується для практики та закріплення активної лексики.

- **Quizlet**

Тут створюються флеш-картки для засвоєння лексики, які можна зручно переглядати під час очікування. Пропонуються різні вправи, включаючи відповідність, тести, написання слів та вправи на вимову.

- **VOA Learning English**

Ця платформа відома своїми статтями, які можна читати й одночасно слухати дикторів. Практика вимови полегшується, а активна лексика надається після кожної статті для додаткового навчання.

- **Breaking News English**

Сайт для статей на глобальні теми, де рівень складності тексту можна налаштувати, а наприкінці статті є вправи для практики активної лексики та розуміння.

Перевернуті класи стали новою тенденцією в освітньому світі. Ця методика здобула широке визнання в багатьох країнах і застосовується на початковому, середньому та вищому рівнях освіти. Сприйняття, ефективність та виклики впровадження перевернутих класів завжди були популярними темами для дослідження науковцями по всьому світу. Огляд літератури демонструє широкий міжнародний погляд на дослідження щодо сприйняття вчителями та учнями

впровадження перевернутих класів, особливо в контексті навчання англійської мови.

Одним з основних занепокоєнь педагогів у сучасних класах є ставлення учнів. Вони часто неохоче беруть участь в обговореннях, соромляться висловлювати думки та вагаються спробувати щось нове. Ці пасивні учні мають низькі здібності до розв'язання проблем і дуже залежать від учителів або своїх більш підготовлених однокласників. Традиційні методи навчання не надають учням часу для обговорення тем. Вчителі виступають у ролі інформаційних посередників, надаючи багато інформації, що згодом перетворює учнів на пасивних слухачів. У традиційному класі недостатньо часу для проведення обговорень. Науковці зазначають, що залежність учнів від традиційних методів навчання потребує оновлення методів на сучасні стратегії навчання. Перевернутий клас є однією з сучасних стратегій, орієнтованих на учня. Підхід перевернутого класу привернув велику увагу у всьому світі, адже він зосереджений на навчанні, що орієнтоване на учня. Завдяки підходу перевернутого класу ми сподіваємося підготувати активних учнів серед молодого покоління. Коли учні стають активними, вони беруть активну участь у власному навчанні, шукають нові знання без залежності від учителів.

Теорія перевернутого навчання цілковито протилежна традиційному підходу, адже вона “перевертає” традиційний метод. У перевернутому або інвертованому класі учням надаються матеріали для позакласного вивчення, які вони читають, вивчають і переглядають індивідуально. Після цього відбуваються обговорення, сесії запитань або колабораційна робота. Це дозволяє учням зосередитися на ключових моментах під час заняття, а також брати активну участь, оскільки вони вже знайомі з матеріалами. Перевернутий клас дозволяє учням переглядати матеріали у зручному для них темпі, відповідно до їхнього рівня компетентності. Це особливо важливо для учнів, які навчаються повільніше, ніж їхні однокласники. Завдяки перевернутому навчанню учні можуть виконувати частину навчання вдома до того, як учитель обговорюватиме тему під час наступного заняття в класі. Учні мають час підготуватися до обговорення. Це сприяє ґрунтовному розумінню теми як учнями, так і вчителями.

Отже, перевернуті класи є сучасним підходом до навчання. Незважаючи на обмеження у впровадженні перевернутого класу, цей метод широко використовується. Щоб реалізувати підхід перевернутого класу, необхідно подолати певні виклики. Вчителі та учні мають бути грамотними в галузі ІКТ. Педагоги та учні повинні підвищувати свій рівень, щоб ефективно застосовувати перевернутий клас у своєму навчальному процесі. Підхід перевернутого класу може розвинути навички самостійного навчання та допомогти як учням, так і вчителям. Згідно з дослідженням, перевернуте навчання є ефективним підходом і має бути реалізовано більшістю навчальних закладів. Таким чином, цей

систематичний огляд літератури може стати орієнтиром для майбутніх дослідників, які прагнуть вивчати перевернутий клас у навчанні англійської мови. Крім того, вчителі або інструктори, які прагнуть змінити методику викладання з традиційного класу на перевернутий клас, можуть зібрати інформацію про переваги перевернутого класу з цього огляду літератури перед впровадженням нового методу.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.43>

УДК 54:001.4

*Цюцяк Н. М., Павлик В. І.,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ХІМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Глобалізація та інтернаціоналізація найрізноманітніших сфер людської діяльності останніх десятиліть вимагають детального дослідження, так як у багатьох галузях виникають нові поняття, що потребують якісного перекладу. Саме тому в процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування неабиякої значимості набуває проблема засвоєння терміну як із погляду структурно-семантичних особливостей, так й з потреби удосконалення навичок перекладу останнього.

Слідом за Д. В. Дикою та Т. Г. Лукьяною, під терміном розуміють “емоційно-нейтральне слово чи словосполучення, яке передає назву технічного чи наукового поняття, має спеціальне термінологічне значення, що виникло внаслідок колективної домовленості осіб, які працюють в цій галузі” (Дика 2021: 41). Хімічна термінологія – це спеціалізована частина лексичного складу мови, призначена для стислого й однозначного передавання складної наукової інформації. У складі термінологічної хімічної лексики можна виділити “загальнохімічну термінологію (кислота, основа, реакція, формула, адсорбція), вузькогалузеву хімічну термінологію (терміни органічної хімії вуглеводні, білки, жири, ароматичність), а також термінологію суміжних наук, що використовується задля опису хімічних явищ, проте без зміни того значення, котре є актуальним для терміносистеми-донора (фотон, квант, ген, комп’ютерний дизайн, екситон, ядерний магнітний резонанс)” (Alperin 2016).

Хімічна термінологія має бути точною та однозначною. Кожен термін або назва надає конкретну інформацію про речовину, яку він представляє, включаючи її склад, структуру та властивості. Наприклад, *хлорид натрію* – *sodium chloride* чітко вказує на сполуку, що складається з іонів натрію і хлору. Багато хімічних термінів походять з латинської та грецької мов, які забезпечують спільну лінгвістичну основу для науковців у всьому світі. Наприклад, термін *водень* – *hydrogen* походить від грецьких слів “*гідро*” (*вода*) – *hydro* і “*ген*” (*утворюю*) – *genes*.

Хоча хімічна термінологія загалом систематизована і добре структурована, існують проблеми, пов’язані з її використанням і розвитком, особливо в контексті сучасної лінгвістики, зокрема такі як складність і неоднозначність, епоніми та історичні терміни, міжмовний переклад, технологічний та міждисциплінарний розвиток.

Систематична класифікація хімічної термінології, як галузі спеціалізованої наукової мови, необхідна для забезпечення ясності та послідовності у науковому дискурсі. Лінгвісти підходять до класифікації хімічної термінології, зосереджуючись на структурних і семантичних особливостях.

Структурна класифікація в лінгвістиці стосується форми слів, зокрема їхніх морфологічних, синтаксичних і фонологічних властивостей. У хімічній термінології структурна класифікація часто фокусується на способі побудови хімічних термінів, розглядаючи такі елементи, як префікси, корені та суфікси, а також те, як вони відображають основні наукові поняття. Основні способи класифікації хімічних термінів за структурою включають наступні: 1) за морфологічною структурою (розбір складу термінів на префікси, корені та суфікси); 2) за словотвірними моделями (складання, деривація та аббревіація); 3) за номенклатурною системою (Hastings 2012).

Семантична класифікація фокусується на значеннях хімічних термінів і поняттях, які вони представляють. У лінгвістиці зазначена класифікація має вирішальне значення для розуміння того, як терміни в хімії передають конкретні ідеї і як вони співвідносяться один з одним на основі своїх значень. Семантична класифікація хімічних термінів здійснюється за: 1) функціональними групами; 2) роллю в реакціях (окислювачі “*potassium permanganate*»; відновники “*lithium aluminum hydride*»; каталізатори “*platinum*”); 3) біологічною функцією (Alperin 2016).

У багатьох випадках хімічну термінологію класифікують, використовуючи поєднання структурних і семантичних ознак. Такий подвійний підхід дозволяє краще зрозуміти хімічні терміни, враховуючи як їхню мовну форму, так і наукове значення. Наприклад, термін “*aspirin*” (*аспірін, ацетилсаліцилова кислота*) можна структурно класифікувати на основі його молекулярного складу, а семантично класифікувати як знеболювальний препарат через його біологічну функцію.

А. А. Бесага стверджує, що в контексті перекладу хімічної термінології більш коректно використовувати поняття “трансформація”, а не “переклад”, оскільки він передбачає насамперед відтворення іноземного терміна українською мовою фонетичними та графічними способами (Besaha 2021: 21). Як стверджує Д. В. Фурт, у процесі перекладу термінів із англійської мови українською першочергово лінгвісти намагаються віднайти лексичний еквівалент – постійна лексична відповідність, котра у точності збігається зі значенням слова. Вказане завдання є доволі складним, так як велика кількість термінів з’явилися відносно не так давно, відтак не завжди є можливість накласти їх на реалії у нашій країні (Фурт 2018: 276). Згідно з твердженням В. І. Карабана, акцент ставиться на потребі уміти віднаходити відповідний еквівалент в рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів (Карабан 2018).

У сучасному світі міжкультурна та міжмовна взаємодія у різних сферах швидко розширюється, що призводить до значного збільшення мовних запозичень. До одних із підходів до безперекладного запозичення термінів відноситься транскрипція і транслітерація. Наприклад: *phenol* – фенол; *toluene* – толуол; *ethylene* – етилен; *benzene* – бензен. Цей метод перекладу є ідеальним, коли потрібно створити точний, однозначний термін у мові перекладу. Іншим методом перекладу термінів є калькування, яке передбачає встановлення двосторонніх мовних відповідностей між лексичними одиницями (Білозерська 2010). Відповідні терміни, як *greenhouse gases* – парникові гази; *hydrochloric acid* – хлороводнева кислота можуть бути перекладені за допомогою зазначеного підходу.

Описовий переклад, також відомий як експлікація, є ще одним методом перекладу термінів. Цей метод передбачає заміну простого терміна мовою оригіналу словосполученням мовою перекладу, яке точно передає його значення (Карабан 2018: 36). Наприклад: *acidic solution* – розчин з підвищеною кислотністю; *redox reaction* – окисно-відновлювальна реакція. В. Д. Борщовецька зазначає, що описовий переклад суперечить вимозі стислості термінів, і як наслідок, такі довгі терміни часто позбавлені слотовірного потенціалу, що ускладнює або унеможлиблює виведення з них споріднених термінів (Борщовецька 2004).

До ще одного способу перекладу термінів належить “інверсія” – переклад зі зміною порядку компонентів словосполучення, на кшталт: *spatial data’s updating* – оновлення просторових даних. Також до способів перекладу безеквівалентних термінів відноситься метод конкретизації. Методом конкретизації вважається застосування у ході перекладу слова із вужчим предметно-логічним значенням ніж у англійській мові. (Фурт 2018: 279). Наприклад: *heavy metals* – токсичні важкі метали; *organic compounds* – органічні хімічні сполуки. Важливо відзначити, що у процесі перекладу безеквівалентних термінів можливим є поєднання декількох

приймів перекладу водночас: застосовувати калькування і транслітерації чи транскрипції; транскрипції та описового перекладу тощо. Здійснюючи переклад багатокомпонентних термінів, потрібно встановити ключове слово і внутрішні смислові зв'язки (Фурт 2018: 279).

Узагальнюючи, зазначимо, що хімічна термінологія – це спеціалізована частина мови, призначена для стислого й однозначного передавання складної наукової інформації. Термінологія в галузі хімії є життєво важливою частиною наукової мови, і її вивчення в рамках сучасної лінгвістики дає цінну інформацію про те, як хімічні терміни структуруються, інтерпретуються і передаються. Класифікація хімічної термінології в лінгвістиці за структурними та семантичними ознаками забезпечує надійну основу для організації великої та складної лексики хімії. Структурна класифікація зосереджується на формі хімічних термінів, включаючи морфологічну структуру, словотвірні моделі та номенклатурні системи, тоді як семантична класифікація організовує терміни на основі їхнього значення та функціональної ролі в хімічних процесах. Переклад англійської хімічної термінології на українську мову вимагає застосування різних методів для забезпечення наукової точності та лінгвістичної адекватності перекладених термінів. Вибір методу залежить від складності терміна, наявності українських еквівалентів, а також потреби в ясності та точності наукової комунікації.

Використана література:

1. Білозерська Л. П., Вознесенко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
2. Борщовецька В. Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2004. 20 с.
3. Дика Д. В., Лукьянова Т. Г. Термінологія англійських текстів у галузі загальної хімії та її переклад українською мовою. *In Statu Nascendi* : збірник студентських статей. Харків : НТМТ, 2021. Вип. 12. С. 37-42. URL : <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/a27e7ce7-9240-4b76-8ad1-4a107060ccc4/content>.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2018. 656 с.
5. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Термінологія : навч. посіб. М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 172 с.
6. Alperin B. L., Kuzmin A. O., Pina L. Y. et al. Terminology spectrum analysis of natural-language chemical documents: term-like phrases retrieval routine. *J Cheminform.* 2016. № 8. 22. URL : <https://jcheminf.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13321-016-0136-4#citeas>.
7. Besaha A. A., Albota S. M. Translation features of chemical terms. *New Philology.* 2021. № 81. P. 19-24. URL : <http://www.novafilolohiia.zp.ua/index.php/new-philology/article/view/478>.
8. Hastings J., Magka D., Batchelor C. et al. Structure-based classification and ontology in chemistry. *J Cheminform.* 2012. № 4.8 URL : <https://jcheminf.biomedcentral.com/articles/10.1186/1758-2946-4-8#citeas>.

*Щигло Л. В., Сагач А. О.,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна;*

*Щигло О. І.,
Науково-дослідний центр ракетних військ і артилерії,
м. Суми, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Новітні війни суттєво відрізняються від конфліктів минулого: вони тривають не лише на фізичному полі бою, а й у віртуальному просторі, де здійснюється інформаційний та психологічний вплив. Особливо вразливою категорією в цьому контексті є молодь, яка активно використовує соціальні мережі й Інтернет, де розповсюджується безліч інформації, вплив якої, у свою чергу, уможлиблюється і на психологічний стан молодих людей. В умовах війни проблема інформаційного впливу на молоде покоління суспільства набуває нових вимірів, і тому актуальності набуває проблема вивчення, як цей вплив здійснюється, які його наслідки та які технології можна застосувати задля мінімізації його негативного впливу.

Причини інформаційно-психологічного впливу на молодь в умовах війни криються у специфіці новітніх медіа та соціальних мереж, що стали головними джерелами інформації для багатьох молодих людей. Військові конфлікти супроводжуються активною інформаційною війною, в якій пропаганда, дезінформація та психологічний тиск стають ефективними інструментами для контролю над масовою свідомістю та емоційним станом населення. Молодь, яка часто шукає сенсаційні новини й активно спілкується у віртуальному просторі, стає об'єктом цілеспрямованих психологічних атак, які можуть викликати тривогу, страх, почуття безпорадності та інші негативні емоції.

До того ж вивчення механізмів та технологій інформаційно-психологічного впливу, які використовуються для маніпулювання свідомістю та психічним станом молодих людей сприяє більш глибокому розумінню того, як інформаційні потоки, що надходять через медіа та соціальні мережі, можуть формувати у молоді конкретні емоційні реакції та поведінкові моделі. Таке розуміння є ключовим для створення науково обґрунтованих стратегій захисту молоді від шкідливого впливу зовнішніх факторів, що можуть погіршити їх психічне здоров'я та привести до стресу чи тривожних розладів (1).

Важливим компонентом в теоретичному контексті є розробка концепцій, які сприяють формуванню критичного мислення у молоді. Приміром, концепція “імерсивного навчання”, згадана в дослідженні Артюхова та ін. (2023), може стати важливим інструментом для зміцнення навичок критичного аналізу інформації. Впровадження таких методик у навчальний процес дозволить створити більш свідоме та стійке суспільство, яке не лише сприймає інформацію, але й здатне самостійно оцінювати її достовірність та адекватність. Це стане основою для формування більш “імунізованого” покоління, яке ефективно протистоїть маніпуляціям та дезінформації.

Прикладний характер вивчення зазначеної проблеми полягає в розробці програм та ініціатив для підвищення стійкості молоді до інформаційного впливу, що особливо актуально в умовах війни. Навчальні програми, які акцентують увагу на навичках критичного мислення та медіаграмотності, можуть допомогти молодим людям краще орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі. Крім того, залучення молоді до участі у соціальних ініціативах і волонтерських програмах може сприяти покращенню їхньої психологічної стійкості, з формуванням у них відчуття підтримки та контролю над власним життям (2, с. 112–124).

Подальші дослідження в цій сфері можуть бути спрямовані на розробку інтегрованих програм для шкіл та університетів, які допомагатимуть молоді розпізнавати маніпулятивні техніки та ефективно протистояти деструктивному впливу інформаційного середовища. Такі програми можуть включати навчання критичному мисленню, медіаграмотності, а також тренінги з ідентифікації фейкових новин і пропаганди. Важливим аспектом є створення умов для розвитку у молоді навичок самоаналізу та розуміння емоційного впливу інформації, що дозволить сформуванню стійкості до маніпуляцій.

Окремим напрямом є вивчення впливу новітніх технологій, зокрема віртуальної та доповненої реальності, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на емоційний стан та когнітивне сприйняття молоді. З одного боку, ці технології можуть бути використані для створення навчальних симуляцій, які підвищують обізнаність і критичне ставлення до інформації, з іншого – вони можуть бути інструментом маніпуляцій і викликати емоційний стрес. Тому важливим є розвиток співпраці між науковцями та громадськими організаціями для реалізації дослідницьких проєктів, зокрема через створення консультаційних центрів для підтримки молоді в умовах кризових ситуацій (3, с. 45–59).

Інформаційно-психологічний вплив на молодь в умовах війн в епоху цифрових технологій є серйозною проблемою, яка потребує всебічного вивчення та застосування інноваційних підходів для захисту молоді від маніпуляцій. Розробка навчальних програм, що зорієнтовані на критичне мислення та медіаграмотність, є важливим кроком у боротьбі з негативними наслідками

інформаційного впливу. До того ж подальші дослідження та практичні заходи допоможуть сформуванню стійке до інформаційно-психологічних впливів покоління молодих людей, що здатне самостійно оцінювати й аналізувати полівекторні інформаційні потоки сучасності.

Використана література:

1. Artyukhov A., Volk I., Dluhopolskyi O., Mieszajkina E., Myśliwiecka A. (2023). Immersive University Model: A Tool to Increase Higher Education Competitiveness. *Sustainability*, 15 (15). URL : <https://doi.org/10.3390/su15157771>
2. Fedorov A. (2021). Media Literacy in the Digital Age: The Role of Education in the Era of Information Warfare. *Journal of Media Education*, 41 (2), с. 112-124. URL : <https://doi.org/10.1111/jme.12423>
3. Kovalenko I., & Pirogova O. (2022). Psychological Impact of Information Warfare on Youth: Strategies for Overcoming the Emotional Stress. *Psychological Studies*, 34 (4), 45-59. URL : <https://doi.org/10.13001/ps.2022.04.45>

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024.45>
УДК 37.091.3:81'243]:004

Яременко-Гасюк О. О.,
*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ДЕЯКІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Проблеми інформатизації та інформаційного забезпечення усіх видів людської діяльності є особливо нагальними і включають, в свою чергу, й процес інформатизації системи освіти, що надає можливість здобувачам освіти сформуванню знання та навички, які є базисом для багатьох сучасних професій. Більше того, використання інформаційних технологій (ІТ) в освітньому процесі дає можливість розкрити значний потенціал усіх його компонентів.

Засоби ІТ є універсальним інструментом, адже можуть бути задіяні майже у всіх сферах діяльності, де застосовується різноманітні процеси опрацювання даних. Це дає можливість формувати навички використання таких технологій диференційованими засобами, які існують у змістовному наповненні навчальних дисциплін, що входять до ОП.

Науковці (Ю. Колос, Н. Сороко, Н. Мустафоева) виділяють наступні характеристики ІТ, які можна використати у іншомовному навчанні *забезпечення індивідуалізації та диференціації навчання*, що дозволяє враховувати здібності здобувачів освіти; *можливість самостійної, творчої та дослідницької діяльності*, що гарантує мотивацію пізнавальної діяльності; *наявність вільного доступу до змісту освітнього компоненту*, що уможлиблює стійкий зворотний зв'язок між суб'єктами навчального процесу; *ефективне управління та надійне збереження інформації*, що дозволяє використовувати інформацію багато разів та в різних ситуаціях тощо (1, 2, 5).

Але зараз акцент робиться, в першу чергу, на практичному аспектові оволодіння іноземною мовою та залучення комунікативного потенціалу ІТ, що особливо важливо для вітчизняних здобувачів освіти, які майже не мають можливостей використовувати її у повсякденному житті.

Отже, перед викладачами постає завдання створити таке навчальне середовище, яке, поряд з традиційними засобами представлення навчального матеріалу, буде мати можливість представляти сучасні матеріали, використовуючи потенціал ІТ, що дозволить застосувати його у різних організаційних формах та диференціювати згідно вихідного рівня сформованості іншомовної компетентності. Тому, це має бути різнорівнева модель навчального середовища, яка дозволить практично опрацювати та засвоїти певний іншомовний матеріал.

Інформаційні технології дозволяють здійснювати таке навчання за допомогою різних форм:

- **Онлайн зустрічі** (ZOOM, Google Meet, Microsoft Teams тощо);
- **Онлайн-курси** (Coursera, EdX, Iversity тощо);
- **Цифрові іспити та тести** (Moodle, Google Classroom тощо);
- **Імерсивні технології** (VR, AR тощо);
- **Симулятори та тренажери** (Linguo Leo, DeLux, Platinum 2000 тощо);
- **Штучний інтелект (AI)** (Chat GPT, Chat Bot тощо).

На нашу думку, створення навчального електронного курсу “Іноземна мова” в університетській системі, де використовуються гіперпосилання на інші ресурси мережі Інтернет (зарубіжні підручники, доступ до міжнародних проектів, електронні словники та перевірочні засоби тощо) разом з переліком цифрових інструментів, які полегшують виконання завдань та дають можливість творчо опрацювати та подати результати свого пошуку є важливим елементом такої моделі.

Педагогічний дизайн середовища такого курсу повинен починатись з визначення дидактичних аспектів модульного, контекстного та діяльнісного підходів та основних положень методики викладання іноземних мов для немовних спеціальностей, що включає:

– визначення актуальності та важливості теми для студента задля розробки мотиваційної складової;

– мапування загальної теми та окремого заняття разом з визначенням видів навчальної діяльності задля проектування об'єкта навчання

– визначення необхідного базового мінімуму для виконання іншомовної професійно-орієнтованої діяльності та загального об'єму навчальної інформації;

– надання багаторівневого характеру завданням та діяльності з метою адаптацію завдань до рівня здобувача освіти.

Важливим елементом такого курсу має бути можливість участі здобувачів освіти у міжнародних проектах, наприклад, Collaborative Learning – “колабораційного навчання”, який є своєрідним віртуальним обміном, і полягає у використанні інформаційних технологій для з'єднання територіально віддалених суб'єктів навчального процесу (студентів і вчителів) для віртуальних зустрічей і навчання (3, 4).

Для вивчення іноземної мови можуть бути використані також різні цифрові інструменти, наприклад, спеціалізоване програмне забезпечення з лінгвістичним спрямуванням або загальні комп'ютерні програми. Нижче надається перелік деяких цифрових інструментів, які дозволяють якісно трансформувати освітнє середовище підготовки студентів з вивчення іноземної мови.

– **LearningApps** – сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи;

– **Padlet, Linoit, board.net, Edu.Pad** – інтерактивні дошки;

– **Kahoot** – сервіс для створення інтерактивних навчальних вправ;

– **Timeline, ThingLink** – дозволяють додавати на фото текст та інтерактивні мітки;

– **Canva, Power Point** – для візуалізацій;

– **Flinga** – онлайн-середовища для спільної роботи.:Середовище мозкового штурму (Flinga Wall)Спільна дошка (Flinga Whiteboard);

– **PhET** – для інтерактивних симуляцій;

– **Glogster** – для інтерактивних презентацій;

– **Scrumlr.io** – онлайн інструмент для колабораційного навчання з інформацією у реальному часі;

Plickers – дозволяє проводити віртуальні голосування і фронтальні опитування під час навчального заняття з вивченого або поточного матеріалу в тестовій формі.

Отже, електронний навчальний курс має містити не лише навчально-методичні матеріали, а й освітні послуги, створені для організації індивідуального і групового навчання з використанням ІТ та технологій дистанційного навчання під керівництвом викладача або самостійно, що реалізується засобами і сервісами Веб 2.0.

Використана література:

1. Колос Ю. З. Формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. 13.00.04. Київ, 2010.
2. Сороко Н. В. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища : автореф. дис. 13.00.10. Київ, 2012.
3. Belz J. A. (2003). Linguistic perspectives on the development of intercultural competence in telecollaboration. *Language Learning & Technology*, 7 (2), 68–99.
4. O'Dowd R. (2017). Virtual Exchange and internationalising the classroom. *Training Language and Culture*, 1 (4), 8-24.
5. Noila Mustafieva. The use of multimedia technologies in teaching foreign languages. URL : https://www.researchgate.net/publication/347257084_The_use_of_multimedia_technologies_in_teaching_foreign_languages

Наукове видання

**НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ
У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ**

**DIGITALES LERNEN UND LEHREN IN DER
MEHRSPRACHIGEN WELT IN DER HEUTIGEN UKRAINE**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

29-30 листопада 2024 року

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів. За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Технічні редактори – О. Куліш, Т. Меркулова, Л. Ткаченко, І. Іванова

Підписано до друку **28 листопада 2024 р.**
Формат 60x84. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 13,32. Облік. видав. арк. 13,5. Наклад 300.
Віддруковано з оригіналів

ВИДАВНИЦТВО

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7896 від 25.07.2023
(044) 239-30-85
Продажу не підлягає

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЕОНУ
NGO EESU/AEDE

